

ÜSKÜDAR

KÜLTÜR, SANAT VE MEDENİYET DERGİSİ, SAYI 3

2016/2

DARBELER VE SANAT

BEŞİR AYVAZOĞLU

İSKENDER PALA

MUSTAFA ÖZEL

HİLMİ TÜRKMEN

FATİH ANDI

ERHAN AFYONCU

ERGÜN YILDIRIM

CELAL FEDAİ

ÜSKÜDAR BELEDİYESİ

ADINA SAHİBİ

Hilmi Türkmen

YAYIN KURULU

Erhan Afyoncu

M. Fatih Andı

Beşir Ayvazoğlu

Ahmet Emre Bilgili

Özkul Eren

Mustafa S. Küçükbaşcı

İskender Pala

Yunus Uğur

Coşkun Yılmaz

GENEL YAYIN YÖNETMENİ

M. Fatih Andı - Coşkun Yılmaz

YAZI İŞLERİ MÜDÜRÜ

???

GRAFİK TASARIM

Özkul Eren

FOTOĞRAF

İsmail Küçük

Sercan Samancı

M. Esat Yılmaz

Üsküdar Belediyesi

İLLÜSTRASYON

Ahmet Albayrak

TASHİH

Ahmet Karataş

GRAFİK UYGULAMA

Selman Ecirli

BASKI ve RENK AYRIMI

İLETİŞİM

Üsküdar Belediyesi

Kültür Müdürlüğü

Mimar Sinan Mahallesi

Hakimiyeti Milliye Caddesi no, 69

Tel: +90 2165313000

Web: uskudar.bel.tr

e-mail: uskudardergisi@uskudar.bel.tr

Merhaba...

15 Temmuz 2016...

Tarihimizde eşine rastlanmayan bir büyük ihanetin ikameye çalışıldığı gece...

15 Temmuz 2016...

Türkiye'yi işgal teşebbüsüne, bu büyük ihanete milletimizin tarihi bir duruş ve şahlanışla geçit vermediği gece... İstikbale, mazisinden değil, yaşadığı zaman diliminden bıraktığı büyük bir miras, örneklik teşkil edecek bir diriliş...

O gece şehitler canlarıyla, gaziler bedenleriyle görevlerini yerine getirdiler. Bize düşen onları ve onları ön safâ iten ruhu diri tutmaktır. Mensubiyetiyle iftihar ettiğimiz bu diriliş hamlesini, bu yeniden istikbal ve istiklal mücadelesini nakşetmektir. Zamanlara ve mekanlara...

Bu hain girişim, günebirlik siyasî, pratik ve politik- anlatımın ötesinde, kalıcılığı hedeflenerek sanat ve düşüncenin dili ile ortaya konulmalıdır. Bu da bizlerin, eli kalem, kamera, fırça, bağlama ... tutanların, tefekkür ve tezekkür ehlinin görevidir.

Edebiyat ve sanatımıza önceki darbeler konu olmadı değil. Ancak, "karşımıza çıkan parlak bir karne midir?" sorusunun cevabı önemlidir ve durum pek de iç açıcı değildir.

Temennimiz ve çağrımız, çağlara rahmet okutacak ve çağlara ibret olacak bu büyük ihanetin edebiyat ve sanatımız açısından da yeni bir sayfanın; milletin diriliş azmine yaraşır bir sayfanın başlangıcı olmasıdır...

Siyaset söner, nutuk kısılır, magazin esker, insan göçer, ancak sanatın dili nesiller boyu tekrar eder durur.

Biz de bu anlayış ve gaye ile bir adım atıyoruz. Bir ilk adım... 15 Temmuz darbe girişimi ve Türkiye'yi işgal teşebbüsünden hareketle "DARBELER VE SANAT" konusunu ele alıyoruz. Bir taraftan 15 Temmuz darbe girişimini farklı zaviyelerden değerlendirirken, diğer taraftan kalem ehlinin, sanatın ve sanatçının geçmiş darbelerle yaklaşımını sorguluyor, 15 Temmuz karşısındaki sorumluluğunu hatırlatıyoruz... Şiirlerle, çizimlerle, fotoğraflarla, araştırmalarla, düşünce yazılarıyla...

Akıp giden zamanın ve gündemin yakıcılığı içerisinde, kalıcılığı hedefleyen mütevazı bir ilk adım bizimkisi... Bu adımın koşuya dönüşmesi, 15 Temmuzun, ihanet ve sadakat, kahpelik ve yiğitlik, korkaklık ve cesaret ... yönleriyle nice hikayelere, türkülere, filmlere, tiyatrolara, şiirlere, resimlere, anıtlara konu olması niyazıyla...

İÇİNDEKİLER

- 4 15 TEMMUZ ŞEHİDLERİ
5 BİR FOTOĞRAF ÜÇ YORUM / **M. FATİH ANDİ, CELAL FEDAİ, YILMAZ DAŞCIOĞLU**
10 15 TEMMUZ SENFONİSİ / **BEŞİR AYVAZOĞLU**
13 TÜRKİYE'Yİ İŞGAL TEŞEBBÜSÜ / **ERHAN AFYONCU**
19 15 TEMMUZ'U ANLATMAK / **M. FATİH ANDİ**
22 DARBELER, AYDINLAR VE EDEBİYAT / **BEŞİR AYVAZOĞLU**
25 15 TEMMUZ'UN DÜNYAYA MESAJI: TÜRKİYE, YANAŞMA DEVLET OLMAYACAK! / **MUSTAFA ÖZEL**

29

15 TEMMUZ VE ÜSKÜDAR

HÜSEYİN BESLİ

İnsandır şehirlere ruhunu, kimliğini veren, kaderini belirleyen. İnsanın coğrafya ile, insanın binalarla, insanın dereyle, tepeyle, ağaçla, çiçekle, böceklerle, denizle ve de insanın insanla münasebeti, bunun münasebetlerden hasıl olan üretikleridir bu olguyu doğuran.

31

HİLMİ TÜRKMEN: ÜSKÜDAR, GAZA ŞEHRİDİR

15 Temmuz darbe girişiminin en çok hissedildiği, en sert çatışmaların yaşandığı, en uzun sürdüğü, en çok şehit verilen yerlerin başında geliyor Üsküdar. Darbe sonrasında milletin duygularına tercüman olan...

59

ROMANIMIZ, DARBELERİ YAZABILDI MI? 15 TEMMUZ'U YAZABİLECEK Mİ?

MEHMET NARLI

Cumhuriyet dönemi romanının en önemli problemlerinden biri de hiç kuşkusuz darbeler ve demokrasidir.

39 "DİRENMENİN ESTETİĞİ." / **ABDÜLKADİR ÖZKAN**
42 O GECE YENİKAPIDA DALGALANDI KARALAR. / **HASAN AKAY**
43 KÜLLİYE'DE DEVLET NÖBETİ / **MUSTAFA BALCI**
53 DARBELER VE TÜRK EDEBİYATI / **ALÂATTİN KARACA**
64 DEMOKRASİ NÖBETLERİNDEN ÜÇ KARE VE MERHUM CAHİD
ZARİFOĞLU'NUN YORUMU..
73 İDADİ'DEN ASKERİ LİSE'YE / **İSKENDER PALA**
81 DARBİYİ YENİ GÖSTERİLENLERLE OKUMAK /
DURSUN ALİ TÖKEL

86 15 TEMMUZ DARBE GİRİŞİMİNİN SİYASET SOSYOLOJİSİ
AÇISINDAN DÜŞÜNDÜRDÜKLERİ / **MEHMET KARAKAŞ**
96 FETÖ ÜZERİNE / **MEHMET ALİ BOYNUKARA**
108 RASYONALİTE VE MİSTİSİZM / **ERGÜN YILDIRIM**
112 15 TEMMUZ DARBE GİRİŞİMİ SONRASI FETÖ İLE
ULUSLARARASI ALANDA MÜCADELE / **MEHMET SAVAN**
120 EN TEHLİKELİ KÜLT: FETÖ / **ŞABAN BİYİKLİ**
129 15 TEMMUZ DARBE GİRİŞİMİ VE DİJİTAL TEKNOLOJİLERİN
OLAĞANÜSTÜ GÜCÜ / **YUSUF S. MÜFTÜOĞLU**
133 15 TEMMUZ KALKIŞMASININ DIŞ BASINA YANSIMALARI /
ZAHİDE TUBA KOR

65

15 TEMMUZ'UN DERİN ARKAPLANI

TAHSİN GÖRGÜN

15 Temmuz, Türkiye'nin
istikrarına yapılan 2013 Mayıs
Haziran aylarındaki Gezi
hadiseleri ve 17-25 Aralık 2013
tarihlerinde yapılanlarla açığa
çıkan müdahaleler serisinin
zirvesi gibi gözüküyor.

93

FETÖ'NÜN ÜLKEYE ENBÜYÜK TAHRİBATI

AHMET EMRE BİLGİLİ

Bilindiği üzere bu yapı yaklaşık 50
yıldır örgütü inşa ediyor. Ev okul
örgütlenmesi içerisinde öğrencilere el
atarak, hizmet insanı yetiştirme kılıfı
altında örgüt tipi insan yetiştirmiştir.
Onlar genel halka yönelik bir çalışma
içerisinde olmuşturlardır.

103

SÜNNET ZEMİNİNİ YEŞERTMEK

BEDRİ GENCER

Neo-Haşhâşilik (FETÖ), siyonizmin
iki asırdır işgal ettiği İslâm dünyasını
uğrattığı son büyük fitne oldu.
Bunun nihai olarak son fitne olması,
Müslümanların bundan ibret alarak
gereğini yapmasına bağlıdır.

15 TEMMUZ ŞEHİTLERİ

Rahmet dualarımız ve minnet duygularımızla...

Ömer Halisdemir, İlhan Varank, Erol Olçok, Abdullah Tayyip Olçok, Mustafa Yaman, Sedat Kaplan, Ümit Çoban, Yalçın Aran, Murat Akdemir, Mustafa Direkli, Ramazan Konuş, Serhat Önder, Yasin Yılmaz, Muhammet Yalçın, Recep Gündüz, Hüseyin Kısa, Halil İbrahim Yıldırım, Fazıl Gürs, Metin Arslan, Osman Yılmaz, Mehmet Oruç, Lokman Oktay, Mahmut Coşkunsu, Muhammed Ali Aksu, Muhammed Ambar, Mustafa Cambaz, Mustafa Kaymakçı, Yasin Naci Ağaroğlu, Volkan Pilavcı, Ömer Can Açıkgöz, Mustafa Avcu, Murat Kocatürk, Mehmet Karaaslan, İbrahim Yılmaz, Muhammed Fazlı Demir, Necati Sayın, Selim Karakoç, Tolga Ecebalın, Ümit Çoban, Ümit Yolcu, Yakup Kozan, Yusuf Elitaş, Emrah Sapa, Hasan Yılmaz, Ümit Güder, Samet Cantürk, Ali İhsan Lezgi, Yasin Yılmaz, Ali Anar, Eyyüp Oğuz, Nedip Cengiz Eker, Serdar Gökbayrak, Yasin Bahadır Yüce, Bülent Yurtseven, Murat Alkan, Ahmet Oruç, Cüneyt Bursa, Mucip Arıgan, Burak Cantürk, Fahrettin Yavuz, Hakan Yorulmaz, Adil Büyükcengiz, Burhan Öner, Haki Aras, Ahmet Kara, Fatih Kalu, Askeri Çoban, Celaleddin İbiş, Emrah Sağaz, Fatih Satır, Halil Işıl, Akın Sertçelik, Ayhan Keleş, Cemal Demir, Halil Kantarcı, Cengiz Polat, İhsan Yıldız, İzzet Özkan, Mehmet Şefik, Akif Kapaklı, Çetin Can, Hakan Ünver, Hasan Kaya, İsmail Kefal, Lokman Biçinci, Mete Sertbaş, Mustafa Koçak, Yunus Emre Ezer, Salih Alışkan, Suat Aloglu, Timur Aktemur, Ömer Takdemir, Sümer Deniz, Yusuf Çelik, Dursun Acar, Alpaslan Yazıcı, Akif Altay, Münir Murat Ertekin, Mustafa Tecimen, Önder Güzel, Cennet Yiğit, Gülşah Güler, Ufuk Baysan, Fikret Metin Öztürk, Kübra Doğanay, Muhsin Kiremitçi, Zeynep Sağır, Demet Sezen, Erol İnce, Birol Yavuz, Faruk Demir, Halil Hamuryen, Hüseyin Gora, Hurşit Uzel, Hüseyin Kalkan, Fevzi Başaran, Hakan Yorulmaz, Feramil Ferhat Kaya, Niyazi Ergüven, Mustafa Aslan, Muhammet Oğuz Kılınç, Mehmet Karacatilki, Murat Ellik, Seher Yaşar, Mehmet

Demir, Köksal Kaşaltı, Mehmet Çetin, Münir Alkan, Mehmet Şevket Uzun, Ozan Özen, Mustafa Serin, Halit Gülser, Zafer Koyuncu, Hüseyin Goral, Hüseyin Kalkan, Serhat Koç, Varol Tosun, Edip Zengin, Velit Bekdaş, Yakup Sürücü, Turgut Solak, Seyit Ahmet Çakır, Sevda Güngör, Mehmet Demir, Kemal Tosun, Hasan Gülhan, Meriç Alemdar, Mehmet Akif Sancar, Yunus Uğur, Fırat Bulut, Ayşe Aykaç, Barış Efe, Mehmet Ali Kılıç, Mahir Ayabak, Murat Mertel, Murat Naiboğlu, Ahmet Kocabay, Ahmet Özsoy, Mehmet Yılmaz, Onur Ensar Ayanoglu, Onur Kılıç, Cuma Dağ, Erhan Dural, Volkan Canöz, Mehmet Kocakaya, Erkan Yiğit, Serkan Göker, Fuat Bozkurt, Oğuzhan Yaşar, Aydın Çopur, Beytullah Yeşilay, Erdem Diker, Erkan Er, Gökhan Eser, Hasan Altın, Mehmet Kocakaya, Mehmet Güder, Mehmet Ali Urel, Hasan Yılmaz, Yıldız Gürsoy, Uğur Kadir Işık, Türkmen Tekin, Suat Akıncı, Ali Alıtkan, Aytekin Kuru, Ahmet Oruç, Mehmet Oruç, Yusuf Çelik, Ömer İpek, Murat İnci, Mustafa Solak, Emin Güner, Köksal Karmil, Vahit Kaşçıoğlu, Vedat Barceğci, Mutlu Can Kılıç, mus Gerekli, Şükrü Bayrakçı, Ömer Cankatar, Recep Büyük, Batuhan Ergin, Erkan Pala, Kader Sivri, Orhun Göytan, Ömer Cankatar, Samet Uslu, Battal İlgin, Şeyhmus Demir, Şirin Diril, Özgür Genç, Vedat Büyüköztaş, P. Kur. Alb. Sait Ertürk, Topçu Astsb. Kd. Bçvş. Bülent Aydın, P. Uzm. Çvş. Halit Yaşar Mine, Rüstem Resul Perçini, Mesut Acı, Resul Kaptancı, Fatih Dalgıç, Murat Demirci, Sevgi Yeşilyurt, Şenol Sağman, Zekeriya Bitmez, Yılmaz Ercan, Jouad Merroune, Cemal Abuatuye, İbrahim Ateş, Muzaffer Aydoğdu, Osman Arslan, Davut Karaçam, Alper Kaymakçı, Necmi Bahadır Denizcioğlu, Mehmet Şengül, Özkan Özendi, Hakan Gülşen, Mehmet Gülşen, Osman Evsahibioğlu, Lütfi Gülşen, Mesut Yağan, Gökhan Yıldırım, Mustafa Karasakal, Selim Cansız, Medet İkizceli, Tevhit Akkan, Bülent Karalı, Hüseyin Güntekin

“Şehitler tepesi boş değil, toprağını kahramanlar bekliyor
Ve bir bayrak dalgalanmak için rüzgâr bekliyor.”

Arif Nihat Asya

“Bu ülkede şehitler tepesi hiçbir zaman boş kalmadı, kalmayacak!
Bizim şehitlerimizin yattıkları toprak belli, tuttıkları bayrak belli.
Yüreklerindeki iman belli, dillerindeki kelime-i şهادet belli.
Peki onları şehid edenlerin neyi belli? Sadece ihanetleri.”

Recep Tayyip Erdoğan

*Bir fotoğraf,
üç yorum...*

1

M . F A T İ H A N D İ

“15 Temmuz bayrağı”

O da bir yazın ortasıydı, bu da. O yazda da insanlar sokağa dökülmüş, günlerce, haftalarca tedirgin olmuştu, bu yazda da... Ancak iki yazdaki gündüzü geceye ekleyen kalabalıkların bir farkı vardı ki, bu, ilkinin korku dolu yüzlerin kalabalığı yaparken, ikincisini meydan okuyan bir özgüvenin, destanî bir azim ve iradenin, yedi düvele sesini duyuran bir direniş ve sebatın anıtı kıldı.

İlki 17 Ağustos 1999'du. Marmara Bölgesi yıkıcı bir depremle sarsılmış, nice canlar helâk olmuştu. Acıydı, feciydi. Tesiri bugüne kadar uzandı.

İkincisi ise 15 Temmuz 2016 idi. Bu sefer bütün Türkiye sinsi ve uzun bir zamanda hazırlanmış karanlık, hain ve insafsız bir darbe girişimi, bir işgâl teşebbüsü ile sarsılmış, yine canlar helâk olmuş, yine acılar ayağa kalkmıştı. Bunun tesiri kıyamete kadar uzanacaktır.

17 Ağustos depremi, tabiatın kendi bünyesinden neş'et etmiş, önlenemez bir felâketti.

15 Temmuz ihaneti ise, toplumun bünyesine girmiş, onu yiyip bitirmeye niyetli bir kurtçuk gibi sessiz çalışmış, sinsi ve derin bir yapının eseri idi. Bu yapı, meğer yıllarca ve yıllarca yapay bir tebessümü, süflî bir pişkinliği, riyâkâr bir ibadet gösterişini kendisine maske edinerek, sahte bir tevazu ile kendisini “kıtmîr” diye gösterip “evin içi”ndenmiş gibi görü-

nerek, “ev”in dışındaki sahibine kuyruk sallamıştı da, biz onu evin horantasından sanmıştık.

İyi niyetimizin kurbanı olmuştuk.

İçeridenmiş gibi görünüp, içeride yer tutan, sonra da içeriyi kemirip tüketerek yerini genişleten bu yapı, meğer bu toplumun bir “kanseri” imiş. Aynen onun gibi, bünyeyi kemirdiği çok geç farkedilmiş. Aynen onun gibi sinsi çalışmış ve birgün yol açtığı acı ile farkına varılmış. Ve yine aynen onun gibi metastaz yapmasını önlemek için oyulup çıkarılmaktan başka çaresi kalmamış.

17 Ağustos'un acısı, bir bakıma tabiî bir acı idi. Bunun için en fazla kendi çaresizliğimize yeriniyor, kendi ihmalkârlığımıza ve tedbirsizliğimize dövünüyorduk.

Ancak 15 Temmuz, hem yanıbaşında seninle beraber saf tutup secdeye gitmiş görüntüsü altındakilerin cinayet ve hıyanetinin, hem ülkenin elimizden alınarak gasp ve işgâl edilme heves ve hesabının ortaya koyduğu bir aldatış ve ihanetin acısı olarak bu milletin ruhunda ve hafızasında çok daha derin tesirler bırakacak bir tarihtir.

17 Ağustos'un tesiri tek boyutludur. O da kaybedilenlerin acısıdır. Madalyonun bir yüzü acı, diğer yüzü yıkımdır.

Fakat 15 Temmuz, böyle olmayacaktır. Zira belirttiğimiz acının hemen yanında bu tarihî olayın bir de olumlu ve hayırlı yüzü vardır. Madalyonun bu güzel yüzünde, ihanet ve şiddetin, nifak ve fitnenin karşısına çıkışın bileyerek keskinleştirdiği bir iradenin ortaya koyduğu direniş ve bilinçleniş destanı vardır. Bünyenin bağışıklık sistemini güçlendiren bir aşılama süreci neticesinde kanser uruna gösterilen dirençle hastalığın yenilmesi gibi bir şeydir bu.

Akıbet hayrolacaktır inşaallah.

Felâketten sonraki felâh, fitneden sonraki salâh...

Ve gafletten sonraki intibâh...

Bu yönüyle 15 Temmuz, vukûundan bir asır evvelki bir başka büyük hadiseye benzetilmeli bence: 15 Mart Çanakkale destanına... Savaşın getirdiği bü-

yük yıkım, düşmanların büyük işgâl ve imha planı... Ama bu planın üzerine gelen şanlı direniş ve azîm bilinçleniş neticesinde emperyalizmin üst aklının da, alt aklının da berhava oluşu...

15 Mart Çanakkale Zaferinin Seyyid Onbaşlıları, Doktor Tarık Nusretleri, Mehmed Çavuşları vardı, 15 Temmuz Zaferinin ise, Erol Olçokları, Halil Kantarcıları, Mustafa Cambazları, İlhan Varankları, Ömer Halisdemirleri, Ayşe Aykaçları, Yasin Naci Ağaroğulları, Türkmen Tekinleri oldu...

Onların ruhu Çanakkale'den, bunları is Külliye'den, Çengelköy'den, Saraçhane'den, Kazan'dan ve 15 Temmuz Şehitler Köprüsünden bütün bir memleket toprağına kızılı ile bütün bir milletin canını parlatacak, kanını kaynatacak bir bayrak gibi dalgalanıp duruyor.

2

CELAL FEDAİ

“İşlerin kaderi kişilerin kaderine bağlanmıştır”

Onlarca adam aynı hatayı yapar ama içlerinden bir adam yaptığı hatadan dönmenin o büyük samimi cehdini öyle bir gösterir ki Rabbi onun kaderiyle o büyük hatayı sadece onun değil bütün bir milletin üzerinden de kaldırır. O adam, Recep Tayyip Erdoğan'dır. Bu yüzdendir ki benim gözüme, elinde bayrakla geçen bir kız çocuğu da saçlı sakalı ağarmış nöbet tutan bir dede de onun yanı başına kıvrılmış alnı kırış kırış olmuş muhteşem, muhterem zevcesi nine de Erdoğan gibi geliyor. Milletin bir kişi olması,

bir kişilikte vücut bulması bu demek. Şükür bunu yaşamaya başladık...

Başka milletler için böyle olmayabilir. Almanlar, Fransızlar, İngilizler, kendilerini yöneten bir kişilikle özdeşlik kurmadan da tarih sahnesinde var olabilirler. Ama bizim milletimiz için bu mümkün değildir. Milletimiz kendisiyle ayniyet kurmadığı bir siyasi kişiliği sahiplenmez. Belki oy verir, vekil, başbakan, cumhurbaşkanı da yapar ama sahiplenmediği bellidir. Rahmetli Menderes'ten Erbakan'a, Özal'a,

Yazıcıoğlu'na uzanan çizgide bunu açıkça görürüz. Erdoğan bu çizginin sonunda II. Abdülhamit Han gibi duruyorsa, bu onun kaderiyle milletin kaderinin ayniyet kazanmasındandır.

Vassily Kandinsky'nin "Hemhâl Olmuşlar At Üstünde" diye bir tablosu vardır. İki sevgili yan yana olduğu anda bindikleri atın yürüyüşünü derhal değişmiş gibi resmeder Kandinsky. Sadece atların yürüyüşü mü? Yanlarındaki nehrin akışı, gökyüzü, ötedeki şehrin ışıkları, hâsılı tüm yeryüzü değişmiştir iki sevgilinin yan yana gelmesiyle... Bireylerin tarihinde nadir rastlanabilecek bir hâldir bu. Hz. Mevlânâ, âşıkların diğer insanlar içinde gökteki yıldızlar gibi seçilebileceğini söyler. Cumhur ile cumhurun reisinin hemhâl olduğu 15 Temmuz gecesi Türkiye'de her şeyin değişmesi işte bundandır. Milleti ile bayrağı tutan el, onların kanları, canları, kalpleri birleştirdi ve gâvurun haset edeceği o birlik, dirlik oluştu. Bu nedenle de bu resimde eline bayrağı alıp ayağa kim kalksa, o kişi Erdoğan'dır. Erdoğan, artık bir kişi değil bir millettir... Bu noktadan sonra artık isimler itibardır. Bu kişi eğer bunu böylece anlayabilmişse Bahçeli de olabilir Kılıçdaroğlu da...

Yüz yirmi yıl kadar önce şair Nâzım Hikmet'in dedesi Nâzım Paşa, Osmanlı'ya saldırıların arttığı bir zamanda gâvura karşı şöyle diyordu: "Be biz Osmanlılar, bizde çok adam bulunur!" İçimizden özgüvenimizi öyle aldılar ki "bizde çok adam bulunduğunu" unuttuk. Okumuşlarımız, milletimize olan inançlarından çok şey yitirdiler. İstisnaları var elbette... İşte tam da o istisnalar, sayıları pek az gibi görünenler, milletin ruhunu gerçekten okumuş olanlara taşıyanlar oldu. Ruhları şâd olsun... Şehitlerimiz onlara, onlar şehitlerimize layık oldular. 15 Temmuz gecesi milletimiz, Recep Tayyip Erdoğan'ın canına kıymakla bizde Erdoğanlar'ın bitmeyeceğini göstermiş oldu gâvurlara karşı. Işıklar parladı. Resimdeki herkes se-

hit olabilirdi. Ama ne fark ederdi ki mezar taşlarını gövdesi ve başı gibi düşünen bir millet artık kaderine dönmüştür.

Bundan sonra daima akılda tutarak yaşamamız gereken şeylerden biri de şu: İşlerin kaderi kişilerin kaderine bağlanmıştır. Milletimiz, bir kaderi olanları işlerin başına getiren bir devlet organizasyonu arzu etmektedir artık. Kariyer manyağı bürokratlar değil millete bağlı, basiret, feraset sahibi devlet adamları, akademisyenler, yazarlar, mühendisler, doktorlar istemektedir.

Recep Tayyip Erdoğan'ın bir kaderi var... Yaşadıklarından, yaşadıklarında aşikâr olan lütuflardan çok açık bu. 15 Temmuz'da hain darbe girişimi, cumhurun reisi o olduğu için gerçekleştirildi. O, milleti ile milleti de onunla kader birliği ettiği için de başarılı olamadı. Bundan sonra bu millet, bin yıldır bu topraklarda yeşerttiği tarihi kaderini Erdoğan gibi sahiplenmeyi, eskiden olduğu gibi sahiplenmeyecektir.

Ve lütuflar... Müslümanlar için çalışkanlıklarının ötesinde onların bazısına bahşedilen şeylerdir lütuf. Samimi bir gayretle canını dişine takıp çalışan bir Müslüman'a Rabbi isterse lütuflar bahşeder. Ümmetin çağlar boyunca kazandığı her zaferde, Fatih'in İstanbul'u fethinde, İtrî'nin Tekbir'i bestelemesinde, Fuzûlî'nin Su Kasidesi'nde, Sinan'ın Süleymaniye'sinde lütuflar aşikârdır.

Yüz yüze geldiğimiz bu fotoğraf da onu çekene olduğu kadar onunla karşılaşan bizler için de bir lütuftur.

Umulur ki bu günler unutulmaya...

3

YILMAZ DAŞCIOĞLU

“Köprü hürriyeti ve bayrak”

15 Temmuz 16’ya bağlayan uzun gecenin televizyonlara düşen ilk görüntüleri oldukça tuhaf, tanımlanması zor, absürt bir şekilde Boğaziçi Köprüsü’nün Anadolu yakasındaki girişini kesmeye çalışan askeri araçlar ile üniformalı silahlı askerlerin vaziyet alma gayretlerini yansıtıyordu. Üstelik aksi yöndeki şerit akmaya devam ediyordu. O gece ve daha sonra kimilerinin hinlikle ve ısrarla söylemeye devam ettikleri, olup bitenin bir “tiyatro” olduğu izlenimine kapılmamak mümkün değildi. Lakin bu gülünç olmayan şaka, gerçekdışı tuhaflık zamanın uygunsuzluğundan mı, mekânın uygunsuzluğundan mı doğuyordu belli değil. Malum bu işe kalkışanların gece yarısında, saat 03’te yapmayı planladıkları girişimi erkene aldıkları sonradan anlaşıldı ve böylece İstanbul ahalisinin Köprü’yü en çok kullandığı akşam saatlerinde orayı zapt etmeye çalıştılar. Eşzamanlı olarak havalimanları ve başka birçok yol ve meydana da tutmaya çalıştıkları haberleri geliyordu.

Köprünün birleştirme özelliği dolayısıyla sağladığı imkân aslında bir özgürlük biçimidir. Köprü, burada kalmak zorunluluğundan kurtulup oraya da gidebilmek hürriyetinin temsilcisidir. Daima köprünün bir tarafındasınız ve öte yaka için bir planınız, tasarımınız, arzunuz yahut hatıranız söz konusudur. Kısacası köprü hayalin orada, gerçeğin burada kalmasının gerilimini ortadan kaldırır. Köprü, hiçbir zaman kendisini öne çıkarmaz, kendisi bir arzu nesnesi değildir. Ya ulaşılacak bir karşı vardır, ya da geçilmiş bir yaka. Köprü, bu iki yaka arasında olanın hem mecburiyeti hem özgürlüğüdür. Köprüde durulmaz, beklenilmez; bir an önce geçilir. Hatta çok defa beklemek tehlikelidir ve geçiş korkuludur.

Türk kültüründe köprü neredeyse arketipleşmiş bir biçimde Deli Dumrul’u hatırlatan bir zorbalığın da simgesidir. Bu zorbalığın şiddeti, nerede olacağına karar verebilme hakkının masumiyetiyle çeliştiği oranda büyüktür. Cumhuriyet döneminin özellikle sağ politikacıları, okur-yazar elitlerin küçümsemesi pahasına köprü ve yol yapmakla övünmeyi severler. Hatırlanacağı gibi Boğaz’ın üzerine ilk köprüyü Süleyman Demirel, ikincisini Turgut Özal yapmıştı. Son dönemdeki denizaltında yapıları, körfezi birbirine bağlayan Osmangazi ile yakın zamanda açılan Yavuz Sultan Selim köprüsünü de bunlara ekleyelim. Bu politikacıların bilinçaltında, bu iki imgenin birleştirici özelliğinin olduğunu neden düşünmeyelim? Devlet bürokrasisi ile millet arasında açıklık hissedilen politikacının bu iki kavramı birleştirmeye çalışmasının simgesi olarak görülemez mi sağ iktidarların köprü ve yol yapımındaki büyük hevesleri?

15 Temmuz akşamı, Dumrul’dan daha gülünç zorbalığa kalkışanlar köprüyü zaptederek iktidar kuracaklarını zannettiler. Bilmedikleri bir şey vardı: Köprü, kendisi bir değer değildir; temsil ettiği “nerede olacağına karar verebilme imkânıdır” değerli olan. Seçme yeteneği olmayanlar, köprünün değerini bilmez. Seçebilme hakkının özgürlük olduğunu bilenlerse bu uğurda canlarını verdiler. Boğaziçi, yeni adıyla 15 Temmuz Şehitler Köprüsü hangi yakada olmayı tercih edeceğine karar verebilme hakkını elinde tutanların özgürlüğü fethetmelerinin sembolüdür.

Bu fetih, 16 Temmuz gecesinin yırtılan karanlığından parlayarak çıkan bayrağın altındaki binlerle gerçekleştirilmiştir. Bayrak, bütün bunların üstünde köprünün geceye uzanan ayaklarına özgürlük rüzgârı selamı çakmaktadır.

15 TEMMUZ SENFONİSİ

Beşir Ayvazoğlu

Korkma!

Sönmez bu şafaklarda yüzen al sancak!

I

O gece ne geceydi! Ağır, tekinsiz, çetin,
neydi o zifirî karanlık, o cinnet neydi?
Kardeşi kardeşe kırdırarak ihanetin
emrini verdiler taa okyanus ötesinden.
Asker iblisin askeri, darbe iblisçe darbeydi.

*Onlar ki bu ülkenin kılcal damarlarına
sızıp yayılan zehir.*

ihanet derindedir

bunu seziyordu halk

II

‘Haydi uyan,’ dedi bir ses, ‘uyan ey güzel halk,
tazele inancını, yüreğini arındır!
Beklersen, yarının yok! Diril, silkin ve kalk!
Yarınlar, bu gece destan yazanlarındır.’

Yankılandı bu ses ufuklardan ufuklara
uyandı ülkemizin arı duru çocukları
her birinde bir eski kahraman dirilmişti
kimi Ali’ydi, kimi Hamza, kimi Alpaslan
ötelere şöyle bir haber indirilmişti

*güneş zulmeti boğar şerlerden hayır doğar
ümit varsa hayat var*

öyleyse kıyam vakti

buna inanmıştı halk

III

Ve yediden yetmişe kıyam etti bütün halk!
Yürüdü aksakallı dedeler, tekbirlerle
ak saçlı nineler -dillerinde bin bir dua-

gencecik kadınlar örtülüsü, örtüsüzü
hattâ gül yüzlü çocuklar
hepsi korkusuzdu.

'Kükremiş sel gibi' atıldılar sokaklara
sarınıp al bayraklarına kefen yerine
dur dediler, namlularından ölüm kusan
kara yüzlü tanklara, uğursuz uçaklara!
Tarih, 15 Temmuz'du.

*Yürüdü saf yürekler bir beyaz ihtilâle
son kaledir bu kale
son kale düşmemeli
bunu biliyordu halk*

IV

'Korkma' demişti büyük Âkif, işte korkmadın!
İşte şafak söküyor, bayrağımız göklerden
selâmlıyor seni: Gözün aydın, yolun açık!
At ağır yüklerini gürbüz halkım, at artık,
atıl, koş... Koş ki kesilsin ayakların yerden!
Yüksel ki yazılsın yeniden tarihe adın!

Türkiye'yi işgal teşebbüsü

ERHAN AFYONCU

Tarihimizde çeşitli darbe ve darbe teşebbüsleri yaşanmış, bunlar hazin sonuçlara ve büyük felaketlere sebep olmuştur. Ancak, 15 Temmuz darbe girişimi, hiçbir darbeye karşılaştırılmayacak kadar şeytanî bir planlamanın eseri büyük bir darbe teşebbüsüdür.

Osmanlı İmparatorluğu'nda askeri isyan ve darbeler, Fatih Sultan Mehmed'in ilk hükümdarlığı zamanında 1446 Buçuktepe İsyanı ile başlar, 1913'teki Bâbü'lî baskınıyla sona erer.

Çökmüş bir imparatorluğun enkazından Türkiye Cumhuriyeti'ni kuran Mustafa Kemal Atatürk'ün ve daha sonra ikinci cumhurbaşkanımız İsmet

Paşa'nın dönemlerinde ordu siyasete karışmadı. 14 Mayıs 1950'de "Yeter Söz Milletindir" sloganıyla ve halkın büyük bir teveccühüyle iktidara gelen Demokrat Parti, üç seçimi arka arkaya kazanıp Türkiye'yi 10 yıl yönetti. Demokrat Parti, seçimle kaybetmediği iktidardan 27 Mayıs 1960'da bir darbeye uzaklaştırıldı. Yassıada'da (günümüzde Demokrasi ve Özgürlük Adası) bir yıla yakın süren ve mahkeme başkanı Salim Başol'un "Sizleri buraya tıkan irade böyle istiyor" sözleriyle tarihe geçen hukuksuz yargılamaların sonucunda yüzlerce Demokrat Partili idam ve çeşitli hapis cezalarına çarptırıldılar. Maliye Bakanı Hasan Polatkan ve Dışişleri Bakanı

Tarihimizde çeşitli darbe ve darbe teşebbüsleri yaşanmış, bunlar hazin sonuçlara ve büyük felaketlere sebep olmuştur. Ancak, 15 Temmuz darbe girişimi, hiçbir darbeye karşılaştırılmayacak kadar şeytanî bir planlamanın eseri büyük bir darbe ve Türkiye'yi işgal teşebbüsüdür."

Fatin Rüştü Zorlu 16 Eylül 1961'de, Başbakan Adnan Menderes ise 17 Eylül 1961'de İmralı Adası'nda idam edildiler. Haksız yere idam edilen üç siyasetçi Demokrasi şehidleri olarak halkın hafızasında hiç unutulmadı. 15 Temmuz 2016'daki darbe teşebbüsünde sokağa çıkan halkın önemli bir kısmı bu hadiseyi hatırlayarak meydanlara koştu.

1960 darbesi ve dönemin başbakanının idamı, daha sonraki yıllarda siyasi iktidarların üzerinde bir askeri vesayet oluşturdu. 1961'den 1989'da Turgut Özal'ın cumhurbaşkanı seçilmesine kadar geçen sürede hiç sivil cumhurbaşkanımız olmadı.

Darbe geleneği 1970’li yıllarda da sürdü. 12 Mart 1971’de dönemin genelkurmay başkanı Memduh Tağmaç ve kuvvet komutanları Cumhurbaşkanı Cevdet Sunay’a bir muhtıra vererek hükümeti istifaya zorladılar. 1974’e kadar Türkiye teknokrat hükümetler tarafından yönetildi.

1970’li yıllarda sağ ve sol görüşlü öğrenci olayları karanlık eller tarafından büyütülerek akan kanlarla darbeye zemin hazırlandı. Silahlı kuvvetler, 12 Eylül 1980’de ülkenin içinde bulunduğu anarşi ortamı ve ekonomik durumu bahane ederek darbe yaptı. Darbeyle görevden uzaklaştırılan Başbakan Süleyman Demirel, dar-

beyi “11 Eylül günü akan kan, 13 Eylül’de nasıl durdu?” diye eleştirmiştir.

6 Kasım 1983’te seçim yapılmasına rağmen 1982 anayasası ile devlet kurumları halkı iktidardan uzak tutmaya göre dizayn edildiğinden askeri vesayet çok uzun bir süre birçok alanda devam etti. Tam darbe dönemi bitti denilirken 27 Şubat 1997’de Türkiye bu sefer post-modern darbeye tanıştı. Bu silahlı kuvvetlerin seçilmiş sivil yönetimlere dördüncü müdahalesiydi. Medyanın bir kısmı, bazı sivil toplum kuruluşları ve bürokrasinin desteğiyle dönemin Fazilet Partisi-Doğruyol Partisi hükümeti yönetimden uzaklaştırıldı. Bu

Görünüşte Müslüman ve Türkçe konuşan bu Truva atı Fetö’ydü. Dış görünüşe aldanan Türkiye ve birçok İslam ülkesi Müslüman kisvesine bürünmüş Fetö Haçlıları tarafından yavaş yavaş ele geçirildi. Fetö, İslamiyet’le ve Türklük’le hiçbir alakası olmayan bir menfaat çetesiydi. Ancak Truva atı olduğu için uzun süre birçok kesim tarafından farkedilemedi.

dönemde yapılan yanlış uygulamalarla halkla gözbebeği gibi sevdiği ordusunun arası açıldı. İmam-hatipler ve birçok dini grup, 28 Şubat döneminde darbe yediği için FETÖ’nün eğitim kurumları büyüdü. Uzun süre kendisini gizleyen FETÖ’nün Haçlı seferlerinin yeni Truva atı olduğu artık anlaşılmıştır.

Haçlı Seferleri’nin Truva Atı

Türkler’in Anadolu’da ve Ortadoğu’da hakimiyet kurması üzerine, Papalık 1095’te Haçlı seferlerini başlatmıştı. Avrupalılar’ın Müslümanlar’a karşı 1095-1291 yılları arasında, aralıklarla düzenlediği savaşlara “Haçlı Seferleri” denilir. Büyük Türk milleti, göğsünü siper edip, iki asırdan fazla mücadele ederek Haçlıları Ortadoğu’dan ve Anadolu’dan attı. Osmanlı Devleti döneminde ise Türkler Avrupa’nın ortalarına kadar giderek İslam’ın kılıcı, Batı’nın ise korkulu rüyası oldular.

Zamanla zayıflayan Osmanlı İmparatorluğu, Birinci Dünya Savaşı’nda (1914-1918) büyük bir mağlubiyete uğradı. Türkler, Sevr Antlaşması ile tamamen bitirilecekken Mus-

tafa Kemal Atatürk'ün komutasındaki Milli Mücadele'yle Haçlı ruhuna son bir darbe vurularak Türkiye Cumhuriyeti kuruldu ve İslam dünyası yeniden ümitlendi. Avrupalılar, Türkler'i hep İslam dünyasını harekete geçirecek bir potansiyel tehdit olarak gördükleri için Türkiye'yi hiç rahat bırakmadılar. Bu yüzden Türkiye hep iç karışıklıklarla uğraştı.

Batılılar için hiç teskin olmayan ve son Müslüman kalana kadar devam edeceği şüphesiz olan Haçlı zihniyeti zamanla kendisine yeni fedailer, hizmetkârlar buldu. Kendine hizmet edecek görünüşte Müslümanlar yetiştirdi ve bunları özellikle Türkler arasından seçti.

Görünüşte Müslüman ve Türkçe konuşan bu Truva atı FETÖ'ydü. Dış görünüşe aldanan Türkiye ve birçok İslam ülkesi Müslüman kisvesine bürünmüş FETÖ Haçlıları tarafından yavaş yavaş ele geçirildi. FETÖ, İslamiyet'le ve Türklük'le hiçbir alakası olmayan bir menfaat çetesi idi. Ancak Truva atı olduğu için uzun süre birçok kesim tarafından farke diledi. 1960'lı yılların sonunda ortaya çıkan ve karanlık yabancı eller tarafından büyütülen FETÖ hareketi Türkçe'yi yayıyoruz, ahlaklı ve dindar insanlar yetiştiriyoruz diye halkı ve siyasileri yanılttı. Özellikle 1980'den sonra değişik siyasi iktidarların desteğiyle emniyet,

**"Milletime
çağrı
yapıyorum,
meydanlara
gelin ve
meydanlardan
bunlara
gereken
cevabı hep
beraber
verelim.
Ben de
Başkomutan
olarak
meydana
geliyorum..."
R. Tayyip
Erdoğan**

yargı, ordu, eğitim müesseseleri başta olmak üzere devletin değişik kurumlarında kimliklerini gizleyerek yapılandılar. Paralel bir devlet yapılanması kurdular.

1000 yıl önce Ortadoğu'da terör estirmiş olan Hasan Sabbah'ın fedailerini olan Haşhaşiler'e benzeyen FETÖ'cüler 2007'den itibaren devleti tamamen ele geçirmek için harekete geçtiler. Ergenekon, Balyoz, Askeri casusluk gibi davalarla ordudaki birçok vatansever subayı tasfiye edip, kendilerine mensup subay kılıklı FETÖ'cülerini yükselttiler. Askerlik gibi şerefli bir mesleği haketmeyen darbeciler, 15 Temmuz 2016'da Pensilvanya'daki FETÖ lideri Fetullah Gülen'den aldıkları emirle seçilmiş iktidarı devirip, Türkiye'yi işgal etmek için harekete geçtiler.

Menfaat çetesinin işgal hareketi gece planlanmıştı. Ancak askeri birliklerdeki hareketliliğin farkedilmesi üzerine darbe teşebbüsü erkene alındı. 15 Temmuz gecesi saat 22 sularında Genelkurmay'dan silah sesleri duyuldu, jetler Ankara

üzerinde alçak uçuş yapmaya başladılar. Boğaziçi (15 Temmuz Şehitler) Köprüsü araç geçişine kapatıldı. Bir darbenin olduğunu anlayan vatandaşlar askeri müdahaleyi engellemek için sokağa çıkmaya başladılar. İstanbul ve Ankara sokaklarında tanklar görülmeye başladı. FETÖ mensubu darbeciler, genelkurmay başkanı ve üç kuvvet komutanı başta olmak üzere birçok vatansever subayı rehin almışlardı. Ancak rehin alınamayan vatansever subaylar, emniyet güçleri ve halk darbeye direnmeye başladı.

Başbakan Binali Yıldırım, MHP Genel Başkanı Devlet

Bahçeli, CHP Genel Başkanı Kemal Kılıçdaroğlu, Adalet Bakanı Bekir Bozdağ ve Birinci Ordu komutanı Org. General Ümit Dündar'ın açıklamaları ile meclisin açılması darbecilere büyük bir darbe vurdu.

15 Temmuz Türkiye'yi işgal hareketinin dönüm noktası 16 Temmuz saat 00.26'da Cumhurbaşkanı Recep Tayyip Erdoğan'ın CNN Türk televizyonunda Hande Fırat'a telefonla bağlanarak yaptığı görüntülü açıklaması oldu:

"Bugünkü bu gelişme gerçekten Silahlı Kuvvetlerimizin içerisindeki bir azınlığın ne yazık

Darbe teşebbüsü süresince bütün Türkiye tek yürek olarak mücadele ederken, Batılı devletler, durum netleşmeye başladıktan sonra ağızlarının ucuyla hükümetin yanında olduklarını açıkladılar.

ki kalkışma hareketidir ve bu malum yapıya ait, paralel yapılanmanın teşvik ettiği, üst akıl olarak onların kullandığı bir harekettir. Ülkemizin birliği, beraberliği, bütünlüğüne yönelik bu harekete karşı inanıyorum ki milletçe vereceğimiz güzel bir cevapla bunlar gerekli olan cezayı alacaklardır....

Bu arada milletime de bir çağrı yapıyorum, o da şudur, milletimizi illerimizin meydanlarına davet ediyorum. Havalimanlarına davet ediyorum ve milletçe meydanlarda, havalimanında toplanalım ve bunların o azınlık grubu, tanklarıyla, toplarıyla gelsinler ne yapacaklarsa halka orada yapsınlar. Halkın gücünün üstünde bir güç ben tanımadım bugüne kadar hayatımda, bundan sonra da zaten böyle bir şey tanımamız söz konusu değil....

Milletime çağrı yapıyorum, meydanlara gelin ve meydanlardan bunlara gereken cevabı hep beraber verelim. Ben de Başkomutan olarak meydana geliyorum..."

Bu açıklama üzerine yüzbinlerce insan Türkiye'nin dört bir tarafında meydanlara çıkarak darbecilere karşı göğsünü siper

etti. Darbeye karşı durmaya çalışan vatansever Türk subayları ve kahraman emniyet güçleri halktan aldıkları destekle Türkiye'nin kaderini değiştirdiler.

Darbe teşebbüsü süresince bütün Türkiye tek yürek olarak mücadele ederken, Batılı devletler, durum netleşmeye başladıktan sonra ağızlarının ucuyla hükümetin yanında olduklarını açıkladılar. Tarihin doğal akışına uygun olarak demokrasinin beşiği diyen ülkelerin hiçbiri Türkiye'ye tam bir destek vermediği gibi darbe teşebbüsünü bastıran Türkiye'ye karşı tavır aldılar.

15 Temmuz darbe teşebbüsü halktan, emniyet güçlerimizden ve silahlı kuvvetlerimizden 246 kişinin şehid, 2194 fedakâr insanımızın da kollarını ve bacaklarını feda ederek gazi olmaları sayesinde önlen-di. Türk milleti, cumhurbaşkanıyla, iktidar ve muhalefet partileriyle, meclisiyle, basın mensuplarıyla, vatansever subaylarıyla, kahraman emniyet güçleriyle, cesur yargı mensuplarıyla, organize bir şekilde hareket ederek darbecilerin yollarını kesen belediyeleriyle, çok

hızlı harekete geçip darbenin önce genişlemesini, ardından da bastırılmasını sağladı. Bu girişim sadece bir askeri darbe değil, Türkiye'yi işgal teşebbüsüydü ve halkımızın üstün feraseti ve kahramanlığı ile başarıya ulaşamamıştır.

16 Temmuz'dan itibaren Türkiye'nin 81 ilinde demokrasi nöbetleri tutulmaya başlandı. Türk milleti 10 Ağustos'a kadar meydanlarda sabaha kadar demokrasi nöbeti tuttu. Demokrasi nöbetlerinin tacı ise 7 Ağustos 2016'daki Yenikapı mitingi oldu. İstiklal Savaşı'nın ilk günlerinde, 1919'daki Sultanahmet Mitingleri gibi tarihi

16 Temmuz'dan itibaren Türkiye'nin 81 ilinde demokrasi nöbetleri tutulmaya başlandı. Türk milleti 10 Ağustos'a kadar meydanlarda sabaha kadar demokrasi nöbeti tuttu. Demokrasi nöbetlerinin tacı ise 7 Ağustos 2016'daki Yenikapı mitingi oldu.

bir öneme sahip bu mitinge cumhurbaşkanımız, başbakanımız ve muhalefet partisi liderlerimiz başta olmak üzere 5 milyon kişi katıldı. Yenikapı Mitingi'nin olduğu saatlerde Tokat'tan Diyarbakır'a, Edirne'den Kars'a Türkiye'nin 81 ilindeki meydanlarda da milyonlarca halkımız toplanmıştı. Yenikapı'daki "Demokrasi ve Şehidler Mitingi"nde milyonlarca Türk, dünyaya "Hakimiyet milletindir" diye haykırdı.

15 Temmuz'u anlatmak

M. FATİH ANDI

Büyük toplumlar, büyük olayların toplumdur.

Bu büyük olaylar, toplumu olgunlaştırır, pişirir, tecrübe sahibi kılar, geleceğe bakışında bir keskinlik ve nüfuz ehli eyler. “Sesi nabzımız olmuş bu hengâmeler”, ileriki nesillere bir ruh olarak, bir şuur olarak, bir tecrübe ve mikyas unsuru olarak aktarılabilirse, bu büyük olayların olumsuzları bile uzun vadede toplum için hayırlı neticelere müncer olur.

Büyük sular, kıyılarına büyük dalgalarla çarpar. Durgun ve sakin olanları, ancak küçük göllerdir.

Dövüşen adam, uyanık kalmaya mecburdur. Oturan kişi, uyuma ihtimaline maruzdur. Karanlık gecede, tehlikelerin ortasında uyumanın adı ise gaffettir.

Büyük dalgaların çağlításının, gaffettekileri uyandırma gibi bir işlevi de vardır.

15 Temmuz gecesi yaşananlar da, bize böyle bir çağlításının milleti yakaza halinde tutma rahmeti gibi geldi. Tarih kitaplarının dediğinin aksine, o gece

gördük ki hisse yalnızca geçmişten değil, hâlihazırdan da çıkarılıyor. Bu o karanlık ihanet gecesinde, şerrin içindeki hayır olarak milleti uyardı, uyandırdı.

Uyanmak bir haslettir, ancak uyanık kalmak, nöbeti gecenin sonuna kadar uyanık tamamlamak ise bir fazilettir.

Şimdi millet olarak bize bu fazileti “azîz”lik vasfımızın yanına nakşetmektir. Bu yüzden, “Unutmadık! Unutturmayacağız!” kararlılığını sürekli keskinleştirmek zorundayız.

Bu bileme ve paslanmaya engel olma eyleminin en başında, bu büyük hengâmenin destanını yazmak gelir. Bu, o gece “yaşanan” bir destanın “yazılan” destanı olmalıdır.

Bu destanın ifade araçlarının elbette en elverişli ve etkili biçimlerinden birisi, sanattır. Sloganlar söner, siyasî nutuklar unutulur, ateşli tartışmaların sesi kısılır ama sanat, heyecanı ve bilinci ilerilere parlatarak taşır. Kimi zaman olur ki, o büyük olayın nasıl ve ne şekilde olduğu bile hatırlanmaz olur, ama sanatın sesi kulaklarımıza fısıldama-

ya, sanatın ruhu damarlarımızda dolaşmaya devam eder.

Bugün Plevne’de, Yemen’de, Çanakkale’de vukubulan savaşların ayrıntısını büyük kitlede kim, ne kadar ayrıntısıyla bilmektedir? Ama bir “Tuna nehri akmam diyor.”, bir Yemen veya Çanakkale türküsü en kalıcı ve etkili bir destan işleviyle bu büyük olayların ruhunu bugüne taşımaktadır. Bu milletin tarihinde iki tane Çanakkale vardır. Birisi silahla, barutla, kanla kazanılan Çanakkale Savaşı, diğeri sözle, heyecanla ve imanla yazılan “Çanakkale Şehitlerine” şiiri. İstanbul’da Süleymaniye Camii, Yahya Kemal’in “Süleymaniye’de Bayram Sabahı” şiiriyle, Bursa’da Hüdavendigâr Camii, Tanpınar’ın Beş Şehir’iyle daha bir güzeldir.

Yaşananlar yaşandı. O meş’ûm gecede şehitler canlarıyla, gaziler bedenleriyle üzerlerine düşen görevi bu millete karşı fazlasıyla yerine getirdiler. Şimdi iş, onları ön safa iten ruhu diri tutmakır, İblis’in bu vatana tasallut için beslediği mülevves şehvetini toplumsal hafızada paymâl etmektir. Edebiyat bunu yapar.

Bu bileme ve paslanmaya engel olma eyleminin en başında, bu büyük hengâmenin destanını yazmak gelir. Bu, o gece “yaşanan” bir destanın “yazılan” destanı olmalıdır.

Sanat bunu yapabilecek güçtedir.

15 Temmuz şehadet ve celâdet gecesini, bu yolla fetanet ve dirayet gündüzüne dönüştürmek, eli kalem tutanlarımızın boyunlarındaki vebaldır.

Bu vebal, katmerli bir vebaldır. Zira hem daha evvelki büyük toplumsal sorumluluklarımıza nazaran bugünle irtibatı hâlâ çok taze ve tesiri çok sıcaktır. Hem de muhatap kalınan ihanet vak'ası, milleti çok keskin bir nifak ve fitne ile yüzyüze getiren bir kadronun marifeti olarak göstermiştir çirkin yüzünü. Her iki görünümü ile de

çok ibretlik ve trajik bir tabloyu çıkarır karşımıza.

Çünkü bu milletin bir değil, birkaç nesli, bir "Altın Nesil" yetiştirme projesi maskesinin arkasında beyinleri iğdiş edilmiş, iradelerini bir tek şahsın ve onun arkasındaki derin yapının iradesine teslim etmiş, ihanete kodlanmış robotlara dönüştürülmüştür. Bu toplum için trajik bir kayıptır.

Bu yapı, yabancı bir devletin siyasal ve sosyal bünyesine sızarak gibi, olanca sinsiliği ve bağnazlığı ile, çok sıkı bir gizlilik içinde ve kendisinden gayrısını rakip ve daha da tehlikelisi düşman

15 Temmuz şehadet ve celâdet gecesini, bu yolla fetanet ve dirayet gündüzüne dönüştürmek, eli kalem tutanlarımızın boyunlarındaki vebaldır.

gibi görerek toplumsal bünyenin kılcal damarlarına kadar girmiştir. Bunun için kendisine "her yolu mübah" görmüştür ve bu mübahlık fetvasını, kendi "cemaat" menfaati için cenneti kazanma fetvası gibi kabullenmiştir. Tehdit, şantaj, kumpas, bel altı çalışma, fuhuş tezgâhları, faiz, hırsızlık, kopyacılık, milletin düşmanlarıyla ittifak, takıyye... Eğer bu yapının menfaat hanesine küçücük bir çentik bile atıyorsa, mubahtır, helâldir, hatta farzdır.

Cemaat çıkarının tek ilke olarak kabul edildiği bu ahlâkî ilkesizlik, bu yapıyı devlet mekanizmasının karşısına getirmiş, onlar da

yıllar ve yıllardır bu mekanizmanın içinde kendilerine bir gizli alan oluşturarak, güçlenip devlete “paralel” bir oluşumu teşkil etmeyi planlamışlardır. “Paralel” sıfatı, giderek örgütün de, mensuplarının da kimliğine yapışıp kalmıştır. Kendisi olamayıp, bir şeyin paraleli olmak, bilinçaltında ve ruhlarda nasıl bir “ezik”lik ve gizlenme refleksi, nasıl bir siniklik ve sinsilik kompleksi oluşturur acaba? Yukarıda söylediğimiz trajikliğin bir boyutu ve tezahürü budur.

Ancak ikinci trajik tezahür, bizce daha büyüktür: Dürüstlük, ahlâk ve fazileti, mensuplarına her şeyden daha önce ve önemli vasıflar olarak şart koşan bir dinin mensubu olup, hatta kendilerini o dinin başkalarından daha gayûr müntesipleri diye görüp (yahut gösterip) de riyayı ve “takıyye”yi kendi duruşlarının ana belirleyicisi yapma trajedisidir bu.

Söylemle eylem arasındaki bu büyük tenakuz, bugün görülmektedir ki, bu yapının mensuplarını iyi birer “münafık” olmaktan öteye götürmemiştir bu yüzden.

Ve yine bu yüzdendir ki, bu nifak ve riya mikrobu, topluma ve onun da üstünde ümmetin içine, “fitne”yi bir büyük felâket olarak taşımıştır.

Bu açıdan, bu kadronun ikinci ve bizce birincisinden daha bü-

yük zararı, din içinde de “paralel” bir din yapılanmasını inşa etme çabası olmuştur. Sızıntı’larında modern pozitif bilimin “ilke” ve sonuçlarını vahyin ve vahyî hakîkatin üstünde göreyerek, bu ikisinin doğruluğunu pozitif bilime illâ da tasdik ettirme kompleks ve dalâletinden tutun da, ibadetlerin, helâl ve haramların esnetilerek olanca serbest yorumlarına, “modern” kimliği mensuplarının kafasına seçilmiş Müslüman olma özelliği olarak yerleştiren kabullere, “Onlar birbirinin dostudur.” ilâhî ikazına rağmen gayr-i müslimlerle “diyalog” projelerine, “kafirlerle karşı şiddetli, kendi aralarında merhametli” olma ilâhî tembihine rağmen tersini yapmalarına, amma bizce en önemlisi, İslâmî inanç ve düşüncenin nirengi noktaları olarak kabul etmemiz gereken “bizim” kavramlarımızı kelimenin tam anlamıyla ayağa düşürüp “piç etme”lerine kadar ortaya koydukları sözüm ona din referanslı uygulama ve söylemler, bu paralel din oluşumunun trajik tezahürüdür. Cemaat, hizmet, imam, hocaefendi, himmet, müsamaha vb. gibi İslâmî kavramlar bugün artık sahih referanslarının dışında neler ve neler söylemektedir insanlara...

Kendileri için bireysel ve yapısal, toplum için de kitlesel bir erozyonu taşıyan bu trajik tablonun bugünde sönmeden, intibah ve şuurlanma vesilesi ile geleceğe taşınması adına gü-

Siyaset söner, nutuk kısılır, magazin eskir, insan göçer, ancak sanatın dili söyleyeceğini nesiller boyu tekrar eder durur. Sanat, söylemin ruhudur. Ruh yaşar.

nübirlilik siyasî, pratik ve hatta politik-magazinel bir söylem ve mecrada kalmayıp, sanat ve düşüncenin dili ve imkânıyla nesillerin hafızasına taşınmasında büyük önem ve mecburiyet vardır. 15 Temmuz’un bu katmerli trajikliği, kalıcı ve etkili bir sanatı besleyecek en önemli etkenlerden birisi olarak görülmelidir.

Türk edebiyatı ve kısmen sanatın diğer kolları, önceki darbeleri anlatmaya çalıştı. Ancak bugün geriye dönüp baktığımızda yazılıp çizilenlerin hiç de yeterli olmadığını, ortadaki yekûnun en azından bir kısmının ideolojik kamplaşma ve militan tarafgirlik söylemleri içinde seslerinin kısıldığını söylemek mümkündür. Türk edebiyatı ve sanatı, darbe karşısındaki imtihanında parlak notlar alan bir kimlik oluşturamamıştır.

Bu açığı kapatmak, bu ihanet girişimini ve arkasında yatan sinsi niyet ve hileleri bugün ve yarın, sanatın samîmî, etkili, gerekiyorsa keskin ve aydınlatıcı dili ile millî hafızaya kazımak, gerçekleştirilecek en büyük vazifedir. Siyaset söner, nutuk kısılır, magazin eskir, insan göçer, ancak sanatın dili söyleyeceğini nesiller boyu tekrar eder durur. Sanat, söylemin ruhudur. Ruh yaşar.

DARBELER, AYDINLAR ve EDEBİYAT

BEŞİR AYVAZOĞLU

Darbelerin edebiyatımızda ele alınış biçimi çok problemlidir. Mesela 1960 darbesi, aydınların da desteklediği bir darbeydi ve maalesef edebiyatımızda yeterince yansımaları bulmadı. Hâlbuki 12 Mart Muhtırası'nın ardından yaşananlar ve 12 Eylül Darbesi, onlarca romana konu olmuştur. Çünkü bu darbeler, bu romanları yazanların beklentileri ve dünya görüşleri doğrultusunda değildi. 12 Mart'a yol açan 9 Mart Darbe teşebbüsü –ki bu darbeyi tertipleyen cuntanın sivil kanadında, Doğan Avcıoğlu ve onun çıkardığı *Devrim* dergisi etrafında bir araya gelmiş aydınlar yer alıyordu- gerçekleşseydi, muhtemelen bu darbe aynı edebiyatçılar tarafından yüceltilecekti.

Hiç şüphesiz, gerçek bir aydına yakışan, hangi taraftan gelirse gelsin, bütün darbelere prensip olarak karşı durmak, millî iradenin yanında yer almak, mevcut iktidar beğenilmiyorsa onu demokratik yollarla değiştirmek için çalışmaktır. Bazı aydınların sadece zarar gördükleri ve zarar görebileceklerini tahmin ettikleri darbeleri eleştirirken işlerine yarayacak darbeleri benimseyip desteklediklerini biliyoruz. Nasıl kurgulandığı ve nasıl bir felaketle sonuçlandığı bütün ayrıntılarıyla bilinen 27 Mayıs 1960 darbesine hâlâ toz kondurmayan ve yakın zamanlarda bile darbe beklentisi içinde olan aydınlar vardı. Bu aydınlar, 15 Temmuz'da kendi iradesine sahip çıkan halkı

küçümseyip aşağılamaya bile kalkıştılar.

15 Temmuz darbe teşebbüsü, son derece ince ve karmaşık metodlarla çalışan ve takındığı güler yüz maskesiyle hemen hepimizi yakın zamanlara kadar aldatmayı başaran bir terör örgütünün yıllar boyunca ince ince dokuduğu, başarıldığı takdirde Türkiye'yi iç savaşa sürükleyerek bölünüp yok olma eşiğine getirecek bir teşebbüstü. TBMM'nin, cumhurbaşkanımızın, başbakanımızın, medyanın, vatansever asker ve polislerin dik duruşu ve elbette halkımızın destanlara yaraşır direnişi sayesinde Cumhuriyet tarihinin en büyük badiresi atlatıldı. Bu alçakça kalkışmaya karşı -destanlara konu olacak

Hiç şüphesiz, gerçek bir aydına yakışan, hangi taraftan gelirse gelsin, bütün darbelere prensip olarak karşı durmak, millî iradenin yanında yer almak, mevcut iktidar beğenilmiyorsa onu demokratik yollarla değiştirmek için çalışmaktır.

kadar büyük kahramanlıkların da yaşandığı- büyük direnişin edebiyatı yapılmazsa, neler olup bittiğini sonraki kuşaklara anlatmakta zorluk çekebiliriz.

Fakir Anadolu çocuklarının çaresizlikleri istismar edilerek ailelerinden koparılıp beyinleri yıkanmak suretiyle, mahiyeti ne olursa olsun, verilen her emri sorgusuz sualsiz uygulamaya programlanan robotlara dönüştürülmüş olmaları hiçbir tarife sığmayacak bir ihanettir. Herkes zannediyordu ki, Türkiye'ye çağ atlatacak ve ülkemizi dünyada en iyi şekilde temsil edecek vatansever, fedakâr, halkına en zor şartlarda bile hizmet edecek kadar idealist, dünyaya açık, lisan bilen, hür fikirli, hür iradeli kadrolar yetiştiriliyor! Kaybımızın büyüklüğünü tahmin etmek bile zordur. "Altın Nesil" adı verilen, fakat asıl mânâsında kayıp olan bu çocuklar Türkiye'nin bekası için gerçekten bir "Altın Nesil" olarak yetiştirilmiş olsalardı, ne büyük bir iş başarılmış olurdu.

Şu gerçeğin altını özenle çizmek gerekir: Farklı şekillerde

yorumlanıp ideoloji olarak kurgulanan dinler de, din gibi kurgulanan ideolojiler de terör ve vahşet üretebilir ve mutlaklaştırılan bu yorumlar son derece kıyıcı olabilir. İnandığı fikrin tek ve değişmez gerçek olduğuna, dolayısıyla bütün insanların bu gerçeği kabul etmesi gerektiğine inanarak kendi içine kapanan adam, hedefe kilitlenmiş bir silah gibidir ve birtakım güçler tarafından rahatlıkla kullanılabilir.

Kendi insanlarına silah doğrultup hiç tereddüt etmeden tetiği çekebilecek mankurtlar haline getirilen Anadolu çocukları, çoğu kendi zekâ ve becerileriyle kazanabilecekleri imtihanları çalınan sorular verilerek suretiyle kazandırılarak işgal ve daha işin başında dejenere edilmişler. Önceleri yaşamış olmaları muhtemel "kul hakkı" endişesinden ve vicdan azabından daha sonra "abi" ve "abla"ların telkinleriyle, yani beyinleri yıkanarak kurtulup bu haksızlığı kendi zihinlerinde meşrulaştırarak "kutsal amaç için her yol mubahtır" noktasına geldikleri anlaşılıyor.

**Bakalım,
15 Temmuz
gecesi
bayrağını
kapıp sokağa
fırlayan
gençleri,
yaşlıları,
kadınları
harekete
geçiren
ruhun
ve beka
endişesinin
şiiiri, hikâyesi,
romanı
yazılacak mı?**

Bakalım, önümüzdeki yıllarda böylesine duygusuzlaştırılmış, robotlaştırılmış bir gencin yaşadığı iç çatışmayı ve sonunda ikna edilerek nasıl bir robot haline getirildiğini, Cengiz Aytmatov'un *Gün Olur Asra Bedel* isimli romanında anlattığı efsanedeki mankurtun kendisine asıl kimliğini hatırlatmaya çalışan annesi Nayman Ana'yı oklaması gibi, kendi kardeşlerini nasıl kurşunladığını anlatabilen bir romancı çıkacak mı? Bakalım, 15 Temmuz gecesi bayrağını kapıp sokağa fırlayan gençleri, yaşlıları, kadınları harekete geçiren ruhun ve beka endişesinin şiiiri, hikâyesi, romanı yazılacak mı?

15 Temmuz darbe teşebbüsü ve sonuçlarının önümüzdeki yıllarda çeşitli yönleriyle edebiyatımızın en önemli meselelerinden biri haline geleceğini ümit etmek istiyorum.

15 Temmuz'un Dünyaya Mesajı:

TÜRKİYE YANAŞMA DEVLET OLMAYACAK

MUSTAFA ÖZEL

Küresel sistemde iktisadî, siyasî ve askerî bakımlardan güçlü bir devletin etkin denetimi altında olan devletlere “client state” deniliyor. Türkçeye en iyi *yanaşma devlet* olarak tercüme edilebilecek olan bu siyasî organizasyon, kendi içinde *uydu devlet* (satellite state), *kukla devlet* (puppet state) gibi alt türlere de ayrılabilir.

“Bağımsız” Türkiye’nin 20. yüzyıl boyunca *fiiliyatta* bir tür yarı-yanaşma devlet olarak var olduğunu söylemek, onurumuza dokunsa da, hakikate yakındır. Fakat özellikle son 30 yıldaki iktisadi performansını uluslararası ilişkilerine yansıtmaya başlayınca, Soğuk Savaş tarzı yanaşmalığa artık razı olmadığını göstermiş oldu. Küresel sistemin adaletsizliğini haykıran “One Minute” ve “Dünya Beşten Büyüktür!” den, bölgesel sistemi toparlamaya çalışan “Komşularla Sıfır Sorun ve Açık Kapı” politi-

kalarına kadarki bütün söylemler, bu psikolojinin dışı yansıyan ifadeleriydi.

15 Temmuz’daki paralel örgüt eylemi, bir bakıma Türkiye’nin bu doğal iddiasının kuvvetini ölçme girişimiydi.

Ölçüm memurlarının oluşturduğu ve adına artık FETÖ denen bu maşa hareketin ortaya çıkışı ve esrarlı küresel gelişimi henüz bilimsel tarzda ele alınmış değildir. Televizyon kanallarında sabah akşam anlatılanlar, olsa olsa bu tür ciddi çalışmalara malzeme oluşturabilir. Böyle bir malzeme olmadan, bu büyük savrulmanın romanı da yazılamaz. Modern çağda, romanı yazılmamış olayların hakikatine ise nüfuz edilemez!

Batılı “müttefiklerimizin” gerek darbe gecesi, gerek o günden bugüne takına geldikleri tavır, 15

Şimdi gözlerimizi kapatıp, bu din maskeli terör örgütünün bir an için başarılı olduğunu düşünelim: Türkiye nasıl bir ülke haline gelecekti acaba?

Temmuz’un bir darbeden çok, postmodern bir işgal girişimi olduğunu hissettiriyor. 17/25 Aralık olaylarına Sayın Cumhurbaşkanımız “Dostmodern Darbe” demişti; ittifak ilişkilerimize binaen buna da “Dostmodern İşgal” mi dememiz lazım?

Şimdi gözlerimizi kapatıp, bu din maskeli terör örgütünün bir an için başarılı olduğunu düşünelim: Türkiye nasıl bir ülke haline gelecekti acaba? Muhayyilem ister istemez yüz yıl kadar önceki İstanbul’un işgaline kanatlanıyor. *Sodom ve Gomora* başlıklı romanıyla o dönemi hatıramızda hep canlı tutmayı başaran Yakup Kadri, bu dostmodern işgali yaşasa şöyle mi derdi: “2000’lerin Türkiye’si, 1920’lerin İstanbul’undan daha ağır bir işgal altında. Sadece kafalar değil, ruhlar da satışa çıkarılmış. Yalanı karakter haline getirmiş hoca-e-

fendiler, kelepir fiyata kapatılan köşe yazarları, sözlüklerinden hak kelimesini atmış televizyon yorumcuları, ruh ve vicdanları pörsümüş akademisyenler, yanışma zihniyetli eski diplomatlar... Hepsinin sığındığı kale: Gerçekçilik! Gerçekçi yanışmalar olmazsak, ayakta kalamayız!”

Sodom ve Gomore’nin Leyla’sı da son derece gerçekçidir. Nişanlısı Necdet’i sık sık atlatıp, genç ve yakışıklı İngiliz zabıt Jackson Read ile ‘çıkılmaktadır’. “Leyla’ya göre bu yabancı zabıtlarla ahbaplığındaki gariplik ve uygunsuzluk, aslında bu gibi arkadaşlıkların gariplik ve uygunsuz oluşundan değil, sırf Necdet’in de onlarla beraber düşüp kalkmak istemeyişinden doğuyordu.” Necdet, “onlarla beraber düşüp kalkmak” istemiyordu, çünkü onlar “o kadar gururlu idiler ki, etraflarında dolaşan in-

sanlara ve hele Türklere bakarken adeta bir hayvanat bahçesinde acayip kuş kafeslerini seyretmiş kimselerin tavırlarını takınıyorlardı.” Annesi, Captain Jackson Read’i Türkiye’ye uğurlarken, iki elini oğlunun omzuna dayayarak mahzun mahzun yüzüne bakmış ve şöyle dememiş miydi: “Git! Allah yardımcın olsun! Fakat temiz olarak dönmeye çalış!” Bu, o demekti ki, “Türk kızlarına dokunmayacaksın! Bir Türk sofrasına oturmayacaksın! Gözlerini herhangi bir Türk’ün yüzüne sevgiyle çevirmeyeceksin!”

Ne var ki, şehvetperest İngiliz, Leyla’nın yanında bulunduğu anlarda “muhitini hiç yadırgamıyor, kendisini kendi memleketinde, kendi evinde, kendisine vaadedilmiş ve alın yazılmış bir hayat arkadaşıyla yaşamakta sanıyordu.” Leyla içinse işin ren-

Bu toprakların altında bin yıldır yatmakta olan milyonlarca ecdatla beraber haykırıyoruz ki: Milletimiz, seçme ve red hakkı kendinde olan; güçlüyü değil haklıyı savunan; yanışma olarak yaşamayı zillet sayan bir millettir.

gi başkaydı. Evet, bir yandan gönül eğlendirmek istiyordu, fakat bir yandan da gerçekçi olmak, ailenin çıkarlarını gözetmek zorundaydı. Bunu nişanlısına şöyle açıklıyordu:

“Sen de bu ‘klik’e girsen, göreceksin ki, aramızda basit ‘mondanite’ gereklerini aşan hiçbir şey yoktur. Bu kadarını da yapmaya gelince, Neciciğim, elimde değil; eğlenmek istiyorum. Bu benim yaşımın hakkıdır. Sonra... Sonra, biliyorsun, babamın her işi yabancılarladır. Bu muhitteki bağlarını devam ettirmek onun için bir parça da geçim meselesidir. Bu hususta kendisine nasıl karşı koyabilirim? Günün birinde kendi evimiz olduğu vakit istediğimizi kabul ederiz, istemediğimizi etmeyiz. Fakat şimdi, seçme veya red hakkı bende değildir.”

Leyla haksız mıydı? “Kendi evi olmayanların” seçme veya ret hakları olabilir miydi? Dünyayı güçlü ülkelerin tapulu malı sayan bu “muhipler cemiyeti” üyeleri, küresel system içinde Hak’tan ve haklıdan yana olmayı gerilik; güç ve güçlüden yana olmayı ise ilerilik diye pazarlamaktan hiç sıkılmazlar. Kemal Tahir’in nefis ifadesini ödünç alırsak, yanışma zihniyetli insanlarda *yerli olma melekesi* yoktur. *Devlet Ana* yaza-

rı yıllar yılı, “zihnimizi ikinci bir melekeye, yerli olma melekesine alıştırmanız lâzım” deyip durdu. Yerli olma melekesine alışan zihin, her şeyden önce, içinde yaşadığı toplumun tarihi tecrübesini göz önünde bulundurur ve küresel sistemin güç odaklarının kendi milletine biçtiği yakışksız rolü reddeder. Solcu olmanın adeta tarihe düşman olmakla bir tutulduğu bir devirde, Kemal Tahir şunları söyleyebiliyordu:

“Biz, çok büyük insan potansiyeline sahip, dünya imparatorluğu kurmuş ve bu imparatorluğu dünyada emsali bulunmayacak bir ustalıklı çekip çevirmiş bir milletiz. Bizi Filipin’e, Küba’ya, Mısır’a benzetmekte büyük hatalar vardır. Türk milleti son derece olgun, son derece sezgisi güçlü, belki bilgisi az, fakat sezgisiyle bilgisizliğini zaman zaman iyice

örtten bir toplumdur. Tarihsel insan birikimi bakımından katıyen başka milletlere benzemez bir toplumdur.”

Türklük, biyolojik bir olgu, basit bir kan bağı değil; zihnini yerli olma melekesine alıştırmış olmanın adıdır. Kaotik bir evreden geçmekte olan küresel kapitalizmin kurmayları veya hegemonik konumunu sürdüremeyen “Batı” eliti bazı Türkleri maşa, Türkiye’yi de müstakbel operasyonlarının atlama taşı olarak kullanmayı uygun görebilir. Muhipler cemiyeti maşalığa teşne, atlama taşı olmaya da razı olabilir; seçme veya red hakkının kendilerinde olmadığını düşünebilir. Fakat bu toprakların altında bin yıldır yatmakta olan milyonlarca ecdatla beraber haykırıyoruz ki: Milletimiz, seçme ve red hakkı kendinde olan; güçlüyü değil haklıyı savunan; yavaşma

Onları tanrılarıyla başbaşa bırakıp, o tek ve yüce olan Rabbimize yöneliyoruz:

“Sen bizim Mevlâmızsın. Kâfirler topluluğuna karşı bize yardım et.” (Bakara, 286.)

olarak yaşamayı zillet sayan bir millettir. Türkiye, insan birikimi, ekonomisi ve siyaseti, sivil ve askerî bürokrasisi ile Müslümanları binlerce yıl daha kucagında yaşatacak vatandır. Mandacılık yeni bir olgu değil, işgal İstanbul’undan beri aşınası olduğumuz bir sefilliktir.

Mandacılığın yeni yüzünün dindarlık tarzında tecelli etmiş olmasından da almamız gereken dersler var. Düne kadar mandacılar, Müslüman Millete karşı Batı muhibbi “beyaz” çevrelerden oluşuyordu. Bunlar zaman içinde marjinalleşip, Batı için kullanışsız hale geldi ve tasfiye edildiler. Esmer FETÖ çetesi, beyaz muhiblerden daha kullanışlı olduğunu kanıtlayıp, mandacılık memurluğuna atanınca; beyazlar bu sefer Doğu mandacılığına talip oldular. Ortak yanları, mandacılık ve Millet nefretidir. Sadece güce tapıyorlar.

Onları tanrılarıyla başbaşa bırakıp, o tek ve yüce olan Rabbimize yöneliyoruz:

“Sen bizim Mevlâmızsın. Kâfirler topluluğuna karşı bize yardım et.” (Bakara, 286.)

15 Temmuz ve Üsküdar

HÜSEYİN BESLİ

Kuşkusuz insanlar gibi şehirlerin de ruhu, kimliği ve kaderi vardır.

Şehirlere bu özelliği veren salt şehrin coğrafyası değildir.

İnsandır şehirlere ruhunu, kimliğini veren, kaderini belirleyen. İnsanın coğrafya ile, insanın binalarla, insanın dereyle, tepeyle, ağaçla, çiçekle, böceklerle, denizle ve de insanın insanla münasebeti, bunun münasebetlerden hasıl olan ürettikleridir bu olguyu doğuran.

Günümüzde betonun işgali nedeniyle her ne kadar, özellikle Karadeniz kıyılarında ve büyük şehirlerde kimlikli şehirler, ruhu olan mahalleler bulmak zorlaşmış da olsa;

Hâlâ, her şeye rağmen ruhunu, kimliğini koruyan şehirlerden bir tanesi de Üsküdar'dır.

Özel kimliği olan şehirler özel zamanlarda özel davranışlarda bulunur.

Bu cümleden alarak, 15 Temmuz gecesi Türkiye'nin bütün semtleri direnmiştir ama Üsküdar'ın durumu farklı olmuştur.

O gece Üsküdar ve Üsküdarlı, Türkiye'nin ve milletin yazdığı genel destanın içinde özel bir destan yazmıştır.

Peki nedir Üsküdar'ı özel yapan?

Bütünü kavramanın görece zorluğunu gidermek için Üsküdar'ın bir semtinden başlayabiliriz.

Mesela 15 Temmuz gecesi onlarca şehit veren Çengelköy.

Çengelköy o gece darbecilere sonuna kadar di-

rendi, bu direnme nedeniyle çatışmalar sabahın 06'sına kadar sürdü.

O gece Çengelköy, sadece o geceki Çengelköy değildi. Geçmişle, geçmişinde tevarüs ettiği ruh ile geçmişinden devraldığı kahramanlarıyla direnişeydi.

O Çengelköy ki, daha dün Havuzbaşı İlkokulu'nda Vecdi Bingöl öğretmenlik yapıyordu. Vecdi Bingöl ki Türk sanat müziğinin büyük bestekârlarından Sadettin Kaynak'ın eserlerinin en az %60-70'inin söz yazarıydı aynı zamanda.

Vecdi Bingöl Sadettin Kaynak ikilisi özellikle yaz aylarında Vahdettin'in Köşkü'ne yazlığa gelen Yahya Kemal, İhsan Kongar başta olmak üzere değerli zevatın katılımıyla İskele Meydanı'nda kah çay içerek, kah demlenerek edebiyat sohbetlerinin yanında fasıl da kurlarlardı.

Osmanlı'nın son padişahı Vahdettin veliahtlık dönemini Çengelköy'de geçirmiş ve padişah olarak Saray'a buradan gitmiştir.

Vahdettin'in Köşkü demişken, Necip Fazıl; "Canım İstanbul" şiirini Beylerbeyi'nden Vahdettin'in Köşkü'ne bakarak yazdım demiştir. Peyami Safa bir tarafıyla Çengelköylüdür. Ahmet Hamdi Tanpınar özellikle 'Huzur' romanıyla Kandillili, Vani-köylü, Çengelköylüdür.

Bir iki kuşak Türkiye'de bütün çocukları ağlatan Kemalettin Tuğcu Çengelköylüdür.

Sadece Çengelköy mü taşır bu özellikleri?

Beylerbeyi'ne geçtiğinizde Asaf Halet Çelebi'nin sabah saatlerinde vapura yetişmek üzere o tombul

*O gece
Üsküdar ve
Üsküdarlı,
Türkiye'nin
ve milletin
yazdığı genel
destanın
içinde özel
bir destan
yazmıştır.*

**15 Temmuz
gecesi İstanbul'da darbecilere direniş gösteren yerlerden en önemli üç tanesi Üsküdar'dadır; Birinci Boğaz Köprüsü, Kısıklı, Çengelköy. Dolayısıyla 15 Temmuz gecesi İstanbul'da en fazla şehit veren ilçe de Üsküdar olmuştur.**

vücuduyla koştüğünü görürsünüz. İskelenin hemen solunda Ayaşlı kardeşlerin yalısını...

Can Yücel'in aforizmalarına ve sövgülerine takılmadan Kuzguncuk'tan geçemezsiniz.

Üsküdar'a doğru yürüdüğünüzde Fethi Paşa Korusu'na çıkan yokuşun hemen sağında bir zamanlar Cemil Meriç'in yaşadığı mor salkımlı evi görürsünüz.

Nihayet Valide Cami ve Yeni Cami'den karşılıklı okunan ezanlar eşliğinde Üsküdar Meydanı'na ulaşırsınız. Çarşının içinde bir aktar dükkanında Ahmet Yüksel Özemre ile karşılaşmak sizi şaşırtmasın.

Biraz yukarılara tırmandığınızda Mustafa Düzgünman'ın ebru atölyesi de...

Yolunuz Çamlıca'ya ulaşırsa oradan İstanbul'u temaşa ederken göklerin yere düşmüş derinliğini de hissedersiniz.

Kuşkusuz saymakla bitirilebilecek değildir Üsküdar'ın değerleri.

Salacak, Selimiye, Valide Atik, Aziz Mahmud Hüdayi, İcadiye, Selami Ali, her semti hazinelerle doludur.

İşte Üsküdar bütün bu semtlerin toplamı, hatta hepsinin toplamından daha fazlasıdır.

Çünkü Üsküdar ta hicri birinci asırda İslamla, Müslümanlarla tanışmış, şereflenmiştir. Sonra da İstanbul'un fethini gören şehirdir.

Ayrıca Üsküdar'ın bir adı da 'Harem'dir. Yani kutsal toprakların başladığı yer.

Yetmez, Üsküdar bu kadarıyla da yetinmez.

Yedi düvel Osmanlı'ya saldırıp imparatorluğu dağıtınca, dağılan Osmanlı'nın küllerinden yeni bir devlet ortaya çıkaran Kuva-yı Milliye'ye ve Kuva-yı Milliye'nin merkezi Ankara'ya geçmek için Üsküdar-Özbekler tekkesinden tezkiye ya da referans almak mecburiyetindesinizdir.

İşte tarihteki bu Üsküdar, 15 Temmuz gecesi de tarihine yakışır bir şahlanış ortaya koymuştur.

15 Temmuz gecesi İstanbul'da darbecilere direniş gösteren yerlerden en önemli üç tanesi Üsküdar'dadır; Birinci Boğaz Köprüsü, Kısıklı, Çengelköy. Dolayısıyla 15 Temmuz gecesi İstanbul'da en fazla şehit veren ilçe de Üsküdar olmuştur.

Kuşkusuz her şehidimiz birer bayrak, birer sancak, birer meşale, birer yed-i beyzadır. Ama Üsküdar şehitleri daha sembolik isimler barındırmaktadır içinde.

Erol Olçak, Mustafa Cambaz, Halil Kantarcı, Mete Sertbaş ve diğer canlarımız.

Bütün bunlardan sonra diyebiliriz ki;

15 Temmuz'da Üsküdarlı olmak Çanakkale'de Seyit Onbaşı'nın takımında olmak gibi bir şeydir.

15 Temmuz'da Üsküdarlı olmak Yunan askerinin peşinden İzmir'e ilk giren müfrezede olmak gibi bir şeydir.

15 Temmuz'da Üsküdarlı olmak Plevne Kahramanı Gazi Osman Paşa gibi "o kurşuna benim adım yazılmışsa yapacak bir şey yok evlat" diyebilmektir. Vesselam.

HİLMİ TÜRKMEN:

ÜSKÜDAR, GAZA ŞEHİRİDİR

15 Temmuz darbe girişiminin en çok hissedildiği, en sert çatışmaların yaşandığı, en uzun sürdüğü, en çok şehit verilen yerlerin başında geliyor Üsküdar. Darbe sonrasında milletin duygularına tercüman olan, darbe girişimine karşı kazanılan başarının, simge merkez ve meydanlarına da Boğaziçi/15 Temmuz Şehitler Köprüsü, Kısıklı Meydanı gibi merkezlere ev sahipliği yapan, bir şehir Üsküdar... 1453'de İstanbul'un fethine şahitlik yapmış, Yahya Kemal'in ifadesiyle, kimsenin görmediğini gören bir ulu rüyalar şehriydi Üsküdar... 15 Temmuz'da ise milletin direnişine merkezlik, yeniden istiklal ve istikbal mücedelesine rehberlik eden bir şehirdi... Prof. Dr. M. Fatih Andı, Dr. Coşkun Yılmaz ve Prof. Dr. Mustafa Küçükbaşçı Üsküdar Belediye Başkanı Hilmi Türkmen ile 15 Temmuz'un Üsküdar'ını ve Üsküdar'ın 15 Temmuz'unu konuştular...

15 Temmuz darbe girişiminde Üsküdar'da meydana gelen olayları ve sonrasını konuşalım istiyoruz. Üsküdar'da 15 Temmuz gecesi neler yaşandı?

15 Temmuz, herkesin adeta şok yaşadığı bir gece oldu. İnternette, sosyal medyada eski adıyla Boğaziçi Köprüsü'nün askerler tarafından kapatıldığı, tankların sokağa indiği konuşuluyor. Allah Allah diyoruz nereden çıktı bu. Bir taraftan da köprüye, terör örgütleri tarafından bomba konulduğu iddiaları dolaşıyordu. Biz de burasının polis bölgesi olduğunu, askeriye'nin görev bölgesi olmadığını düşünüyor, bir gariplik seziyorduk.

Yavaş yavaş Fatih Sultan Mehmet Köprüsü'nün de kesildiğini, Bayrampaşa'da kışladan tankların çıkması, Ankara'da Genelkurmay'a, Özel Harekatçıların olduğu Gölbaşı Tesisleri'ne saldırı oluyor derken resmen yavaş yavaş ülkenin darbe ortamına doğru sürüklendiğini öğrenmiş olduk.

Biz hızlıca, bu darbe girişimini yapanların hareket kabiliyetini sınırlamak için, diğer belediye başkanı arkadaşlarımızla birlikte harekete geçtik.

Hemen tankların gelebilecek olduğu noktalara set oluşturmaya çalıştık. Yolları kesmeye, kışlaların önünü kapatmaya çalıştık. Bir taraftan da merkezle ve halkımızla iletişim kurarak, ana merkezler ve geçiş güzergahları başta olmak üzere önemli yerleri kapatmaya, kuşatmaya çalıştık... Gerçekten de etkili oldu. Hain darbeciler, hareket alanı itibariyle çok rahat hareket edemedi. Çünkü Üsküdar bu anlamda merkez bir yer. Eski adıyla Bo-

Üsküdar hem kara taşıtları için hem de deniz taşıtları için önemli bir kavşak. İletişim açısından telekomünikasyon hizmetlerinin merkezi.

ğaziçi Köprüsü şimdiki adıyla 15 Temmuz Şehitler Köprüsü, Birinci Ordu, Selimiye, Kuleli, Acıbadem'de Türk Telekom'un Anadolu bölgesi müdürlüğü... burada. Maltepe'den gelen tankların, hepsinin buluşma ve geçiş noktasındayız... Biz özellikle çöp kamyonlarıyla, diğer araçlarımızla, insan kaynağıyla harekete geçtik ve belli bir noktada trafiği durdurmuş olduk.

İstanbul'da pek çok ilçe etkilendi ama Üsküdar deyince,

Kısıklı Meydanı, 15 Temmuz Şehitler Köprüsü, Selimiye Kışlası gibi darbenin sıcak ve kanın döküldüğü odak mekanlar en çok Üsküdar'da oluştu. Darbeye en çok direnç gösteren ilçelerin başında da Üsküdar geliyor. Peki, siz en büyük direnişin tepkinin Üsküdar'da baş göstermesini neye bağlıyorsunuz?

Üsküdar çok farklı bir ilçe, öncelikle onu söylemek lazım. Gerek tarihi dokusu gerekse insanların yaşam tarzı, demokrasiye, iradelerine sahip çıkma konusundaki hassasiyetiyle... Bir de Üsküdar'ın önemli kazanımları var.

Üsküdar hem kara taşıtları için hem de deniz taşıtları için önemli bir kavşak. İletişim açısından telekomünikasyon hizmetlerinin merkezi. Kuleli Askeri Lisesi de bu darbenin en alçak planlarının yapıldığı bölge oldu ne yazık ki. Aynı zamanda en çetin çatışmaların yaşandığı, en alçak katliamların yapıldığı yerlerden birisi oldu. Biliyorsunuz en son teslim olan yerlerden birisiydi. Acıbadem de öyle... Türk Telekom'a

saldırdılar, insanımız karşı çıktı, katliam yaptılar... Boğaziçi Köprüsü hepimizin malumu..

Çengelköy adeta savaşın yaşandığı yer oldu. Biliyorsunuz darbenin seyri gece 01.00 – 02.00'dan sonra değişti. Darbeciler başarılı olamadı ama Çengelköy'de 16 Temmuz Cumartesi öğle vaktine kadar bu savaş sürdü. Karakola saldırılar, karakolu teslim almaya çalıştılar ve oraya yaklaşan insanları öldürdüler.

Köprüdeki askerlerin teslim olduğu, Ankara'dakilerin de başarısız olduğu haberleri gelinceye kadar çatışma devam etti.

Şu anda Türkiye'de 241 şehidimiz var ve bunun 24 tanesi Üsküdar'da. 172 gazimiz var. Bu anlamda Üsküdar bir gaz şehirdir.

Üsküdar bu anlamda çok hassas ve önemli bir bölge. Tarihinde de böyle olmuştur. Bundan sonra Üsküdar bu özelliğiyle ve tarihi misyonu ile önemli bir merkez olmaya devam edecektir. 15 Temmuz'da bunu

Üsküdar bu özelliğiyle ve tarihi misyonu ile önemli bir merkez olmaya devam edecektir. 15 Temmuz'da bunu birlikte yaşadık. Bu ülke ecdadımızın bize mirasıdır. 15 Temmuz'da bu mirasa sahip çıkmanın bir gururu var.

birlikte yaşadık. Bu ülke ecdadımızın bize mirasıdır. 15 Temmuz'da bu mirasa sahip çıkmanın bir gururu var.

Üsküdar fetihten önce Müslümanların buraya yerleştiği 1453'ten evvel Müslüman nüfusun varlığını sürdürdüğü kadim bir ilçe. Fetihden sonra da bizim varlığımızın en çok kendisini gösterdiği ikinci ilçemiz Fatih. 15 Temmuz darbe girişimine karşı Üsküdar'dan sonra en büyük ikinci direniş, Fatih'te oluştu. O zaman diyorum ki burada sembolik bir anlam aranabilir. İstanbul'u İstanbul yapan eski ruh, eski maya 15 Temmuz'da bu iki ilçede en kuvvetli şekilde kendisini gösterdi.

Kesinlikle... Katılıyorum hocam. Bu ruhun ve mayanın kendisini göstermesi çok önemli. Bununla birlikte Fatih'te Büyükşehir Belediyesi de var. Bu belediyemizi hain darbecilerin ele geçirdiğini düşünün. Burası önemli sembol yerlerdir, bir güç, bir merkezdir. Buralarda Allah korusun darbecilerin başarısı toplumun

tümünün moralini bozacak-
tı. O zaman topyekun oraları
kurtarmaya millet enerjisini
harcayacaktı ki Allah muhafa-
za çok daha büyük sıkıntılar
olabilecekti. Çok şükür Rab-
bim yardım etti, milletimiz de
bunlara fırsat vermedi.

**Darbe gecesine baktığımız-
da Üsküdar'da çatışmaların
olduğu meydanları bir daha
hatırlayalım?**

Selimiye'de çatışma olmadı,
orada tanklar çıkar diye biz set
yaptık. Tanklar Maltepe'den
geldi. Selimiye'den çıkamadan
önünü kapattık. Bir de jetlerin,
helikopterlerin Nakkaştepe'ye
inerek elemanları aldığı Birinci
Ordu bu anlamda darbecilerin
yanında olmadı. Acıbadem,

**Türk Telekom'un önü, Çen-
gelköy, Boğaziçi köprüsü....**
Bu dört nokta yoğun çatışma-
nın yaşandığı yerler. Üsküdar
dışında hiçbir ilçede bu şekilde
böylesine önemli dört nokta-
da çatışma olmadı. Bu kadar
yoğun çatışmaların yaşandığı
bir başka İstanbul ilçesi yok.
Hatta bu kadar fazla şehidin
verildiği bir başka ilçe de yok.
Tam 24 şehid, 172 gazimiz var.

**Üsküdar'ın darbe sonrasında
özellikle Kısıklı Meydanı'nın
demokrasi nöbetlerini örgüt-
leyebilme başarısı var. Hatta
Kısıklı'ya yeni bir meydanın
doğuşu da diyebiliriz... Gezi,
17-25 Aralık, derken 15
Temmuz... Bu darbe girişim-
lerine karşı direnişle günde-
me gelen ve bütünleşen me-**

**Üsküdar
kadar yoğun
çatışmaların
yaşandığı bir
başka İstan-
bul ilçesi
yok. Hatta
bu kadar
fazla şehidin
verildiği bir
başka ilçe de
yok. Tam 24
şehid, 172
gazimiz var.**

**kan... 15 Temmuz sürecinde
küçük bir Anadolu meydanı
haline geldi. Dolayısıyla bir-
leştirici ruh Kısıklı'da kendi-
sini gösterdi.**

Evet... Kısıklı gerçekten
öyle... Darbe sonrasına gelin-
diğinde Türkiye'de demokra-
si nöbetleri süreci başladı, 27
gün boyunca sürdü. Bu süreçte
de başta Kısıklı Meydanı sem-
bol oldu. Sadece Üsküdar'dan
değil değişik bölgelerden de
insanlarımız geldi. Orada sa-
bahlara kadar nöbet tuttular.
Biz sabah namazına kadar
oradaydık. Cami çıkışı vatan-
daşlara çorba ikram ediyor-
duk. O şekilde nöbet tutuldu.
Kısıklı meydanımızdaki park,
en coşkulu yer oldu. O parka
seyyar kütüphane açıldı. Sahne
kuruldu. Her kesimden insan
oradaydı. Alevisi, Sünnisi, sağ-
cısı solcusu herkes meydana
çıktı. Duygularını orada pay-
laştı. Yenikapı ruhu diyoruz ya,
Yenikapı'ya giden ruh Kısıklı
ruhudur. Kısıklı'nın ismini de
değiştireceğiz inşaallah. Milli
İrade Meydanı diyeceğiz oraya
ve yeniden düzenleyeceğiz.

Bizim önerimiz Kısıklı Milli İrade Meydanı olması şeklindedir. İlmi çevrelerin de görüşü olarak dikkate alırsanız seviniriz. Çünkü, tarih aynı zamanda mekanlarla birlikte yazılıyor ve inşa ediliyor. Hele sembolik mekanlar bu açıdan daha bir anlam taşıyor. Orası zihinlerimize, şahsi ve yakın tarihimize Kısıklı olarak kazındı o nedenle başta Kısıklı'yı muhafaza edersek hatıralar ve tarihi açıdan da daha anlamlı olur diye düşünüyoruz.

Tabii değerli hocalarım. Dikkate alacağız. Sizlere de katkılarınızdan, hatırlatmalarınızdan, uyarılarınızdan dolayı çok teşekkür ederim..

Kısıklı Meydanı'nın düzenlenmesiyle birlikte oraya bize yakışır estetik formu da mutlaka gözeten bir anıt düşünceğiniz, planınız var mı?

Biliyorsunuz Nakkaştepe'ye köprüden çıkınca gişelerden sağ tarafa bakıldığında gözükene yere bir anıt konulması devletimiz tarafından planlandı. Cumhurbaşkanımız, Baş-

bakanımız açıkladı. Bizim de Çengelköy girişinde parkımıza şehitler çeşmesi düşüncemiz var. Kısıklı parkının tam merkezine 15 Temmuz'u sembolize eden bir anıt düşünüyoruz.

15 Temmuz şehitleri için ne planlıyorsunuz?

Şehitlerimizin adını okullara veriyoruz, bazı parklara, sokaklara veriyoruz böyle bir çalışmamız var. Üsküdar'daki bütün şehitlerin adı, mutlaka birer sokakta ve caddede olacak. Gazilerimizin de kendi oturdukları mahallede isimleri olacak. Bir de en önemlisi biz belediyemizde Sosyal Hizmetler Müdürlüğümüz bünyesinde kriz masası oluşturduk. Şehit yakınları ve gazilerimizle sürdürülebilir bir ilişkimiz olacak. Saman alevi gibi sönmeyen gitmeyecek. Maddi manevi her zaman yanlarında olacağımız kurumsallaşmış bir bağ kurmuş oluyoruz. Hem şehitlerimiz hem de gazilerimizle ilgili bu çalışmalarımız devam ediyor. Bu anlamda şehit aileleri ve gazilerimize nakit desteğimiz oldu, çocukları varsa eğitimlerine iş ihtiyaçlarına

15 Temmuzun unutamayız. Bu bizim misyonumuz. Bu misyonu yerine getirmede sanat son derece önemli. Ve biz Üsküdar dergimizle bu alanda bir adım daha atıyoruz. Sanatı ve sanatçıyı 15 Temmuz için göreve çağırıyoruz.

destek oluyoruz. Oturdukları evleri iyileştirme anlamında desteğimiz olacak. Bu inşaallah böyle devam edecek.

Somut projeler, meydanlar, anıtlar, cadde ve sokak isimleri güzel ama en kalıcı araç sanattır, edebiyattır, musikidir. Bu doğrultuda Kültür Sanat olarak neler yapmayı planlıyorsunuz?

15 Temmuzun unutamayız. Bu bizim misyonumuz. Bu misyonu yerine getirmede sanat son derece önemli. Ve biz Üsküdar dergimizle bu alanda bir adım daha atıyoruz. Sanatı ve sanatçıyı 15 Temmuz için göreve çağırıyoruz. Yıl boyunca kültürel etkinliklerle seminer, söyleşi, konser ve konferanslarla 15 Temmuz ruhunu işleyeceğiz. Devamlı o perspektiften bakacağız. Örneğin 152 bilim insanının katılımıyla gerçek-

Kısıklı'da vatandaşlara anılar defteri açtık. Onu da kitaplaştırmayı düşünüyoruz inşaallah.

leştireceğimiz 9. Uluslararası Üsküdar Sempozyumunu bile 15 Temmuz Şehit ve gazilerimize ithaf ediyoruz. Özel oturumlar düzenliyoruz. Bu misyonumuz, yıl boyu devam edecek. 15 Temmuz'un yıl dönümünde de bir etkinlik düşünüyoruz. Hatta bununla ilgili bir çalışmamız da var. Yapacağımız etkinlik zannediyorum Türkiye'de iyi bir ses getirecek ve bu konuda ilk olacak. Uluslararası etkisi olacak.

Bu doğrultuda 15 Temmuz'u yaşatma adına, romanlar yazılacak, resimler yapılacak, şarkılar bestelenecek, şiirler okunacak. Bunların dışında daha farklı tematik ve uluslararası ses getirecek işler yapacağız. Şu anda organizasyon aşaması başladı ama 1 ay, 1.5 ay sonra bunu açıklamaya başlayacağız. 15 Temmuz haftasında da inşaallah böyle uluslararası nitelikte algı ile yönetilecek neticeyle biten bir organizasyon yapacağız ve bu geleneksel olarak da devam edecek.

Söylemek istediğimiz şu; bir konser yapılabilir veya bir gösteriye dayalı etkinlik ya-

pılabilir ama bunların etkisi zamanla söner. Ama mesela büyük bir beste yarışması yapılabilir. Ama verilen ödüllerin büyüklüğüyle orantılı olarak katılan eserlerinde çıktasının yükselmesini sağlamak şartıyla. Veyahut büyük bir roman... Profesyonel düzeyde Türk Edebiyatında kalıcı bir yer tutabilecek teşvik edici ödüller ile desteklenmiş bir roman veya bir sinema filmi. Bir sinema filmi hepsini birden kuşatabilecek etkiye sahip bunu biliyoruz.

O son dediğiniz olacak inşallah. Roman derken aklıma geldi. Kısıklı'da vatandaşlara anılar defteri açtık. Onu da kitaplaştırmayı düşünüyoruz inşallah. Bir de sosyal anlamda her bir şehidimizin ailesine bir kardeş aile bağı kurmak da istiyoruz. Hali vakti yerinde olan bir aile, maddi ve manevi anlamda, gazi ailemizle kardeşlik kursun sahip çıksın.

Başka belediyeler de etkinlik yapacaktır büyük ihtimalle. Ama bu faaliyetler bir yerden sonra bıktırıcılık, yıldırıcılık kanıksamışlık hissi uyandır-

mamalı. Birinci çekincemiz bu olmalı. İkincisi de bu yapılan faaliyetler 15 Temmuz etrafında zaten oluştu, ama bunu pompalamamalıyız. Bir popüler kültür ortamına dönüştürülmemeli. Kalıcılıktan kastım bu. Sizin de bu konuda hassas olduğunuzu biliyoruz. İşte Üsküdar Dergisi bu yaklaşımınızın güzel bir örneği...

15 Temmuz'da yaşananlarla ilgili olarak topluma anlatılması noktasında neler yapıyor?

Yaklaşık 60 yazarın yazdığı 15 Temmuzla ilgili hikayelerin oluşturduğu kitap basıldı. 5 Ekim'de Kültür Sanat Sezonu açılışımızda misafirlerimize bu kitabı dağıttık. Bunun dışında konferans, yarışma, yayın faaliyetlerimiz sürüyor. Üsküdar dergimizin de darbe girişimine tahsis edilmesi ve çok farklı pencerelerden meseleye bakması son derece önemli bir çalışma.

Üsküdar dergimizin de darbe girişimine tahsis edilmesi ve çok farklı pencerelerden meseleye bakması son derece önemli bir çalışma.

Çalışmalarımız unutturmama adına devam ediyor. Her bir öğrencimizden, her vatandaşımıza kadar tek tek iletişim kuruyoruz. Yozlaştırmadan bu konuda çalışmalarımız oluyor ve olmaya devam edecek.

Çok teşekkür ediyoruz başkanım.

Ben teşekkür ederim değerli hocalarım.

“Direnenmenin Estetiği...”*

Cesaretiyle harikalar yaratan, “kıyameti adeta göğsünde” söndüren bir halk, o gece “direnenmenin estetiğini” şanlı bir destan olarak kaydetti tarihin sayfalarına.

ABDÜLKADİR ÖZKAN

15 Temmuz’da Türkiye, tarihinin en akıl almaz ve en korkunç darbe girişimlerinden birisine tanık oldu. Asker kıyafetli bir grup eli silahlı “adamin” bu akıl almaz teşebbüsü gecenin ilerleyen saatlerinde halkın “kararlı direnişi” sayesinde bastırıldı. Bastırıldı bastırılmasına da 241 cana mal olan o kanlı gece Türk siyaset tarihine hem kara bir leke, hem de “zulme” meydan okuyan bir halkın “şanlı direnişi” olarak geçti.

İnsanlık 15 Temmuz gecesi, o şanlı direnişin kahramanlarından zulme, faşizme, haksızlı-

ğa, zorbalığa ve zalime karşı, boyun eğmeden, cesurca mücadele edebilmenin imkansız olmadığını, tanka ve tüfeğe karşı, özgürlükler adına silahsız ve sivil mücadelenin etkili direniş yöntemi olduğunu, özgür yarınlar için hiçbir boyunduruğa rıza göstermemenin, insan olmanın “varoluşsal” gerçekliği olduğunu öğrendi... Sadece bunları değil, o gece başka şeyler daha öğrendi insanlık; haklı bir davanın, şanlı bir direnişin “bedelini” canıyla ödeyen bir halkın, gerektiğinde vatan ve bayrak uğruna, bütün farklı renkleriyle, tek bir vücut olabilme iradesi-

***“Direnenmenin Estetiği” 1937-1944 yılları arasında Almanya’da faşizme karşı mücadele veren bir halkın hikayesinin anlatıldığı Peter Weiss’in meşhur eserinin ismidir.**

nin ne kadar anlamlı olduğunu öğrendi. Cesaretiyle harikalar yaratan, “kıyameti adeta göğsünde” söndüren bir halk, o gece “direnenmenin estetiğini” şanlı bir destan olarak kaydetti tarihin sayfalarına.

15 Temmuz, sadece dünyaya değil bize de çok şey öğretti; milli ve manevi değerlerin ardına saklanan sahte ideolojilerin vatanperverlik ortak paydası olmaksızın tek başına ne kadar tehlikeli olabileceğini, birlikten doğacak kuvvetin, bireysellikten daha değerli, anlamlı ve önemli olduğunu yeniden öğretti. Kısacası; ha-

yatın ne kadar kırılğan ve bazen hiç ummadığımız kadar kötü sürprizlerle dolu olduğunu, ancak her karanlık gecenin mutlaka surette aydınlık bir sabaha gebe olduğunu bir kez daha öğretti.

15 Temmuz, bir milat, bir umut yenilenmesidir. Ataletini üstünden atan bir halkın, geçmişte olduğu gibi zulme ve zalime meydan okuma mücadelesinin bugüne tevarüs etmiş adıdır. Gelecek adına umut, yarınlar için cesaret, adeta tutkudur özgürlüğe... Her özgürlük mücadelesi muhteremdir; çünkü insan olmanın gereği-

dir. Zulmün kol gezdiği bir dünyada, zalime karşı durmak, hakkın hakim olması için mücadele etmek Peygamberî bir ahlaktır. O nedenle bir kere daha saygındır ve muhteremdir. Türk halkı o gece bütün bu saygınlıkları fazlasıyla hak edecek kadar büyük bir direniş gösterdi zulme... Ortadoğu halklarına örnek olması gereken bir direnişti yaşananlar...

Gerçi, zalime başkaldırmak, haksızlıklarla mücadele etmek yerine kardeşin kardeşi, gözünü kırpmadan "yok etme" yolunu seçtiği bir dünyada insanlıktan zulme karşı birlik

olmasını beklemek çok mu iyi niyetli bir istek olur? Yahut kendi özgürlüklerini bir başkasının özgürlüğünden daha değerli ve saygın gören hakim ideolojilerin var olduğu bir zaman diliminde herkesin eşit özgürlüğe sahip olmasını talep etmek çok mu anlamsız olur?

Dünya büyük bir sınavdan geçiyor... İnsanlığın ortak değerlerinin hakim geleceği yeni bir dünya düzeniyle sonuçlanması en büyük temennimiz. Zulmün kol gezmediği, özgürlüklerin eşitlendiği, çocukların ölmediği, insanların "insanca" muamele gördüğü, yarınlar için umut dolu bir dünya herkesin beklentisi. Türk halkı dün bunu yerine getirdi. Öyle ki yarın da gerektiğinde aynı görevi yerine getirecek cesaret ve kararlılığa sahip olduğunu insanlığa haykırarak... 15 Temmuz'un şanlı şehitlerine rahmetle...

**Turkey's 15th July...
Batı'ya 15 Temmuz doğru
anlatılacak...**

15 Temmuz gecesi yaşananları Batı toplumlarına doğru anlatmak amacıyla oluşturulan "Herkes İçin Demokrasi Girişimi", destansı direnişi anlatan özel bir İngilizce kitap çalışması hazırladı. Alev Alatlının özsözünü yazdığı, Halil Berktaş'ın katkı verdiği kitap, ABD Kongre Üyelerine, Avrupa Parlamenterlerine, Batı'daki önemli üniversite, kütüphane ve STK'lara gönderilecek. Girişimin amacı, 15 Temmuz sonrası Türkiye aleyhine çalışmalar yürüten "cemaat" mensuplarının tezviratlarının önünü kesmek. BM Zirvesinde Cumhurbaşkanı Recep Tayyip Erdoğan'ın ABD Başkan Yardımcısı Joe Biden'a hediye ettiği kitabın Türkçesi ise Aralık ayında okurlarla buluşacak.

O Gece Yenikapı'da Dalgalandı Karalar...

Hasan Akay

Ateşler inmedi o gece, Yenikapı'da
Ateş böcekleri de yağmadı o muhteşem meydana
Din ve devlet için şevkle aktı milyonlar
Elsiz ayaksız ay yıldız gibi sahil yoluna.
Açıldı yeni kapısı dirilişin, umudun,
Meleklerin kanatları değdi çocukların alınına..
Vebal idi o gece ümmetin kurtuluşu,
Allah'ın sevdiği bu milletin boynuna..

Hiçbir şey olmamış gibi!..
Bütün bir ülke elden gidiyor ve emeller
Karanlık ellerini sokuyorlar
Ekranların koynuna!
Derin çukurlar açılmış sokaklarda!
Uğursuz bir sabahında uğursuz bir gecenin
O çukurlara milletin kanı akacaktı
Hiçbir şey olmamış gibi!..

Hiçbir şey eskisi gibi olmayacaktı!
Dil çarpılacak, din çarpılacak, kitap çarpılacaktı!...

Ve dirildi bayraklar, haykırdı kalpler: Bu halk
yaşayacaktır!
Ve hiçbir şey eskisi gibi olmayacaktır!..
Lakin yerinde duruyor hâlâ
Çelik çekirdekler mülki amirliklerde!..
Kirli ellere verilmiş temizlik işçiliği olmadık
yerde!
Kritik mevkilerde, kör noktalarda...

İkiyüzlüler çeksın yüzlerini operasyonlardan
Şefaatçi aramasın hiç kimse af için sağdan soldan
Hiç kimse haksız yere zulüm görmesin
Kitabın buyruğu –yorumsuz- kesin:
“Bir gruba karşı duyduğunuz kin,
Sizi adaletsizliğe sevk etmesin.”
Evet, bu haktır; ancak masuma müstehaktır!..
Hiçbir şey eskisi gibi olmayacaktır!..

07 Ağustos 2016

KÜLLİYE'DE DEVLET NÖBETİ

MUSTAFA BALCI

Şimdi bu satırları yazmaya başladığım andan itibaren Batılı olamadığımız meselesi zihnimi meşgul edip duruyor! Batılı olsaydım, herhalde Keçiören'in Şelalesinde verdiğimiz darbeye karşı direniş kararımız sonrasında yaşadıklarımızı an be an bir yerlere not ederdim. Anı yaşamak bizim hayatı anlamlandırmamız için kifayet ediyor olmalı. Bu Batılılaşma işinin bizim için gereksiz bir çaba olduğu, Beşir Fuad'ın ancak bileklerini kestikten sonra günlük tutmayı akıl edebilmesinden belliydi zaten! Sosyal medyayı, sadece haber alma kanalı olarak kullandığım için o akşam yaşanan şeylere dair hiçbir paylaşımım yok, Böyle bir alışkanlığım olsaydı an be an Külliye Nöbetini paylaşıyordum, yazılacak onca hazır malzeme elimdeydi! Çok vakit geçirmeden o geceye dair yaşananlardan zihnimde kalanları kayda geçirmek isabetli bir iş olacak galiba.

O meş'um aynı zamanda bereketli geceyi yaşayan biri olarak anmak, hatırlamak, not etmek, kayda geçirmek önemli diye düşünüyorum. Allah insanımıza bir daha böyle tecrübeler yaşatmasın. Sığınacak bir yerimiz, çalacak bir kapımız yok, bu topraklar Balkanların, Kafkasların, bütün kanlı coğrafyaların ilticağahı olmuş. Bizimse buradan başka kapımız, yerimiz, yurdumuz, melce'miz yok! Ya burada var olup yaşayacağız ya da öleceğiz. Bundan dolayı o gece yaşananları sonraki nesiller bilmeli, yaşayanlar da arada bir hatırlamalı.

İnsan kısacık ömründe kaç kere darbe yaşar ki diyeceğim ama şimdi düşününce hatırı sayılır miktarda darbeye şahitlik etmiş olduğumu anladım. Hatırlayabildiğim kadarıyla 50 senelik ömrüme yedi sekiz darbe sığdırmışım, bunların ilki, 12 Mart 1972 yılındaki muhtıraydı. Daha sonra 12 Eylül 1980 tarihinde darbe sözünü tam manasıyla karşılayan ve devletin işleyişini tamamen değiştiren bir müdahale yaşamıştık. 12 Eylül, darbe sırasında olmasa da sonrası kanlı dönemdi. Nice insanın suçsuz yere mahpushanelerde çürüdüğü, nicelerinin işkencelerden geçirildiği, bir kısmının da haksız yere idam edildiği zor zamanlardı. Açık bir müdahale olmadığı için ke-

sin bir tarih verilemeyecek olsa da 1993 yılının ilk dört ayı adı konulmamış bir darbe süreciydi. Uğur Mumcu, Eşref Bitlis, Turgut Özal suikastleriyle kendin i hissettiren ve 10 yıllık Özallı ANAP'ın halk adına devşirdiği kazanımları birer birer yok eden karşı devrim sürecini başlatan o örtük darbeyi de burada muhatap olduğumuz müdahaleler arasında saymak gerekir. Özal sonrası yaşanan 7-8 yıllık fetret döneminden sonra kansız ama çok acılar, çok derin yaralar açan, toplum olarak telafi edilemez dertlere tutulduğumuz bir darbe daha yaşadık: 28 Şubat. İcra-cılarının postmodern sıfatını münasip gördüğü, birtakım kansız tipleri yakından tanımamızı sağlayan bir darbeydi.

Daha sonra 27 Nisan'da Cumhurbaşkanlığı seçim sürecini etkileyen ve ülkeyi bir erken seçimle selamete götürecek süreci başlatan bir darbe

niyetlenmesi oldu ve tarihimizde ilk kez bir sivil hükûmet, emrindeki memura haddini bilmesi gerektiğini hatırlattı. 27 Nisan'daki teşebbüs Tayyip Erdoğan riyasetindeki hükûmetin dik duruşuna çarpıp eridi gitti. 1993 yılındaki dolaylı müdahaleleri hatırlatan Gezi Parkı olayları da bir darbe denemesi olarak kabul edilmelidir. Peşinden gelen ve ülkenin yargı sistemini kullanarak meşru hükûmeti düşürmek maksadıyla hareket eden 17-25 Aralık süreci de Türkiye'nin atlattığı darbe denemeleri arasında zikredilmelidir.

Bütün bu darbelerin, müdahalelerin sonuncusu en yakından idrak ettiğim, hatta bütün süreçlerini dakikası dakikasına yaşadığım bir kalkışma denemesiydi. Düşmana korku salsın diye sahip olduğumuz, rütbeli rütbesiz askerlerimiz, helikopter, uçak ve sair harp araçlarımızda var

olan heybet ve dehşetin ürettiği bütün korkuyu kendi halkına yöneltmiş durumdaydı. Türk Silahlı Kuvvetlerine ait savaş uçakları, Türkiye Cumhuriyeti'nin Cumhurbaşkanı'nın devlet işlerini deruhte ettiği Cumhurbaşkanlığı Külliyesi'nin üzerinde alçaktan uçup bir yerlere bomba bırakıyordu! Canı sıkılmış iki helikopter de gelip Cumhurbaşkanlığı Külliyesi'nin bahçesini tarıyor; keza Türk Silahlı Kuvvetleri'ne ait savaş helikopterleri uzaktan bilgisayar oyunu gibi seyrettiğimiz izah edilemez bir hırsla, anlaşılmaz bir kinle Türkiye Cumhuriyeti'nin en hassas kurumlarından, Millî İstihbarat Teşkilatı'nı döne döne tarıyor, uçaklar, Meclis'i bombalıyor, tanklar sokaklarda insanları eziyordu!

O akşam herhangi bir olağanüstü veya olağandışı durum söz konusu olmadığından sıradan bir Temmuz akşamı yaşıyorduk. Saat 22 civarı, telefondaki mesajın saatinden aslında tam vakti verebilirim: 22.14. Televizyonda bildik tartışma programlarından birinde bildik yüzler; sıradan siyasi çekişmelere dair alışılmış konuşmalarından birini daha sürdürüyorlardı. Telefonda mesaj geldiğini bildiren bir şingirtı oldu, mesaj sesini işittim ama bilgisayarın başındayım, kalkıp bakmaya biraz erindim, beş dakika sonra telefonun zili çaldı, bir arkadaş İstanbul'dan arıyor: "Hocam darbe oluyor haberin olsun." Neredeyse telefonu kapatacak, "Dur etme, ne darbesi, şunun şurasında rahat bir 10 yıl geçiremeyecek miyiz?!" "Vallahi diyorum Hocam, Boğaz köprülerini tanklar kapatmış, filanca gazetede de 'darbe oluyor' yazdı, paralelciler darbe yapıyor haberin olsun" diye ekledi ve telefonu kapattı. Telefondaki mesaja baktım, aynı arkadaş yazmış, cevap alamayınca telefon etmiş. Hemen telefona sarıldım, 23. dönem milletvekillerinden AK Par-

ti Genel Merkezinde görevli bir arkadaşı aradım, durumu izah edebilecek bir bilgi sadır olmadı. Telefonu kapatmadan hanımdan bilgi geldi. Tam o sırada Memur-Sen Kadın Kolları Başkanı aramıştı. Telefonda karşı taraftan duyduğu bilgiyi şaşkınlıkla tekrar eden hanımın sesini taklit ederek ben de duyduklarımı karşımdaki arkadaşla söyledim: "Genel Kurmay Başkanını rehin almışlar, Fetullahçılar darbe yapıyor!"

Darbe olduğu veya olan işin bir darbe kalkışması olduğu kesinleştikten sonra komşumuzun oğluyla Kızılay'a giden ortanca oğlumu aramak geldi aklımıza, hanımın telefon açıp "hemen eve geliyorsun" tembihinden sonra "ben gidip alayım, çocukların durumundan emin oluruz" sözleri döküldü dilimden ve kalkıp yola çıktım. Bu arada çocuklar otobüs bulamamış, taksiye binmişler. "Bulduğunuz ilk müsait yerde inin ve yerinizi bildirin, ben geliyorum, sizi alayım" dedim. Keçiören Şelalesine varışım bu telefon konuşması üzerine oldu, çocuklar "biz Şelaledeyiz" deyince varıp onları aldım. Eve doğru gidiyoruz, radyoda darbe olduğuna dair açıklamalar, yorumlar, bağırış çağırış gırla gidiyor. Bu şartlarda eve gidilmez, ne edelim, Ak Parti Keçiö-

Nazım'ın "Sen yanmazsan/ Ben yanmazsam/Biz yanmazsak/ Nasıl çıkar karanlıklar aydınlığa?" mısraları dilimin ucuna geldi. "Nazım bunu boşuna mı söylemiş gençler?" dedim

... yaklaşık 200-250 kişilik bir kalabalık polisle "yolu açın" diye tartışıyor. "Biz buraya ölmeye geldik!" diyor kalabalıktan biri, "Biz de ölmeye geldik, bekleyin beraber ölelim, işimizi zorlaştırmayın" diye karşılık veriyor polis...

ren İlçe Teşkilatı'na gidelim diyorum. Gülüşerek yaptığımız istişareden Kızılay, Başbakanlık ve Meclis'in olduğu taraflarda bulunmamızın daha doğru olacağı neticesi çıktı.

Keçiören'i Samsun, İstanbul ve Konya yollarına bağlayan Fatih Köprüsü'nün ilk çıkışından çıktım, yanımda oğlum ve arkadaşı var. Yeni Mahalle, Demetevler yazan levhayı geri dönülemeyecek noktadayken gördüm. "Yeni Mahalle'nin karşılığı Ankara'da MİT'tir, acaba Hakan Fidan nerededir, Türk siyasi hayatında darbeyi haber vermeme geleceğine uyararak ananenin devamına katkıda bulunmuş olabilir mi?" diye türlü türlü sorular zihnimi meşgul ediyor. Derken o rezil helikopteri fark ettik, yukarıda dönüp dönüp bir yeri aralıksız ateş altında tutuyor. Ateş edilen yer MİT yerleşkesi! Şu anda şahit olduklarımız ancak düşman işgali sırasında yaşanacak hadiseler! Şahit olduklarımızın işgal olduğunu kabul etsek bu kadar kısa sürede ve bu kadar sessizce hangi kuvvet ülkeyi işgal edip istihbarat örgütünün yerleşkesini bu kadar pervasızca tarayabilir!? Bu ülkenin halkının bir parçası olan ve Başkentinde yaşayan bizler, hemşehrileri olarak yanından yöresinden geçerken kapısına duvarına bakmaya cesaret edemediğimiz MİT gibi bir kurumu ordumuzun helikopteri durmaksızın, ara vermeksizin tarıyor, biz de aşağıdan seyrediyoruz.

"Ne yapalım gençler, buradan Kızılay'a gitmek zor, Başbakanlık, Meclis hepsi aynı yerde. Külliye'ye gidelim, bu solucanların derdi Reis'le olduğundan ilk hedefleri Külliye olur, gidip orada bekleyelim" dedim. Gençlerden "Ya bizi de böyle tararlarsa" diye bir tereddüt cümlesi sadır oldu. Nazım'ın "Sen yanmazsan/ Ben yanmazsam/Biz yanmazsak/ Nasıl çıkar karanlıklar aydınlığa?" mısraları dilimin ucuna geldi. "Nazım bunu boşuna mı söylemiş gençler?" dedim ama hâlâ işin ciddiyetinin farkında değiliz. İnsan birebir yaşamadan ihtimal vermiyor; zihnimiz, birkaç saat sonra şahit olacağımız kadar kanlı bir neticeyi tamamen dinî görüntülü bir yapının parçası olan askerler ile bir araya getiremiyor. MİT'in taranıyor olması ayağımızı suya erdirecek kadar gerçekçi olmamıza yetiyor. 2500 yıllık ordu bir solucan sürüsü tarafından ele geçirilmiş ve kendi istihbarat birimlerine saldırıyor. Dinî görüntünü altında, ölenlerin kendi halkı, komşusu, akrabası, olduğuna bakmadan, düşünmeden ateş edip, sonuç almaya odaklanmış şuursuz bir mankurt sürüsü olduğunu çok acı hadiselerle tanıklık ederek tecrübe ediyoruz! Biraz sonra daha yakından şahit olacağız, kendi silah arkadaşlarına, halkına, polisine, saldırıyor, kullandıkları silahlar, karşılarında en derin düşmanları varmışçasına ölüm kusuyor, hakikat işte! Aytmatov yaşasaydı Nayanman Ana'nın oğlunu bunların arasından seçerdi, Juan Juanların yerine de bu eli kanlı katillerin başındaki F. Gülen adlı muhteris mahlûku koyardı herhâlde.

İstanbul'dan arayan arkadaşın söyledikleriyle başka vasıtalarla öğrendiğimiz bilgiler darbe lafını söylenti olmaktan çıkarmıştı. Darbe oluyor! Darbe böyle mi olur? Köprüleri kapatmışlar, darbe oluyor... 12 Mart'ta 5 yaşında bir

çocuktum. Radyo başında haber dinleyen, homurtulara karışan “asamadılar, asılacaklar” sözleri arasında zikredilen Deniz Gezmiş ismi dışında hiçbir şey hatırlamıyorum. Öyle olsa da idrak ettiğim ilk darbe 12 Mart Askerî Müdahalesidir. 12 Mart hatıra olarak çok silik şeyler çağrıştırdığından darbe olur mu sorusu zihnimde 12 Eylül 1980 yılının darbe sabahını canlandırdı...

Köy yerinin mahremiyeti farklı olur. Kapı bir komşunuz da olsa evlerin erkekleri fevkalade bir durum yaşanmadığı sürece komşu evlerin kapısını pek çalmazlar. Ortaokula başlayacağım günlerdeydi, bir sabah, daha önce evin önünden geçerken dönüp kapıya baktığını bile hatırlamadığım komşumuz Arif amca kapıyı gürültüyle çalıp açtı ve hafif şaşkın bir yüzle hafiften de anlaşılabilir bir sözlerle “İnkılap olmuş, Hazım Ağa kalk” diye ünledi! Ben de inkılabın ne olduğunu bilmediğimden Arif amcanın avlunun iç tarafında şaşkın bir yüz ifadesiyle hafifçe sırttan çehresine hayretle bakıyorum. Babam hayata çıkıp yer minderine buyur etti Arif amcayı, birer cığara yaktılar. Bu arada annemin açmış olduğu televizyondan muazzam bir sesle “Yine de şahlanıyor aman, kolbaşının yandım da kır atı” türküsüyle Hasan Mutlucan sökün etti. Hayatımın hatırladığım ilk darbesinin haberini böyle aldım, darbe sabahının ne olduğunu bu yaşadığım sahnedan biliyorum. Sokağa çıkanların en yakın komşu evine kendilerini atıp hasbihal etme ihtiyacı hissettiği, sokağa çıkma yasasının başladığı ilk darbe saatleri böyle yaşanır.

Bizler, sokağın bütün çocukları akşama kadar kolbaşının şahlanan atını dinleyecek değiliz ya, oynamak için yola çıktık, sokaklara çocuk oyunlarının hâkim olduğu vakitler... top mu, mu-

kile mi, boncuk mu oynayacaktık bilmiyorum, sokak başında G3'leriyle iki asker, evinize girin diye sertçe ve yüksek sesle bizi uyardı! Askeri karşımızda pür silah görmemize rağmen evlere girme konusunda istenileni yerine getirmeyi pek kabullenememiştik. Askerlerle dalga geçmeye başladık: “Asker abi kapıdan ne kadar dışarıda olmak yasak, ayaklarımız dışarıda olsa yasağı çiğnemiş olur muyuz? O zaman ayaklarımızı mı götüreceksiniz? “Kapının önüne otursak yasağı çiğnemiş olur muyuz, kapının arkasında top oynuyoruz, top sokağa kaçsa yasak onu almaya engel mi, kapının önünde oynayabilir miyiz, kaç metreye kadar kapı önüne çıkmak yasak sınırlarına girmez” türünden askerleri cevap veremez duruma getiren onlarca soru soruyoruz! Her kapıda bekleyen, ayağını dışarı uzatıp çeken biz çocukların bu şamatalı soruları karşısında askerler başka sokaklara gitmek zorunda kalıyor, bir süre sonra tekrar geliyorlardı. Bu hır gür arasında askerlerin asayiş ber-kemal dediği anda fırsat bulduğumuzda avluların arka duvarlarından atlayarak, farklı sokakların farklı bahçelerinden geçerek bir koşu köyün çarşısına vardık. İn cin top oynuyor. Ne her zaman capcanlı görmeye alışık olduğumuz kahveler açık ne dükkânlar, her taraf kapalı. Biz arada jandarmaların düdük seslerine veya bizleri korkutmaya çalışan sert bağırış sesle-

rine maruz kalıp kâh “tamam abi” diye itaat ederek kâh dil çıkarıp tanıdık evlerin duvarlarından atlayıp, başka sokaklara kaçarak evimizin olduğu sokağa geri döndük. Öğle vaktine doğru sokakta oynamamıza ses çıkartmaz olmuştur jandarmalar, Cuma salâsını duyunca yaşasın Cuma için de olsa sokakta dolaşabileceğiz diye düşündük. Maalesef durum bizim zannettiğimiz kadar parlak değildi: İmamlar sala ve ezan okuyabilecekleri ama Cuma namazı kılmak yasaktı! Darbe dediğin böyle olur ve ahali uyandığında yarı şaşkın “inkılap olmuş” sözleriyle öğrenir darbenin geldiğini! Şimdi söylenene nasıl inanalım, köprüler kapatılmış, darbe oluyor!

28 Şubat’ta yaşananlara doğrudan darbe denemesi silahlı kuvvetlerin doğrudan işin içinde olmamasının yanında askerî araçların da sadece Sincan’da görülmesi gibi çok dar bir alanda yü-

rütülmüş olmasından kaynaklanıyor ve darbe sözünün 12 Eylül örneğindeki gibi ürkütücü bir karşılığı olamıyor. Daha çok başörtülü devlet memurları ve imam-hatip liselerinde başörtülü kız çocuklarının üzerinden yürütülen hadiseler ülkeye ayar vermek isteyen çevrelere kâfi derecede fırsat vermişti. 27 Nisan 2007 yılında internette yayımlanan bir bildiri ile icra edilmeye çalışılan diğer örnek de hükûmetin yayımladığı karşı bildiri ile kolayca bertaraf edilmişti. Gezi, 17-25 Aralık süreçleri de farklı darbe teşebbüsleri kabul edilebilir. Görünen o ki şimdi yaşadığımız bütün gücüyle sonuç almaya çalışan çok ortaklı bir hareketti. 15 Temmuz gecesi yaşananlar ise halkın darbecilerle yüz yüze geldiği ve ölümüne direndiği ilk darbe teşebbüsü idi.

Darbenin ilk saatlerinde Cumhurbaşkanlığı Külliyesi’nin Çiftlik Kavşağı tarafından geliş yo-

lunu polisler kapatmış, yaklaşık 200-250 kişilik bir kalabalık polisle “yolu açın” diye tartışıyor. “Biz buraya ölmeye geldik!” diyor kalabalıktan biri, “Biz de ölmeye geldik, bekleyin beraber ölelim, işimizi zorlaştırmayın” diye karşılık veriyor polis... Bu arada MİT’in üzerindeki helikopter, yoğun ateşine devam ederek dönüp duruyor, 10-15 dakika arayla üstümüzden geçen iki uçak nereye bıraktıklarını anlamadığımız birer bomba bırakıp gidiyor kulakları sağır eden sesleriyle. O gürültülerin bomba değil ses duvarını aşan hızdan dolayı uçaktan sadır olan korkunç sesler olduğunu ertesi günü öğrendim. Her uçak veya helikopter geçişinde yere yatıyoruz, bir yerlere kaçıyoruz, sanki o kaçıştığımız veya yattığımız yer gelecek bomba veya mermiden, şarapnelden masunmuş gibi!

Küllüye’nin önünden geçen yollar çok geniş olduğundan toplaşan insanlar hesap edildiğinde ihtiyaç duyulan kalabalığın oluşmadığı görülüyor, yol üzerine rast gele park edilen araçlar bile herhangi bir caydırıcılık işareti taşıyor. Burayı ele geçirmek için tanka, zırhlı araçlara ihtiyaç yok, iki cemse kâfi gelir! Kalabalığın hızla artması gerekiyor. Kimi arasam? Böyle bir vakitte kime “gel” denir ki... Aklıma ilk gelen iki arkadaşta söyledim, ikisi de hemen gelelim, yollar açık mı dediler. Daha sonra tekrar irtibat kurduğumda birinin AK Parti Genel Merkezi’nin önünde bir tankın üzerine çıkmış, diğerinin de Genel Kurmay Kavşağında bir tankın üzerine çıkan eşini kurtarmaya çalışır durumda olduğunu öğrenecektim. Yollar kapatıldığı için Külliye’ye gelememişler.

Hâlâ olması gereken kalabalık yok, sivil insan sayısı neredeyse muhtemel çatışmayı bekleyen

polis sayısı kadardır. Bu arada felaket tellallığı etmeyi seven bir şom ağızlı, “Mamak’tan tanklar çıkmıştır, yarım saat sonra burası cehenneme döner, en iyisi kaçmak, bu kadar durduğumuz yeter” deyince ne yapacak tank gelirse, üstüne çıkarız, hiçbir yere gitmek yok deyip susturdum, onlar da kalabalığa karışıp gittiler.

Küllüye çevresi ilk üç saatte insani ve araçsal direniş veya savunma bakımından çok zayıftı. Polisler yolu açmadığından Orman Bakanlığı tarafından toplanan kalabalık hakkında da bir fikir sahibi olamıyorduk. Ankara İl Emniyet Müdürlüğüne gittiğini zannettiğimiz iki tank alt geçitten geçerek hızla ilerledi. Tankın üzerindeki askerlere laf ile sataşmalar olduysa da aradaki mesafeden dolayı bir şey anlamadıklarına eminim. İnsanlar yavaş yavaş çoğalıyor, araçlarını bütün yola uzun kuyruklar oluşturacak şekilde bırakıp kalabalığa karışıyor. Polisler zamanla toma ve zırhlı araçlarla savunma hattını takviye etmeyi başardılar. Hâlâ yolu açıp Külliye önlerine geçemiyoruz. Arada coşan insanlar sloganlar atıp uçak ve helikopterlerin ardından seslerini duyurmaya çalışıyorlar.

Saray Bosna bombardımanlarından biri esnasında “Başkanım ne kadar cesursunuz, korkmadan yürüyorsunuz, şu yoğun bombardıman altında” diye kendisini öven bir kadına “Korkuyorum, tıpkı diğer insanlar gibi ben de korkuyorum, şu bombaların altında korkmadan yürünür mü? Ama bu halkın önderi olarak bu yürüyüşü yapmak benim vazifem, elbette korkuyorum ama yürümek zorundayım!” diyen Aliya İzzetbegović gibi o bombaların, helikopter mermilerinin altında bekleyip durduk sabaha kadar.

İstanbul’dan internet üzerinden elde ettiğimiz bilgiler karışık, “Reis nerede” diyor İstanbul’daki arkadaş, Reis’in sağ ve esen olduğunu öğrenebilsek daha rahat davranacağız diye konuşuyoruz.

... ama uçaklar tepemizde alçak uçuşla bomba bırakmaya devam ediyor, helikopterler tarıyor, Kızılay taraflarından çok şiddetli patlamalar ve silah sesleri geliyor. İş ciddi...

İstanbul'dan internet üzerinden elde ettiğimiz bilgiler karışık, "Reis nerede" diyor İstanbul'daki arkadaş, Reis'in sağ ve esen olduğunu öğrenebilsek daha rahat davranacağız diye konuşuyoruz. İletişim programları sadece darbeci şabalakların telefonunda yok, biz de aynı programlar üzerinden birbirimizle irtibat hâlindeyiz. Bu arada komşumuzdan oğluna "eve gel" ikazı gelmiş, hafiften ultimatoma tarzında, "kapat telefonu Halil, beni ararlarsa açmam" dedim, kapattı. Zaten eve çağırınlar da belki gelir diye Esenboğa'ya Tayyip Erdoğan'ı beklemeye gitmişler. Saatin kaç olduğundan haberim yok, yanı başımızda üç polis memurunun "Tayyip Erdoğan İstanbul'a gidiyormuş" şeklindeki konuşmalarına şahit oldum, "Neredeymiş" soruma derin bir sükûtle karşılık verdiler!

Sanal yollardan Reis'in televizyonlara bağlandığına, sağ ve esen olduğuna dair haberlerle birlikte 1. Ordu Komutanının darbe girişimine taraftar olmadığına dair haberler de çıkınca "1. Ordunun desteklemediği darbe sonuca ulaşmaz, bunlar uçuşur, bir yerleri bombalar, sabah olunca da iş biter" diyerek Çiftlik'teki camiye namaz kılmaya gittik. Bu arada saat biri geçiyordu. O sıralarda MİT'i aralıksız tarayan helikopter görünmez oldu çok şükür, düşürüldüğü yönündeki haberleri internet kanallarından aldık. Etlik taraflarından yollara saçılmış parçalarını gösteren resimler paylaşılıyordu. Cep telefonu ne büyük imkân! MİT serbest kalınca birçok mekâna

acil müdahale olabilir ve darbeciler peyderpey derdest edilir diye düşünüyoruz ama uçaklar tepemizde alçak uçuşla bomba bırakmaya devam ediyor, helikopterler tarıyor, Kızılay taraflarından çok şiddetli patlamalar ve silah sesleri geliyor. İş ciddi...

Bu arada salalar okunmaya başlandı, camiye vardığımızda merkezî yolla verilen sala orada da başladı, namazdan çıkarken asker dolusu bir cemsenin (bir Amerikan araba markası olsa da bizde asker taşıyan araçların genel adı) caminin karşısından dönmek için manevra yaptığını görüyoruz. Bize burada ne işiniz var deseler ne diyeceğiz? Ne acı ki kendi askerimizin elde tüfikle gece yarısı sokaktaki, cami kapısındaki insanlara "Burada ne arıyorsunuz" sorusunu sorabileceği vakitleri yaşıyoruz. Neyse ki bir şey demeden geldikleri tarafa gittiler.

Biz yürüyerek Külliye nöbetine başladığımız yere döndük. Saat 02.30 civarı olmalı. Camiye giderken beş yüz aracın ve boynu bükük sahiplerinin beklediği alt yola ara yoldan çıktığımızda yoğun bir araç kuyruğu ile karşılaştık. Araçlarla beraber yoğun bir insan kalabalığı oluşmuş, yarım saat içinde binlerce kişi Külliye'ye giden yolları doldurmuştu. Tamam, bu iş bitti! Araçların yarıdan fazlası Ankara Büyükşehir Belediyesinin iş makineleri ve büyük tonajlı kamyonlarından müteşekkildi! Melih Gökçek işe el atmıştı anlaşılan. Gece saat 02 sularına kadar sadece boynu bükük yerli araçların ekseriyeti temsil ettiği Külliye müdafaası gece 02.30'dan sonra büyük iş makineleri ve yüksek tonajlı kamyonlarla desteklenmişti. Darbenin tasarından, niyetten eyleme geçişi büyük oranda püskürtülmüştü. Bu saatten sonra darbenin gerçekleşmesi çok zayıf bir ihtimal

olabilirdi ancak. Üstümüzde uçan helikopter ve uçaklar sadece ölüm ve yıkıma sebebiyet verebilirlerdi. Aşağıya inip duruma hâkim olmaları imkân haricindeydi. Piyade olmadan havadan hâkimiyet sağlamak yakıt bitene kadar sürebilir.

O gece boyunca İsmet Özel'in, ABD'nin tezgâhındaki tipler olarak bizleri ve o sırada yaşadıklarımızı hafife alan yazılarla tahkir ve tezyif edeceğini bile bile "Alanlar çok bilenmiş yüreğim alanlara/Vurulsun kösleri şu gâvur sevdamızın" mısralarını tekrar edip durdum, sabahın seher vaktinde yüzüne ay kırıkları çarpıp öbür âleme uyanan şehitlerimiz olacaktı! Nitekim İsmet Özel beni yanıltmadı, birkaç gün içerisinde "CIA ve FBI'nin güdümündeki iki kitlenin iflah olmaz mücadelesi" gibi insafsız bir yorumla 15 Temmuz müdafaasını küçümseyen bir yazıya imza attı! Hâlbuki Türk'ün, İsmet Özel'in tanımıyla Türk milletinin vatanını savunması ve çiğnetmemesinin güncel örneğiymişti yaşadığımız. Tıpkı Türk'ü tarif ederken örnek verdiği Haçova Meydan Muharebesi'nde bulunan aşçı, fırıncı, seyis gibi muharip olmayan unsurların benzerleri, tantunici, dönerci, kahveci, çiftçi sokağa çıkıp silahlara göğsünü gererek Amerikan işgaline hayır demişti o gece! Tankların önüne yatıp durdurmaya çalışan, durmayanların egzozuna atletini, gömleğini tıkararak işlemez hâle sokan, uçakların havalanmasını engellemek için ekin tarlalarındaki mahsullerini yakanlar gayr-ı muharip unsurlardı, tıpkı Haçova Meydan Muharebesi'nde olduğu gibi! İsmet Özel bunu göremedi.

Saat 03'e doğru polisler yolu açmış, büyük bir kitle hâlinde Külliye'nin kapıları önüne geldik. Buradaki yaklaşık iki saatlik süreyi daha çok

internette İstanbul, Kızılay, Gölbaşı ve Emniyetten gelen zaman zaman acı, zaman zaman ümitvar haberleri okuyup paylaşarak geçirdik. Külliye'deki polislerin helikopter ve uçakların geçişi sırasında silahla cevap vermeleri alçaktan uçuşların önünü kesmişti. Zamanla uçakların seyrekleştiği görüldü, demek ki bir yerlerden müdahaleler oluyordu. Nitekim daha sonraki günlerde Eskişehir'den kalkan uçakların Akıncı Üssü'nü bombaladıkları, darbecilerin kullandıkları uçakların havada ikmalle bir süre daha durumu idare ettikleri haberlerinin yaşadıklarımızla koşutluk arz ettiğini o geceyi tekrar yaşayarak idrak edecektik.

Sabah namazında Külliye Camii açık olursa camide bu cemaatin kılacağı namaz tadından yenmez olur ama Külliye Camii açılmadı. Asfaltta saf tutup sabah namazını eda ettik, bir fem-i muhsinin ettiği müthiş bir dua ve bir buçuk saat sonra şehit vereceğimiz kardeşlerimizin de iştirak ettiği gözyaşlarına bulanmış âminlerle namazı bitirdik. Burası telefonları şarj ettirmek için aracın yanına döndüğümüz bir vakitte Külliye'nin önüne atılan iki bomba ile ölüm yoluna dönüşmüştü. İkinci bombanın düştüğü yerde iki saat önce sabah namazı kılmiştık, şehit kardeşlerimizin son niyazları, son secdeleriymiş, sabah namazında yükseldikleri miraca seher vakti şهادetleriyle tekrar ulaşmışlardı. Rahmetullahi aleyhim rahmeten vesia!

Darbeler ve Türk Edebiyatı

ALÂATTİN KARACA

Türkiye’de, Osmanlı’nın son döneminden itibaren ve özellikle de Cumhuriyet döneminde, askerî darbeler toplumda derin izler bıraktı. 31 Mart 1325/13 Nisan 1909’da cereyan eden ve tarihe “31 Mart İsyanı” diye geçen hareket de aslında Sultan İkinci Abdülhamid’i tahttan zorla indiren plânlı bir askerî darbe idi. Bundan önce 1908’de Makedonya’daki III. Ordu’ya bağlı kimi askerî birliklerin dağa çıkması ve bu isyanın 23 Temmuz 1908’de İkinci Meşrutiyet’in ilânıyla sonuçlanması da bir tür askerî darbe sayılabilir. Çünkü bu da askerlerin müdahalesiyle gerçekleşmiştir.

Askerin isyanı ve İkinci Meşrutiyet’in ilânı

Son dönemde, şair ve yazarların darbeyle ilk imtihanı herhâlde İkinci Meşrutiyet’in ilânı olsa gerek. Hakan Sazyek, bir makalesinde Recaizade Mahmut Ekrem, Abdülhak Hâmid, Ali Ekrem Bolayır, Tefik Fikret, Mehmed Âkif Ersoy, Fâik Âli Ozansoy, Celâl Sahir, Ömer Seyfettin, Ahmet Haşim gibi isimlerin bu müdahaleyi eserlerine nasıl yansıttıklarını ele almıştır¹. Bu şair ve yazarların hemen hepsi, eserlerinde askerî

1 Hakan Sazyek, “II. Meşrutiyet’in İlânı ve Şiirimizdeki Yankısı”, *Türkoloji Dergisi*, C.11, S.1, 1993, s. 263-281.

müdahaleye maruz kalan İkinci Abdülhamid ve dönemini şiddetle eleştirir, askerî siyasal bir güç olan İttihad ve Terakki’yi ise hürriyet ve adaleti sağlayan bir ‘kurtarıcı’ olarak alkışlar. Örneğin Fikret, Meşrutiyet’in ilânından hemen sonra yazdığı “Rücû”da; “...halkı hürriyete kavuşturmuş olmalarından dolayı ordu mensuplarına şükranlarını arz eder.”² Tıpkı Fikret gibi Ali Ekrem Bolayır da, “Kaside-i Askeriyye” başlıklı şiirinde, bu müdahaleyi yapan askerleri;

“Yaşa binler yaşa ey asker-i âlî-himem
Senin sayende kurtulduk mezelletten, esaretten”

mısralarıyla över. Fazla örneğe gerek yok. Yukarıda sayılan tüm şairler, askerlerin idareye olan müdahalesini coşkuyla alkışlamışlar, bu müdahaleyi hürriyet ve adalet yolunda atılan demokratik, özgürlükçü bir siyasi hamle olarak yorumlamışlardır.

2 Sazyek, a.g.m., s. 265.

Ama sonra!.. Sonra İttihad ve Terakki yönetimi baskıyı artıracak, siyasî cinayetler baş gösterecek, huzursuzluklar, yolsuzluklar yayılacak, askerleri başlangıçta “Millet Şarkısı” ile alkışlayan Fikret dahi “Hân-ı Yağma” ile bu askerî müdahalenin yol açtığı yolsuzlukları, huzursuzlukları hicvetmekten geri durmayacaktır.

Türk edebiyatının ‘askerî müdahale’ye karşı verdiği bu ilk imtihan maalesef oldukça kötüdür.

Cumhuriyet’ten sonra, 1960 darbesi

Cumhuriyet sonrasındaki ilk askerî darbe 1960 darbesi. Üstelik sonuç itibarıyla kanlı; çünkü -devrin başbakanı dahil- idam cezalarının uygulandığı bir müdahale idi bu. 27 Mayıs 1960’ta CHP’nin teşvikleri, kışkırtmaları sonucu askerî müdahalesiyle DP iktidardan uzaklaştırıldı, Yassıada’da antidemokratik bir muhakeme sonucunda da malûm idamlar ve cezalara hükmedildi...

Esas itibarıyla CHP ve sol zümre, 1960 darbesini alkışlamıştır. Burası bir gerçek! Dolayısıyla Türk edebiyatında solcu şairlerin çoğu, 60 darbesini öven, DP yönetimini ise yeren şiirler kaleme aldılar. Nitekim 24 Mayıs 2013’te yayımlanan *Aydınlık Kitap* (s. 65)’ta 1960 askerî darbesi, Yalçın Küçük’ün yazısının başlığından (27 Mayıs Bir Gençlik ve Devrim Hareketidir) da anlaşılacağı üzere “bir gençlik ve devrim hareketi” olarak nitelendirilmektedir. Militer güçlerin hazırladığı Anayasa ise bu görüşe göre Türkiye’deki en demokratik, en özgürlükçü Anayasa idi. Nitekim *Aydınlık Kitap*’ın aynı sayıda attığı “Anayasası Gül Olan Devrim” başlığı bu bakımdan anlamlıdır. Bunlar bir yana, Seyyit Nezir ile Mecit Ünal’ın birlikte kaleme aldıkları, “27 Mayıs: Şii-

rin Rengi Mor Menekşe” başlıklı yazı, aslında bu darbenin sol edebiyatta nasıl makes bulunduğunu gösteriyor. Öncelikle şunu belirteyim ki, solcu şairlerin bir kısmı, 60 darbesi bağlamında, özellikle solcu öğrenci Turan Emeksiz’in öldürülmesini öne çıkarmışlar, öğrencilere yapılan baskılardan dolayı DP iktidarını eleştirmiş ve darbeyi meşru kılmaya çalışmışlardır. Nazım Hikmet’in “Beyazıt Meydanındaki Ölü”, Enver Gökçe’nin “Turan Emeksiz” başlıklı şiirlerini bu minvalde değerlendirmek mümkün.

Cemal Süreya da gerek günlüklerinde, gerekse kaleme aldığı “555 K” ve “Türkiye’nin Kısa Tarihi II” başlıklı şiirlerinde darbeyi över, DP iktidarını baskıcı olmakla suçlar ve 60 Anayasası’nı “gül devri”ne benzeterek yüceltir. Ona göre DP dönemi; “Karanfil bıyıklı genç teğmenleri/Ak saçlı profesörler, öğrencileri” öldüren, sindiren bir dönemdi; “... millet hayınları Ankaralarda/ Çünkü İzmirlerde, çünkü İstanbullarda/ Çünkü başka yerlerinde memleketin/ Kanına girdiler masum gençlerin.” mısraları bu bakışı özetliyor. Aslında şiirin başlığı “555 K”, 27 Mayıs darbesinde solcu öğrenci grupların halkı, 5. ayın, 5’inde, saat 5’te, Kızılay Meydanı’nda eyleme çağıran bir parolasıydı. Şair, söz konusu şiiri, 999. *Gün Üstü Kalsın* adlı kitabında belirttiği üzere, Turan Emeksiz’in öldürülmesini protesto eden bu eyleme katıldıktan sonra yazdı.

Yukarıda da ifade ettiğimiz üzere, Süreya’nın 1960 darbesine ilişkin bir başka şiiri de “Kısa Türkiye Tarihi II”. Bu şiirde şair, “Üç anayasa/ ortasında büyüdün/ Biri akasya/ Biri gül/ Biri zakkum” mısralarında görüleceği üzere 60 Anayasası’nı “gül”e benzetmiş ve övmüştür.

Necati Cumalı da Süreya'nın bakışını sürdürür "Bir Gül Açıyorsa" şiirinde, Mayıs darbesiyle gül arasında bir ilgi kurar ve darbe sonrasını; "Bir gül açıyorsa şimdi Türkiye'de/ Aşkla ümitle açıyor" diyerek, gül mevsimine benzetir... Seyyit Nezir'in tespitine göre, darbe severler kervanına Fazıl Hüsnü de katılmış ve bir şiirinde darbeyi Ergenekon'dan çıkışla eşleştirmiştir. Ona göre "Ordular, topluluğun gücü", "Ordular toprağımızın çiçeği", "Ordular yapar geleceği", "Ordular ulusların usu"dur... Peygamber Ocağı denen Türk askerine sözümüz yok elbet! Ama silahını kendi halkına çeviren darbeci askerler Türk askeri değil, ancak çapulcu ve başıbozuk olabilir. Fazıl Hüsnü'nün bunu ayırt etmesi gerekirdi... Onu Başaran izler, "Ala Tanla Yetiştiler" şiiriyle. Ardından Attila İlhan katılır kervana; "Kışlalarda gürül gürül borazanlar çalınır" diyerek!... Sonra Salâh Bırsel, "Sisten Sonra"da; "Günaydın hepinize Türk ordusundan" mısraıyla 60 darbesine günaydın der. Onları Suat Taşer, Cahit Külebi, Sabih Şendil, Özker Yaşın izler... Görüldüğü gibi 'sol', güzellemeler düzmüştür 60 darbesine ve ne gariptir ki, bu darbeyi bir 'devrim' olarak nitelemiştir.

Bütün bunlar değil de, Tanpınar'ın yazdıkları büyük bir hayal kırıklığı yaratır muhafazakâr kesimde. Gerçekten sert, Tanpınar'dan beklenmeyen, üstelik sık siyasal değerlendirmelerdir o yazılar. Yazarın bu tür siyasî değerlendirmelerine "Suçüstü", "Yakın Tarihimiz Üzerinde Dikkatler", "İçtimaî Cürüm ve İnsan Adaleti", Hatıra ve Düşünceler" başlıklı yazıları ile günlüklerindeki bazı ifadeleri örnek verilebilir... Hem uslûp hem de düşünce itibarıyla problemli olan bu yazılarda Tanpınar, DP ve Adnan Menderes'e şiddetle saldırmış, 1960 darbesini alkışlamış, ik-

tidarının yıkılmasından dolayı CHP ve orduya minnettarlığını; "Bu adamlara minnettarım. Demokrat Parti ejderhasından bizi kurtardılar. Vatan temizlendi." cümlesiyle ilân etmiş, idamları ve adaletsiz mahkemeyi "Milli Birlik Komitesi bu Sardanapal taklitlerini çuvala tıkararak Yassıada'ya gönder[di]" ve "Yassıada fazla devam etti. Yetti artık. Fatıha okunacak yerde hatme başladık." diyecek kadar, hararetle desteklemiştir.

Ya diğer cephe?... Darbeye maruz kalanlar neler yazdı? Onlardan biri Türk şiirinin zirve isimlerinden Necip Fazıl idi. Adnan Menderes'le 1951'den sonra yakın temaslar kurmuş, *Büyük Doğu*'nun yayımlanmasında Başbakan'dan önemli destekler görmüştü Üstad. *Benim Gözümde Menderes* adlı kitabında, hem Menderes'i, hem DP dönemini, hem de 1960 darbesine giden günleri ve darbe günlerini uzun uzun anlatır şair!.. Darbe öncesinde artık bir askerî müdahalenin vukû bulacağıнын ayan beyan ortada olduğunu söyler, Menderes'i uyarır, yapılan yanlışlara işaret eder, tedbirler alınmasını ısrarla ihtar eder, ama nafi!.. Sonunda örtülü ödenek davasından hakim önüne çıkarılır, bir süre tutuklu kalır. 1964'te çok sevdiği ve zeybek dediği Menderes'e yazdığı "O Zeybek"te; "Zeybeğimi birkaç kızan vurdular/Çukurda üstüne taş doldurdular/Bir de ya kalkarsa diye kurdular" diyerek ağıt yakar. Darbeden sonraki Türkiye'yi zincirlenmiş kır ata benzetir. Sonuç: Sol şairler darbeye alkış tutarken, muhafazakâr kesim kan ağlamaktadır.

1960 darbesinden doğrudan etkilenen bir başka şair Faruk Nafiz Çamlıbel. 1950 sonrasında DP milletvekili olan ve 60 Darbesi'nde tutuklanan bir şairdir o. Yassıada'da tutuklu kaldığı on altı aylık zamandaki yaşadıklarını ve duygularını

anlattığı şiirlerini *Zindandan Duvarlar* adlı şiir kitabında topladı. Örneğin “Yassıada” şiirinde, burada çekilen sıkıntıları, darbenin acı yüzünü şöyle dile getirdi:

“Bilmiyor gülmeyi sakinlerinin binde biri
Bir vatan dedi birikmiş bir avuçluk karada
Kuşu hicran getirir, dalgası hüsrana götürür
Mavi bir gözde elem katresidir Yassıada”

Onların dışında DP yanlısı muhafazakâr birçok aydın, darbe günlerinde büyük sıkıntılar çekti. Kimileri tutuklandı, adaletsiz yargılamalara uğradı. Bunlardan biri de Türkiye’nin sayılı hukukçularından Ali Fuat Başgil’di. Hoca, o günleri, tutuklanmasını, hiçbir hukuk kuralına uymayan yargılanmasını, hatta daha sonra Cumhurbaşkanlığı adaylığı sırasında aldığı tehditleri uzun uzun anlattı *Hatıralar*’ında...

12 Mart ve edebiyat

Türkiye tarihinde derin bir iz bırakan bir başka askerî müdahale girişimi 12 Mart 1971’deki harekettir. Ordunun verdiği “Muhtıra”dan sonra dönemin Başbakanı Süleyman Demirel istifa etmiş ve Başbakanlığa Nihat Erim getirilmiş, söz konusu ara dönem 1973’e kadar sürmüştü.

1960’taki darbe, sol tarafından alkışlanmış ve solu güçlendirmişti, ancak 12 Mart Muhtırası’nda bu defa, darbenin adaletsiz, hukuksuz, acı ve sert yüzüyle sol kesim karşı karşıya geldi. Bunun sonucunda 60 darbesini alkışlayan, militer sistemi ‘devrim’ olarak niteleyen sol edebiyatçıları, bu kez darbeyi eleştiren, darbe günlerindeki adaletsizlikleri işkence ve baskıları dile getiren eserlere kaleme aldılar. Söz konusu dönem, daha çok romanlara yansdı. Adalet Ağaoğlu’nun *Bir Düşün Gecesi*, Pınar Kür’ün *Yarın Yarın*’ı, Selim

İleri’nin *Her Gece Bodrum*’u, Erdal Öz’ün *Yaralısın*’ı, Füzûzan’ın *47’liler*’i, Tarık Dursun K’nın *Gün Döndü*’sü, Kemal Bekir’in *Kanlı Düşün*’ü, Sevgi Soysal’ın *Şafak*’ı, bu tür romanlara örnek olarak verilebilir... Söz konusu romanların çoğunda sol bir bakış açısı hâkimdir ve yazarlar bu eserlerde genelde, muhtıra sürecinde solcu aydınların ve küçük burjuvazi kesiminin yaşadığı bunalımları, sosyolojik ve psikolojik yıkımları, uğradıkları işkenceleri, baskının yarattığı yılgınlık ortamını anlatırlar...

1980 Eylül darbesi

12 Mart Muhtırası’ndan yaklaşık 10 yıl sonra, 12 Eylül 1980’de Türkiye bir askerî darbeye daha maruz kaldı... Bu darbe de toplumda derin izler bıraktı. Neticede 12 Eylül darbesi de edebiyatımızda pek çok esere konu oldu. Bu sorunu işleyen romanlar yazıldı, sinema filmleri yapıldı... Oya Baydar’ın *Sıcak Külleri Kaldı*, Erguvan Karpısı, Erhan Bener’in *Anafor*, Naci Bostancı’nın *Işığın Gölgesi*, Lütfi Şehsuvaroğlu’nun *Kafes*, Tarık Buğra’nın *Dünyanın En Pis Sokağı*, Feride Çiçekoğlu’nun *Uçurtmayı Vurmasınlar*, Ayşegül Devocioğlu’nun *Kuş Diline Öykünen*, Mehmet Eroğlu’nun *Yüz: 1981*, Emine Işın’ın *Canbaz*, Bige Karasu’nun *Gece*, Gürsel Korat’ın *Ay Şarkısı*, Hasan Öztoprak’ın *Hakikatin Ölümü*, Metin Celal’in *Ne Güzel Çocuklardık Biz* adlı romanları bu dönemi anlatan eserlere örnek olarak verilebilir... Terör, ideolojik çatışma, sıkıyönetim, tutuklanmalar, işkence, hapishanelerdeki adaletsiz uygulamalar, psikolojik çöküş, yılgınlık, yalnızlık vb. konular, bu romanların da ana temalarıdır. Ve Türk edebiyatı, belki de ilk defa solu ve sağıyla birlikte bir darbeyi eleştirme noktasında birleşir.

Görüldüğü üzere darbeler karşısında Türk edebiyatı tutarlı değil. İdeolojik konuma göre, darbeler karşısında alınan tavır da değişiyor ve bu doğallıkla edebî eserlere yansıyor.

12 Eylül darbesi halk şiirine de yansımış³. Alkış tutanlar da var, yerenler de. Örneğin, Şah Durna adlı şair, darbenin sola karşı yapıldığı görüşünden hareketle;

“On iki eylül darbesi
Halklar için zulüm geldi
Yerin dibine batası
Daha beter zalim geldi”
mısralarıyla darbeyi eleştirir. Sağdan Ozan Arif de;
“Kaç yıl oldu on iki eylül olalı
İdareyi bu beyler aldı alalı
Senelerdir dinledik tantanayı mavalı”

mısralarıyla darbeyi yerden yere vurur. Ama Şemsi Yastıman bir şiirinde söz konusu şairlerin tersine 12 Eylül’ün komutanı Kenan Evren’i över ve onu Kırşehir’e şöyle davet eder:

“Arzumuz var Evren paşa
Bir gel de Kırşehir coşa
Karşılarız koşa koşa
Kırşehir’e küs müsünüz?”

Sonuç

Görüldüğü üzere darbeler karşısında Türk edebiyatı tutarlı değil. İdeolojik konuma göre, darbe-

ler karşısında alınan tavır da değişiyor ve bu doğallıkla edebî eserlere yansıyor. Türk edebiyatı, darbeler karşısında ideolojik, darbenin ideolojik karakterine göre ya karşı ya da taraftar olunuyor. Oysa hiçbir darbe, darbe girişimi demokratik değildir ve tarihin de gösterdiği üzere, her darbe beraberinde baskıyı, yolsuzluğu, siyasi ve sosyal, hatta ekonomik, psikolojik sorunları getirmiştir. O nedenle şair ve yazarların darbelere karşı ortak bir tavır almaları beklenir. Ayrıca dikkat çeken bir husus da şu: Darbelerden en çok zarar gören kesim müteedeyin halk ve siyasi hareketler olmakla beraber, muhtemelen baskının şiddeti ve korkusundan dolayı, bu kesime mensup kâlemler, genelde susmayı tercih etmişlerdir.

Son 15 Temmuz 2016 darbe girişimi ise pek çok yönden öncekilerden farklı. Her şeyden evvel, diğer darbelerde şöyle ya da böyle darbeye karşı boynunu büken halk, bu defa her hâlde ilk olarak, canı pahasına bu girişime karşı koymuş ve darbeyi engellemiştir. O bakımdan bu direniş hareketi, gerçek anlamda bir halk hareketidir ve edebiyatımıza da böylece geçmelidir. Halkın başkaldırısı, daha önce çeşitli nedenlerle susan bu kesime mensup aydınları da harekete geçirmeli, çeşitli edebî eserlerle bu tarihî direniş edebiyatımızda yerini almalıdır.

3 Selahaddin Bekki, “1980 Sonrası Âşık Şiirinde Siyasi Söylemler”, *Journal of Turkish Language and Literature*, V.2, Issue:1, Winter 2016, s. 51-66.

Romanımız Darbeleri Yazabildi mi? **15 TEMMUZ'U YAZABİLECEK Mİ?**

MEHMET NARLI

15 Temmuz Bildirisi

*aşk seni bekliyor su seni toprak seni
kurt kuş seni hava seni yaprak seni
mülkün ve aşkın varisleri
alanlara gidelim*

*yerlerin ve göklerin duası aşkına
tespihte yürüyen parmak aşkına
mülkün ve aşkın varisleri
alanlara gidelim*

*sizi cinnetiniz vaftiz edecek
bize sarp geçitler oğul verecek
mülkün ve aşkın varisleri
alanlara gidelim*

*dünya size hıyanet bize bir incinmedir
müeddep isyandır bize derin öfkedir
mülkün ve aşkın varisleri
alanlara gidelim*

Mehmet Narlı

Cumhuriyet dönemi romanının en önemli problemlerinden biri de hiç kuşkusuz darbeler ve demokrasidir. 1960'tan itibaren (hatta Jöntürkler'den bugüne) darbeler ve muhtıralarla sarsılan, biçimlenen ya da yönlendirilen sosyal ve siyasal hayatın yazarları, neler olup bittiğini anlamak ve anlatmak için farklı açılardan fotoğraflar çektiler. Cumhuriyet ilkelerinden uzaklaşmayı konu edinen romanlar olduğu gibi partileşme sürecinin ortaya çıkardığı sosyal bölünmeleri, ideolojik mücadele ve çözümleri, darbelerle siyasal yapı arasındaki ilişkileri yansıtmak isteyen romanlar da yazıldı. Dönemekte, Kurtlar Sofrası, Yaraya Tuz Basmak, İzmir'in İçinde, Karanlığa Direnen Yıldız, Şafak, Yaralısın, Issızlığın Ortasında gibi romanlar, hem edebiyat ve siyasal yapı arasındaki ilişkileri şu veya bu şekilde gösterdiler hem de sosyalist bakış açısına sahip yazarlarla, milli ve dinî duyarlılığı olan yazarların darbeler ve demokrasi algılarındaki farklılıkları işaret ettiler.

Fakat romanımızın Türkiye'deki darbelerin gerçekten kime yapıldığını, niçin yapıldığını, amaçlarının ne olduğunu sosyal, siyasal ve kültürel bütün boyutları ile kavradığından ya da en azından edebiyatçının politik kabullerinden, kültürel tercihlerinden hatta siyasal ilintilerinden bağımsız olarak darbeleri yansıtabildiğinden emin değilim. Örneğin Samim Kocagöz'ün

İzmir'in İçinde adlı romanı 27 Mayıs İhtilali'ni Menderes hükümetlerinin ekonomik yolsuzluklarıyla, baskılarıyla, Atatürkçülük'ten uzaklaşıp irticaya kapı açmasıyla ilişkilendirir. Romanın baskın kişilerinden, Milli Mücadele'ye katılmış Emekli Albay Nazif Tınaztepe, Demokrat Parti ile birlikte ülkenin Atatürk'ün yolundan ayrıldığı görüşündedir. Eğer "ilerici" bir müdahale olmazsa, ülke, geriye gidecek, Vahdetinlerin, Damat Feritlerin dönemi yeniden oluşacaktır. Romanın bütününe sinmiş bakış açısı, ihtilalin haklı ve gerekli olduğu düşüncesidir. Bu bakış açısının içinde söylenmek istenen şey ise; Atatürk'ten sonra gelenlerin, sosyalizme doğru akan ilerciliği durdurdıklarıdır. Nitekim roman kişilerinden Hasan Bey, Atatürk dönemindeki hızlı devrimleri kastederek "bu hız bizi, Atatürk ilkelerine, rahatça bir hukuk devletine, sosyal adalete, haydi açıkça konuşalım, sosyalizme götürmez miydi?" der. Bu roman darbenin hemen ertesinde alelacele yazılmış bir roman da değil, darbeden en az on yıl sonra yazılmış bir romandır. 1960 darbesinden sonra Türkiye'nin ekonomik, askeri ve siyasal olarak uydulaştırılmaya çalışıldığını ne yazık ki roman/romancı gör(e) memiştir. Neyse ki başka sosyalist entelektüel Murat Belge'nin romanı hem teknik açıdan hem de sosyal olayları yorumlayış açısından yetersiz; bakış açısını çarpık ve militarist bulması bir teselli sayılabilir.

"Herkes gibi 27 Mayıs'ı ben de önce istibdattan kurtuluş gibi algılamıştım. Düşündükçe yakın tarihimiz içindeki asıl anlamını kavramaya yöneldim. Osmanlı'nın çöküşünden başlayıp 27 Mayıs'a kadar birbirini izleyen olayların bir iç diyalektiği, bunların gelişim ve etkileşim süreçlerini bir roman içinde toparlamak ilginç olabi-

li" diyen Attila İlhan'ın Kurtlar Sofrası'nda 1960 darbesini tarihsel ve ekonomik bir arka plandan yola çıkarak anlamaya çalışması önemlidir. Ancak Menderes döneminde görülen ekonomik ilerlemeyi, görünmeyen kirli ilişkiler düzeneğine yerleştirmesi; bu düzeneği özellikle iktidar, ticaret burjuvazisi ve yabancı sermaye arasında araması hatta halkın ürettiklerini satan ve çok para kazanan acımasız tüccarların yönlendirmesindeki ülkeyi "Kurtlar Sofrası" istiaresi ile vermesi değişen ekonomik sistemi gördüğünü ama darbenin aslında bu sistemi çökertmek için yapılmadığını göremediğini ortaya koyar. Gazete sahibi Hüsnü Faik ile gazeteci Mahmut'un düşünceleri ile Attila İlhan'ın düşünceleri arasındaki bağıntı çok açıktır. Mahmut'a göre önce bu iktidar devrilmeli; ardından klasik bir demokrasinin hukuk düzeni kurulmalı; bunların yanı sıra endüstri devrimleri ve ciddi bir toprak reformu gerekmektedir. Acaba Attila İlhan darbeden sonra bunların olmadığını görünce romanını yanlış veya eksik bir bakış açısıyla yazdığını da darbe öncesi Menderes dönemini eleştirir. Türkiye'nin Kore Savaşı'na katılmasını özellikle Türkiye'nin bağımsızlığı noktasında yanlış bulur. Dolayısıyla 1960 darbesi bu yanlışlığa da bir tepkidir. Üsteğmen Demir'in Kore Savaşı'ndaki hayal kırıklığını iyileştirmek ve intikam almak için 27 Mayıs İhtilali'ni hazırlayan subayların arasında yer almasının anlamı budur.

Sevinç Çokum, Karanlığa Direnen Yıldız romanında 1960 darbesine farklı bakış açılarından yararlanarak anlamaya çalışır. Örneğin roman kişilerinden Asaf, 27 Mayıs'ı gerekli görürken; Veysel, ihtilalin memlekete zarar verdiğini, özgürlükleri sınırladığını, idareyi halktan uzaklaştırdığını düşünür. Romanın başka bir özelliği, ihtilali ha-

zırlayan atmosfer içinde medya ve siyasetçilerin rollerinin tartışılmasıdır. İhtilalin sosyal guruplar, dostluklar, partililer, halk ve memur arasında oluşturduğu sosyo psikolojik travmanın insanî dramlarıyla ele alınmış olması da romanın bir önemli bir özelliğidir.

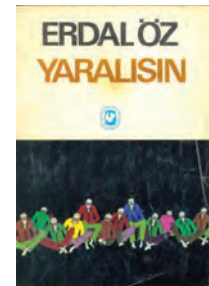
12 Mart 1971 muhtırası, romanımızda sivil idareye müdahale etmenin ötesinde, ordu içindeki operasyonlarla ve tasfiyelerle de tartışılmıştır. Özellikle 1960 İhtilali anayasasının sağladıklarıyla sol-sosyalist düşünce, siyasette, kültür ve edebiyatta uygulama alanlarına sahip olmuştur. Fakat birçok sosyalist düşünceye göre 12 Mart yön değiştirmiş ve gelişen devrimci hareketi yok etmeye koyulmuştur. Murat Belge'ye göre 12 Mart, sosyalizmin yenilmesidir ve bu romanların temel sorunsalı, bu yenilginin sorgulanması olmalıdır. Fakat bu romanlar genel olarak işkence ve suçluluk duygusu arasında ortaya çıkan mağduriyete eğilmişlerdir. Berna Moran da, bu romanlardaki kişilerin edilgenliğine dikkat çeker. Ona göre 12 Mart romanlarında devrimci genç, başına gelenlere katlanmak zorunda kalan bir solcudur, olaylara yön veren ise karşı güçlerdir.

Sevgi Soysal'ın Şafak adlı romanındaki tez aslında budur. Moran'a göre "Sevgi Soysal, biri iç biri dış iki tür çatışmayı ana tema olarak seçmiş. Dış çatışma, devrimcilerle, egemen güçler arasındaki çatışmadır. İç çatışma ise, romanın ana kişileri Oya ile Mustafa'nın, küçük burjuva kimlikleriyle devrimci kimlikleri arasında yaşadıkları bunalımdan kaynaklanır. Erdal Öz'ün Yaralısın'ında da işkence, sorgulama, egemen güçler karşısında yalnız kalan, kendisiyle çatışmaya düşen, bütün değerlerini sorgulayan devrimci genç portresi çizilir.

Erdal Öz, bu romanda kendisinin de içinde olduğu bir savaşın izlenimlerini değil, genel olarak toplumun yakalandığı bu hastalık döneminde faşizm mikrobuna karşı çıkmayı anlattığını söyler. Sosyalist bireyin/entelektüelin "içeri alınması ve işkence görerek" çözülmesi tezi çerçevesinde kurulan bir roman da Mehmet Eroğlu'nun Issızlığın Ortasında romanıdır. Ayhan 12 Mart döneminde sorgulama ve işkenceden geçmiş; o tarihten sonra da yaşayıp tanık olduklarıyla kendi içinde çatışmalar yaşamış, bu çatışmalardan sağlıklı bir dönüşüme ulaşamamış, intihara sürüklenmiştir.

Nedense romancılar aslında sosyalizmin önünü açtığı sanılan 27 Mayıs'ın da sosyalizmin önünü tıkadığı sanılan 12 Mart'ın da aynı kaynaklar tarafından tasarlanabileceğini ve farklı politik tercihleri varmış gibi görünse de aslında aynı amaçlara hizmet ettiğini düşünme gereği duymamışlardır. Böyle olunca da 27 Mayıs, yerli sosyalist entelektüelin bir devrimi; 12 Mart Amerika ile işbirliği içinde olan Türkiyeli egemen/faşist güçlerin bir karşı devrimi olup çıkmıştır.

12 Eylül 1980 darbesinin, 60 ve 70 darbeleri gibi, romanda politik, ideolojik bir iz bırakmadığı, neredeyse bütün eleştirmenlerin birleştiği bir görüştür. Berna Moran, Türk romanının bu yıllardan sonra radikal bir değişim yaşadığını; sadece konu bakımından değil, roman anlayışı bakımından da bu değişikliği yansıttığını belirtmektedir. Bu radikal değişimde, 80 darbesinin, toplumu yeni bir yaşama biçimine hazırlamak için sol ideolojiyi çökertmek isteğinin, toplumun depolitize edilmesinin etkisi vardır. Toplum hayatında artık, eşitlik, bozuk düzene karşı koymak gibi amaçlar yoktur; tersine köşeyi dönmek,

ideolojilere sırt çevirmek akıllılık olarak algılanmaya başlanmıştır. Moran, 80 darbesinden sonraki kapitalistleşme ve depolitize edilme süreçlerine atıf yapmakta haklıdır. Fakat bu süreci “sol ideolojiyi çökertmek” olarak belirlemek solun romantik bir alınganlığıdır. Oysa edebiyatçının büyük fotoğrafa bakarak “egemen” güçlerin soğuk savaşın sona ermesiyle sosyalist devrim sanrısını çökerttiğini buna karşılık “irtica/radikal İslam” korkusunu ürettiğini görmesi gerekmez miydi?

1980 sonrası romanın bu değişimleri yaşadığı ve romanda Postmodern kurguları ve çoğulcu bakışı kökleştirdiği de açıktır. Fakat başka gerçeklikler de vardır. 80 sonrasında, darbenin savurduğu sol ve sağ örgütlerin, çözümlerini, iç çatışmalarını ve militanların dönüşümlerini anlatan romanlar da vardır ve bu yönüyle “darbeler romanı” en azından 1990’ların sonlarına kadar devam etmiştir. Örneğin Ayla Kutlu’nun *Hoşça Kal Umut*’u; Adalet Ağaoğlu’nun *Hayır*’ı; Oya Baydar’ın *Sıcak Külleri Kaldısı* gibi romanlar, darbenin sol tarafındaki izlerini yansıtırken; Nihat Genç’in *Dün Korkusu*; Hasan Kayıhan’ın *Gurbet Ölümleri*; Remzi Çayır’ın *Kelepçemin Türküsü* gibi romanlar, darbenin sağdaki izlerini yansıtırlar. Ayrıca dini duyarlılık romanların da 80’den sonra hızlandığı unutulmamalıdır. Başka bir gelişme ise, çok noktadan ve eleştirel bakan, bütün ideolojilerle hesaplaşan ve yeni bir yol aradığını hissettiren, “aydınların ideolojiler ve darbelerle hesaplaşması” diyebileceğimiz romanlar da vardır: Örneğin Alev Alatlı’nın *Orda Kimse Var mı* seri romanları.

Bu kısa değinilerin ortaya koyduğu gerçek maa-
lesef şu: Romanımız, aslında bütün darbelerin, solculara, sağcılara, İslamcılara yapılmadığını; Türkiye’nin iradesine ve bağımsızlığına yapıldığını idrak edemedi. Darbeleri planlayanların Türkiye içindeki çeşitli muhalif grupları, ideolojileri, cemaatleri besleyerek onlara devleti ele geçirme sanrıları yaşatarak kullandığını göremedi. Birçok muhalif yapının zihnini yönlendirerek milli irade bütünselliğini parçaladığını kavrayamadı.

Peki romancımız/romanımız 15 Temmuz 2016’da yaşadığımız darbe girişimini bütün bu yetersizliklerden kurtulup anlayabilecek ve yazabilecek mi? Bu mümkün olabilir ama iki zorunluluk var:

1. Yazarın bu darbenin kaynaklarını, uygulanış biçimini, amaçlarını, organlarını kavramış olması zorunluluğu.

Türkiye, uygulanış biçimi ve kullanılan organlar bakımından tarihinde yaşamadığı bir darbe girişimini yaşadı. Bu darbenin farkı, milletin evlatlarının öldürülmesi değildi; daha önceki darbeler de öldürdü. Hükümeti devirmeyi planlamak değildi, daha öncekiler de bunu yaptı. Türkiye’yi ekonomik olarak çökertmek, iradesini ve hamlelerini zayıflatmak da değildi; daha öncekiler de bunu yaptı. Hatta önceki darbelerin gerekçelendirilmesinde kullanılan (dikta rejimi, toplumsal kamplaşma, terörizm gibi) birçok argüman bunda da kullanıldı. 15 Temmuz 2016 darbeleri diğerlerinden farklı olarak sadece hükümeti devirerek ülke yönetimini istedikleri ellere teslim etmeyi düşünmedi; bütünüyle devleti ve

orduyu çökertmeye milleti parçalamaya yöneldi. Öncekiler, Türkiye yönetimini ele geçirmek ama Türkiye bütünlüğü ile yola devam etmek istediler; bunlar ise Türkiye'yi parçalayarak hedeflerine engel olmaktan çıkarmaya niyetlendiler. Öncekilerin darbeden sonra ele geçirmekle yetindikleri Meclis'i, Milli İstihbarat Teşkilatı'nı, kitle iletişim kanallarını yok etmeye yöneldiler. Sonuncu darbedeki intikam güdüsü daha öncekilerde çok örtük idi. Önceki darbeler, aynı güçlerin (Amerika ve uluslararası masonik/mesihanik/evenjalist örgütlenmeler) güdümünde olduğu kabul edilen merkez medya, distribütel ekonomi, yerli ve dini değerlere mesafeli askerler eliyle yapıldı. 15 Temmuz'da ise saldırı ve yok etme planlarında, dini bir mistifikasyonla "hizmet" ve "himmet" ilkelerini hayata hakim kılar görünenler, eğitim kurumları ve yardım örgütleri ile sosyal hayatın kılcal damarlarına kadar nüfuz edenler, kendi milletin maddi ve manevi varlığıyla beslenenler görev aldı. Önceki darbelerde müdahale eden el, Jöntürklerden beri müdahalesi bilinen neredeyse alışılmış bir el idi. 15 Temmuz'da ise millet kendi içindeki bir yapının ihaneti ile yüz yüze geldi ve önceki darbelerde duyulan korkuyu aşan çok büyük bir hayal kırıklığı, büyük bir travma yaşadı. Ve karşı direniş: Millet darbeler tarihinde görülmeyen bir direniş gösterdi, meydanlara çıktı, tanklara, uçaklara, bombalara gövdesini siper etti. Millet, darbeler tarihinde daha önce hiç görmediği bir lider gördü. Korkularından, aşağılanmışlığından, ümitsizliğinden kurtulan, kendini yok etmeye yönelen devasa küresel güçlere de meydan okuyan gerekirse kavgayı varlık yokluk savaşına kadar götürmeyi göze aldığını gösteren bir lider ve millet görüldü.

2. Yazarın "kim"lik ve "ne"lik bağlamındaki konumunu, aidiyetini, sorumluluğunu "millet" bütünlüğü içinde kurması zorunluluğu. Bu kimlik ve nitelik yoksa yazarın özgürlüğü, tanıklığına ve eylemlerine güvenilemez. Yazarın dili elbette sadece kendisindir ama kendisinin olan bu dilin milletin dili olmadığını söylemek mümkün mü? Yazarın düşüncesi, iradesi elbette özgür ve özgün olmalıdır ama onun düşüncesinin de iradesinin de yurdu millettir. Dilde ve iradede yurdu olmayan yazar bir hayalettir; milletin derdiyle dertlenmeyen yazar, millete musallattır. Milletin içinde görünmekten ve tanınmaktan imtina eden yazarın millete yapılan saldırıları kavraması muhaldir. Yazarın kendini dışarıda tutarak toplumsal olması, toplumu dışarıda tutarak kendisi olması bir yanılsama veya bir aldanmadır. Milletini içine almayan biri kendini millete nasıl dahil edecek? Milletin yanında olmak demek kimliksiz iktidarların goygoycusu olmak, hazımsız ve kişiliksiz muhalefetlerin şarlatanı olmak demek değildir; yerinde durmak, söylediklerinin tam ortasında bulunmak demektir. Yazarın bilincinin kökleri adalet, inanç ve özgürlüktür.

DEMOKRASİ NÖBETLERİNDEN
ÜÇ KARE VE MERHUM
CAHİD ZARİFOĞLU'NUN YORUMU...

*“Bu insanlar dev midir
Yatak görmemiş gövde midir*

*bir yara açar boyunlarında
Kolkola durup bağırdıklarında*

*- Yar kurbanın olam
Dağlar önüme durmuş
Ki dağlanam*

*Çekip pırıl pırıl mavzerler
çıkardılar oyluk etlerinden
Durdular ite çakala karşı
yarin kapısında”*

Cahit Zarifoğlu

Tahsin Görgün İle **15 Temmuz'un Derin Arkaplanı**

Söyleşi: MUSTAFA S. KÜÇÜKAŞÇI

15 Temmuz 2016 denilince ilk olarak neler söylemek istersiniz?

15 Temmuz, Türkiye'nin istikrarına yapılan 2013 Mayıs Haziran aylarındaki Gezi hadiseleri ve 17-25 Aralık 2013 tarihlerinde yapılanlarla açığa çıkan müdahaleler serisinin zirvesi gibi gözüküyor. Biz aslında bu hadiselerin, Türkiye'nin istikrarına bir müdahale olduğunu fark ediyorduk; ancak bunun “dost” ülkeler tarafından -en basit ifade ile- desteklenen ve şiddeti gittikçe artan müdahaleler olduğunu fark etmemiz, biraz zaman aldı. Şimdi biraz daha gerilere gittiğimizde, bu müdahalelerin en azından 2010 yılından itibaren, kademeli bir şekilde geliştirilerek gündeme sokulduğunu söyleyebiliriz. Esas mesele genel olarak İslam Dünyasında, özel olarak da Türkiye’de istikrarın dünyadaki güç odaklarınca, söylenenlerin tam aksine bir tehdit olarak algılanması ile alakalı gibi gözüküyor. İşin doğrusu bugün meselenin en yakın geçmişimizle de sınırlı olmadığını; son asır içinde Türkiye’nin neredeyse hep olağanüstü şartlarda yaşatılmasının da, benzer gerekçeleri olduğunu düşünmek için artık elimizde yeterince gerekçe var.

Neden istikrarlı bir Türkiye kabul edilemez olarak görülüyor?

Batı dünyası 1990’dan, yani soğuk savaş olarak nitelenen bir dönemin Sovyetler Birliği’nin dağılmasından sonra yavaş yavaş ve yıllarca devam edecek bir “gevşeme” sürecini yaşamaya başladı ve batı dünyasında yaşayan insanlar kendi hayatlarının amacı noktasında belirsizlikle yüz yüze geldiler. Hayatın anlamsızlaşmasının, kısaca nihilizmin uzun bir geçmişinin olduğu, özellikle 19. yy. sonu 20. yy. başından itibaren batı dünyasının gündemine girdiğini ve çok güçlü bir şekilde gelişme gösterdiğini tarihi hadiselerden takip edebiliriz.

Bir anlamda bu soğuk savaş döneminden önce, Almanya’da Naziler, İtalya ve İspanya’daki Faşist hareketler kadar Anglo-Saxon dünyasında yaşanan gelişmeler bir arada düşünüldüğünde batı medeniyetinin, diğer bir deyişle modern medeniyetin, uzun süren ve halen devam eden bir kriz içinde bulunduğu söylenebilir. Bu krizin Almanya ve Naziler bertaraf edildikten sonra, soğuk savaş adıyla bilinen dönemde nükleer savaş ihtimalinin getirdiği gerilimli ortamında, üretilen

korkular yoluyla üzeri örtülmeye çalışıldı; ancak 1990'lı yıllardan sonra Sovyetler Birliği'nin dağılmasıyla birlikte bu artık üstü örtülebilir bir şey olmaktan çıktı. Bu durum önce post modern hayat tarzı olarak isimlendirilen, ilkelerin terk edildiği ve ilkesizliğin belirleyici olduğu, dolayısı ile genel geçer doğruların anlamsızlaştırılarak her şeyin olabileceği/caiz olduğu bir dünyada yaşandığı gibi bir görüntüyü ortaya çıkardı. Ancak bunun böyle devam edemeyeceği âşikardı ve özellikle modern medeniyetin geldiği noktada kalıcılık sağlamış bir değer kalmamış olması, batıların mutlak ile irtibatlarını koparmış olmaları, onları bir belirsizliğin ve belirsizliğin ortaya çıkardığı bir karanlığın içine düşürdü. Dini de başından ihmal ettikleri için bu çerçevede mutlakla, ya da bir değer ifade eden din veya gelenekle, irtibat kurmaları da anlamsızdı. Buna karşılık Müslümanlar söz konusu olduğunda onlar hâlâ Mutlak'a inanıyorlar, Allaha inanıyorlar. Değişmez ahlaki değerler olduğunu kabul ediyorlar. Buna bağlı olarak da Müslümanlar bütün o çözülen ve dağılan Batı veya modern medeniyet karşısında bir istikrar unsuru olarak geleceğin dünya düzeninin esasını oluşturacak bir aday gibi duruyorlardı. Yani Batılılaşma ve sömürgeleşme sürecinde başta Türkler olmak üzere Müslümanlar önemli darbeler almış, önemli bir tahribat ile karşı karşıya kalmış olsalar

da, görünüşün aksine yok olmayıp, kendi özlerini Mutlak ile irtibatları içinde muhafaza ettiler. İşte sorun tam da burada oraya çıktı: Mutlak ile irtibatı reddederek, hayatı bir risk yönetimi haline getiren modern medeniyet ile modern medeniyet ile irtibatı içinde Mutlak ile de irtibatını, en azından ferdi iman çerçevesinde muhafaza etmiş olan Müslümanların, bu iman ve irtibatlarını istikrarı sağlayacak bir düzen haline getirme ihtimalleri karşı karşıya geldi. Bütün müdahaleler Müslümanların imanları ve irtibatlarında mündemiç olan düzen ve istikrarın zuhurunun engellenmesine yönelik gibi gözükmetedir.

Batı bu durumun ne zaman farkına vardı?

Bunun uzun bir tarihi var. Dünya iki asırdır olağan olmayan bir yola, tabii çılgırının dışına çıktı. Tabii çılgırdan çıkma derken kastettiğim şey kısaca Dünya tarihinin akışı içinde İslam'ın tebliği ile birlikte insanlığa ulaşan ve insanlığa ışık tutan Orta Yolun tesirinin, Batı Avrupada yaşanan sapmanın güç kazanarak bu Orta Yol üzerinde de hegemonya kurması ile birlikte, zayıflaması durumunu ifade ediyor. Birinci Dünya Savaşı sonunda Osmanlı Devleti'nin bertaraf edilmesiyle bu hegemonya neredeyse sınırsız bir güce ulaştı ve İslâm dünyasının büyük bir kısmı sömürge hâline geldi. Sömürgeleşmeyen bölgeler ise, Türkiye örneğinde olduğu gibi, Batılılaşma adı altında kendi kendini sömürgeleştirme sürecine girdi. Hegemonyanın sağladığı Batılılaşmanın Müslümanları tamamen yok edeceği inancı en azından 1960'lı ve 70'li yıllara kadar devam etti. 70'li yıllardan sonra durum yavaş yavaş farklılaşmaya başladı. Bir taraftan daha öncesinde kendisini "dinsiz" bir oluşum olarak takdim eden Batı medeniyeti ikinci dünya savaşı sonrası yavaş yavaş "Hıristiyanlığı-

nı” keşfetmeye başladı. Bunda dinsizliği ilke haline getiren Sovyetler Birliği kadar Avrupa’da barışı sağlayacak bir birlikte yaşama projesinin, Avrupa Birliğinin Katolikler tarafından özellikle yürütülmesi de etkili olmuştur. Bu arada Müslümanlar da, yaşadıkları memleketlerin sistemleri kapitalist veya sosyalist renginde batı kökenli olsa da, bireysel olarak varlıklarını muhafaza ettiler; buna İslam kendisine inanan Müslümanları muhafaza etti de diyebiliriz. İslamın Müslümanları muhaza ettiğinin farkına varılması, Müslümanlığın aynı zamanda bir düzen ve istikrar kaynağı olduğunun farkına varılması ile de alakalı gözükmektedir. Buna tam bir tarih vermek zor olsa da, 1980’li yıllar olduğunu söyleyebiliriz.

Öncelikli olarak hangi tedbirleri aldılar?

Bu durum fark edilince ilk olarak Müslümanların doğal hedef haline getirilmesine yönelik politikalar üretmeye başladılar ve acaba “Müslümanların en azından kendi dinleriyle sahip oldukları değerlerle olan irtibatları geri dönülemez bir şekilde tahrip edilebilir mi?” sorusu üzerinde yoğunlaştılar. Bunun çok çeşitli yollarını özelde Türkiye’nin genelde ise İslâm dünyasının son iki asırlık geçmişinde görebiliriz. Bu geleneksel olan ve Müslümanların hayatına düzen ve istikrar sağlayan her şeyin tahrip edilmesiyle alakalıdır. Hatta dini ilimler alanında gördüğümüz tarihselcilik söylemi gibi söylemler de, geniş perspektiften bakıldığında bu cihetten dikkate alınması ve birlikte düşünülmesi gereken hususlardandır. Hadis-i şeriflerin anlamsızlaştırılması, şüpheli hâle getirilmesi, terk edilmesi, tasavvufun reddedilmesi, başta fıkıh olmak üzere dini ilimlere yönelik radikal ve yıkıcı eleştiriler hep bu bağlamda düşünülmesi gereken hususlardır. Bu alanlarda o kadar ileri gittiler ki

geleneksel birçok değeri tartışarak insanların zihinlerinde istifham oluşturma ötesinde, Müslümanların Müslüman olarak varlığını sürdürmesinin en temel esaslarını, ilim ve özgürlük adına ulu orta tartışmaya açtılar. Bu hususta din adına dini ilimleri problem haline getiren, dini ilimleri öğretmek yerine, onları anlamadan anlamsızlaştırmayı akademik faaliyet zanneden ilahiyatçılar yanında özellikle televizyonlarda yapılan tartışmaların insanların zihin düzenini nasıl tahrip ettiğini ayrıca araştırmak gerekmektedir.

İşte din alanında ortaya çıkan ve kendiliğinden olmadığı gittikçe daha fazla anlaşılan bu kargaşa hali, dine sahip çıktığı intibahı veren ve suret-i haktan gözüken bir çok faaliyete de zemin hazırlamıştır.

Batı dünyasının geliştirmeye çalıştığı dinlerarası diyalog tartışmalarıyla, Hz. Peygamber’i devre dışı bırakıp bütün dinleri İbrahimî bir gelenek içerisinde toplamak faaliyetleri de bu düşüncenin bir parçası mı?

Kesinlikle. Müslümanları ötekileştirerek kendi kimlik entegrasyonlarını temin etme yoluna giden ve bu çerçevede Hristiyanlığı da belirli ölçüde bir rehabilitasyona tâbi tutan Batı dünyasının dinlerarası diyalog tartışmalarını tamamen Hristiyan dünyasının inisiyatifinde geliştirmek istemesi bu hususu teyit etmektedir. Bu çerçevede özellikle modern medeniyet içerisindeki krizi aşmak isteyenlerde, mesela filozofların görüşleri arasında, bu hususun ipuçlarını bulmak mümkündür. Almanların önemli filozoflarından Jürgen Habermas bunu çok açık bir şekilde ortaya koymuştur. Dinle hiç ilgisi olmayan, eserlerinde Tanrıya bile hiç bir atıfta bulunmayan, Tanrıya atıfta bulunmanın artık zamanının çoktan geç-

Hadis-i şeriflerin anlamsızlaştırılması, şüpheli hâle getirilmesi, terk edilmesi, tasavvufun reddedilmesi, başta fıkıh olmak üzere dini ilimlere yönelik radikal ve yıkıcı eleştiriler hep bu bağlamda düşünülmesi gereken hususlardır.

*Habermas gibi
ömrünü tarih-
sel materyaliz-
min ihyasına
adamış bir
filozofun ahir
ömründe, 11
Eylül'den son-
ra, Hristiyan-
lıktan istimdat
etmesi, ibretlik
bir hadisedir.*

tiğini düşünen Habermas, 11 Eylül hadisesine kadar artık aşılmış olması gereken mistik dünya görüşünün bir unsuru olarak kabul ettiği dinin her hangi bir şekilde insanlığın geleceğinde müs-pet veya menfi herhangi bir rolünün olacağını dü-şünmez. 11 Eylül'den sonra ise yavaş yavaş İslam kültür ve medeniyetinin ve Müslümanların daha etkin bir görüntü ortaya çıkarmasıyla birlikte dü-şüncesinde önemli değişiklikler meydana gelir ve şu görüşü savunmaya başlar: Dinî olan bir hare-ket ile seküler bir tavırla mücadele edilemez. Bir dini ancak başka bir dinle engelleyebilirsiniz. Batı dünyası Müslümanlara karşı kendisini korumak istiyorsa Hristiyanlığı ihya edip tekrar onunla iş görmeyi öğrenmesi gerekir. Sâbit kadem bir din olan İslâmiyet'e karşı ancak başka bir dinle yani Hristiyanlığın ihyası ile mücadele edilebilir. Habermas gibi ömrünü tarihsel materyalizmin ihyasına adamış bir filozofun ahir ömründe, 11 Eylül'den sonra, Hristiyanlıktan istimdat etmesi, ibretlik bir hadisedir.

Bu noktadan bakıldığında dinlerarası diyalogun çok boyutlu bir hadise olduğu anlaşılıyor. Bunu sadece bir noktada değerlendirmek eksik olur. Almanya, Fransa, İngiltere, Amerika gibi ülkeler-de yaşayan Müslümanların bütün komşularının başka dinlere mensup olduğu ve bunların kendi aralarında oturarak, konuşacak ve tartışacakları hususunun gayet tabii olduğu ve bunun plansız, tabii bir şekilde de gerçekleşebileceğini unutmamak gerekir. Bu zaten tabii bir süreçtir ve farklı dinlere mensup olanlar arasındaki iletişim kaçını-lamaz bir şeydir. Diğer taraftan dini gruplar vs. Arasında, bir yerde ilimle iştigal eden insanların, mesela Müslüman âlimlerle Hristiyan teologları vs. bir araya gelip bazı konuları müzakere etmele-ri, tartışmaları hayatın içinde gerçekleşen sıradan

hadiselerdir. Hatta bu anlamda müzakere ve tar-tışmaların olması, kaçınılmazdır. Ama dinlerarası diyalog denildiğinde bunların ötesinde farklı bir şey kastediliyor ki özellikle 1960'lı yıllarda topla-na İkinci Vatikan Konsili'nden sonra Katoliklerin aldıkları bir karar var ki, bunun üzerinde hassa-siyetle durmak gerekir. Buna göre Katolikler hı-ristiyanlığı yaymanın, yani misyonerliğin bir yolu olarak dinler arası diyalog kavramını geliştirerek, bunu kendi inançlarını yaymanın yöntemlerin-den biri haline getirmeye yöneldiler. Bu faaliyeti sadece Müslümanlarla değil, diğer din mensupları yanında sosyalist ve komünistlerle de yürüttüler. Katolikler dinlerarası diyalogda özellikle Müslü-manlara, Allah'a inandıklarını dikkate alarak, özel bir ehemmiyet vererek, onları "hidayete en yakın" insan grubu olarak değerlendirip, onlarla özel il-gilenmek gerektiği tezini ortaya koydular. Dinle-rarası diyalog faaliyetlerinin katolikler tarafından görünüşü kabaca bu şekilde ifade edilebilir.

Türkiye de bu faaliyetlerin yoğunlaşması ne za-mandan itibaren başladı?

Vatikan Konsili'nden çok çok sonra başladı. 1980'li yılların ikinci yarısından itibaren baktığı-mızda Türkiye'nin gündemine girdiğini görüyo-ruz. Cemaatin öncülüğünde çeşitli toplantıların düzenlendiği ve cemaate ait yayın organlarında bu konuyla ilgili gündem oluşturmaya çabalan-dığı görülüyor. Kelime-i tevhidin içerisinde Hz. Peygamber'in adını çıkarma, oryantalist ve misyo-nerlerin Kur'an hakkındaki görüşlerini onaylama, Kur'an-ı Kerim mealinde Ahd-i Atik'e özellikle atıfta bulunma, ılımlı İslâm fikrini gündemde tutma, âyet ve hadislerden Hristiyan ve Yahudi-lerle ilgili olumsuz fikirleri çıkarma, Riyazü's-sâ-lihîn gibi Müslümanlar arasında çok yaygın olan

Özellikle post-modern dönemle birlikte hakikatin, entelektüel ve ilmi faaliyetin amacı olmadığı düşüncesi en yaygın, tayin edici fikir haline gelmiştir.

hadis kitaplarındaki diyaloga ters düşen hadisleri ayıklamak, İslâm'ın hedefinin tüm insanların Müslüman olmasını sağlamaya çalışmak ve cihad fikrinin içini boşaltmak gibi hususları gündemde tutarak farklı çevrelerden bu fikirlere destek bulmak için çaba gösterme, bu faaliyetleri eleştirel bir şekilde takip ederek değerlendirenlerin dikkat çektiği başlıklar arasındadır.

Türkiye ve İslam dünyasının hedef haline getirilmesine geri dönecek olursak?

Batı dünyasında genellikle modern medeniyeti temsil eden taşıyıcı unsurların Müslümanları çok çeşitli yönlerde hedef haline getirdiği dönem devam ediyor. Bunun sebebi soğuk savaş döneminden sonra Batılıların insanlığın geleceği konusunda artık hiç bir ümit ve tasavvurlarının kalmaması gibi gözüküyor. Bunlar tamamen şu anda mevcut hale bakıldığında durumu idare etmek ve mümkün olduğu kadar örümcek ağı gibi oluşturdukları network üzerinden görünüşü kurtarmaya çalışıyorlar. Bunu da herkesi aşan ve bağlayan bir hakikat bulunduğunu tanımadan, genel geçer ahlak ilkeleri, genel geçer hukuk ilkeleri vs. tanımadan yürütmeye çalışıyorlar. İlkesizliğin ve belirsizliğin ortaya çıkardığı risk şartlarında yaşadıkları için, belirleyici olan kelimenin tam manası ile "realpolitik". Çünkü Batı medeniyeti kendini seküler bir medeniyet olarak kabul ediyor ve dünya içi düşünme, ahireti dikkate almama gibi bir tavrı benimsiyor. Aynı şekilde ahlakı, estetiği ve bilgiyi birbirinden ayıran ve bunları bağımsız kategoriler olarak düşünen bir iddianın da sahibi. Eğer siz ahlakı iyiyle, estetik manada güzeli ve hakikati birbirinden ayırırsanız çok ciddi çatlaklar ortaya çıkar hayatınızda. Özellikle post-modern dönemle birlikte hakikatin, entelektüel ve ilmi faaliyetin

amacı olmadığı düşüncesi en yaygın, tayin edici fikir haline gelmiştir.

Buna karşılık İslam dünyasında bulunan insanların değişmezleri var. Bütün zamanların, mekânların üzerinde tüm zamanlarda geçerli doğrular var. Müslümanlar diyorlar ki bu doğruların etkin olduğu adil bir dünya istiyoruz ve bu adalet ilkelerinin neler olduğunu biliyoruz ve bunun için mücadele edeceğiz. İşte bu çerçevede bakıldığında özellikle 2000'li yıllarda Türkiye'de ortaya çıkan gelişmelerle de irtibatlı olarak, İslam dünyasıyla alakalı çok çeşitli söylemlerin ortaya çıkmasına sebep oldu. Söylemlerden birisi şuydu; İslamiyet aslında demokratik bir düzeni kabul etmez. Dolayısıyla dindar insanların demokratik yapılar içerisinde etkin olmasını engellemek lazım. Savundukları şey şuydu; dindar insanların demokratik yapılar içinde bulunmaları, mesela siyasi parti kurarak seçimlere katılmaları, nihai olarak demokrasiyi yok edecekleri için, başından engellenmelidir. Bundan dolayı demokrasiyi korumak için antidemokratik tedbirler alınabilir. Esas olan Müslümanların/dindar insanların iktidardan uzak tutulmalarıdır; eğer bir şekilde iktidara gelirlerse de onların en yakından kontrol edilmeleri gerekir. Batılıların sürekli propagandasını yaptığı buydu. İlginç olan ise 2000'li yıllarda Türkiye'de gerçekten de dindar insanların aslında demokratik yapı içerisinde hem dindar ama aynı zamanda demokratik düzeninin kurallarına uyan, yani bu anlamda ne gerekiyorsa onu yaparak memleketi yönetebileceklerini göstermeleriydi. Bu aslında Arap baharı dediğimiz hadiseler silsilesinin ortaya çıkmasının da önemli bir sebebi idi ve İslam dünyasının çekirdek bölgesi olan bölgelerde çok ciddi hareketlenmelere sebep oldu. Bu hareketlenmeler ufkunda Türkiye'deki düzene benzer bir de-

mokrasinin, yani halkın iradesinin etkin olduğu bir toplumsal düzen oluşturmak fikrinin, bütün mazlum milletler arasında kabul görmesi ve talep edilmesi idi. Bu aynı zamanda emperyalizme karşı bilkuvve bir duruş anlamına da geliyordu.

Egemen güçler bu gelişmelere karşı hangi yol haritasını benimsediler? 15 Temmuz hadisesinin bu gelişmelerle ilgisi var mı?

Bütün bu gelişmeleri dikkate alan modern dünyadaki bütün güç odakları İslam dünyası üzerindeki kontrollerini yitirebileceklerini düşündüler. Bu çerçevede de İslam dünyasındaki istikrarı kendi gelecekleri açısından bir tehdit olarak görmeye başladılar. Bu bölgede mevcut sömürge yapılarından kaynaklanan huzursuzlukları çok farklı şekillerde kanalize ederek, bir anlamda sahip oldukları bütün imkânları, bütün irtibatlarını kullanarak, öncelikle Arap baharının bir Arap zemherisine, kışına dönmesi için her türlü faaliyeti yürüttüler. Mısır örneği bu cihetten ibretamizdir. Bu yönden bakıldığında aslında Türkiye'deki 15 Temmuz hadisesini bu çerçevede değerlendirecek olursak 15 Temmuz hadisesi aslında 14 Temmuz'dan 15 Temmuz'a geçerken ortaya çıkmış bir hadise değildir. Bunu çok daha uzun bir çerçeveden, bir anlamda İslam dünyasını kontrol etmek, gerektiğinde istikrarsızlaştırma projesinin içinde bir unsur, bir aşama olarak görmek lazım gelir. Bundan önce de 17/25 Aralık hadiseleri var ama ondan öncesinde de Gezi hadiseleri var. Eğer biz Gezi'yi 17/25 Aralık hadiselerini 15 Temmuz'dan bağımsız olarak anlamaya çalışırsak 15 Temmuz'u da, 17/25 Aralık'ı da, Gezi hadiselerini de anlayamayız. Bunları anlamak için de yapılması gereken gayet kolaydır. 2007-2008 yıllarına doğru gittiğimizde bütün Batı dünyasında Türkiye ile alakalı

inanılmaz övücü bir tavır söz konusu. Türkiye'deki gelişmeleri olumlu olarak değerlendiren ve bunu geliştirmekte olan ülkelere örnek gösteren bir dilin kullanıldığı bir tavır var. Bununla birlikte 2011 yılından itibaren yavaş yavaş değişen bir söylem var ve bu söylemin merkezinde de doğrudan doğruya Türkiye'deki yönetimin çıkırından çıkmaya başladığı, yönetimin keyfi davrandığı, gittikçe otoriter hâle geldiği vs. gibi unsurlar var. Bu söylemlerin adım adım güçlenerek devam ettiğini ve 2012-2013 yıllarından itibaren artık Türkiye'deki yönetimin eleştirinin ötesinde Türk Devleti'ne karşı, Türklere karşı radikal bir düşmanlık formunu kazandığını açıkça görebilirsiniz. Bunu özellikle yakından takip etmeye çalıştığım Alman, Fransız, İngiliz, Amerikan medyasında çok açık bir şekilde görebilirsiniz. Bunu dikkate alarak değişen ne oldu sorusunu sorduğumuzda değişenin şu olduğu söylenebilir: Bütün dünyada yaşayan insanlar, özellikle de Müslümanlar, Türkiye'de ekonomik anlamda refahı arttırırken, bunu demokratik bir düzen içinde ve İslam dini ile açıkça çatışmaya girmeden, hatta belli ölçüde Müslüman kalarak başarmanın imkanını gördüler. Bu aslında bütün İslam dünyası için bir umut teşkil ediyordu. Yani Müslümanlar dinlerinden vazgeçmeden bir düzen oluşturarak, istikrar içinde varlıklarını sürdürebilirlerdi ve bunun mümkün olduğunu Türkiye göstererek, Müslümanların önünde bu cihetten bir umudun yeşermesine yol açmıştı. İşte tam da bu umudun çökertilmesi gerekiyordu. Bunun ön şartı da Türkiye'nin istikrarsızlaştırılmasıydı. Bu istikrarsızlaşmayla ilgili adım adım faaliyetler yürütüldü. Türkiye'nin istikrarsızlaşması dediğimizde, demek oluyor ki biraz daha geriye ve derinlere gitmemiz gerekiyor.

Türkiye'nin istikrarsızlaştırılmasına yönelik faaliyetler hangi hadiseleri hatıra getiriyor?

Türkiye'de unutulmaması gereken şeylerden birisi de 2007-2008 yıllarına gittiğimizde laiklik adına Cumhuriyet mitingleri düzenlendi. Daha önce de 28 Şubat diye bir hadise yaşadık. Bizim bunların hiç birini unutmamamız lazım. Bunların hepsi Türkiye'nin istikrarsızlaştırılması için yapıldı. Şöyle düşünün, 28 Şubat'tan sonra Türkiye'de ekonomik kriz oldu ve bu krizle birlikte Türkiye bir anda inanılmaz büyük bir servet ve ekonomik kayıplar yaşadı. 15 Temmuz'dan sonra takip ediyorum Batı medyasının beklentileri var. Mesela Türkiye'de ekonomik kriz olması bu beklentinin ilk sırasında yer alıyor. Ancak böyle bir şey şükürler olsun, olmadı. Buna rağmen Türkiye'de ekonomik krizin olacağına dair iddialar durmaksızın sürüyor; hatta bir çok yazı ve haber sanki Türkiye'de bir ekonomik kriz varmış gibi yazılıyor. Mesela Almanya'nın yarı resmi gazetesi olarak bilinen *Frankfurter Allgemeine Zeitung* isimli gazetede birkaç hafta önce bir yazı yayınlandı; yazıda özet olarak şöyle deniyor: "Türk parası üçte bir değer kaybetti. Türkiye'de insanlar artık alışveriş yapmıyor, büyük bir ekonomik kriz var." Yani Almanların yarı resmi gazetesinde Türkiye'de ekonomik kriz olduğuna dair bir intiba oluşturmak için sistematik olarak yazılar yazılıyor. Halbuki Türkiye'de ne ekonomik kriz var ne de bu manada herhangi bir sorun var. Türk halkı ve devleti bu beklentileri boşa çıkardı. Bütün bunları dikkate aldığımız vakit aslında 15 Temmuz hadisesinin geniş ve büyük bir planın içerisinde bir parça olduğunu görmek lazım. Bunun tabii bir başka boyutunu da konuşmak gerekiyor.

İnşallah bir sonraki sayıda da onu konuşuruz...
Bu güzel söyleşi için çok teşekkür ederim...

İdadi'den “Askeri lise” ye

İSKENDER PALA

15 Temmuz darbe girişiminin getirdiği olağanüstü hal şartlarında yayınlanan 669 sayılı Kanun Hükmünde Kararname'nin 104. Maddesi gereğince yaklaşık 5000 öğrencinin eğitim gördüğü askeri liseler hakkında kapatılma kararı alındı. İki İstanbul'da, biri Bursa'da biri de İzmir'de bulunan dört askeri lisenin tamamı TSK'nın subay ihtiyacına yönelik üst düzey eğitim veriyor ve Harp Okulları'na yönelik öğrenci yetiştiriyordu. Gerek 12 Eylül, gerek 28 Şubat süreçlerinde sık sık bu liselerin durumu tartışmaya açılmış ve Türkiye'de askeri darbelerin gelenek haline dönüşmesinde askeri liselerdeki eğitim sistemi eleştirilmiş, yeni düzenlemelere gidilmesi hususunda kamuoyunda kanaatler oluşmuştu. Hain darbe girişimi sonrasında devlet hayatını düzenleyen si-

vil irade, bütün bu olumsuzluklara son noktayı koymak adına askeri liselerin kapatılma kararını vermiştir.

Her şeyden evvel belirtmek gerekir ki askeri liselerdeki eğitim, MEB okullarındakine ilaveten değişik ders ve uygulamaları da içermekteydi. Kapatıldığı dönemde dört yıl süreli Anadolu Lisesi Fen Bilimleri alanı programı uygulandığını, buna ilaveten öğrencilerin bazı ek dersler ve eğitimler aldıklarını da hesaba katarsak, bir öğrencinin söz konusu liselerde başarılı olabilmesinin ancak büyük gayretler ve disiplin sayesinde mümkün olabileceği gerçeğini kabul etmek zorunda kalırız. Daha okula giriş sınavlarında bile her öğrencinin başarı oranı 1/5000 gibi yüksek rakamların üzerinde olmak zorundadır. Askeri liselerdeki öğretmenler özel seçilmişler-

Bütün bunlar bize okulun Osmanlı Bahriyesi'nin tamamen teknik hizmetleri için öğrenci yetiştirmeyi hedef ettiğini, savaş teknikleri, hayatta kalma, düşmanı yok etme, savunma vb. herhangi bir silah yahut harp eğitimi vermediğini gösterir.

dir ve mesleki başarıları daima yüksek tutulmaktadır. Dahası, öğrenciler hemen bütün dersleri bilgisayar destekli, çağdaş eğitim ve öğretim teknikleri kullanarak işlemekte, akademik birikime ilaveten duyuşsal alan, askeri eğitim açısından da çok yönlü ve birbirini tamamlayan bir sistem içerisinde yetiştirilirler. Bütün bunlar devlet eliyle yapılır ve öğrencinin her türlü ihtiyacı parasız yatılı sistemiyle tedarik edilir. Diğer bir ifadeyle, giriş sınavlarını başarıyla askeri okula kaydıran bir öğrenci, okulun şartlarına uyduğu, istenilen başarıyı yakaladığı müddetçe asla istikbal kaygısı düşünmez, diğer orta öğretim kurumları gibi yüksek öğretim endişesi, meslek seçimi tereddüdü, geleceğini inşa hayali taşımaz, buna mukabil ülkenin -her anlamda- sahibi olmak üzere kendine

güvenini arttırıcı hedeflere yürümeye başlar, ülküsünü vatan kavramıyla izaha yönelir ve bir subaydan beklenen reflekslerle donanmış olarak hayata atılır.

Askeri liselerin Türkiye'deki geçmişi yüz elli yıldan daha eskidir. Kuruluşuyla kapatılışı arasındaki süreçte çeşitli isimlerle anıldığı, her isimlendirme döneminde okulun maksadına yönelik bir anlayışın benimsendiği ve eğitimin isme yönelik olarak şekillendiği söylenebilir. Söz gelimi Deniz Lisesi'nin, 1773 yılında Kaptan-ı Derya Cezayirli Gazi Hasan Paşa tarafından Mühendishane-i Bahr-i Hümayun adıyla kurulduğu, o dönemdeki yapısının denizcilikle alakalı teknik bir okul kimliği taşıdığı ve mühendislik eğitimi verdiği bilinmektedir. Mühendishane-i Bahr-i Hümayun adından da zaten bu anlaşılmaktadır. Nitekim o dönem müfredat içeriği ve okutulan dersler incelendiğinde, okulun tamamen deniz seyrine yönelik mühendislik bilgisi verdiği görülecektir. O kadar ki Kasımpaşa Camialtı'ndaki binasının adı bile kayıtlara "Mühendishane Bi-

nası" olarak geçmiştir. Bütün bunlar bize okulun Osmanlı Bahriyesi'nin tamamen teknik hizmetleri için öğrenci yetiştirmeyi hedef edindiğini, savaş teknikleri, hayatta kalma, düşmanı yok etme, savunma vb. herhangi bir silah yahut harp eğitimi vermediğini gösterir.

Aynı dönemlerde deniz mühendishanesinin karşılığı olarak kurulan kara mühendishanesinin adı Mühendishâne-i Fünûn-ı Berr-i Hümayûn olup bu okul bilahare sivilleşerek İstanbul Teknik Üniversitesi adını alacaktır. Gerek isim, gerekse gelişim süreci yönünden bu okul da bilim ve mühendislik alanında eğitim vermekteydi. O yıllarda Osmanlı devletinin ihtiyaç duyduğu bilgilerin, denizcilik fenninin **dışında kalan** bilim ve mühendislik alanının konu alındığı bir eğitim sistemini öngörmüştü. Her iki okulun da **eğitim dili Fransızca olup** müfredatında matematik, coğrafya, kozmografya, fizik, gibi dersler yer almakta, askeri mektep olmak dolayısıy-

Ülkenin -her anlamda- sahibi olmak üzere kendine güvenini arttırıcı hedeflere yürümeye başlar, ülküsünü vatan kavramıyla izaha yönelir ve bir subaydan beklenen reflekslerle donanmış olarak hayata atılır.

la da seyir yahut istihkam bilgisi dışında bir askerlik ve savaş bilgisi verilmemekteydi. Bugünkü Deniz Harp Okulu ve Kara Harp Okulu'nun nüvesini teşkil eden bu mühendishaneler birleştirilerek Osmanlı kayıtlarına Mühendishane-i Amire adıyla geçecektir. Bugün Mühendishane-i Amire adını andığımızda aslında 669 sayılı KHK ile kapatılan askeri liselerden ziyade ülkemizde ilk defa teknik ve fen eğitimi veren iki orta öğretim kurumundan bahsetmiş oluruz. Çünkü bu okullarda herhangi bir askerlik eğitimi verilmemektedir.

XIX. yüzyılda gerek Osmanlı devletinin içinde bulunduğu şartlar, gerek dünyada bilimin gelişmeye başlaması, gerekse sınırlarımızı tehdit eden düşmanlar dolayısıyla **ülkemizde mühendishanelere** duyulan ihtiyaç çoğalmış ve 1839 yılında Tanzimat Fermanı ile deniz mühendishanesi Mekteb-i Bahriye-i Şahane adıyla ayrılmış, 1845 yılında da kara mühendishanesine yönelik olarak Bursa'da ve İstanbul'da iki adet Mekteb-i Fünûn-ı İdadi hizmete girmiştir. Bu

isimler ve isimlendirmeler de şimdilik bize fen alanlarında eğitim veren bir orta öğretim kurumunu işaret eder. Yani ileride mühendishanede okumak üzere öğrenci yetiştirecek bir liseden söz ediyoruz. Henüz bünyesinde askeri eğitim yer almamakta, ancak teknik ve fen alanlarında askeriye'nin ihtiyacına cevap verecek bilgilerle mücehhez öğrenci yetiştirmektedir. O günün Mekteb-i Fünun-ı İdadi'leri, bilahare konuşlandıkları mekanın adıyla anılacak ve birisi Kuleli Askeri Lisesi, diğeri de Bursa Işıklar Askeri Lisesi diye anılacaktır. İlginçtir, söz konusu okulların kendi kayıtlarına göre kuruluş amaçları süvari sınıfına teknik ve fen eğitimi vermekten ibarettir. Bunu, ileride asker olacak insanların bilim ve fen alanındaki altyapısını oluşturma misyonu olarak yorumlamak mümkün. Nitekim aynı sistemin bahriyedeki karşılığı olan İdadi Mektebi, Heybeliada Kalyoncu Kışlası'nda 1853 yılında faaliyete geçtiğinde müfredatı yine bilim ve fen eğitimine dayalı olarak oluşturulacak ve adı da Mekteb-i

Bahriye olacaktır. Bu isimlendirmeden de anlaşılacağı gibi okulun amacı denizcilik bilgisi vermektir, askerlik ve savaş bilgisi değil. Çünkü askerlik ve savaş bilgisi hem kara, hem de deniz idadilerinin yüksek kısımlarında Berr-i Hümayın ve Bahr-i Hümayun'da (Harp Okulu) verilecektir.

Buraya kadar idadilerin askeri eğitim ve öğretim veren kurumlar değil, harp sanatının öğretildiği Bahr-i Hümayun ve Berr-i Hümayun mekteplerinde okuyacak olan öğrencilerin fen ve bilim altyapısını oluşturan birer meslek lisesi oldukları anlaşılmaktadır. 1868'de idadilerin birleştirilmesi kararını alan devrin yönetimi "Umum Mekteb-i İdadi-i Şahane" adıyla bu meslek okul-

Orta öğretim çağındaki çocuklara ilk defa asker terminolojisiinde yanaşık düzen olarak anılan silah, savaş, çatışma vb. askerlik eğitimi bu yatılı mektep bünyesinde ve derslerden arta kalan zamanlarda verilmeye başlanır.

larını yeniden yapılandırarak Galatasaray Kışlası'na naklini sağlayıp tedrisatın parasız yatılı (Leyli-meccanî) olmasını sağlamıştır. İşte öğrencilere askeri eğitim ve talimler verilmesine kapı aralayan gelişme budur. Orta öğretim çağındaki çocuklara ilk defa asker terminolojisiinde yanaşık düzen olarak anılan silah, savaş, çatışma vb. askerlik eğitimi bu yatılı mektep bünyesinde ve derslerden arta kalan zamanlarda verilmeye başlanır. Osmanlı Devleti'nin gitgide zayıfladığı, askeri alanlarda yetişmiş insan ihtiyacının her geçen gün arttığı, cephelerde sevk ve idare edilmek üzere disiplinli bir orduya özlem duyulduğu ve en önemlisi de teknoloji ve harp sanatıyla ilgili gelişmeleri takip

edebilecek subayların yetişmesi elbette fevkalade önemli bir konuydu. Herkes ileride neler olabileceğini değil, o günkü ihtiyacın neler olduğunu düşünüyordu. Nitekim askeri idadilere ilk yıldan itibaren askerlik eğitimi konulması, işi yalnızca “öğretim” olan okulların amacını “eğitim”e doğru kaydırdı ve kimse bunun ileride bir sıkıntı yaratacağını düşünmedi. Hatta ilerleyen yıllarda müfredata paralel olarak askerlik eğitiminin önemi arttı ve bu süreç I. Dünya Harbi’nin sonuna kadar katlanarak devam etti. Savaş sonunda bu okullarda yeniden yapılanma başladığında(1922) iki adedinin isimleri hâlâ İdadi olarak devam etmekteydi ve askerliği çağrıştıracak bir kelimeyle anılmaktan uzaktı:

Çengelköy’de Mekteb-i Fünun-ı İdadi (Kuleli), Heybeliada’da Mekteb-i Bahriye. Ama üçüncü okul doğrudan askerlik lisesi olarak eğitime başladı: Bursa Askeri İdadisi. İki yıl sonra, isminde ve müfredatında askerlik bulunan bu liseler Atatürk’ün emriyle Tevhid-i Tedrisat Kanunu gereği sivil liseye dönüştürüldüler (1924). Bu karar, harp okulları için özel meslek lisesine ihtiyaç olmadığı anlamı taşıyordu. Lakin, Cumhuriyet zor şartlarda kurulmuştu ve Cumhuriyeti kuranların çoğu savaş meydanlarından politika kürsülerine geçmişlerdi. Ülkenin cephelerde bilgi sahibi askere ve profesyonel orduya olan ihtiyacının gitgide arttığını bizzat yaşamışlardı ve Tevhid-i Tedrisat Kanunu’na rağmen bu okulla-

**Nitekim askeri idadilere ilk yıldan itibaren askerlik eğitimi konulması, işi yalnızca “öğretim” olan okulların amacını “eğitim”e doğru kaydır-
dı ve kimse bunun ileride bir sıkıntı yaratacağını düşünmedi.**

rın askeri kimliklerini güçlendirecek yeni bir yapılanma başlatıldı. Tabelaları Çengelköy’de “Kuleli Askeri Lisesi”, Bursa’da önce “Bursa 2. Lisesi” birkaç ay sonra da “Bursa Askeri Lisesi” adıyla değiştirildi. 1928 yılında Bahriye Mektebi’nin idadi kısmı “Deniz Lisesi” tabelasını astı. Aynı yıl İstanbul’da bir de Maltepe Askeri Lisesi açılacaktı.

Cumhuriyet’in askeri liseleri tamamen Milli Eğitim Bakanlığı’na bağlı sivil kurumlar olsa da kısa süre sonra “Askeri Lise” isimlendirmesi insanların zihninde talimleri, silahları, savaşları ve muharip gücü temsil etmeye başladı. Üstelik de eğitim ve öğretim tamamen parasız yatılı sistemde sürdürülmekteydi. Her türlü ihtiyacı devlet tarafından karşılanan ve günün yirmi dört saatinde askeri personel tarafından eğitilen bu öğrenciler elbette annelerinin babalarının gururu, vatanın ve milletin göz bebeği, ülkenin sahibi olmayı hak eden başarılı gençler oluverdiler. Ordu-Millet olmakla övünen bir ulus bu liselerin adındaki “Askeri” kelimesiy-

le gurur duyar, bu kurumları ancak alkışlayabilir, buraların başarılı olabilmesi, gelişmesi için hiçbir fedakârlıktan kaçınmazdı. II. Dünya Harbi gelip çattığında bu liselerin gerçek birer ihtiyaç olduğu ayrıca değerlendirildi ve savaş yıllarında Anadolu'ya taşınarak eğitimlerinin aksatılmaması sağlandı. 1950 yılına gelindiğinde, dünyadaki soğuk savaş dalgası Türkiye'deki yöneticilerin de dikkatlerini başka alanlara çekti ve tek parti iktidarı Maltepe Askeri Lisesi'ni ihtiyaç fazlası görüp kapattı. Sonraki gelişmeler Kuleli Askeri Lisesi'nin ve Deniz Lisesi'nin isimlerinde hiçbir değişiklik öngörmedi ancak Bursa Askeri Lisesi önce "Işıklar Askeri Lisesi" adıyla, sonra da "Işıklar Askeri Hava Lisesi" adıyla iki kez yeniden yapılandırıldı. Bu değişikliklerden ilki 1974 yılında Kıbrıs gelişmelerinin neticesinde, diğeri de 2008'de 28 Şubat sonrası askeri güç yapılanmasına denk geliyordu.

15 Temmuz'a (2016) kadar bütün askeri liseler, Milli Eğitim'in kayıtlarında meslek lisesi olarak görülüyor ve Harp

Okulları'na yönelik eğitim ile öğrenci yetiştiriyordu. 1975-76 öğretim yılı öncesinde Milli Eğitim Bakanlığı'na bağlı liselerin fen kolu programını uygulayan bu okullar, Milli Eğitim'deki gelişmelere ve değişiklikler doğrultusunda öğretimini, TSK emirleri doğrultusunda da eğitimini sürdürmeyi başardı. Kolej eğitim sistemine geçiş, üç yıl olan öğretim süresini hazırlık sınıfıyla dörde çıkarmak gibi yenilikler bu arada yapıldı. Yetmişli yıllarda ülkedeki anarşi ortamı ve demokrasi mücadelesinde başı sıkışan siyasi aktörlerin ikide bir postalları göreve çağıran anlayışı 1978 yılında yeni bir Askeri Lise açılma talebinin de zeminini hazırladı. İnşaat İzmir Güzelbahçe'de yapılacaktı. Böylece üç büyük şehirde askeri okullar görev başında olacaktı. 12 Eylül darbesinden sonra inşaatı bile bitmeden ihtilal konseyinin katıldığı devlet

15 Temmuz'a (2016) kadar bütün askeri liseler, Milli Eğitim'in kayıtlarında meslek lisesi olarak görülüyor ve Harp Okulları'na yönelik eğitim ile öğrenci yetiştiriyordu.

töreniyle Maltepe Askeri Lisesi TSK bünyesine yeniden katıldı. 2005-2006 Eğitim-öğretim yılından itibaren Milli Eğitim Bakanlığı'nca lise öğretiminin dört yıla çıkarılmasına paralel olarak askeri liselerde hazırlık sınıfı kaldırılıp 9'uncu sınıftan başlayarak yeni programa geçildi.

İdadiler askeri lise adını aldıktan sonra "eğitim-öğretim" kavramlarının içeriği normal liselerden daha farklı anlaşıl-maya ve zamanla da farklı uygulanmaya başlanmıştır. Bu yüzden askeri liselerde öğretim programı yanında bir de eğitim programı mevcuttur. Öğretim sivil veya askeri öğretmenler tarafından, eğitim ise muharip subaylar tarafından verilir. Öğretim MEB güdümünde, eğitim ise TSK güdümündedir. Öğretimde bazı dersleri uygulamalı gören öğrenci eğitimin tamamını uygulamalı alır. Öğretimin temeli bilgiye, eğitimin temeli vatan sevgisine dayandırılır. Uygulamalı vatan sevgisi ise henüz on üç yaşındaki bir gencin kendini vatana adanmasını sağlar. Her ihtiyacını karşılamak, her türlü bilgiyi ve do-

nanımı edindirmek ve kendisi için en iyi imkânları sunmak karşılığında yalnızca ve yalnızca ülkeye sahip çıkma görevini verip uğrunda ölünecek şerefli idealler gösteren bir anlayış için kim canını fedaya hazır olmaz ki? Henüz çocuk yaşta başına konulan şapkayı kendi bedeninden bir parça bilen ve o şapkaya sahip olduğu müddetçe ülkeye sahip olduğunu düşünen bir bireyin ilerideki hayatında öznel doğruları ve idealleri uğruna neler yapabileceğini bir düşünün. Burada söz konusu olan birey henüz ilk gençlik yıllarına adım atmış bir çocuktur. Reşit değildir. Yatılı mektepte sosyal çevreden ve sivil hayattan uzaktır. Toplum-

dan izole bir hayat yaşamakta ve her telkine açık bulunmaktadır. Sivil otoriteyi ve siyasi hayatı kendinden uzak tutmayı benimseyerek kendini onların üstünde konumlandırmayı içselleştirmeye hazırdır (İleride cumhurbaşkanı olacaktır). Sahiplendiği mesleği uğruna arkadaşlarına karşı günün her dakikasında bir mücadele, yarış, ilerleme, rakibini geçme ve başarı motivasyonu içindedir. Yükselişinin son mertebesi olarak cumhurbaşkanlığı makamını görmekte, kendisini o makamla şartlandırarak hırslanmaktadır. Böyle bir çocuğun yaşatılmasının aksine hayata pozitif değerler yüklemesi ve siviller gibi düşünmesi imkânı

Aynı zeki ve çalışkan öğrenciler dünyanın seçkin üniversitelerinde okusalarlardı vatan sevgilerini üniforma yerine bilimde, teknolojide, sanatta, ekonomide vs. gösteremezler miydi?

var mıdır? İleride sahip olacağı rütbe ve silaha yüklediği anlam şüphesiz hürriyet fikriyle doludur, peki ama aynı çocuğun aynı silah ve rütbeyi demokrasi ile ne derece örtüştürdüğü sorgulanmalı mıdır? İnsanlığın geleceğini sıcak temas öngören savaşlardan ziyade bilim, teknoloji, endüstri, iletişim, kültür alanındaki savaşların belirlediği bir dünyada belli hedeflere şartlandırılmış bu çocuk bir kazanım mıdır, yoksa kayıp mı? Okula girerken kendi yaş grubu içerisinde 1/5000 oranında başarıyı yakalayan, değişik mülakat ve testlerden geçirilen, sağlık ve bedensel yetkinliği ölçülen, zeki, çalışkan, gayretli bir çocuğun askeri liseye girerek sıradanlaşması ve sonuçta albaylıkta yaş haddinden tekaüt edilmesi yerine sivil hayatta çok daha etkin ve başarılı görevlerde istihdamı acaba nasıl bir sonuç doğururdu? Her biri en iyi üniversiteleri en iyi derecelerle bitirecek kadar başarılı bu gençlerin, acaba, askerlik hiyerarşisi içinde sıradanlaştıklarını ve yeteneklerinin köreltildiğini düşünebilir miyiz? Söz gelimi bir deneme

yapılsa ve Askeri Lise Sınavı'nı (ALS) kazanan öğrencilerden ilk elli aday yerine son elli aday okula kabul edilseydi, acaba TSK'daki hiyerarşik sistemde ne oranda değişim gözlenirdi? Başarılı kurulmuş bir sistem, en seçkin öğretim ve eğitim, en iyi imkanlar ve motivasyon ile son elli aday bir subaydan beklenen başarıyı gösteremez miydi? Şimdi soruyu tersinden soralım: Aynı zeki ve çalışkan öğrenciler dünyanın seçkin üniversitelerinde okusalar mı vatan sevgilerini üniforma yerine bilimde, teknolojide, sanatta, ekonomide vs. gösterebilirler miydi?

Tarihin en eski gerçeklerindendir; isimler müsemmayı etkiler. Bimarhane kelimesinin şefkati "tumarhane" dediğinizde kayboluverir. Bu kelimeyi itici bulup adını "Ruh ve Sinir Hastalıkları Hastanesi" olarak değiştirdiğinizde ise artık size şefkatin esas alındığı bir sağlık kurumunu değil, ürkeceğiniz itici bir mekanı çağırıştırır. Bunun aksine "tezgah" yerine "ekmek teknesi" demeyi tercih eden bir esnaf yuhat "evimiz" demek yerine "yuvamız"

demeyi yeğleyen bir aile reisi, işine yahut eşine hangi değeri vermek isterse o anlamı yüklemiş olur. Bu, o mekanı görmek istediğiniz mahiyetle alakalıdır ve zihin, isimlendirmeyi alt bilince göre okur. "Mekteb-i Fünun-ı İdadi" yahut "İdadi-i Şahane" yerine Askeri Lise tabirini kullandığınızda, öğretimin yanında bir askeri eğitim de er veya geç kendiliğinden gelecektir. Kurumlara verilen isimler oradan beklenen misyon ve umulan hedefle doğrudan alakalıdır. Nitekim askeri liselerin web sayfalarında (msl.Deniz Lisesi) Milli eğitimin temel hedeflerinden ziyade "Türk Silahlı Kuvvetlerinin öngördüğü amaçlara uygun" öğrenci yetiştirmeyi bir misyon, "iyi bir insan, iyi bir asker ve iyi bir denizci olma"yı da vizyon olarak okumanız mümkündür. Bu vizyon ve misyon

Sonuçta yüzyıllarca bizi taşıyan Türk Ordusu, kısa sürede Türk Silahlı Kuvvetleri olur. "Silahlı kuvvet!"

içinde yetişen bir lise öğrencisinin sivil düşünmesi ve hayatı sivil algılaması imkanı var mıdır? Keza okulun temel değerleri sayılırken Atatürk İlke ve İnkılapları doğrultusunda "vazife bilinci"ni, "Kanunlara ve amirlere mutlak itaat"i, "mükemmeliyetçi olma"yı, "üstün fiziki güç ve dayanıklılığa sahip olma"yı önceliyorsanız, bunun dışındaki hayata ve topluma nasıl bir anlayışla bakarsınız? Sonuçta yüzyıllarca bizi taşıyan Türk Ordusu, kısa sürede Türk Silahlı Kuvvetleri olur. "Silahlı kuvvet!"

Hatırlayınız, Türk Ordusu'nun düşman algısı tarih boyunca hep dışarıya yönelik olmuştur ve ordu bu asil milletin koruyucusu idi. Türk Silahlı Kuvvetleri ise adı üstünde silahlı kuvvet idi ve elbette ülkeyi tehdit edecek her fikir, görüş ve kişinin karşısında ülkeyi koruyacaktı. Acaba bu koruma refleksinin değişik cemaat ve organizasyonların güdümünde bize durmadan darbeler yaşattığını düşünmeli miyiz?

Darbeyi Yeni Gösterilenlerle Okumak

DURSUN ALİ TÖKEL

Her şey, aslında kendi dışında pek çok anlam alanına göndermede bulunan bir gösterendir. Mesela bayrak aslında bir *bez*dir ama bezi göstermez. Özgürlüğü, bağımsızlığı, fedakârlığı, bir vatanı olmayı gösterir. Tilki kurnazlığı; güvercin barışı ve esenliği; parmakta bir yüzük evliliği, nişanlılığı gösterir. Gösterenlerin birer gösterileni vardır ve gösterenler sabit olmakla beraber gösterilenler sürekli yenilenirler, zenginleşirler, çeşitlenirler.

İşte 15 Temmuz 2016 akşamı girilen darbe kalkışması pek çok gösterenin gösterilenini değiştirmiş, zenginleştirmiş ve yepyeni anlam alanları ilave etmiştir. Cumhurbaşkanı Recep Tayyip Erdoğan'ın değişimiyle artık hiç bir şey 15 Temmuz'dan önceki gibi olmayacaktır.

Peki, 15 Temmuz darbe kalkışması ve sonrası hangi gösterenleri değiştirdi? Bu yazımızda bunların bir kısmına değinmek istiyoruz.

1 Daha önceleri ağızlarda bir sakız zannedilen “*seni yedirmeyiz*” sözünün ne kadar gerçek olduğu bütün dünyaya gösterilmiştir. Türkiye'nin son 15 yılına damga vuran ve büyük dönüşümlere, devrim sayılacak uygulamalara imza atan AK Parti ve onun lideri Recep Tayyip Erdoğan; dürüstlüğü, çalışkanlığı, dik duruşu, ısrarla halktan biri oluşunu muhafaza edişi, açık sözlü oluşu, dünyanın büyük despotlarına meydan okuyuşu, halkın gündelik hayatını inanılmaz derecede kolaylaştıran icraatları, Türk ekonomisini dünyanın ilk 17 ekonomisi arasına koyma becerisi, krizleri, dalgaları, büyük saldırıları, darbe tehditlerini bir bir atlatması, ülkeyi İMF'nin kölesi olmaktan kurtarması, Türk

lirasını dünyanın sayılı paralarından biri haline getirişi, sağlıkta, eğitimde, tarımda, yollarda yaptığı büyük devrimler vs. pek çok icraatıyla, her seçimde bir öncekinden daha yüksek oy alarak milletin kahir ekseriyetinin kalbinde taht kurdu. Bu aziz millet daha önce Adnan Menderes ve Turgut Özal'dan bu yakınlık ve ilgiyi görmüş, onlar devrinde biraz gün yüzü görmüştü. *Ama millet şunu anlamıştı: Kim bu millete gün yüzü göstermişse dünyanın büyük güçleri onu sevmiyordu.* Nitekim Menderes ve Özal'ı göz göre göre harcamışlardı ve millet çok sevmesine rağmen bu liderlerine sahip çıkamamıştı. Artık millet uyanmıştı ve yeni liderleri Erdoğan'a hemen her zeminde şunu haykırıyordu: “*Menderes'i, Özal'ı yediler ama seni yedirmeyeceğiz!*” Dünyanın kodamanları ve onların yerli işbirlikçileri bu sözü sadece ağızlarda gevelenen bir laf zannettiler. Ama işte 15 Temmuz akşamı bu millet milyonlarcasıyla bu sözün bir *laf* olmadığını bir anda sokakları, meydanları, havalimanlarını, garnizon kapılarını, otoban gişe önlerini, köprüleri doldurarak gösterdi. Artık sadece **milletini seven ve koruyan bir lider** yoktu, artık **liderini seven ve onu ölümü bahasına koruyan bir millet** de vardı.

2 Bu badirede artık *meydan ve sokak* gösterilenlerinin anlamı fevkalade değişmiş ve zenginleştirilmiştir: Bir millet artık sokakta ve meydanda olmayı öğrenmektedir. Artık sokak sadece sokak, meydan da sadece meydan değildir. Liderleri onlara ne yapacağını apaçık söylemiştir. Bundan sonra meydanlar asla işbirlikçi vatan satanlara, darbe severlere, çıkarıcı gruplara, provokatör ajanlara, terörist hainlere bırakılmayacaktır. **Zira**

Meydan'da kim varsa ülke onundur. Meydanlar boş bırakmaya gelmemektedir. Asıl meydan ehlinin kim olduğu da şu bir aylık süreçte mükemmelen gösterilmiştir. Hainlerin doldurduğu meydanlardan kalan sadece yıkım, dehşet, terör, yağma, ihanet ve ölümken; 15 Temmuz'dan beri milyonlarca insan 24 saat günlerce meydanlarda tezahüratlarda bulunmuş, ne bir iş yeri yağmalanmış, ne kimsenin bir kılına zarar verilmiş ne de bir tahribatta bulunulmuştur. Demek ki istenilirse olmaktadır. Bir millet sokağına, meydanına, köprüsüne, havalimanına sahip çıkarak aslında devletine ve vatanına sahip çıktığını öğrenmektedir.

3 Dini, tümüyle tehlike addederek sosyal hayatı, eğitimden kovmanın ne kadar tehlikeli olduğu bir kez daha ispatlanmıştır. Tekke, zaviye ve dergâhların kapanması, dinî tedrisatın rafa kaldırılması o zaman için elzem görüldüyse bile onların yarattığı boşluk hesaba katılmamış; “kötü para iyi parayı kovar” hesabı kötü din iyi dinin yerini almıştır. Tarikatların yasaklanması bir sığınak olarak *cemaat* denen yeni oluşumların kapılarını açmış, bu yapıların bazıları nâhil ellerde, safiyane duygularla dinî bir sığınak arayan halkımızın “denize düşen yılanı sarılır” limanı olmuş, kontrolsüz büyüyen bu güçler zaman gelmiş baş edilemez bir belaya dönüşmüştür. Din, artık eskisi gibi laiklik karşısından konumlandırılan bir gösterileni göstermemektedir. Bir gecede tanklara, toplara, uçaklara, bombalara çıplak

elleri ve açık göğüsleriyle karşı koyan bu milletin kullandığı sloganlar, gökleri inlettği tekbirler, alınlarında bandaj olarak taşıdığı sözler, şehadete yürürken sarfettikleri kelimeler tümüyle dini referanslıdır ve bu ***aşkın dini duyuş ve ürperişin ebedi canlılığı*** dini düşünce ve duyguları diri tutmanın ne kadar elzem olduğunu göstermiştir.

4 Kirli ittifak ve şer odağı olduğu artık ayan beyan ortaya çıkan Fetullahçı Terör Örgütü (FETÖ) bazı kelime ve kavramların içini tamamen boşaltmış, dini içerikte kutsal sayılan kimi terimler artık bambaşka gösterilenlerle anılır olmuştur. *Cemaat, himmet, hocafendi* vb. gösterenler maalesef dilimizde artık neredeyse tamamen olumsuz içerikleri ifade eder olmuştur. Bu kelimeleri kullananlara şu günlerde hiç de iyi nazarla bakılmamaktadır. Yüzlerle asrın kazanımı olan bu kavramların içeriğinin böylesine olumsuz çağrışımlarla anılır olması aslında FETÖ'nün en büyük ihanetlerinden biri sayılmalıdır. Zira kavramlarla oynamak zihinlerdeki hakikatlerle oynamak demektir ki bu da kültürel kodlarda ve o kodları taşıyan zihinlerde büyük tahribata yol açacaktır. Artık *cemaatle olmak, himmet dileyen hizmet eylesin* vb deyim ve deyişler biraz daha dikkatli kullanılır olmuştur. Bu tahribatı düzeltmek uzun zaman alacaktır.

5 İstiklâl Marşı şairimizin deyişiyle “şehadetleri dinin temeli” olan ezanların ve Cuma namazı öncesi, Cuma akşamları veya bir cenaze için okunan salâların gösterileni artık hayli zenginleşmiş, başkalaşmıştır. Eskiden namaza çağrı olarak anlam kazanan bu gösterenler artık bambaşka anlamlarla buluşmuştur. Darbe gecesi sabaha kadar okunan ezanlar ve salalar milletimize müthiş bir moral-motivasyon vermiş ve milletimizin vatanına sahip çıkma bilincini müthiş bir şekilde bilemiştir.

Aslında salaların ve ezanların bu anlamları vardı da bizler bu gösterilenlerini unutmuşuz. İşte Murat Bardakçı'nın yazısından sala ve ezanların başka anlamları:

“Selânın bir diğer özelliği halkı önemli olaylardan, özellikle de büyük hadiselerden haberdar etme vasıtası, yani bir gelenek olmasıdır. Ânî hadiseler, felâketler yahut büyük zaferler halka sadece bizde değil, bütün İslâm dünyasında asırlar boyunca selâ ile duyurulmuş, millet bir şeyler olduğunu minarelerden verilen selâlar sayesinde öğrenmiş ve selâ “şevki canlı tutma” vazifesi de görmüştür.

1703'te patlayan ve İkinci Mustafa'nın tahttan indirilmesi ile neticelenen “Edirne Vak'ası” sırasında Edirne ile İstanbul camilerinin minarelerinden günlerce selâ verilmiş, aynı selâlar 1730'da yaşanan Patrona İhtilâli'nin başlamasından itibaren işitilmişti...

1914'te ve 1919'da günlerce aralıksız selâlar verilmişti.. aynı selâlar İzmir'in işgal edildiği 15 Mayıs 1919'da yine gün boyunca işitilmiş ve halk Yunan işgalinden selâlar vasıtasıyla haberdar olmuştu.

1974 Temmuz'undaki Kıbrıs Harekâtı'nın başlamasının ardından minarelerden yine selâların yükseldiğini gayet iyi hatırlarım!” (<http://www.haberturk.com/yazarlar/murat-bardakci/1269057-sela>)

15 Temmuz'da yeni anlamlar artık “ey millet devletine sahip çık, ey millet sokaklara, meydanla in ve ülkenin işgal edilmesine müsaade etme” şeklindedir. Süreç içerisinde pek çok gösteren bu anlamları desteklemektedir.

“SETA bir araştırma yapmıştır, bu araştırmaya göre 15 Temmuz gecesi sokağa çıkma motivasyonunda üç faktör belirleyici olmuş. Cumhurbaşkanının sokağa çıkın çağırısı, TRT'de darbe bildirisi okunması, camilerden salaların okunması.” Mehmet Acet, Haber7.com. 11.08.2016)

15 Temmuz gazisi Serkan Aytemiz anlatıyor:

“O sırada salalar okunmaya başladı. Mermi seslerini bastırmıştı ve bana güven geldi. Bir tercih yapmak zorunda kaldım ve polisi kurtarmaya karar verdim. Yandaki arkadaşlara da söyledim ve üç kişi kalkıp çayından gişelere doğru tekbir getirerek koşturaya başladık. Arkadaşlardan biri vuruldu, diğeri de onun üstüne kapandı. Ben durmadım ve besmele çeke çeke koştum.” (<http://www.star.com.tr/mobil/mobildetay.asp?Newsid=1130397>)

Ezanların gösterilenin artık sadece eskisi gibi olmayacağına en iyi bir örneklerden biri de şudur:

“Siirt'te sabah ezanının bir saat erken okunması üzerine Fetullahçı Terör Örgütü'nün (FETÖ) yeni bir darbe girişimi yaptığını sanan vatandaşlardan bazıları 155 Polis İhbar Hattını aradı, bazıları da valilik önüne gitti.” (www.trthaber.com, 10.08.2016)

6 Şüphesiz sürecin hem darbe yapma hem de zulme başkaldırma anlamında tarihsel kotları var. Darbe yapma kodu müthiş bir darbe almış durumdadır. Bu kodun bundan sonra işleyeceği artık tamamen tartışmalıdır. Millet ilk defa kendisine yapılan darbeye kelimenin tam anlamıyla darbe yapmış ve darbeleri de darbecileri de yerin dibine sokmuştur. Bundan sonra darbenin gösterileni hâkimiyet kurmak, idareyi ele geçirmek

değil, tam aksine *zelil olmak, vatan haini sayılmak* olacaktır. Eskiden darbe yapanlar karşılarında hemen hiç bir gücü bulamazken bundan sonra bu teşebbüste bulunanlar karşılarında doğrudan milleti bulacaklardır.

7 Milletin bu tarihsel başkaldırı kodu o kadar dehşetli bir etki uyandırmıştır ki, çoğu insan milletimizin damarlarındaki o *milli* mücadele ruhuna gönderme yapmaktan kendini alamamıştır. Pek çok sosyal medya içeriği bile bir bilinçaltının dışavurumudur. Aziz milletimizin o destansı direnişi şu tür mesajlarla aslında ne kadar derinden gelen bir yapının ürünü olduğunu göstermiştir: *“Asırlar sonra, Sütçü İmamların, Nene hatunların ve Seyyid Onbaşılardan ruhunun nasıl yeniden ete kemiğe büründüğünü gördük...”*, *“Bu millet de Nene Hatunlar, Seyyid Onbaşılardan, Sütçü İmamlar bitmez!”* Bütün bu sözler “Anadolu irfanı” sözünün hiç de içi boş bir söz olmadığını göstermiştir.

8 Ülkemiz artık kurtarıcılardan kurtulmuştur. Ne zaman başı dara düşse bir kurtarıcı beklemenin ne kadar manasız olduğu anlaşılmıştır. Cumhurbaşkanı Recep Tayyip Erdoğan’ın o karanlık gecede “Milletimi sokaklara, meydanlara davet ediyorum!” sözü de açık göstermiştir ki artık **Kurtarıcı** bizzat milletin kendisi

olacaktır. O gece bütün millet sokaklara inmiş, elleriyle tanklara, uçaklara meydan okumuş, imanı ile kurşunlara siper olmuş ve devletini-milletini-ordusunu kurtarmıştır. Artık kurtarıcı, kararlı, cesur ve dik duran lideriyle beraber milletin ta kendisidir. Bu, bir anlamda kahraman mitinin de yıkılışıdır, zira kahraman bizzat milletin kendisi olmuştur. Bu gösterilen artık o kadar belleklere kazınmıştır ki, -Allah korusun- benzeri durumda millet ne yapacağını artık çok iyi bilmektedir.

9 Darbeci hainlerin bile milletle alay edersine söyledikleri *“Bu millet silah görünce hemen siner, tanka, silaha karşı duramaz. Daha önceki darbelerde de gördük, darbe olunca siyasilere şapkalarını alır gider, millet de perdelerini çeker ve olayı görmezden gelir.”* sözleri bir daha kullanılmamacasına tarihe gömülmüştür. Bu aziz millet onların zannının tam aksine çoluğuyla çocuğuyla, genciyle yaşlısıyla, dindarıyla laikiyle o gece sokaklara fırlamış ve tanklara, tüfeklere, uçaklara karşı göğsünü kurşunlara siper ederek silahsız bir milli mücadele kazanmıştır. O gece destansı kahramanlıkla gösteren bu millet dünyaya devlet ve vatanın nasıl savunulacağını bir kez daha göstermiş ve kendisiyle alay edenleri yerin dibine sokmuştur.

10 Bu süreçte Batı göstereninin demokrasiyi gösterdiği miti artık tamamen çökmüştür. 15 Temmuz ve sonrasında, *güya* müttefikimiz olan Batılı devletlerin de-

rin ve manalı susuşu; açık, içten ve alenen ülkemizde kalkışılan darbeyi kınayamamaları, bunu göstermek için ülkemize temsilci göndermemeleri artık apaçık göstermektedir ki **Batı kendi dışında demokrasiyle yönetilen bir ülke istememektedir.** Yani sadece kendine demokrattır. **Batılı devletler kendileri dışında yaşayan dünyanın kaos halinde, terör, darbe, anarşi içinde debelenip durmasını istemekte ve istikrarsız bir dünya arzulamaktadır.** Batılı güya müttefiklerimiz, 15 Temmuz sonrası günlerce avının güçsüz düşüp de rahat yenilir bir lokma haline gelmesini zevk ve iştahla bekleyen leş kargaları gibi sessiz bir bekleyiş içine girmişler, darbenin başarısız olmasıyla derin bir şaşkınlığa düşmüşlerdir. Bundan sonra artık herkes, Batı'nın "dünyada demokrasi ve refah istiyor" yalanını destekleyecek ve onun riyakârlığını yüzlerine vuracak pek çok delil bulacaktır.

11 Şehit ve gazi olanlar arasında kahir ekseriyetle gençlerin olması, "gençliğimiz elden gidiyor" söylemine de darbe vurmuştur. Bundan sonra "Gençler!.." diye başlayan söylevler zannımca biraz daha temkinli olmak zorunda kalacaktır. Tankların altına korkusuzca yatan o iman dolu göğüslü gençler bir milletin kaderinin dönüştürücüsü olmuştur. O binlerce yıllık *orantısız cesaret* gösterisi, pek çok insanı şaşkınlığa, hayranlığa ve derin bir gıptaya sevk etmiştir. Demokrasi nöbetlerinde de gördük ki gençler sabahlara kadar

en az ölenler ve yaralananlar kadar iman ve aşkla ülkelerini korumaya hazırdırlar. Zannımca bundan sonra hiç kimse tankların altına yatmadan "Gençler!.." diye bir nutka başlamamalıdır!

12 Yahya Kemal'in milletimiz için kullandığı "*Ordu milletlerin en çok dövüşen en sarı*" ifadesi bütün gösterilenleriyle bu 15 Temmuz sürecinde anlamını bulmuştur. Darbe girişimi haber alınır alınmaz kalbi iman dolu insanımız hiç bir sevk ve idare olmadan meydanlara, köprülere, sokaklara, meydanlara akın etmiş, tankları durdurmanın yollarını bulmuş, toplalara, mermilere, tanklara göğsünü siper etmiş, hiç eğitim almamış yaşlı annelerimiz adeta ordu komutanı gibi insanımızı yönetmiş, yaralıları kurtarmış, tanklara meydan okumuştur. Damarlarında asker ruhu ve bedeni taşımayan bir millet bunu yapamaz, yapamadığı da ispatlanmıştır zira yaptığımızın dünyada bir örneği yoktur. Başbakan Binali Yıldırım'ın Çankaya Köşkü'nde kabul ettiği ABD Genelkurmay Başkanı Dunford'a da darbe görüntülerini izlettirdikten sonra Dunford'un hayretle söylediği, kayıtlara geçen şu sözleri bu çıkarımımızın iyi bir göstereni olacaktır: "*Türk milleti büyük millet. Bunu ancak siz yapabildiniz*" <http://www.haber7.com/guncel/haber/2064451-dunford-izledigi-video-sonrasi-soyledigi-ilk-sey>).

15 Temmuz darbe girişiminin Siyaset sosyolojisi açısından düşündürdükleri

MEHMET KARAKAŞ

Ordu-siyaset ilişkisi, Osmanlı'dan Cumhuriyete Türkiye toplumunun sosyolojisinde daima karşılığı bulunan ve siyasi tarihteki yerini alan bir ilişki biçimi olmuştur. Söz konusu ilişkinin tarihsel serüvenine bakıldığında; zaman zaman biri diğerini etkileyen ve vesayet altında tutmaya çalışan, bazen de Osmanlı ve Cumhuriyet Batılılaşması süreçlerinde görüldüğü gibi işbirliği yaparak toplumu tanzim etme şeklinde tezahür etmiştir. Bu ilişkide kazan kaldırma, kalkışma, vesayet altına alma, müdahale etme ve darbe gibi kavramlarla ifade edilen gelişmeler, ordunun/askerin siyaset üzerinde etkili olması, yönlendirmesi ve iktidar imkânlarını kullanması biçiminde kendini göstermektedir. Bu tür müdahaleler, genellikle devlet yapısındaki en örgütlü ve kapsamlı silahlı güç olan ordu veya onun desteklediği bir grup eliyle gerçekleştirilmekte ve zor kullanılarak hükümetin devrilmesi veya iktidarda olan si-

yasi otoritenin uzaklaştırılmasıyla sonuçlanmaktadır.

Osmanlı'da batılılaşma sürecinin öncülüğünü, askeri bürokrasinin üstlenmesiyle birlikte ordu merkezi bürokrasi içerisinde etkin bir konum elde etmiştir. Yeni konumuyla birlikte siyasete müdahale etme alışkanlığı oluşan ordu, Türk siyasi tarihinin şekillenmesinde farklı biçimlerde daima merkezi rol sahibi olmuştur. Osmanlı ordusunun politikaya karışması 1876 yılından sonra öne alınmaz bir hâle gelmiş, ilk defa subaylarda başlayan bu hal, 1908 yılından sonra bütün orduya sirayet etmiş ve neticede Babıâli Baskını ve Balkan Harbi gibi gelişmeler, üniformaların siyaset meydanlarına asılmasına sebep olmuştur. Cumhuriyet'in kuruluş sürecinde ordunun etkin ve merkezi bir rol üstlenmesi, Türk Silahlı Kuvvetleri'nin (TSK) rejimi koruma ve kollama görevini daima kendisinde görmesine yol açmıştır. Ayrıca yeni rejimin

Yeni konumuyla birlikte siyasete müdahale etme alışkanlığı oluşan ordu, Türk siyasi tarihinin şekillenmesinde farklı biçimlerde daima merkezi rol sahibi olmuştur.

siyasi boşluklarının doldurulmasında da ordu bu rolünü ve gücünü etkin bir şekilde kullanmıştır. Cumhuriyetin kuruluşuyla birlikte ordu-siyaset ilişkisinde, askere siyasetin yasaklanması olarak bilinen yasal düzenlemeler yapılmış olsa da; ordunun siyasetteki etkililiğini sınırlamamış ya da sona erdirilememiştir (bkz. Kayalı, 2005 ve Özdağ, 1991). Tek Parti döneminin siyasi yaşamında bürokratik bir mekanizma olarak ordu, siyasi mekanizma olan CHP kadar etkili olmaya devam etmiştir. Çok partili yaşama geçildikten sonra ise muhtıralar ve darbelerle demokrasiye karşı çok sayıda askeri müdahale gerçekleşmiştir. Yaşanan bu darbe ve muhtıraların Türkiye toplumuna toplumsal, siyasal, ekonomik ve hukuki açılardan yıkıcı etkileri olmuştur.

Çok partili siyasi tarihin her 10 yılında bir gerçekleştirilen darbeler ve muhtıralar, demokratik sistemin gelişmesini ve devamını

sağlayan ‘milli iradeyi’ yok ederek demokratik sürecin kesintiye uğramasına neden olmuştur. Cumhuriyet rejiminin demokratik dönemine bakıldığında 27 Mayıs 1960, 12 Mart 1971 ve 12 Eylül 1980 klasik askeri darbelerin yanında 28 Şubat 1997 post-modern askeri darbesi ve 27 Nisan e-Muhtırası, Gezi Parkı kalkışması ve 17-25 Aralık 2013 operasyonu gibi müdahalelerin varlığı görülmektedir. Cumhuriyet rejiminin demokratikleşme sürecinde gerçekleşen bu muhtıra ve darbelerin sonucunda demokrasiye hukuk dışı müdahaleler yapılmış, milli iradeye dayalı meşru hükümetler cebir, şiddet ya da baskı yöntemleri kullanılarak iktidardan uzaklaştırılmış, halkın çok büyük bir kısmı, bu müdahalelerin yıkıcı etkilerinden

olumsuz anlamda etkilenmiştir. Yukarıda sözü edilen muhtıra ve darbeler zincirinin son halkası ise yüzünü, FETÖ adıyla 15 Temmuz 2016’da tarihte görülmemiş nitelikleriyle göstermiştir.

Fethullahçı Terör Örgütü/Paralel Devlet Yapılanması (FETÖ/PDY) yaklaşık 50 yıllık bir süreç içerisinde farklı aşamalardan geçerek günümüzdeki örgütlü yapısına kavuşmuştur. Bu süreç zarfında çeşitli dini söylemleri kullanarak gizli hedefler içinde devletin tüm kurumlarına adeta sızmıştır. Amaçlarını gerçekleştirmek için en çok önemseydiği kurumlardan birinin, silahlı gücü elinde bulunduran TSK olduğu gelinen süreçte daha net ortaya çıktı. “Dini cemaat” görüntüsüyle sahneye çıkan ve iddialarının propagandasını bu temelde yapan

Fethullahçıların otoriter ve yarı militer yüzü hızlı bir süreçte somutlaştı ve 15 Temmuz cinnet gecesinde, gizlenen bütün emeller meşum bir şekilde ortaya saçıldı.

Fethullah Gülen’in önderliğindeki bu oluşum, önce “hizmet” adıyla bir büyüme ve başkalaşma süreci yaşadı; daha sonra yargı, emniyet ve TSK’daki üyeleri üzerinden siyaset sahnesindeki yerini alarak siyaset sosyolojisi açısından yeni bir konumla tanımlanmaya çalışıldı. Fethullahçılar, Ergenekon Davası’yla başlayan davalar sürecinde kamuoyunda askeri vesayetle mücadele eden demokratik bir güç olarak görüldü. Daha sonra yapının yargı ayağındaki bir savcı üzerinden 7 Şubat 2012’de MİT Müsteşarını ifadeye çağırmasıyla birlikte daha önce bazı gerginlikler yaşadığı iktidardaki AK Parti ile karşı karşıya geldiğinde ise toplumun bazı kesimleri tarafından otoriter ve yarı militer bir yapı olarak görülmeye başlandı.

Fethullahçıların otoriter ve yarı militer yüzü hızlı bir süreçte somutlaştı ve 15 Temmuz cinnet gecesinde, gizlenen bütün emeller meşum bir şekilde ortaya saçıldı. 17 Aralık 2013 tarihinde başlayan, 25 Aralık'ta genişletilmeye çalışılan, Adana'da MİT tırlarının durdurulmasıyla, Tevhit-Selam terör örgütü soruşturmasıyla ve İzmir'deki liman-gümrük soruşturmasıyla genişletilen operasyonla Türkiye, şiddeti oldukça yüksek bir sarsıntı yaşamıştı. Operasyonun, Türkiye'nin tam da küresel emperyalist güçlerden bağımsız olarak dış politika belirlemeye başladığı, çözüm süreci üzerinden bir iç barış projesini hayata geçirmeye çalıştığı, ekonomik sorunlarını çözerek güçlendiği, askeri ve yargı vesayetini geriletmediği bir dönemde vuku bulması iç ve dış bağlantılı bir müdahaleyi akla getirmekteydi. Yukarıda zikrettiğimiz gelişmeler ekseninde Türkiye'nin değişen vizyonu, Gezi protestosuyla başlayan ve 17 Aralık süreciyle devam eden psikolojik ve fiili operasyonların hedefine ve tehdidi altına sokulmuş oldu. 17 Aralık sürecinin parametreleri ve kodları, operasyonun, bir "iktidar mücadelesi" olarak temayüz ettiğini ve uzun süredir planlanan stratejik bir ak-

lın ürünü olduğunu göstermektedir. Çünkü operasyonun büyük resminde yer alan planlamaya göre siyasal ve ekonomik kriz ortamı oluşturulmasına ek olarak iktidarın değerler açısından da zayıflatılarak köşeye sıkıştırılması hedeflenmektedir. Böylece iktidarı güçlendiren bileşenlerin ayrıştırılması, Başbakan Recep Tayyip Erdoğan'ın etrafının boşaltılması ve nihai aşamada da tutuklanarak yargı önüne çıkartılması hesaplanmıştı. Operasyonları yönetenler açısından beklenen ise; kendi güçleri üzerinden seçimleri ve seçilenleri zayıflatacak ve muhtaç duruma düşürecek bir vesayet sistemi oluşturmak olmuştur (Karakas, 2014).

17-25 Aralık sürecinden sonra AK Parti hükümetinin yürüttüğü karşı politikalar, her türlü

Türkiye'nin değişen vizyonu, Gezi protestosuyla başlayan ve 17 Aralık süreciyle devam eden psikolojik ve fiili operasyonların hedefine ve tehdidi altına sokulmuş oldu.

müdahaleye açık duruma gelen Fethullahçı Yapı, başından itibaren Türkiye'deki diğer dini cemaatlerle ilişkilerini sürekli sınırlı ve tanımlı tutmuştur. Hiyerarşiyi, örgütlü olmayı ve başkalarının yaşamını kendi örgütsel amaçlarına feda edebilmeyi, mistik ve ezoterik yöntemlerle takipçilerinin gündeminde tutan bu hareket zaman içerisinde büyük bir insan, bağlantı ve finans gücünü elde etmiştir. Fethullahçı yapının dini cemaat ve hizmet grubu bağlamında oluşturduğu algı ve imaj, Milli Güvenlik Kurulu'nda "legal görünümlü illegal örgüt" tespitiyle bozulmuştur. Fethullahçı Terör Örgütü/Paralel Devlet Yapılanması (FETÖ/PDY) olarak isimlendirilmesiyle birlikte ise yenilmişlik psikolojisinin yarattığı travmaya, terörist damgası da

eklenince 15 Temmuz 2016 gecesine giden yol kısalmıştır. (bkz. SETA Raporu, 2016).

15 Temmuz Sürecinin Düşündürdükleri

15 Temmuz'da yaşanan cinnet hali, bu örgütün ne derece vahşileşebileceğinin bir göstergesi oldu. 7 Şubat 2012'deki MİT Müsteşarı kriziyle başlayan 17-25 Aralık 2013 operasyonu ve MİT tırları gibi müdahale denemelerinin akamete uğratılması, Türkiye üzerinde emperyalist emelleri olan küresel güçlerin işbirlikçisi rolünü oynayan FETÖ'yü ve sahiplerini öfkeliendirdi. Örgüt ve üyeleri öfkeliendikçe dengelerini kaybettiler. Kaybetme psikolojisinin yarattığı travma, dengesizlik sarmalına kapılmış FETÖ'cülerin akıl ve ruhlarını zehirleyerek akıl dengesini bozdu. ABD'nin Bağdat'ı, Beşar Esed'in Halep'i bombaladığı gibi Ankara'yı bombalayan, gözü dönmüş bir şekilde halkı tarayan haşhaşilerin hali, aklı ve ruhu zehirlenmiş, şeytanla işbirliği yapan şaşırılmışların haline döndü. Diğer bir ifadeyle FETÖ'nün 1980'li yıllardan itibaren biriktirdiği ve AK Parti iktidarı döneminde gün yüzüne çıkan zehirli enerji, etrafındaki

toplumsal kesimleri zehirlemeye başladı. 17-25 Aralık süreciyle birlikte ürettikleri bu zehirleyici enerji, kendilerini zehirlemeye ve toplum kesimlerinden dışlanmalarına neden oldu. Nihayet FETÖ, yaşadığı travmanın ve ürettiği zehirli enerjinin bumerang etkisiyle 15 Temmuz 2016 gecesinde cinnet geçirerek büyük bir soysuzluk örneği olarak intihar etti. Her intiharın bir bakiyesi olduğu gibi 15 Temmuz cinnet ve intihar gecesinin de sonraki döneme bıraktığı sonuçlar vardır. Bu sonuçlara siyaset sosyolojisi açısından bakıldığında öne çıkan önemli başlıklar olduğu görülmektedir.

Siyaset sosyolojisi, öncelikle politikayla toplumsal yapılar, ideolojiler ve kültür arasındaki ilişkiler üzerinde durur ve siyaset olgusunu sosyolojik perspektiften çözümler. Ayrıca 'siyasal gücün' daha çok gizli ve 'nedensel' yapısı ile ilgilenecek toplumsal yapılanmanın niteliği, iktidar mücadelesinde gurup ilişkileri, toplumsal süreç ve fonksiyonlar üzerinde durur (bkz. Bendix and Lipset, 1957). Siyaset sosyolojisi için 'değişim', ana kavramlardan biridir. Siyaset sosyologları, siyaseti değişim üzerinden bir karşı kar-

FETÖ, 1970'lerde ve 1980'lerde ABD'nin 'Yeşil Kuşak' politikası kapsamında, dünya ölçeğinde oluşturmaya çalıştığı 'İslam'a paralel din' projesi olduğunu açıkça göstermiş oldu.

şıya gelme alanı olarak görürler. Bu nedenle karşı karşıya gelme, uyumsuzluk ve radikal tepkiler siyasal sistemin işleyişinde kaçınılmaz olarak kendini gösteren durumlardır. 15 Temmuz darbe girişimiyle yaşanan ve devam etmekte olan süreçte olup bitenler, yakın ve uzak gelecekteki siyasal toplumsallaşmayı etkilemesi açısından önemlidir. Bu süreçte siyasal toplumsallaşmaya etki edecek çok önemli gelişmeler yaşandı ve yaşanmaya da devam ediyor. Bu bağlamda dikkat çeken hususları şöyle sıralayabiliriz.

Öncelikle 'dini cemaat görünümü' Gülen hareketi, 15 Temmuz gecesi itibarıyla mütedeyyin tabandaki dini cemaat meşruiyetini tamamen kaybetmiş oldu. FETÖ, telafisi mümkün olmayan ağır ve uzun vadede olumsuz etkisi devam edecek olan bir girdabın içine düştü. Özellikle "paralel devlet" ve "paralel din" algısı olumsuzluğu ağırlaştıran iki önemli boyut olarak temayüz etti. Paralel devlet algısı, FETÖ'nün biriktirdiği 'insan ve finans kaynağını', paralel din algısı ise Fetullah Gülen'in 'hoca', örgütün de 'dini cemaat' imajını tüketti. FETÖ, 1970'lerde ve 1980'lerde ABD'nin 'Yeşil Kuşak' politikası

kapsamında, dünya ölçeğinde oluşturmaya çalıştığı 'İslam'a paralel din' projesi olduğunu açıkça göstermiş oldu. İlmî İslam söylemiyle (hoşgörü diyalog vs.) şekillenen 'paralel din' projesi, belki de ortaya çıkan sonuçlar açısından üzerinde derinlikli olarak düşünülmesi gereken hususların başında gelmektedir.

Darbe girişimi öncesinde FETÖ'nün ulusal ve uluslararası kamuoyunda işlemeye çalıştığı 'otoriterleşme' ve 'dikta' söyleminin, darbe girişiminin meşruiyetine zemin hazırlama çabası olduğu açıkça görüldü. Özellikle ABD ve Avrupa ülkelerinin darbe girişimi karşısındaki tutumları ve içeride bazı grupların 'tiyatro' ve 'mizansen' gibi kavramlarla tutum geliştirmeleri de bu çabanın belirli bir düzeyde başarılı olduğunu göstermektedir. Devlet mekanizmasının ve aklının yeni süreci dikkatle izlemesi ve anında tepki vermesi elzem görülmektedir. 15 Temmuz sürecini, her ne kadar FETÖ'nün intiharı olarak değerlendiresek de örgütün dünya ölçeğindeki dağılımı ve süreç içerisinde yurt dışına kaçan üst düzey üyeleri düşünüldüğünde dünya ölçeğinde tehlikeli bir diasporayı örgütleyebilecek bir güce

sahip olduğu akılda tutulmalıdır. Yeni durumda kendisini, 'Batının hizmetine hazır' ve 'ona sadık' bir güç olarak tanımlaması, FETÖ'yü küresel güçler açısından daha değerli hale dönüştürdü.

15 Temmuz süreci, Türkiye toplumunu yeni bir siyasal kültür iklimine sokmuştur. Siyasal kültür, toplum olaylarında ve kişisel tecrübelerde kök bulduğu için, siyasal toplumsallaşma bağlamında birey ve gruplara yeni davranışlar ve tutumlar sunmaktadır (bkz. Yücekök, 1987). Bu gelişmeler bağlamında siyasal kültürde yaşananlar, yeni siyasal algılamaları ve davranma biçimlerini ortaya çıkarmış, zayıf yâda belirsiz olanların bir kısmını da güçlendirmiştir. Toplumsal dayanışma ruhunun güçlenmesi ve kutuplaşmanın zayıflaması, 15 Temmuz sürecinin belirginleştirdiği siyasal tutumlardan biridir. Toplumsal kesimler ve siyasal partilerde görülen bu tavır değişikliği belirli konularda ortak tavır geliştirme davranışını temin etti. Anti-emperyalist söylemin bir siyasal tutum olarak ortalama muhafazakâr dindar kitle tarafından benimsenmesi ve bu söylem üzerinden direniş ruhunun geliştirilmesi de yeni bir siyasal bilinç olarak kendini gösterdi.

15 Temmuz süreci, Türkiye toplumu yeni bir siyasal kültür iklimine sokmuştur. Siyasal kültür, toplum olaylarında ve kişisel tecrübelerde kök bulduğu için, siyasal toplumsallaşma bağlamında birey ve gruplara yeni davranışlar ve tutumlar sunmaktadır.

Bugün Türkiye'de Amerikancı ve emperyalizmin işbirlikçileri yani halk ve hak düşmanları kimdir sorusuna verilecek cevap da ortaya çıkmış oldu. Türkiye toplumunun bir bütün olarak karşı karşıya kaldığı küresel emperyalist kuşatmanın işbirlikçileri olarak FETÖ ve yandaşları ile PKK ve yandaşlarının görülmesinde, 15 Temmuz darbe girişimiyle girilen süreçte yaşananlar da etkili oldu. Diğer bir ifadeyle bu süreçte meydana gelen gelişmeler bu algıyı güçlendirdi.

15 Temmuz gecesi direniş için meydanlara çıkanların profiline bakıldığında ağırlıklı olarak 'muhafazakâr orta sınıf' özellikleri taşıdığı görülmektedir. Söz konusu sınıfın geliştirdiği tavır; özgürlüğüne, bağımsızlığına ve geleceğine sahip çıkan bir kitlenin tavrı olarak kendini gösterdi. Bu kitlenin tavrı, Türkiye siyasetinin sosyolojisinde tuttuğu yer açısından şaşırtıcı bulundu. Çünkü bu tavır, içkin olarak bünyesinde devrimci bir ruh taşımaktaydı ve siyaset sosyolojisi açısından muhafazakârlıkla açıklanabilecek bir durum da değildi. Sözünü ettiğim devrimci ruh potansiyeli, ani ve beklenilmeyen bir müdahaleyle harekete geçerek yaşamın

akışını belirlemeye başladı. Harekete geçen devrimci ruhun ortaya çıkardığı direniş, siyasi tarihte eşine az rastlanır bir mücadeleydi ve hamaset de dahil her türlü övgüyü hak etmekteydi.

Darbe girişiminin hissedilmesiyle birlikte harekete geçen ve çok farklı açılardan değerlendirmeyi hak eden halk ve direnişi, darbe tecrübemiz açısından da beklenmeyen bir durumdu. Darbecilerin öngörmediği 'millet faktörü', 15 Temmuz gecesi harekete geçti ve Cumhurbaşkanı Erdoğan'ın çağrısıyla Türkiye'nin bütün kentlerinde meydanlar tarihte eşine az rastlanır kalabalıklarla buluştu. Darbeciler için direnç noktası olarak görülmeyen ve bu bağlamda çok da dikkate alınmayan 'millet', darbeyi püskürten ana güç oldu. 'Korkak' denilen, 'ciddiye alınmayan' ve 'silah karşısında yere yatmayı dahi bilme-

diği' konusunda aşağılanan halk; tankın, tüfeğin, helikopterin, uçağın karşısına çıktı ve adeta darbecilerin sonunu getirdi. Yıllarca horlanan, pısırsık ve koyun diye tanımlanan insanlar, tankların ve kurşunların üzerine vakur bir şekilde yürüyerek ve ne yapacağını da sanki önceden biliyor-muşçasına üzerine düşeni yapan sivil direnişçi haline geldiler. Ne bir provakatif hareket, ne yağmalama, ne cam çerçeve kırma, ne kaldırım taşı sökme gibi olumsuz hiçbir davranış ve tepkinin olmadığı soylu bir direnişin Türkiye ve Dünya siyasetine örneğini gösterdiler. Halkın bu yeni duruşu, Türkiye'nin yeni siyasal ikliminin yeni tutumlarından biri olarak temayüz etti ve siyaset sosyolojisi açısından incelenmesi gereken önemli bir olgu haline geldi.

15 Temmuz süreci, özellikle 30 yaş altındaki gençlerin siyasi an-

Halkın bu yeni duruşu, Türkiye'nin yeni siyasal ikliminin yeni tutumlarından biri olarak temayüz etti ve siyaset sosyolojisi açısından incelenmesi gereken önemli bir olgu haline geldi.

lamda önemli bir tecrübe yaşamalarına da neden oldu. Gezi Parkı olayları ile birlikte gündeme gelen Y ve Z kuşakları, AK Parti iktidarının temin ettiği siyasi ve ekonomik istikrar dönemine tanıklık ettikleri için daha kötüyü tecrübe etmemelerinden dolayı eleştirilmişlerdi. Bu kısa süreçte yaşanan gelişmeler, Y ve Z kuşaklarının tecrübe kazanmalarına ve siyaseten olgunlaşmalarına sebep olmuştur. Çünkü kısa süre içerisinde düzenin altüst edilerek değişebileceğini gördüler ve işlerin aniden kötüye gidebileceğine tanıklık ettiler.

Darbe girişiminin ortaya çıkardığı bir başka siyasal davranış ise Türkiye siyasetinin sol cenahında kendini gösterdi. Hem darbe girişiminin niteliği hem de darbe karşısındaki soylu direniş, solun darbe konusundaki ezberini bozdu ve aklını karıştırdı. Türkiye solunun önemli bir kısmı, aslında kıskanarak baktığı bir direnişi itibar suikastına uğratarak değersizleştirmeye çalıştı ve toplumdan açık ara uzaklaşmış bir arkaik görüntü ortaya koydu. Türkiye toplumunun ana organizmasında hiçbir karşılığı olmayan bu söylem, tam anlamıyla trajikomik bir tepki olarak siyasi tarihteki ye-

rini almış oldu. Darbe girişiminin içinde aktif olarak yer almayan ancak, tiyatro ve mizansen gibi söylemlerle darbeye karşı verilen ve siyasi tarihte örneği bulunmayan soylu direnişe karşı itibar suikastı planlayan grupların da darbenin dolaylı işbirlikçileri olduğu görüldü. Ancak alçakça darbe planlayarak Türkiye'ye yönelik felaket kaderi yazanlar ve onların doğrudan yâda dolaylı işbirlikçileri halkın cesaretini, imanını ve iradesine güçlü bir şekilde sahip çıkmasını hesaba katmamışlardı. Yani “kaderin üstünde bir kader vardır” ilkesinden habersizlerdi.

Darbe girişimi sonrası tavır ve gelişmelerden anlıyoruz ki, milletimiz yedi düvele/emperyalizme karşı tarihte eşine az rastlanır bir mücadele vermiştir. Diğer bir ifadeyle söylersek, 15 Temmuz sürecindeki yaşanan gelişmeler gösteriyor ki, emperyalistler darbe girişimi üzerinden Türkiye'ye tam anlamıyla bir felaket kaderi/senaryosu yazmışlar. Darbe girişimi sürecinde PKK terör örgütünün hiçbir faaliyet göstermemesi, darbenin tam anlamıyla püskürtüldüğünün görülmesiyle birlikte terörist faaliyetlerine hızlı bir şekilde yeniden başlaması bu senaryonun somut örneği oldu.

Bu senaryoyla Türkiye'nin Güneydoğusu'nda özerklik çalışmaları hızlanacak ve darbe bahane edilerek ayaklanma başlatılacaktı. DHKP/C ve DAİŞ gibi örgütler devreye sokulacak ve Türkiye'de, bir iç savaşa sürüklenme görüntüsü yaratılacaktı. İşte tam bu noktada küresel emperyalist güçler (ABD ve NATO) devreye girecek ve Türkiye'ye el koyacaklardı. Böylece dünyanın en kritik coğrafyasında yeni bir Irak yeni bir Suriye modeli ortaya çıkacaktı. Nihai olarak da halkın oylarıyla (%52) seçilmiş Cumhurbaşkanı'nın liderliği ve halkı temsil eden siyasi otoritesi ortadan kaldırılmış olacaktı. Darbe girişiminin başarısızlıkla sonuçlanmasının ardından ABD ve NATO ülkelerinden Darbeye karşı direnmiş ve bedel ödeyerek bağımsızlığına ve özgürlüğüne tutunmuş Türkiye'ye karşı verilen tepkiler ve tutumlar, onların bu işin merkezinde olduklarını açıkça ele vermektedir. Türkiye için yazdıkları kaderin başarısız olmasının yol açtığı travma ve öfke, emperyalistlerin ve işbirlikçilerinin maskesini yoruma muhtaç olamayacak şekilde düşürmüştür.

Milletimiz yedi düvele/emperyalizme karşı tarihte eşine az rastlanır bir mücadele vermiştir. ... 15 Temmuz sürecindeki yaşanan gelişmeler gösteriyor ki, emperyalistler darbe girişimi üzerinden Türkiye'ye tam anlamıyla bir felaket kaderi/senaryosu yazmışlar.

KAYNAKLAR

Bendix, Reinhard and S. M. Lipset, (1957), “Political Sociology”, *Current Sociology*, Volume VI, Unesco.

Karakaş, Mehmet, (1914), “Devrim Romantizminden Darbe Girişimine: Gezi Başkaldırısı ve 17 Aralık Operasyonu”, *Tezkire Dergisi Karşı Devrimler Kuşağında Ortadoğu*, Haziran-Temmuz Ağustos, Sayı 49.

Kayalı, Kurtuluş, (2005), *Ordu ve Siyaset, 27 Mayıs-12 Mart*, Üçüncü Baskı, İstanbul: İletişim Yayınları.

Miş, Nebi, S. Güler, İ. Coşkun, H. Duran ve M. Erkut Ayvaz, (2016), *15 Temmuz Darbe Girişimi: Toplumsal Algı Araştırması*, Ankara: SETA Vakfı.

Özdağ, Ümit, (1991), *Ordu Siyaset İlişkisi, Atatürk-İnönü Dönemleri*, İstanbul: İmge Yayınevi.

Yücekök, Ahmet N., (1987), *Siyasetin Toplumsal Tabanı*, Ankara: Ankara Üniversitesi Siyasal Bilgiler Fakültesi Yayınları: 565.

FETÖ'nün ülkeye En büyük tahribatı

“Tabribatın Kalıcı Etkisi: Seçilmiş İnsan Kaynağı

AHMET EMRE BİLGİLİ

Kısaca FETÖ/PDY diye isimlendirilen bu örgüt, çıkışında hangi gerekçelerle çalışmalarına başladı bilemiyoruz. 15 Temmuz 2016 tarihindeki Darbe/Kalkışma girişiminden sonra kuruluşuna dair niyet okuma yaparsak kafa karıştıran bir çok unsurları görebiliyoruz. Başlangıcında mı bu tür planları vardı da gizlendi yoksa küresel arenaya çıkınca mı değişti onu da bilemiyoruz. Ama bugün bildiğimiz; camia içinde bunu bilen gizli bir yapılanmanın kesin olarak var olduğudur. İşte bu yapılanmanın adı teşkilatın gizli boyutudur. Bugünkü resmî ismi ile FETÖ/PDY terör örgütüdür. Aşağıda, fedakarlığı sömürülen/istismar

edilen kesimin saflığı ayrı bir husustur. Darbe vesilesi ile her şey ayan beyan olmasa da ortaya çıkmıştır. Nihai hedefinin de kendi emelleri doğrultusunda bir dünya örgütü kurmak ve/veya birtakım gizli dünya örgütlerinin taşeronu olmak olduğu anlaşılmaktadır.

Yazımızda söz konusu bu yapının en önemli çalışma alanı yani beslendiği alan olan eğitimi ve eğitim kurumlarını söz konusu edeceğiz. Ve darbe ile ortaya çıkan tahribatın en önemli ayağına değineceğiz. Bilindiği üzere bu yapı yaklaşık 50 yıldır örgütü inşa ediyor. Ev okul örgütlenmesi içerisinde öğrencilere el atarak, *hizmet*

Yapının/örgütün küresel düzeyde hedeflerini gerçekleştirebilmesi için; zekâ düzeyi yüksek/üstün yeteneklere sahip öğrenci potansiyelini devşirmek ve örgüt hizmetine sunmaları gerekmektedir.

insanı yetiştirme kılıfı altında örgüt tipi insan yetiştirmiştir. Onlar genel halka yönelik bir çalışma içerisinde olmamışlardır. Ancak süreç içerisinde yetiştirdikleri insanlar üzerinden ve iktisadi/bürokratik beslenme alanlarından oluşan bir camia ortaya çıkınca onları da içine alan çalışmalar kapsamına girme zarureti ortaya çıkmıştır.

Yapının/örgütün küresel düzeyde hedeflerini gerçekleştirebilmesi için; zekâ düzeyi yüksek/üstün yeteneklere sahip öğrenci potansiyelini devşirmek ve örgüt hizmetine sunmaları gerekmektedir. Açıkları okullar/dershaneler üzerinden

hem maddi kazanç elde ettiler hem de bu devşirme işini gerçekleştirmiş oldular. Bu binaları ve öğrenci yetiştirme çalışmalarını özellikle iş adamlarına göstererek himmet dedikleri para toplama işini yaptılar. Bu okul binalarının bir kısmı aynı zamanda örgüt merkezi olarak kullanıldı. Bu, bütün kurumların üst kat düzenlemesinden anlaşılmaktadır.

Dünya İmamı ünvanı verdikleri örgüt liderinin Amerika'ya yerleşmesini müteakip önce Türk Cumhuriyetlerinde sonra Afrika'da ve ardından tüm dünya ülkelerinde okul açma üzerinden örgüt inşasında çok önemli merhaleler kat ettiler. Hem örgüte küresel çapta insan kaynağı devşirdiler, hem himmet toplama işini bütün dünyaya yaydılar hem de faaliyet gösterdikleri ülkelerde öğrenciler üzerinden nüfuz inşası yaptılar. Üstelik de bu çalışmalarını süsleyerek Türkiye Cumhuriyeti Devleti'nin bütün imkânlarını ve nüfuzunu fütursuzca kullandılar. Hükümetler de bunda bir beis görmedi. Diaspora inşa ediyoruz zannına kapıldı.

Küresel İnsan Devşirme ve Yönlendirme Örgütü

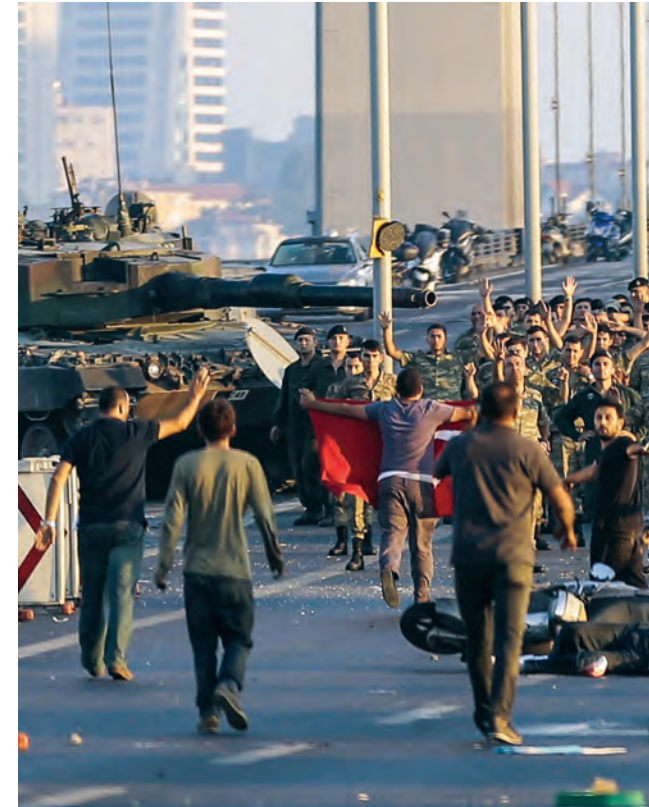
Görüldüğü üzere örgütün/yapının tüm çalışmaları insan devşirme felsefesi üzerine inşa edilmiştir. Özellikle de özel/üstün yetenekli öğrencileri devşirme üzerine. Zira bu tür bir yapı ile belirlenen hedefleri daha rasyonel bir şekilde gerçekleştirebileceklerini düşünmekteydiler. Onların başına da imam dedikleri aslında sadece kurye vazifesi icra eden ortalama zekâya sahip fakat sadık insanları koyarak bir anlamda sürü psikolojisini oluşturmuşlardı. Böylece onların zekalarını bir taraftan önemsemiş göründüler diğer taraftan da emir talimat zinciri içerisinde bu özellikleri ile dalga geçmiş oldular.

Netice olarak örgütün/yapının hedefi; nitelikli insan devşirme üzerinden oldu. Devşirme esnasında ise kendilerince din ve dindar kişilik bir güven unsuru olarak kullanıldı ve bu vesile ile himmet talep edildi. Okullarından mezun olan bu öğrenciler stratejik mahiyet taşıyan kamu kuruluşlarına

Görüldüğü üzere örgütün/yapının tüm çalışmaları insan devşirme felsefesi üzerine inşa edilmiştir. Özellikle de özel/üstün yetenekli öğrencileri devşirme üzerine.

yönlendirildiler. Bu kişilerin örgüte bağlılık derecesine göre hayatının her safhası örgüt kontrolünde şekillendirildi. Evliliğinden kişisel hayatına kadar dizayn edilmiş bir hayatı yaşamak zorunda bırakıldılar.

Bütün bunlar şunu ifade ediyor. Bu tür bir yapılanma geleneksel cemaat anlayışına dayanmaz. Darbe girişimi ile de nasıl bir hedef peşinde oldukları ortaya çıkmış oldu. Bu kalkışmanın veya darbenin, ne dersek diyelim devlet ve toplumda tahribatı büyük oldu. En kalıcı tahribat ise bu ülkenin özel/üstün yetenekli çocuklarında oldu. Uzun bir dönem bu çocukları devşiren ve bir şekilde kendisine bağlayan yapı/örgüt

bu seçkin kesiminin zekâsını, yaratıcılığını kendi emelleri doğrultusunda kanallere ederek hem kendilerine hem topluma en büyük ve kalıcı kötülüğü yapmış oldu. Bütün bunlar da daha çok muhafazakar iktidarlarda döneminde destek gördü.

Bunlar olanlardır, olanları anlamak, çözümlemek ancak ders çıkarmaya yarar. Şimdi ülkemizin topluma armağan edilmiş bu seçkin ve özel insan kaynağı potansiyelini yeniden ele alma zamanıdır. Kırk yıllık bu korkunç tahribatın telafisi nasıl olur bilemiyoruz ama bildiğimiz acilen bu çocuklarımızın eğitimini başlatmaktır. Bu eğitimi özenle planlayıp, çocuklarımızı; kreatif düşünen, yete-

neğini, zekâsını halk düşmanı örgütler için değil milletinin hizmetine sunan bireyler olarak yetiştirmek gerekmektedir.

Hemen Şimdi ve Hızlı

Bilindiği üzere ülkemizde bu alanda özel bir okul türü yoktur. Zenginleştirici bir program olarak kısa adı BİLSEM olan Bilim Sanat Merkezleri bulunmaktadır. İlkokul ve ortaokul öğrencilerinden tarama ile seçilmiş öğrenciler okullarından sonra BİLSEM'e gelmekte ve kendi kabiliyetleri doğrultusunda eğitim almaktadırlar. Bu tür bir eğitim bir yere kadar ihtiyacı karşılamakta fakat devamına ilişkin bir eksiklik görülmektedir. Şimdi bunun müzakeresi yapılmaktadır.

Ülkemizin en zeki çocuklarını tarumar eden ve bu tahribatı neredeyse yarım asırdır yapan, yararlı değil aksine zararlı hale getiren anlayışı lanetliyoruz. Bu alanda yapacaklarımızı bunlara tepki yaklaşımında değil bir ülke sorumluluğu kapsamında yapmamız gerektiğine inanıyoruz. Topluma armağan edilmiş bu seçkin kesimi toplumun

Milli Eğitim Bakanımız İsmet Yılmaz'ın Üstad Sezai Karakoç'u ziyaretinde 'devlet; temel konularda uzun, orta ve kısa vadeli programlar yapar ve uygular, sadece güncelin peşinde gitmez' uyarısını her alanda ama özellikle eğitim alanında gerçekleştirmekle mükellefiz.

hizmetinde değerlendirmenin bir ülke sorumluluğu olduğunu biliyoruz.

Milli Eğitim Bakanımız İsmet Yılmaz'ın Üstad Sezai Karakoç'u ziyaretinde 'devlet; temel konularda uzun, orta ve kısa vadeli programlar yapar ve uygular, sadece güncelin peşinde gitmez' uyarısını her alanda ama özellikle eğitim alanında gerçekleştirmekle mükellefiz. Üstad'ın bu uyarısını bil-meyenimiz yoktur fakat esastan uygulayanımız da tam ve ayrıntılı olarak olmamıştır maalesef. Bu nedenle de bu eleştirinin konumuzu ilgilendiren kısmına hemen şimdi başlanmasının zarureti vardır.

Kaderimiz olan bu coğrafyada eğitim geleneği anlamında tarihi tecrübelerimizi de işin içine katarak bu topluma armağan edilmiş özel çocuklarımızın eğitimini bu toplum hizmeti için özenle yapmamızda büyük yarar var. Yıllardır yapılan tahribatın negatif etkilerini hızla silerek yeni bir ruh ve rasyonel bir eğitimle yeniden Bismillah demek gerekmektedir.

Mehmet Ali Boynukara İle FETÖ Üzerine

Söyleşi: ABDURRAHMAN DEMİREL

FETÖ'yü söylemleri, eylemleri ve hedeflerini dikkate alarak nasıl tanımlamak gerekir?

Fetullah Gülen hareketi 1960'lı yılların sonlarına dayanan bir geçmişe sahip. İlk başta çıktığında, Nurculuk hareketi olarak çıkıyor. Gülen doğrudan Said Nursi'nin talebesi olmuş biri değil ama, Bediüzzaman'ın Resâil-i Nur'unu iyi bildiği için, o söylem üzerine bir organizasyona gidiyor. Daha sonra o ana gövdeden tabii ki kopuyor. Söylem ve eylemleriyle kendi kimliğini Said Nursi'nin kimliğinin önüne geçirdiği için, hem de iş tutuş biçimleri, yöntemleri ile diğer Nurcu grupların kabul etmediği bir kulvara giriyor. Yollarını 1980'lerin başında tamamen ayırıyorlar.

Nurcu gruplara biz genellikle sosyal/kültürel İslamcı tanımlamasını uygun görürüz. Bunu siyasal İslamcılığın alternatifi olarak kullanıyorum. Fetullah Gülen de baştan beri diğer Nurcularla paralel şekilde kendisini böyle tanımladı. Öğrenci evleri, yaz kampları, dershaneler, okul açmalar, sivil toplum kuruluşları, basın-yayın çalışmaları, meslek örgütleri ve diğerleri. Ancak Gülen'i diğer Nurculardan ve Türkiye'deki bilinen cemaatlerden, gruplardan, tarikatlardan ayıran özelliği şu idi: Bu sosyal/kültürel yöntemi izlerken paralel bir örgütlenmeyi daha hayata geçirdi. Aslında görünen yüz şeffaf ağılardı, fakat bir de gizli ağları vardı Gülen'in. Gizli çekirdek ağılarda çok gelişmiş sızma taktikleri kullanarak ve bunun dini gerekçelerini üre-

Daha ilk başlardan itibaren mesih ve mehdi motifleri etrafında Gülen'in kutsallaştırılması söz konusu.

terek kolluk kuvvetleri, yargı, askeriye ve yüksek bürokrasiye 30 yıl boyunca adam yetiştirdi ve yerleştirdi. Bunların çıktılarını tüm boyutlarıyla ancak bugün görüyoruz.

Şeffaf ağılarda bu cemaatin ismi Hizmet'tir. Fetullah Gülen'in kimliği de bir kanaat önderidir, ilim adamıdır, en fazla Allah dostudur. Ama gizli ağılarda durum başkadır. Daha ilk başlardan itibaren mesih ve mehdi motifleri etrafında Gülen'in kutsallaştırılması söz konusu. Gizli ağılarda baskın olan mehdiilik kültürüdür. Bu mehdi kültürü etrafında kümelenen gizli örgütlenmeler bulunmaktadır. O merkeze, yani mehdi kültüne en yakın olan insanlar hiyerarşide en önde yer almaktadır. Şoföründen emir alan bir bürokratı yahut astsubaydan emir

alan bir albayı, generali ancak bu hiyerarşi mantığı üzerinden anlamlandırıyoruz. Başka türlü açıklamak mümkün değil.

Böyle bir iki yüzü olan hizmet hareketi, artık hizmet olmaktan çıkmıştır. Devletin kılcallarına sızarak devleti teslim almaya hazırlanan, eğer yapabilirse bunu legal yollarla yapan, önü kesilirse 15 Temmuz'da gördüğümüz gibi illegal, görülmemiş, dünyada eşi benzeri olmayan biçimde darbe yoluyla buna teşebbüs eden bir örgütle karşı karşıyayız. Bunun yanında tabii ki sempatisan kesimler var. Örgütle organik bağı olmayan ama onlara sempati besleyen, "onlarla birlikte olmalıyız, bunlar faydalı insanlar" şeklinde değişik düzeylerde sempati besleyen kesimler de var. Mesela Abant Platformları çevresinde akademisyenlerden olu-

şan bir sempati ağı söz konusu. Türkçe Olimpiyatları gibi büyük organizasyonlar yoluyla oluşan bir halk sempatisi söz konusu. Bir de çıkar grupları var. Bu camianın güçlü olduğunu fark eden her kesimden, dindar yahut dindar olmayan seküler kesimlerden bunlarla iş tutup belli yerlere gelme, belli kazanımlar elde etme amacıyla hareket eden menfaatçi kesimler. Ticarete, bürokraside, her yerde böylesine komplike bir yapıyla karşı karşıyayız.

Böyle bir yapılanma neden İslami hatta dini yapılanma değildir; İslam ya da dünya tarihinde buna benzer başka örnekler var mıdır? Varsa, nasıl bir mücadele yürütülmüştür?

Tabii ki İslami değildir. Misal olarak takiyye uygulamalarından bahsettik. Fıkıhta bunun yerinin olmadığını söyledik. Sınavlarda soru çözmeleri buna ilave edebiliriz. Cemaat aslında bir kültürdür. Cemaat olarak biz onu tanımiştık. Ağzımız alıştığı için hâlâ cemaat diyoruz. Batılı terminolojide kült diye bir kavram var. Bizde ise bu-

15 Temmuz'da gördüğümüz gibi illegal, görülmemiş, dünyada eşi benzeri olmayan biçimde darbe yoluyla buna teşebbüs eden bir örgütle karşı karşıyayız.

nun tam karşılığı yok. Kültün iki önemli özelliği var. 1. Kut-sallaştırılmış lider 2. Kıyame-tin yaklaştığına, ortamın kötüleştiğine dair inançlar. "Etraf fena, durum çok kötü; öyleyse yapmamız gereken şeyler var. İşte bizim liderimiz ve kadromuz bu bozulan toplumu, kötüleşen dünyayı düzeltecek yegâne liderliktir, topluluktur" şeklindeki bir inanç. Bu sahte bir mehdi, sahte bir mesih hareketidir. Olağanüstü Din Şurası'nda 5. madde olarak bunu beyan ettik. Etraftaki insanları buna inandıran, bunu yapabilmek için gelişmiş beyin yıkama teknikleri kullanan, insanları robotlaştıran, enformasyon kontrolü yapan, onları kâh cezalandırarak kâh müka-fatlar vererek bağımlı hâle getiren bir profesyonel yapıdan bahsediyoruz.

Batıda kült yapıları hakkında çok çalışılmıştır. Bir kültürün sıradan bir liderinin etrafında büyük zekâların, kariyerli insanların toplandığını görüyoruz Batı'da. Buna tarikat diyorlar kendileri. Ama bunun terminolojideki ismi kült. O lidere kapılıp gidiyorlar. Hatta

o “ölün” derse duraksamadan canlarına kıyıyorlar. Nitekim Amerika’da toplu intihar vakaları oldu bu tür kült cemaatler içerisinde. Bunun İslam tarihinde örnekleri var mı? Evet var. Tıpatıp FETÖ değil şüphesiz. FETÖ kendine özgü bir harekettir. Tarihteki benzerlerinden çok daha fazla gelişmiş bir harekettir. Her örnekten bir parça taşıyor kendisinde. Cumhurbaşkanımızın ifade ettiği Haşhaşilik hareketi bir masal değildir. Bizzat yaşanmış tarihi bir vakadır. Aynı FETÖ’deki gibi ezoterik-batını bir din dili vardır Haşhaşiliğin. Ezoterik-batını derken şunu kastediyorum: Kur’an ve hadis metinleri vardır elimizde ve onları okuduğumuzda Allah ve Hz. Peygamber’in ne dediğini anlarız. Anlamadıklarımız olursa tefsirlere, şerhlere bakarız. Ezoterik-batını inanış

der ki, ne kadar okusanız da anlayamazsınız. Bu metinlerin içinde başka bir saklı içerik vardır ve bunu anlayabilmeniz için bu bilgi ile donatılmış özel insanlara tâbi olmanız gerekir. Ancak o zaman hakikati kavrayabilirsiniz. İşte buna ezoterizm diyoruz, batınilik diyoruz.

FETÖ hareketinde de aynısı var. Hakikati yalnız Gülen bilir. Çünkü o peygamberle görüşmektedir. Büyük evliya ile görüşmektedir. Hatta Allah ile görüşmektedir. Bir nevi -üstü kapalı- vahiy alma iddiasıdır bu. Bu iddiaları kendi gazeteslerinde tefrika ettiler. Gülen için günahlardan korunmuşluk, yani masumiyet iddiasında bulundular. Fakat ‘masûm’ diyemediler, “masûn” dediler. Zira masumiyet (ismet sıfatı) Ehl-i Sünnet’e göre peygamberlere ait bir sıfattır. Fakat

bu kullanım bir kelime oyunundan ibarettir. Masum ile masun aslında aynı şeylerdir. İfade ettiği şey ise Gülen’in yanılmazlığıdır, hakikat kaynağı oluşudur.

Ezoterik-batını bir hareket olarak Haşhaşıyye ismi, haşhaş kullanan insanları ifade eder. Ama haşhaş kısmı işin masal tarafıdır, renkli tarafıdır. 11 ve 12. asırda yaşamış bu insanlar esasen haşhaş çekip sarhoş olan adamlar değildir, bilakis dindar görünümlü insanlardır. Başlarındaki Hasan Sabbah’ın da dindar bir adam olduğu rivayet edilir. Karizmatik bir liderdir. FETÖ’de gördüğümüz biçimde, etrafındaki insanları iyi örgütlemiştir, onların beyinlerini yıkayarak kendisine kul köle yapmış, robotlaştırmıştır. Ve istediklerini onlara yaptırmıştır. Selçuklu Devleti’nin işleyişini belli bir süre felç etmiştir. Mesela suikastler düzenlemişlerdir. Mesela bir eve hizmetçi olarak girip, yıllar boyunca kendisini hiç belli etmeden çalışıp, vakti gelince aldığı emirle o evin sahibine suikast düzenleyen Haşhaşi fedailerini görüyoruz. İmam

Cumhurbaşkanımızın ifade ettiği Haşhaşilik hareketi bir masal değildir. Bizzat yaşanmış tarihi bir vakadır. Aynı FETÖ’deki gibi ezoterik-batını bir din dili vardır Haşhaşiliğin.

Gazzali üç defa suikastten kurtulmuştur ama Selçuklu veziri Nizamülmülk kurtulamamış, Haşhaşilerce öldürülmüştür. FETÖ'de de aldığı emri hiç sorgulamadan yerine getiren bir fedai ordusu yok mudur? Görüldüğü gibi yakın benzerlikler var.

Nasıl bir mücadele verebiliriz bunlarla?

Bugün ne yapılabilir? İlahiyat fakülteleri ve Diyanet vasıtasıyla, cami merkezli bir dini eğitim ve nasihat kampanyası başlatılabilir. Kişi eğer cami cemaati ise başka cemaatlerle birlikte olmasının bir zararı yoktur. Çünkü o artık ana akımla bağlantı halindedir. Bu tür yapılar, DAİŞ'i ve el-Kaide'yi de bunlara ekleyebiliriz, kendilerine insan devşirmek için öncelikle iki yerden insanları soyutlamak istiyorlar. Bir ai-

lelerinden. İki camiden, cami cemaatinden. Ailelerinden koparak onlara yeni bir kimlik giydiriyorlar. Ailesinden erken yaşta kopan insanın yeni kimliği grup kimliği oluyor. Anne ve babası ise cemaat lideri oluyor. İşte hastalıklı patolojik semptomlar bundan çıkıyor. Bu durumda artık sen kimseyi dinlemez hâle geliyorsun, hayatının amacı sadece ve sadece cemaat oluyor.

Manzaraya bakıyoruz, söylemlere bakıyoruz. O söylemenler neticesinde hâlâ insanlar nasıl sorgulamadan tabi oluyorlar?

Bu gizli ağlarda imam seviyesine çıkan, yahut yıllarca kendini takkiye yoluyla gizleyip mesela generallik makamlarına kadar yükselen insanlara baktığımızda, çok genç yaşta cemaate devşirildiklerini görüyoruz.

Mesela bir eve hizmetçi olarak girip, yıllar boyunca kendisini hiç belli etmeden çalışıp, vakti gelince aldığı emirle o evin sahibine suikast düzenleyen Haşhaşi fedailerini görüyoruz.

Ortaokul seviyesindeki çocuklar için genellikle dershaneler kullanılıyor. Fakir çocukların, okumak için geldikleri şehir ortamında kalacak yer bulma zorlukları istismar ediliyor. Bu çocuklar evlere alınıyor. Enformasyon kontrolü yapılıyor. En mühim şey bu tür kült yapılarında enformasyon kontrolüdür. Dışarıdan hiç bir gazete, dergi, kitap verilmez. Sadece belirlenmiş kitaplar okutulur. Sadece liderin vaazları dinletilir. Şu hali görünce şaşırımızdır: Benim başıma geldiği için iyi biliyorum. Zira bu insanlardan komşularımız, arkadaşlarımız oldu. Mesela ev ziyaretine gidiyoruz, koyuyorlar Gülen'in kasetini ve başlıyorlar ağlamaya. Aslında ağlatacak, duygulandıracak bir söz de yoktur söylenen şeylerde. Acaba demeye başlıyoruz, bizde mi bir eksiklik var? Maneviyatımız mı eksik yoksa?!

Bu gözlediğimiz durum, yıllar boyu yapılan endoktrinasyonun sonucudur aslında. Enformasyon kontrolü yapmak, aileden soyutlamak, camiden, cemaatten soyutlamak. Ve sürekli beyne yükleme yapmak.

Bir şekilde o insanın zihni yıllar boyunca yoruluyor. Yorulduğu için beyin artık teslim oluyor. Psikolojideki açıklaması bu şekilde. Teslim olunca da, mesela sürekli dinlediği hocasını karşısında gördüğünde ağlamaktan başka tepki vermiyor. Çünkü yıllar boyunca o hocayı dinlerken etrafındakiler sürekli ağlıyordu. Aynısını her defasında istemsizce tekrar ediyor. Bu tecrübe tipik bir kült tepkisidir.

Nurculuk hareketi içerisinde pek çok kol var ve FETÖ'den herkes gibi rahatsızlar. Bu konu hakkında ne dersiniz?

İlk başta Nurcu bir hareket olarak doğuyor ama, FETÖ'nün lideri Gülen'in her zaman kendisini diğer Nurculardan müstağni addeden bir şahıs olduğu-

nu görüyoruz. Gülen'in, yaşça yetişmiş olmasına rağmen Said Nursi'nin yanına gitmek, onunla görüşmek istemediği biliniyor. Neden diye sorulduğunda, onun Kürtlüğünden dolayı bunu yapmak istemediğini söylüyor. Bunu şahitler naklediyor. Demek ki milliyetçiliği bu kadar koyuymuş. Tabii bunun arkasında sadece ırkçı, milliyetçi duygular yok. Bir istigna ve kibir duygusu da var. "Ben önemli bir kişiyim, ondan daha önemliyim" hissiyatından bahsediyorum. Bu hissiyatın ete kemiğe bürünmesi 70'lerin sonu, 80'lerin başında tahakkuk ediyor. Artık Bediüzzaman'ın eserleri değil de Fetullah Gülen'in eserleri okunmaya başlıyor evlerde, dershanelerde. Kökeni belki Nurculuk olsa bile artık o bağ ortadan kalkıyor. Herkes

Enformasyon kontrolü yapmak, aileden soyutlamak, camiden, cemaatten soyutlamak. Ve sürekli beyne yükleme yapmak. Bir şekilde o insanın zihni yıllar boyunca yoruluyor. Yorulduğu için beyin artık teslim oluyor.

bu grubu ağız alışkanlığıyla Nurculuk üzerinden tanımıyor olsa da hakikat hiç öyle değil. Diğer Nurcu cemaatlere göre FETÖ hâlâ Nurculuğu kullanıyor, o bahçeden adam devşiriyor ama diğer taraftan Nur Risaleleri'ndeki hakikatleri, bu kitaptaki ana fikirleri çarpıtıyor, hatta yayınladıkları kitaplarda bizzat tahrifat yapıyor. Bu yüzden Gülenicilerle diğerleri arasında davalasmalar oldu, kavga mahkemelere kadar taşındı.

Genel olarak mezhep, meşrep, cemaat, tarikat benzeri inanç gruplaşmalarının meşru dairede kalmasının temel kriterleri geçmişte ne olmuştur; bundan sonra neler olmalıdır?

Bir defa liderlik kutsallaştırılmaz. Bu çok önemlidir. Kelime-i şehâdette "Lâ ilahe illallah"dan sonra "Muhammeden abduhu ve resuluhu" diyoruz. Yani Resulullah, Allah'ın kulu ve resulüdür. Kendisi de "Beni ancak bu sıfatlarla anın. Hıristiyanların İsa (a.s.)'ı yücelttiği gibi beni yüceltmeyin" diye talimat vermiştir. Efendimiz, Al-

lah'ın elçisidir, doğru, seçilmiş bir kişidir ama o yine sadece bir kuldur.

Peygamberimizin tutumu böyle iken sıradan insanlar, alim kimlikli veya lider kimlikli bile olsalar yüce mevkilere nasıl yükseltilir ki? Bir cemaati değerlendirmeye alacak isek, gidişatı sorgulayacak isek öncelikle liderliğe bakarız. Lider 'peygamber varisi' olmaya lâıyk, ilim irfan bakımından yetişmiş, Kur'an ve sünnet çizgisinde etrafını aydınlatan bir kişi ise, kendisini ön plana çıkartacak gösterişçi hareketlere tenezzül etmiyor ve haddini biliyorsa orada genel olarak sıhhatli bir liderlik var demektir. Daha sonra cemaatin şekline, şemailine bakarız. Cemaatlerin kendisini gizlememesi, olabildiğince şeffaf olması diğer bir sıhhat alametidir. İçeride ne olup bittiğinin insanlar tarafından bilinmesi gerekir. Gizliyorsanız eğer, enformasyon kontrolü yapıyorsunuz, gizli ajandaların peşindesiniz demektir.

Cevazı mümkün olmayan bir takım takiyye pratiklerini uy-

guluyor musunuz? Dışınızdaki grupları ötekileştiriyor musunuz? Bunu yaparken tekfire başvuruyor musunuz? Tüm bunlar değerlendirmeye alınır. Mesela FETÖ'de tekfir yoktur. el-Kaide ve DAİŞ'de vardır. Fakat FETÖ'de aslında tekfirle aynı kapıya çıkan başka bir söylem vardır: "Biz üstünüz, biz seçkiniz. Başımızda Ho-caefendi var ve o hakikati bilmektedir. Dünya bizi desteklemektedir. Diğerleri ise küçük işlerle uğraşan zavallı insan gruplarıdır" şeklinde bir ötekileştirme gerçekten sorunludur ve FETÖ'yle birlikte yaşamış olduğumuz tüm kötülük, günah ve ihanetlere meşruiyet sağlayan bir içeriğe sahiptir.

Cemaat konusuna tekrar dönersek, sıhhatli grupların ana İslami mecrayla ilişkileri sağlam ve sorunsuz olmalıdır. Mesela yurtlarını, evlerini alternatif mescit haline getirmeyecekler. Neredelerse o mahallenin camisine gidecekler. Cuma'larını orada kılacaklar. Her fırsat ve platformda diğer müslümanlarla beraber olmaya çalışacaklar. İnsanları ailelerinden uzaklaştırma gibi, onlara

Peygamberimizin tutumu böyle iken sıradan insanlar, alim kimlikli veya lider kimlikli bile olsalar yüce mevkilere nasıl yükseltilir ki? Bir cemaati değerlendirmeye alacak isek, gidişatı sorgulayacak isek öncelikle liderliğe bakarız.

kod adları takma gibi, yahut "hidayetlerini" simgeleyen yeni isimler takma gibi pratiklerden uzak duracaklar.

Cemaatlerle ilgili önemli şeylerden birisi de dünyevileşme meselesidir. Cemaatler ahiret yurdunu kazanmak/kazandırmak için vardır. Mevcudiyetlerinin gerekçesi budur. Eğer bunun aksine cemaatler mal, mülk, makam, mevki peşinde koşuyorlarsa; eğer biz o cemaatlere baktığımızda ahireti değil de dünyayı hatırlıyorsak orada yine çok ciddi problemler var demektir. Cemaat cemaat olmaktan, tarikat tarikat olmaktan çıkmış demektir. Bundan sonra yapılacak şey, bu tür semptomlar teşhis edildiğinde veya sezinlendiğinde duyarsız kalmamaktır. Bu bilinci toplumumuza, bil-

hassa gençlerimize vermemiz gerekiyor. Bir cemaatin içten düzeltilmesi, dıştan düzeltmeye göre daha kolaydır. Cemaat mensupları bu bilinçte olursa sapmalar büyümeden önlenbilir. Usulünce tepki vermektir yapılması gereken, belki dışlanma pahasına bunu yapmaktır. “Bu yol yanlış, şu pratik yanlış; siz râbıtayı şöyle icra ediyorsunuz, bu yanlış; maddi gelir elde etmek için şöyle bir yol takip ediyorsunuz, bu yanlış”. Bu türden uyarılar hiç çekinmeden yapılmalıdır.

Benim de içinde olduğum ilahiyatçı camiada “cemaatler olmasın, her şey güzel olacak” şeklinde özetleyebileceğimiz bir kanaat var. Oysa bu temenninin gerçekleşmesi mümkün değil. Dindarlar sadece Diyanet’in veya ilahiyat hocalarının etrafında toplanmazlar. Bunlar resmi kurumlardır ve resmîyetin yüzü daima soğuktur. Bu yüzden insanlar kıyamete kadar alternatif dinî, manevi arayışlar içerisine mutlaka gireceklerdir. Önemli olan şey, bu arayışların sahih mecra üzerinde olmasıdır. Cemaatler olmasın demek, insanlar cemaatlere

gitmesin, öğrencilerimiz cemaat evlerinde kalmasın demek çare değildir. Önemli olan husus, o cemaatteki insanlara sahih cemaat şuurunu aşılaktır. Onlara, lazım olduğunda tepkisini gösterebilmek, yanlışları dili ve eliyle düzeltebilmek bilinci verildiğinde mesele yok demektir. Eğer düzeltemiyorsa zaten orada barınamaz. Tabii ki hepsinden önce neyin doğru neyin yanlış olduğunun insanlara bilinmesidir ki bu ancak sahih ve yaygın bir din eğitimiyle sağlanır.

Bu grup ve üst aklın bizi anlamamadıklarını, okuyamadıklarını gördük 15 Temmuz’da. Bu konuda neler söyleyebilirsiniz?

Peki biz, kendimizdeki bu potansiyelden haberdar mıydık? Kanaatimce haberdar değildik. İyice dünyevileştığımızı düşünüyorduk. Çok şükür ki yaşadığımız olaylar öncelikle bizi bize tanıttı. Dinimiz için, vatanımız için korkmadan ölüme gideceğimiz bir vasat ortaya çıktı. Bizim akranımız olan insanlar bir sürü hadise, badire gördü, atlattı geçmişte.

Cemaatler olmasın demek, insanlar cemaatlere gitmesin, öğrencilerimiz cemaat evlerinde kalmasın demek çare değildir. Önemli olan husus, o cemaatteki insanlara sahih cemaat şuurunu aşılaktır.

Afganistan işgali, İran devrimi, Kıbrıs savaşı, 12 Eylül ihtilali, Bosna ve Çeçenistan cihatları gibi. Yeni kuşak gençlerimiz ise bunları yaşamadı. Gergin ortamları pek tecrübe etmediler. Gördük ki 15 Temmuz’da bu gençlerimiz, babalarının, ağabeylerinin çok önlerindeydiler direniş sahalılarında. Önemli olan bu üstün ahlâkın ve güzelliğin devam etmesidir. Ayrıca toplumun birlikteliği, yani fikri, zikri, ameli ve dinî yaşantısı ne olursa olsun Türkiye çatısı altında bulunan toplumsal kesimlerin aynı ideal etrafında kol kola yürümesi de gerçekten muhafazası gereken diğer bir güzelliiktir.

Sünnet Zeminini Yeşertmek

BEDRİ GENCER

Neo-Haşhâşîlik (FETÖ), siyonizmin iki asırdır işgal ettiği İslâm dünyasını uğrattığı son büyük fitne oldu. Bunun nihaî olarak son fitne olması, Müslümanların bundan ibret alarak gereğini yapmasına bağlıdır. Öncelikle Rabbimizin Ahkemü'l-Hâkimîn olduğuna inanan bir mümine düşen hikemî tutum, başına gelen her şeyi sebep değil, sonuç olarak görmesidir. Oğlunun mahalle sucusunun su kırbasını delmesinin hikmetini hamileyken kız kardeşinin sepetindeki limondan izinsiz emen eşinin kusurunda bulan Şeyh Ebu'l-Vefâ hazretlerinin tutumunda olduğu gibi, selef-i sâlihîn, başkalarını değil, hep nefislerini hesaba çekerek başlarına gelen musibetleri kendi kusurlarının

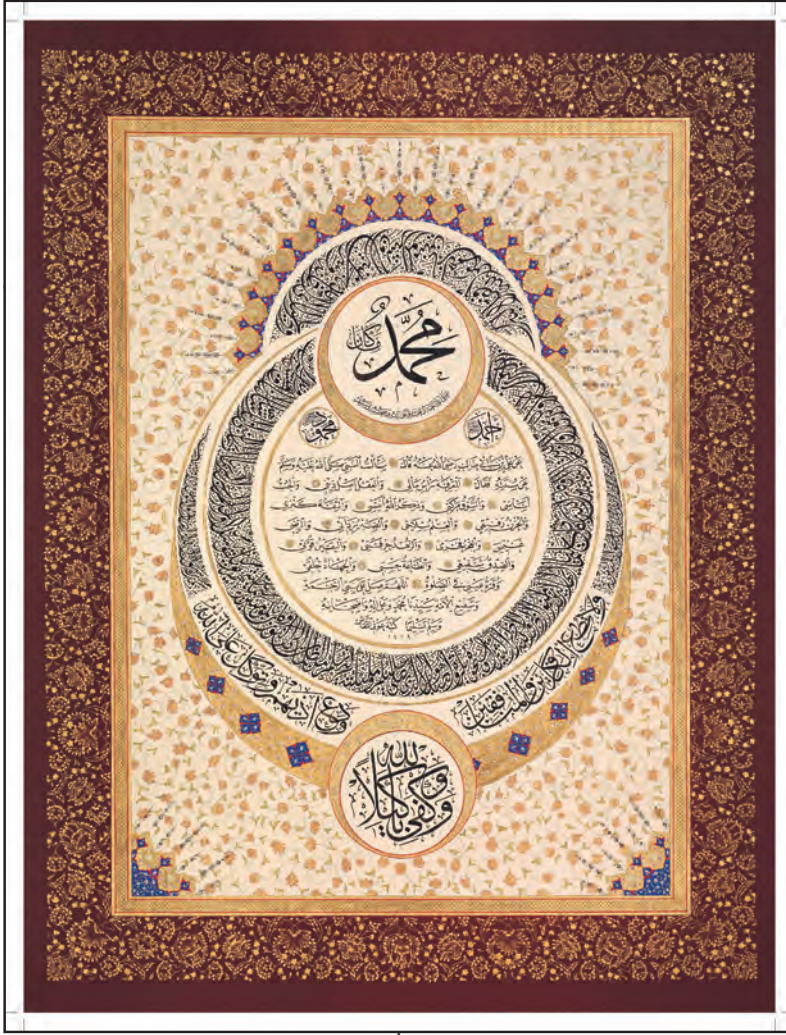
bir sonucu olarak görürlermiş. İbnü'l-'Arabî (1969: 90a), “Hakîm, her şeyde illet arayan kimsedir” diyerek hikmetin sebeplerin bilgisi olduğunu vurgular. Kur'ân-ı Kerim'de şeytan da “O halde beni kınamayın, kendinizi kınayın” (İbrâhim, 14/22) demiyor mu? Biz de Haşhâşî-başı veya siyonist ağababalarını telinde teselli aramak yerine aynı yılan deliğinden bir kez daha ısırılmamak için bu fitneyi doğuran sebepleri anlamalıyız.

İkincisi, “Tabiat boşluk kaldırmaz” kaidesince, hayırdan boşalan yeri şerrin, sünnetten boşalan yeri bid'atın doldurması kaçınılmazdır. Neo-Haşhâşîlik gibi sapkın akımlar, ancak sünnetin yerini alan bid'at zemininde türer.

Neo-Haşhâşîlik gibi sapkın akımları yok etmeye çalışırken asıl bunların türediği bid'at zeminini düzeltmeye, ilanihaye sivrisinekleri öldürmek yerine onların türediği bataklığı kurutmaya çalışmalıyız.

Üçüncüsü, Neo-Haşhâşîlik gibi sapkın akımları yok etmeye çalışırken asıl bunların türediği bid'at zeminini düzeltmeye, ilanihaye sivrisinekleri öldürmek yerine onların türediği bataklığı kurutmaya çalışmalıyız. Eğer bu bid'at bataklığı kurutulmazsa büyük zorluklarla tasfiye edilen İngiliz FETÖ'sünün yerini hemen sırada bekleyen “Kur'ân Müslümanı” geçinen İran FETÖ'sü doldurur.

Dördüncüsü, bunun için sünnet ve cemaatin titiz tarifine ihtiyaç vardır. Kaderin cilvesi, milletimizin sürüklendiği zihni-akidevî şaşkınlıktan dolayı Neo-Haşhâşîlik fitnesi, iki ucu keskin kılıç haline geldi. Normalde Neo-Haşhâşîlik gibi gayr-i sünnî bir akımın teşhi-

si, “Şeyler zıtlarıyla tanınır” kaidesince, sünnilik ile bid’ilik arasındaki sınırları daha da netleştirmeye yarar. Ancak ne hazin bir paradokstur ki bu dumanlı havayı sünnet ve cemaat aleyhine kullanmak için fırsat bilen ilahiyatçı kılıklı Kemalistler, bu sapık akımın kendisini ehl-i sünnet ve cemaat olarak tanımlamasına bakarak bizzat sünnet ve cemaatin ortadan kaldırılmasını savunabilmektedirler. Bu tutum, sahte diplomayla doktorluk yaparak

insanların ölümüne sebep olan bir sahtekâra tepki olarak “yeryüzündeki bütün doktorları, hatta bizzat tıbbi ortadan kaldırılım” demeye benzer.

Hakikaten 15 Temmuz sonrası süreçte din konusunda dalaletle katlanmış cehaletin medyada tavan yaptığı görüldü. Özellikle sürekli televizyonlarda boy göstererek ahkâm kesen, kavramlarla düşünmek yerine sloganlarla konuşan, Yusuf Kaplan’ın tabiriyle “zih-

Bu örgüt, cemaat ve sünnet başta olmak üzere tüm İslâmî kavramları kirlettiği, içini boşalttığı için bunları yeniden aslî mânâlarına kavuşturmak zorundayız.

ni çağdaş hurafeler çöplüğüne dönmüş” ilahiyatçıların sünnet ve cemaat hakkında net bir tarif sunmak bir tarafa, bazıların sünnet ve cemaati FETÖ’de tecessüm (!) etmiş olarak gördüklerine şahit olundu. Sünnet ve cemaatin net tanımı yapılmadığı sürece FETÖ’ye yönelik tavırlar, hamasî basmakalıp tepkilerin ötesine geçmeyecektir. Bu örgüt, cemaat ve sünnet başta olmak üzere tüm İslâmî kavramları kirlettiği, içini boşalttığı için bunları yeniden aslî mânâlarına kavuşturmak zorundayız.

Bu örgütün örgütlenme çapı itibarıyla mutlak “Cemaat” olarak adlandırılmasından dolayı “Cemaat” kavramını kirletmesi, artniyetlilere bizzat ehl-i sünnet ve “cemaat”e hücum fırsatı verdi. Hatta bazıları “Cemaat arayan câmiye, câmi cemaati dışında başka cemaat tanımayın” gibi sözlerle cehaletin çarpıcı örneklerini verdiler. Cemaat, ümmet ve imamın zaten câmide temellendiği temel bir ilmiyal bilgisidir. Kütüb-i Sitt’e’de geçen bir hadisinde Rasûlullah ‘aleyhi’s-salâtü ve’s-selâm, “ehl-i sünnet ve’l-cema-

at”in tarifini verir. Rasûlullah, dinlerinde yetmiş ve yetmiş bir fırkaya ayrılan Yahudiler ve Hristiyanlardan sadece bir tairfenin kurtulduğunu haber verdikten sonra yetmiş üç fırkaya ayrılacak ümmetinden kurtulacak fırkanın kim olacağı sorusuna şu cevabı verir: “Onlar, bugün benim ve ashabımın yolunda yürüyenlerdir.”

Burada “yol” sünnet, Allah’ın Rasûlü imam, sahâbe birincil ümmet-cemaat, onların yolunda yürüyenler ise ikincil ümmet-cemaati ifade eder. Yani orijinal mânâda cemaat, Mescid-i Nebî’de Rasûlullah ‘aleyhi’s-salâtü ve’s-selâmın arkasında namaz kılan sahâbe cemaatidir. Cemaatin dinî boyutuna “millet”, siyasî boyutuna “ümme” denir. Câmi, Cuma ve cemaat kelimelerinin hepsi, Arapça *cem*’ kökünden gelir. Bir beldedeki “Câmi-i Kebir” veya “Ulu Câmi”de kılınan, hutbelerin halife adına okunduğu Cuma ve bayram namazlarında imam ile halife, cemaatin millet boyutuyla ümmet boyutu örtüşür. Hatta Endonezya’nın kuzeydoğusundaki Moro’da hutbeler, halen

Osmanlı halifesi Sultan II. Abdülhamid adına okunmaktadır.

Şu halde çoğul sığısıyla “cemaatler”, aslında ümmetin toplandığı bu “Ulu Câmi” “cemaat”inin parçası olan, vakit namazlarının kılındığı mahalle mescitlerinin cemaatleridir. Bazı cemaatlerin isimlerini mescitlerden almalarından da anlaşılabilir gibi, otantik bir İslâmî cemaat, câmi-temelli olandır. Câmi-temelli olmayan topluluklar, cemaat değil, fırka=örgüttür. Nitekim İslâm’da “ehl-i sünnet ve cemaat”in zıddı “ehl-i bid’at ve fırkat”-tir. Demek ki aslında İslâmî “cemaatler” değil, “cemaat ve fırkalar” vardır. “Ana fırka” olan FETÖ’nün “ana cemaat” konumuna geçmesi ise kaderin yaman cilvesi olarak görülecek siyonizmin fitnesidir.

“Ehl-i sünnet ve cemaat” tabirinin ifade ettiği üzere, cemaat sünnet ile kaimdir. Elmalılı Hamdi Yazır (1979: I/483-85), cemaatin ruhu ve bünyesinin sünnete bağlı olduğunu açıklar. “Cemaatin sünneti”, Kur’ân-ı Kerim’de “Mü’minle-

**“Ana fırka”
olan FE-
TÖ’nün “ana
cemaat”
konumuna
geçmesi
ise kaderin
yaman cilvesi
olarak gö-
rülebiyecek
siyonizmin
fitnesidir.**

rin yolu” (Nisâ, 4/115) olarak ifade edilir. İbni Haldun’un *asabiye* kavramıyla sosyolojik olarak bakıldığında ise cemaatleşme sürecinin kuruluş ve işleyiş safhalarının sünnetin *millet* ve *siret* denen iki boyutuna bağlı olduğu görülür: Cemaat, millet ile kurulur, siret ile işler. Hristiyanlıkta *ortodoksi* denen millet, sünnetin akidevî boyutu, Hamdi Yazır’ın tabiriyle dinde birleşilen ilkeler (mebâdi-i hâkime), *ortopraksi* denen *siret* ise sünnetin amelî boyutu, izlenen yoldur (tarikât-i meslûke).

Mesnunlaştırmadan Makulleştirmeye

Ümmetin dareyn saadetinin yegâne yolu olan sünnet-i seniyyeye itikaden ve amelen uymadığımız takdirde hepimizi bekleyen, sekülerleşme tehlikesidir. Bu tehlike, sadece, bir müftünün “Bütün peygamberler evlenerek şehvetini giderirler, ama muhterem hocaefendi peygamberlerden de üstün olduğu için ibadet ederek şehvetini giderirdi” hezeyanından anlaşılabilir gibi, Bâbîlik, Bahâîlik tarzı bir sapkın dine

dönüştüğü görülen FETÖ gibi hareketler için değil, sünnetten uzaklaşan tüm Müslümanlar için geçerlidir.

Sekülerleşmenin mantığı, ancak sünnetin mantığına vukufu anlaşılabılır. Maalesef sünnetten büyük ölçüde uzaklaştığımız içindir ki günümüz Müslümanını sünnetin mantığına vakıf kılacak bir kaynak göremiyoruz. Sünnette yatan espri, tek kelimeyle “tarz”dır; inanma/görünme/yapma tarzı. “Tarz”ın birbirine bağlı iki hususiyeti vardır. Birincisi, miyar (ölçü), ikincisi şiar (gösterge). Yani sünnet, bâtinî/zâhirî, kalbin veya âzânın fiili gibi yapılan her şeyin ölçüsünü (miyar) verir, ikincisi bu ölçü, sünnetin failini başkalarından ayıracak kimliğin göstergesi (şiar) olur. Bu konuda kilit ifade, Rasûl-i Ekrem ‘aleyhi’s-salâtü ve’s-selâm efendimizin hadislerinde geçen “Bizden değildir” ifadesidir.

Bazı âlimler, Rasûl-i Ekrem ‘aleyhi’s-salâtü ve’s-selâm efendimizin bu sözüne “Bizim sünnetimizden (edebimizden) değildir” mânâsı vermişlerdir.

Süfyan-ı Sevrî (-161/-778) ise bu tefsiri kabul etmeyecek “Bizden değildir” tabirini “Bizim milletimizden (dini-mizden) değildir” diye açıklamıştır (Uraler 2012: 56). Yani ümmetin imamı, bırakın farzların inkârı ve terkini, bırakın mütevatir ameli sünnetlerin inkârını, onların terkinin bile insanı küfre düşüreceğini söylüyor. Kimliğin göstergesi (şiar) olarak sünnete bu vurgu, Müslümanların her bakımdan gayr-i müslimlerden ayrılması zaruretiyle kaynaklanır.

Böylece bâtinî ve zâhirî fiillerin hem hükmünü, hem edebini kapsayan nebevî dindarlık tarzı olarak sünnet bizzat din olunca, “Sünnet sadece ibadet/hükümlerle ilgilidir, âdet/edeplerle ilgili değildir” diyen ilahiyatçıların iddialarının boşluğu da ortaya çıkar. Arapça’da müceddide (dini yenileyen) karşılık olarak “muhyî’d-dîn” ile “muhyî’s-sünne” deyimlerinin birbirinin yerine kullanılması da sünnetin bizzat din olduğunu gösterir.

İbadet/âdet ayırımına karşılık olarak yapılan sünnet-i hüda/

*Ümmetin
dareyn
saadetinin
yegâne yolu
olan sünnet-i
seniyyeye
itikaden
ve amelen
uymadığı-
mız takdirde
hepimizi
bekleyen,
sekülerleşme
tehlikesidir.*

sünnet-i zevâid, sadece ilmî ayırımdır. Sünneti küçük-büyük diye ayırmadan küllî bir hayat nizamı olarak yaşamaya çalışan bir Müslüman için bunlar, kâğıt üzerinde kalan ayırımlardır. Konya’nın manevî mimarlarından Hacı Veyiszade Mustafa Efendi (1889-1960), sünnetin küçüğü-büyüğü olmadığını, çorap veya ayakkabı giyme gibi çift organlarla yapılan işlerde bile sağdan başlama sünnetinin önemini etrafındakilere ısrarla hatırlatmış (Uz 2009: 75). Ancak modernist ilahiyatçıların yaptığı gibi, bu “ilmî” ayırımı “fıkri” ayırıma çevirirsek Yahudilerin yaptığı gibi dinimizi yaşama yerine tartışma, pazarlık konusu yapmış oluruz ve şairin “Bütün renkler aynı hızla kirleniyordu/Birinciliği beyaza verdiler” dediği gibi, hayatımızdan birer birer çekilen sünnetlerle sonunda bizzat “sünnet olarak din”i kaybettiğimizi görürüz.

Dinin gövdesini oluşturan şeriat, nebevî dindarlık olarak sünnette ete-kemiğe büründüğü için ideal dindarlık, mesnunlaştırma, yani, itikat, suret ve ameli sünnete uydurmaktır.

Hayatımızı mesnunlaştırma yerine meşrûlaştırmaya yöneldiğimiz takdirde meşrûlaştırmanın makulleştirmeye, yani sünnet yerine şeriata uydurma gayretinin akla uydurma gayretine dönüşmesi, diyanetin sekülerleşmesi kaçınılmazdır. Max Weber'in özelde "makulleştirme" (*rationalization*) dediği sekülerleşme tam olarak budur.

Zira tabiatı gereği insanın şuuru, inandığı ile yaptığı arasındaki çelişkiden kaynaklanan meşrûiyet krizine ilanihaye dayanamaz. "İnandıkları gibi yaşamayanlar yaşadıkları gibi inanırlar" kaidesince insan, yaptığını inandığına uyduramazsa inandığını yaptığına uygun hale getirir; bir noktadan sonra meşrûlaştırma krizini makulleştirme ile aşar. Makulleştirme, amelden akideye ve ihmalden inkâra doğru gider. Mesela amelî sünnetleri ihmal eden biri, bir süre sonra onların sünnetliğini, buradan hareketle de akidevî sünnetleri inkâra yönelir. Yani sakal, sarık ve misvak gibi sünnetleri ihmalden inkâra gidenin zamanla kadere iman ve kabir azabını

da inkâr etmesi kaçınılmazdır. "Misvak diye bir odun sokuyorlar ağızlarına" diye sünneti tahkir eden ölmüş ilahiyatçının bilahare deizme kayması, bunun en çarpıcı örneğidir.

Âlimler, bir insanın hayatında uygulayabileceği 4000 sünnet sayarlar. Herkesin bunların tamamını uygulayabilmesi çok zordur. Ancak önemli olan bunları inkâr etmemek, akla uydurmamaktır. Akide, suret ve amele ilişkin üç boyutuyla sünnet koparılamaz şekilde birbirine bağlı bir bütün olduğu için en küçük bir inkâr bile, Allah muhafaza, tamamını inkâra varabilir.

Sonuç

Devletin FETÖ gibi bir terör örgütü bağlularını tasfiye etmesi, sivrisinekleri öldürmek kabilindendir. Ancak millete düşen, onların türediği bid'at bataklığını kurutmak, bunun için de sünnet zeminini yeşertmektir.

"İnandıkları gibi yaşamayanlar yaşadıkları gibi inanırlar" kaidesince insan, yaptığını inandığına uyduramazsa inandığını yaptığına uygun hale getirir; bir noktadan sonra meşrûlaştırma krizini makulleştirme ile aşar.

KAYNAKÇA

el-Enderpetî, Âlim b. el-Alâ el-Ensârî ed-Dihlevî el-Hindî (2004) *el-Fetâva't-Tatarhâniyye*, I-V. Fuâd Nâsır (yay.), Beyrût: Dâru İhyâ't-Türâsi'l-'Arabî.

İbnü'l-'Arabî, Muhyiddîn (1969) *el-Bülga fi'l-Hikme*. Nihat Keklik (yay.), İstanbul: İstanbul Üniversitesi Edebiyat Fakültesi.

Uraler, Aynur (2012) *Sahâbe Uygulaması Olarak Sünnete Bağlılık*. M. Ü. İlahiyat Fakültesi Vakfı.

Uz, Mehmet Ali (2009) *Hacı Veyiszade Mustafa Efendi ve Ailesi*. Konya: Selçuklu Belediyesi.

Yazır, Elmalılı Hamdi (1979). *Hak Dini Kuran Dili*, I-X. İstanbul: Eser.

RASYONALİTE ve MİSTİSİZM

ERGÜN YILDIRIM

İslam irfanının büyük ustaları İbn-i Arabî'yi ve Mevlânâ'yı Fetullah Gülen ile aynı satırda ve aynı zaviyede ele alan yaklaşımlar, derin bir çarpıtmanın içinde bulunuyorlar. Bütün irfan ehlini, Fetullah Gülen'in bazı irfan istismarlarına bakarak değerlendiren "cahil bir ulema" ile karşılaşıyoruz. Gülen'in, peygamberden haber aldığını, salih rüyalar gördüğü ve "beklenen zat" olduğuna inanan ahmak takipçileri var. Gülen'i mehdîyet düzeyine çıkaran bu tutumlar kimi tarikatlarda da var diye bütün tarikatların üstü çiziliyor. Yüzeysel

ya da bazı benzerliklerden hareketle genellemeler yapılıyor. Gülen üzerinden tarikat ve cemaatler karalanıyor. Tarikatlar, büyük bir iftira ile karşı karşıya kalıyorlar yeniden.

Öncelikle bilim her çeşit genellenmenin ötesinde yer alan bir metodolojidir. Çoğullukları, benzerlikleri ve farklılıkları dikkate alarak değerlendirmelerde bulunur. Bir olayı çeşitli veçheleriyle araştırır. Buna çoğulcu düşünme denir. Örneğin İslam'da el-Milel ven-Nihal kitaplarında bu çoğulculuğu görürüz. İslam toplumlarında

İslam irfanının büyük ustaları İbn-i Arabî'yi ve Mevlânâ'yı Fetullah Gülen ile aynı satırda ve aynı zaviyede ele alan yaklaşımlar, derin bir çarpıtmanın içinde bulunuyorlar.

çeşitli akımlar, mezhepler ve yaklaşımlarla karşılaşıyoruz. Sapkın olanlar ve sahih olanlar diye genel bir ayırım yapılır. Ancak bunlar bile kendi içinde çeşitli versiyonları ile ele alınır. Mezhepleri ya da islam toplumlarındaki dini hareketler çeşitli veçhelerle araştırılır. Kelam, siyaset, fıkıh, akide, felsefe, ahlak ve tasavvuf açısından yorumlanır. Elbette birinci ölçü her zaman akidedir. Ancak akide ile beraber onların toplumsal ve siyasal yönleri üzerinde de durulur. Örneğin tarikat dediğimiz zaman onlarca biçimle yüz yüze geliriz.

Nakşilik, Mevlevilik, Kadiri-
lik, Gülşenilik, Sümbülilik...

Çoğul düşüncenin bu varlığı karşısında tekil düşünce, intihardır. Çünkü tekil düşünce toplumsal hayat içindeki çoklukları görmez. Her zaman indirgemeye gider. İndirgemecilik hakikatin bir çok boyutunu örter. Oysa çoğullukları görmek zorundayız. Tarikat ve cemaatler de içinde çoğulluklar taşır. Şeriatla/fıkıhla ve akılla uzlaşanlar olduğu gibi bunları dışlayanlarla da bulunmaktadır. Tarikat ve tasavvuf, İslam toplumlarının kendilerini anlatmanın çok önemli bir lisanı, yolu ve istikametidir. Toplamlar çeşitli kurumları, sosyal ortamları, ilişkileri, anlamları tarikatlar aracılığıyla ortaya koymuştur. Bu açıdan tasavvuf, toplumun kendisini mistik bir lisanla anlatma yoludur.

İslam düşüncesinde her zaman iki ana ekol varlığını sürdürdü: Ulema ve sufiler ya da bilgiyi nesnel olgularla elde edenler ve keşifle elde edenler. Başka bir ifade ile rasyonalistler ve mistikler... Osmanlı 17. yüz-

yılda Kadızadeler ya da Hal-lac-ı Mansur ve Sühreverdi'ye yapılanlar bu açıdan önemlidir. Kimi kez akılcılar ya da ulema dervişlere hücum eder, tekkeleri yıkar ve şeyhleri idam sehpasına gönderirler. Kadızadeler bunu yapar. Kimi kez de tam tersi olur. Otman Baba ya da Hamza Ali de bunun örnekleri. Osmanlı toplumunda bu iki akım arasındaki çatışma ve rekabet çoğunlukla belli bir uzlaşmaya varır. Edebali, bir şeyhtir ve Osman Gazi'nin sadece kayınpederi olmakla kalmaz, aynı zamanda Osmanlı devletinin kurucu manevi şahsiyetidir. İznik'te kurulan ilk Osmanlı medresesinin başındaki âlim Davud-ı Kayseri aynı zamanda İbn-i Arabi meşrebindedir. Fatih Sultan Mehmet'in bir yanında Bayramiliğin Şeyhi Akşemsettin vardır, diğer yanında ulemadan Molla Gürani.

Klasik dönem İslam düşüncesinde farklı akımlar üzerinde duran ve belli bir teolojik konsensüse varan İmam-ı Gazzalidir. Bu çerçevede "de-lalet içinde olan karmaşa ve çatışmalardan kurtuluşa" var-

***İznik'te
kurulan ilk
Osmanlı
medresesinin
başındaki
âlim Davud-ı
Kayseri aynı
zamanda
İbn-i Arabi
meşrebindedir. Fa-
tih Sultan
Mehmet'in
bir yanında
Bayramiliğin
Şeyhi Akşem-
settin vardır,
diğer yanın-
da ulemadan
Molla Gürani.***

mak için dörtlü bir sınıflama geliştirir: Felasife, kelamiye, sufiye ve batıniyye. Batıniyye, "masum imam" teziyle hakikati sorgusuz sualsiz masum bir şahsiyette arar. Şia'nın temel prensiplerinden biridir bu. Aynı zamanda Sünniliğin de çeşitli tarikatlarında bu masum imam tezi vardır. Özellikle Melamiliğin kimi kollarında kutup, masum imam teorisi-ne denk gelir. Masum imam, "Tanrının içinde bedenleştiği" varlıktır. Bundan dolayı hakikatin kendisidir. Adalet ve hakikati temsil eden, sorgusuz sualsiz benimsenen bir şahsiyettir. Dünyevi sultanın da üstünde yer alan ve kimi zaman ona da emirler vererek adil düzeni yoluna koyandır. Nitekim Melami şeyh Hamza Bali, bu düşüncelerle hareket eder ve Osmanlıya karşı ayaklanır.

Sünniliğin kimi tarikatları da şeriatla sınırlandırılır ya da terbiye edilir. Bunun en iyi örneği Nakşiliğin Müceddidiye koludur. İmam-ı Rabbani, Şeyh Velîyullah ed-Dehlevi gibi öncüler İmam-ı Gazzali'nin ihya ve ıslah tutumlarını yeniden sistemleştirerek hareket ediyorlar.

Bidat ve hurafe karşısında tarikat ve tasavvufa sahip çıkıyorlar. Halid-i Bağdadi Nakşiliği, bu konuda İslam dünyasına yayılan en geniş ağdır (tasavvufi network). Mezopotamya, Hint, Anadolu ve Kafkaslar'da bu tarz Nakşilik yayılır. İslam toplumlarını yeniden canlandırır, sömürgecilere karşı cihat ederek savaşır ve toplumsal bütünleşmeye katkı sağlar.

Muhammed İkbal, *İslam Düşüncesinin Yeniden Yapılanması* adlı eserinde bu iki ana akımı bütün derinliğiyle ele alıyor. Düşünce tarihimizde sürüp gelen rekabeti, çağdaş düşüncenin birikimleriyle beraber yeni bir entelektüel konsensüse varmak ister. Hem rasyonaliteyi hem de mistisizmi savunur. İkbal, bütün eserlerinde tasavvufu, edebiyatı, felsefeyi ve akıllı el ele tutuşturmak ister. Tasavvuf ve edebiyat, akıl ve irfan, felsefe ve mistisizm birbiriyle uzlaşır. Ona göre bilginin ana iki kaynağı vardır. Birincisi akıl, ikincisi tecrübeye dayanan bilgi. Meşşailer, Grek'in aklını tek başına almakla yanıldılar, Gazzali de bunu eleştirdi ve önemli bir adım attı. Ancak

o da sadece sezgiye teslim oldu. Oysa hem akli tefekkür hem de sezgisel (ruhani-mistik) tecrübe beraber önem taşır. Osmanlı son yüzyılında bu çizgide yer alan önemli bir isim de Filibeli Ahmet Hilmi'dir. Filibeli Ahmet Hilmi felsefe ve tasavvufu, akıl ve mistisizmi, modernite ve geleneği uzlaştırmak için büyük bir gayret içindedir. Yazdığı risaleler bu açıdan önem taşır. Sadece *Amak-ı Hayal* adlı eseri bile bu konuda çok önemli bir metindir. Eser, çağdaş miracnamedir. Nurettin Topçu da bu çizginin en önemli isimlerindendir. *İşyan Ahlakı*, felsefe ve tasavvufun; keşfiyat ve aklın dansıdır. Ahmet Hilmi, İkbal ve Topçu çağdaş islam düşüncesinde akıl ve kalp, felsefe ve tasavvuf, rasyonalite ve mistisizmi, gelenek ve modernliği uzlaştırma çabasında olan düşünürlerdir. Tasavvufun entelektüel, aşkın, ruhani, akılsal ve estetik yönlerini çağdaş bilince tercüme eden, taşıyan ve yeniden yapılandıran şahsiyetlerdir.

İslam'ın büyük entelektüel miraslarını tek kaleme, tek kelimeye, tek ideolojiye ve tek

İslam'ın büyük entelektüel miraslarını tek kaleme, tek kelimeye, tek ideolojiye ve tek lisana indirgemek mümkün değil.

lisana indirgemek mümkün değil. Özellikle pozitivistin tekçi metodolojik tutumuna bulaşan modern sosyal bilimciler teoloji çalışmalarında bu tutumu yaygın bir biçimde sergilemektedirler. Bundan dolayı akılcılar, özellikle modern akıl bilinciyle beraber tasavvufu tekil bir okumayla ele alarak reddiyeler düzmektedirler. Mistik yaklaşımın kimi çevreleri de fıkıh/şariat/nesnel norm sınırlarından kendilerini azade görerek öznelğin çeşitli yanılsamalarına tutulmaktadır. Akıllı reddetmektedirler. Allah'ın "akleden kalp" şiarına kulak tıkamaktadırlar.

15 Temmuz Darbe Girişimi Sonrası **FETÖ ile ULUSLARARASI ALANDA MÜCADELE**

MEHMET SAVAN

Maruz kaldığı dezenformasyon süreci karşısında Türkiye'nin, eksiklikleriyle de olsa son dönemdeki kazanımlarını görmek istemeyen, oldukça mesafeli bir kamuoyu ile karşı karşıya kaldığı açıktır. Büyük oranda FETÖ'nün yurtdışındaki lobi faaliyetlerinden, ama kısmen de Türkiye'nin kendisini anlatamamasından kaynaklanan bu engelleri aşmak için yeni ve aktif bir dış politikaya ihtiyaç olduğu açıktır. Ancak bu dış politikanın çerçevesi çizilmeden önce ülkenin yaşadığı hastalığın doğru bir şekilde teşhisi şarttır.

Hastalığın Doğru Teşhisi

17-25 Aralık darbe girişimlerinin ardından FETÖ'yü ilk kez ciddi anlamda tartışmaya başlayan Türk kamuoyunun, geride kalan üç yıllık süreçte, karşı karşıya olduğu yapıyı tanımlamayı başaramadığı, buzdağının görünen kısmına bakarak bu örgütün yalnızca doğurduğu sonuçlar üzerinden bazı yorumlarda bulunduğu görülmektedir. Dolayısıyla 15 Temmuz'a tamamen hazırlıksız yakalanan kamuoyu, alelacele girişimlerle televizyon ve gazetelerde her gün boy gösteren "uzmanlar" üzerinden hâlâ

meselenin detaylarını tartışmaya devam etmektedir. Bu uzmanların önemli bir kısmının darbe girişimini hâlâ muhtelif komplo teorileri ile analiz etmesi ise durumun vahametini daha da arttırmaktadır.

Bu uzmanlar arasında bilhassa bu örgütün içinde bulunmuş kimseler dahi, bir "kült yapı"nın kurbanı olduklarını tam olarak görememekte; karşılaştıkları "fil"i kimisi hortumundan, kimisi bacağından tutarak çeşitli tanımlamalara girişmektedir. Hâlbuki kitle psikolojisi üzerine 19. yüzyıl sonundan itibaren çalışan Batılı sosyolog-

Bilhassa Batı kamuoyu nezdinde **bunun bir kült hareket olduğu anlatılmalı ve People's Temple ya da Heaven's Gate hareketi gibi **"tehlikeli kültler"** kategorisine ait olduğu tezi işlenerek **"Gülen(ist) cult"** adı altında mücadele edilmelidir.**

lar, 1930'lu yıllarda bu yapılara "kült" (1980'lerden sonra ise "siyaseten daha doğru" olmak amacıyla "yeni dini hareketler") adını vererek tartışmaya başlamış olup bu alanda devasa bir literatür mevcuttur. Buna karşın Türkiye'de bu alanda ne telif ne de tercüme olarak ciddi bir akademik yayının olmaması, toplumu yönlendirmesi beklenen akademimizin bu alanda ne kadar hazırlıksız olduğunu gözler önüne sermektedir.

Diğer yandan Türkiye kamuoyunun tamamı 15 Temmuz'dan sonra bu örgütün amaç ve niyetlerinin ne olduğunu gördüğü için "terör örgütü" tanımlaması ve FETÖ adı kabul görmüş durumdadır. Ancak Türkiye'de kültlere dair herhangi bir yönlendirici akademik çalışma olmamasının da etkisiyle, Batı kamuoyunda art niyetli olmayan kimseler dahi bu yapının bir terör örgütü olarak tanımlanmasını anlamakta zorluk çekmektedir. Dolayısıyla PKK'yı bile terör örgütü olarak görmeyen uluslararası kamuoyunda, FETÖ adlandırması pek fazla karşılık bulamamış görünmektedir.

Bu nedenle bilhassa Batı kamuoyu nezdinde bunun bir kült hareket olduğu anlatılmalı ve *People's Temple* ya da *Heaven's Gate* hareketi gibi "tehlikeli kültler" kategorisine ait olduğu tezi işlenerek "*Gülen(ist) cult*" adı altında mücadele edilmelidir. Böyle bir strateji, bilhassa 5.000'den fazla kültün bulunduğu ABD'de ve Scientology tarikatını yasaklayan Almanya'da uzun vadede etkili olacaktır.

Eksiksiz ve Uzun Vadeli Bir Strateji İhtiyacı

FETÖ mağduru birçok kimsenin de ifade ettiği üzere, son üç yıldır bu örgüte karşı açıkça mücadele eden tek kişi Sn. Cumhurbaşkanı olmuştur. 2014-2016 döneminde muvafık ya da muhalif olsun birçok kimse, durumun ciddiyetini anlayamamış, örgütün üst düzey yöneticilerine yapılacak "ufak temizlik operasyonlarının" yeterli olacağı, daha alt kademedeki örgüt üyelerinin "zararsız" olduğu tezini işlemişlerdir. Üzücüdür ki Türk kamuoyunun durumun vahametini anlaması için ancak 15

Temmuz gibi büyük bir şok yaşanması gerekmiştir.

Bu kapsamda meseleye "21. yüzyılın yeni Ermeni lobisi" olarak büyük bir ciddiyetle bakılmalıdır. Zira görünen o ki 100 yıl aradan sonra, birçok devletin üst kademesini dahi ikna etmiş görünen, kendi medya ve iş dünyası bağlantılarıyla çok etkin çalışan, yeni bir "diaspora" ortaya çıkmak üzeredir. Bu diasporayla mücadele etmek üzere dış politika kısa, orta ve uzun vadeli stratejik planlar (en az 30 yıllık) hazırlanmalıdır. Bu stratejik planda FETÖ'nün güçlü, kısmen güçlü ve zayıf olduğu ülkeler olarak üç ayrı kategori tanımlanmalı, her ülke ve kıta/bölge için alt stratejik hedefler belirlenmelidir.

Dış Politika Enstrümanlarının Güçlendirilmesi

Darbe girişiminin bastırılması ile asırlık vesayet rejiminin çöktüğü bu geçiş sürecinde, bilhassa yurtdışındaki dış politika enstrümanlarının güçlendirilmesi ve geleneksel bürokratik anlayışın öte-

sine geçecek şekilde yeniden yapılandırılması şarttır. Bu kapsamda bilhassa Dışişleri Bakanlığı'nın elçilikleri güçlendirmesi birincil öneme sahiptir. Batı dünyası haricinde birçok ülkedeki elçiliklerin, hem personel sayısı hem yerel dil hâkimiyeti açısından yetersiz olduğu görülmektedir. Bu anlamda İngilizce haricinde ikinci bir dilin çalışanlar için zorunlu hale getirilmesi, yurtdışı temsilciliklerinin sahadaki şartları hakkıyla anlayıp sadece o ülkedeki diplomatik camiayla değil, yerel halkla da kaynaşabilmesi açısından şarttır. Değişen dünyada Arapça, Rusça, Çince ve İspanyolca gibi dillere daha fazla yatırım yapılması, üniversitelerdeki uluslararası

si ilişkiler bölümlerinin bölge bazlı uzmanlaşmaya gitmesi ve Bakanlığın YÖK ile bu konuda ortak bir strateji belirlemesi gerekmektedir.

Benzer şekilde, yurtdışında faaliyet gösteren devlet kurumları arasında bir sinerji eksikliği görülmektedir. Yakın dönemde bu kurumlara yenilerinin katılması, var olanların ise güçlendirilmiş olması memnuniyet verici bir gelişmedir. Ancak çok sayıdaki bu kurumların birbiriyle aynı dili konuşabilmesini sağlamak için, her ülkedeki kurum temsilcileri arasında Büyükelçilerin başkanlığında sürekli koordinasyon toplantıları düzenlenmesi ve tüm dış politika enstrüman-

**Toplumu-
muzdan
farklı görüş
ve yaşam tarzına sahip insanların "biz bir arada saygı içinde yaşıyoruz" mesajı verdiği yayınlarla dünyaya ulaştırılmalıdır.**

larının eşgüdümlü hareket etmesi büyük önem taşımaktadır.

FETÖ okullarının kapatıldığı ülkelerde doğan boşluğu Maarif Vakfı'nın bir an önce doldurması, eğitim alanında muhatap alınabilecek tek aktörün Türk devleti olduğunu göstermesi açısından önemlidir. Bu vakfın başarısı, domino etkisi yaratarak diğer ülkelerdeki FETÖ okullarının da kapatılmasını hızlandırabilecektir.

Yenilikçi Mücadele Yöntemleri

Tüm devlet kurumları gibi Dışişleri Bakanlığı da bugüne kadar FETÖ ile hukuk çerçevesinde ve geleneksel yöntemlerle mücadele etmiştir. Ancak örgütü iyi tanıyan kimselerin de ortaya koyduğu üzere devletimiz "bir gölge ile savaşmakta" olduğundan, 15 Temmuz sonrasında devletin yurtdışında bu örgütle mücadelede geleneksel yöntemler haricinde yenilikçi yöntemlere de başvurması şarttır. Bu yenilikçi yöntemlere bazı örnekler verilecek olursa:

FETÖ okullarının kapatıldığı ülkelerde doğan boşluğu Maarif Vakfı'nın bir an önce doldurması, eğitim alanında muhatap alınabilecek tek aktörün Türk devleti olduğunu göstermesi açısından önemlidir.

1- “Tam saha pres” yaklaşımı: FETÖ’nün uluslararası lobisini çökertmek üzere büyükelçiliklerimiz ve dış politika enstrümanı diğer kurumlarımız, yurtdışında yaşayan her kesimden ve görüşten tüm vatandaşlarımızla bir araya gelmeli ve FETÖ’ye karşı “tam saha pres” için kendilerinden destek istemelidir. Bu buluşmalara geniş katılım sağlanmalı ve istikrarlı olarak devam ettirilmelidir. Sıklıkla dile getirildiği üzere yurtdışında yaşayan birçok vatandaşımız, Elçiliklerin kendileriyle yeterince ilgilenmediğinden yakınmaktadır. Dolayısıyla bu buluşmalar, yurtdışında yaşayan vatandaşlarımızla sıkı bağlar kurmak için iyi bir fırsat olacaktır. Bu konuda YTB (Yurtdışı Türkler ve Akraba Topluluklar Başkanlığı)’dan mutlaka destek alınmalıdır.

2- Ünlüler üzerinden dünyaya ulaşma: Muhatap her ülkede güvenilir ve Türkiye’yi tanıyan yerel ünlü figürler (bilhassa sanatçılar ve yazarlar) üzerinden yapılabilecek bilgilendirme kampanyaları, saha-

da FETÖ’ye yönelik çemberin daraltılmasına büyük katkı sağlayacaktır.

3- Kara propaganda ile mücadele: FETÖ’nün son yıllarda Batı’da servis ettiği Türkiye’yi DAİŞ ile bir göstermeye çalışan ahlaksızca karalama kampanyasına karşı, Türkiye’nin hem Müslüman hem laik bir ülke olduğuna dair kamu spotu videoları hazırlanarak yurtdışındaki muhataplarımızla paylaşılmalıdır. Bu kapsamda toplumumuzdan farklı görüş ve yaşam tarzına sahip insanların “biz bir arada saygı içinde yaşıyoruz” mesajı verdiği yayınlarla dünyaya ulaşılmalıdır.

4- İslam dünyasında cemaat ve tarikat liderleri ile toplantılar: Bizzat Büyükelçiliklerimiz bu toplantıları organize etmeli, hatta gerekirse kendilerini onore etmek için bu insanların ayağına kadar gidilmeli ve burada FETÖ’nün en başından bugüne kadar bu süreçte nasıl geldiği tüm dinî liderlere anlatılmalıdır.

5- Türkiye lobisi entelektüellerle toplantılar: Batı kamu-

oyunda darbeye dair analizler incelendiğinde, Türkiye Cumhuriyeti tarihini iyi bilen bazı akademisyenlerin bile olup bitenleri bir “senaryo” ya da “tiyatro” olarak nitelendirdiği görülmüştür. Yurtdışındaki Türkiye uzmanı akademisyenlere yaşananların daha iyi anlatılması ve bu insanların onore edilerek kendileriyle sağlam köprüler kurulması zarureti bu noktada tekrar görülmüştür.

“Din taciri” kült yapılarına karşı kamuoyu duyarlılığı oluşturmak için başlatılacak mücadelede, din eğitiminin dönüştürülmesi de büyük önem taşımaktadır.

İç Politika ile Dış Politikanın Yakın İlişkisi

FETÖ ile uluslararası arenada mücadelenin başarısı, iç politikadaki kamuoyu duyarlılığı ile çok yakından ilişkilidir. Bu bağlamda, Sn. Cumhurbaşkanımızın 17-25 Aralık darbe girişimi sonrasında ilk konuşmalarından birinde isabetle işaret ettiği “kanser” teşbihi, esasen dış politikada geliştirilecek tüm stratejilerde temel ilke olmalıdır. Şu anda bir kemoterapi ya da radyoterapi sürecinden geçmekte olan devlet mekanizması, milletimizin de ümit ettiği üzere bu tedavi sürecinin sonunda mutlaka sağlığına kavuşacaktır. Ancak kanserli dokuların tamamen temizlenmesinden yıllar sonra bile hastalığın yeniden nüksettiği, tıp literatüründe sıkça rastlanan bir vakıdır.

Kanser metaforundan devam edecek olursak, bu hastalığın örgüt mensuplarının çocuklarına sirayet etmemesi için, bilhassa örgütün alt ve orta düzey sempatizanlarının ciddi bir rehabilitasyon sürecine tabi tutulması elzemdir. Bu rehabi-

litasyon süreci, alanında saygın psikiyatri ve ilahiyat uzmanları tarafından yürütülmelidir.

Diğer bir deyişle Türkiye, gelişmiş dünyada kültlere karşı duyarlı olan kamuoyunun duyarlılık seviyesine erişmek için bunların geçtiği süreçlere benzer bir süreçten geçmelidir. Bu bağlamda ABD ve Japonya gibi kült karşıtı duyarlılığa sahip ülkelerin kamuoyu hatırlatılmalıdır. Kült kurbanlarının yeniden topluma kazandırılması için kurulan psikolojik-sosyal destek kurumları (rehabilitasyon merkezleri) bu alanda ilk akla gelen örnektir. Bu gibi merkezler, gelişmiş dünyadaki örnekler takip edilerek Türkiye’de hızla kurulmalı; bu örgüt üyelerinden kurtarılabilecek olanlar bu merkezlerde tedavi

FETÖ ile uluslararası arenada mücadelenin başarısı, iç politikadaki kamuoyu duyarlılığı ile çok yakından ilişkilidir.

altına alınmalı ve yurtdışına çıkıp radikalleşmeleri engellenmelidir. Rehabilitasyon olan kişiler üzerinden kamu spotları ve tanıtım filmleri hazırlanmalı; bu gibi yayınlarla rehabilitasyon olmamakta direnenlere ulaştırılmalıdır.

“Din taciri” kült yapılarına karşı kamuoyu duyarlılığı oluşturmak için başlatılacak mücadelede, din eğitiminin dönüştürülmesi de büyük önem taşımaktadır. Bu kapsamda Diyanet İşleri Başkanlığı’na daha fazla görev ve sorumluluk verilerek “anaakım İslam”ın alanı genişletilmeli, Diyanet sosyal hayatın her alanında çeşitli kampanyalar ve eğitim faaliyetleriyle daha fazla görünür olmalıdır.

Medyanın Etkin Kullanımı

Her ne kadar darbe girişiminin bastırılması ve devamındaki süreçte ulusal medya kuruluşları Türkiye kamuoyuna yönelik olarak çok başarılı bir sınav vermiş olsa da; darbe-ye kalkışan FETÖ'nün nasıl bir örgüt olduğu, emelleri ve Türkiye'deki gerçek toplumsal dinamikleri dışarıya anlatmada bu medyanın aynı başarıyı sağlayamadığı görülmektedir. Bunun belki de tek istisnası, yakın dönemde yayın hayatına başlamasına rağmen uluslararası standartları yakalama konusunda büyük yol kat etmiş bulunan TRT World olmuştur. Benzer şekilde, darbe kalkışması arkasında kimin hangi sebeple olduğu ve sonrasında Türk hükümetinin neden bu örgütü devletten temizlemeye başladığı gibi konuları Cumhurbaşkanı Sözcüsü İbrahim Kalın gibi uluslararası medyada doğru bir dille anlatan Türk uzmanların sayısını da artırmak önemlidir.

George Orwell'in dediği gibi "Geçmiş kontrol eden geleceği de kontrol eder. Bugünü

kontrol eden geçmişi de kontrol eder." Editörlük gibi kritik mesleklere değer vermeyen, dil öğrenimine yatırım yapmayan

(bundan iş İngilizcesi anlaşıl-mamalıdır), geleneksel okuryazarlıktan dijital okuryazarlığa geçişi tam olarak gerçekleştire-meyen, entelektüel gündemini gazetelerdeki köşe yazarlarının belirlediği Türkiye'de bu noktada herkesin özeleştiri yapma-sının vakti gelmiştir. Kadim dünyanın merkezinde bilgi sü-reçlerinin "nesne"si olmaktan kurtulmak üzere bilgi toplumu olmaya yönelik uzun vadeli, si-yaset üstü ve istikrarlı yatırımlar yapılması şarttır.

Bu noktada Anadolu Ajansı'na da büyük görevler düşmektedir. Ulusal basına yönelik

FETÖ ile uluslararası arenada etkin mücadele kapsamında, bilhassa her ülkedeki eğitimli kesime hitap edecek argümanlar ve prodüksiyonlar geliştirilmesi şarttır.

Türkçe yayınlar elbette önemli olmakla birlikte Türkiye'ye dair yayınlarda sahada büyük ölçüde Reuters ve CNN gibi ajansların aktif olduğu da bir gerçektir. İngilizce ve Arapça haber birimleri kısa vadede çok daha ciddi bir şekilde güçlendirilerek her iki dilde yayınlar da Türkçeyle aynı seviyeye ulaştırılmalı ve bunlar uzun vadede müstakil bir ajans gibi etkin ve akredite hale getirilmelidir.

Bilgilendirme Faaliyetleri

FETÖ ile uluslararası arenada etkin mücadele kapsamında, bilhassa her ülkedeki eğitimli kesime hitap edecek argümanlar ve prodüksiyonlar geliştirilmesi şarttır. Şu ana kadar devlet kurumlarına ait birkaç çalışma haricinde bu faaliyetlerin STK'lar ve özel şahıslarca yapıldığı görülmektedir. Bunlar arasında YTB'nin 15 Temmuz'un ardından yayınladığı çalışma başlangıç için iyi olsa da, orta vadede Türkçe standart bir metnin farklı dillere tercümesinden ziyade, her ülkeye göre farklılaştırılmış çalışmalar yapılması şarttır. Bu

bağlamda yabancı ülkelere FETÖ'nün bir kült yapı olduğu vurgulanmalı; bu amaçla Batı toplumuna hitap eden temel argümanlar oluşturulmalı ve üçüncü şahıslar üzerinden yayılan paylaşımlarla sosyal medyadan sonuna kadar yararlanılmalıdır.

Söz konusu argümanlardan bazılarını en önemli üç ülke (ABD, Almanya ve Fransa) için örneklendirecek olursak:

1- “Gülen kültü, tarihin en büyük kara para aklayıcısıdır ve bağışlarla elde ederek kontrol altında tuttuğu servetin büyük kısmı, vergiye tabi olmayan kayıt dışı bir servettir”: Bu, Amerikan toplumunun her kesiminde ciddi karşılık bulabilecek bir argümandır. Zira Protestan ahlâkı gereği vergilendirilmiş kazanç, tabiri caizse Amerikan toplumunun “namusudur” ve toplumda herkes bu konuda çok hassastır.

2- “Gülen kültü, yasadışı dinlemeler yoluyla insanların özel hayatına müdahale etmektedir”: Bu, bireyci

liberalizme dayalı Amerikan toplumunda çok ses getirecek bir argümandır. Zira yakın zamanda bazı kimseleri izinsiz dinlettiği iddiasıyla Hillary Clinton, savcılık tarafından ifade vermeye çağırılmıştır. Bu kapsamda FETÖ'nün bilhassa TİB'de işlediği suçlar detaylı olarak anlatılmalıdır.

3- “Gülen kültü, Amerika'da insan kaçakçılığında önemli bir rol oynamaktadır”: Bu argümanı temellendirmek için bilhassa son dönemde Amerika'ya kaçan örgüt üyeleri için alınan 5.000 H-1B vizesinin örgütün insan kaçakçılığına karıştığına dair şüpheler uyardığı vurgulanmalıdır.

4- “Gülen kültü, DAİŞ'e karşı olduğunu iddia ederken el altından DAİŞ ile işbirliği yapan bir örgüttür”: Bu kapsamda örgütün DAİŞ ile işbirliğine dair kanıtlar sunulmalıdır (bilhassa ÖKK(Özel kuvvetler Komutanlığı)'daki darbeci generalin Kilişte yaptıkları).

5- “Gülen kültü, Türkiye Cumhuriyeti'nin kurucu il-

kelerinden olan laikliği tahrip etmektedir”: Aydınlanma Çağı'ndan bu yana devam eden fikir akımları sonucunda laiklik, bugün Fransa'da “bir nev'i resmî din” olmuş durumdadır. FETÖ'nün Türkiye'nin laik yapısı üzerinde yaptığı tahribat, Fransa kamuoyuna sağlam bir mantıksal çerçeve ile anlatılabilir.

6- “Gülen kültü, pasifist ve ırkçılık karşıtı olma iddiasında görünen, hâlbuki Kürtlere en büyük baskıyı yapan örgüttür”: Avrupa'da Kürt lobisinin en güçlü olduğu yerler olan Almanya ve Fransa, FETÖ örgütünün Kürtlere yaptığı baskılardan ciddi anlamda haberdar değildir. Bu kapsamda örgütün 2009 yılında başlattığı kumpas

olan KCK operasyonları, Uludere'deki rolü ve bu bağlamda bilhassa Gülen'in Kürtlere düşman ve ırkçı biri olduğu, Kürt asıllı Said Nursi ile görüşme imkânı varken görüşmeyi reddettiği de anlatılmalıdır.

7- “Gülen, Mesih/Mehdi iddiasında bir şahıstır ve hem Hıristiyanlık hem Musevilikle ilgili düşünceleri aslında diyaloga değil nefrete dayalıdır”: Bilhassa antisemitizm konusu, Avrupa kamuoyunda bir tabudur. Bu kapsamda FETÖ elebaşısının hem 1990'ların başında hem de yakın dönemdeki vaazlarında dile getirdiği Batı/Hıristiyanlık/Yahudilik düşmanı söylemler, Batı kamuoyunun dikkatine sunulmalıdır.

8- “Gülen kültü, Türkiye’de

kadın hak ve özgürlüklerine yönelik en büyük tehdittir”: Feminist lobinin çok güçlü olduğu Avrupa kamuoyu, kadın hakları konusunda çok hassastır. Bu bağlamda mensupları “kıldıkları” namazların sonunda “kadınların şerrinden bizi koru” gibi dualar eden FETÖ’nün kadın düşmanlığı yönü de vurgulanmalıdır. IŞİD’in Ezidi kadınları köle yapması gibi FETÖ örgütünün de “kendilerinden olmayan kadınları köle yapma” fikri burada işlenmeli, Gülen’in kadınları şeytan gibi tasvir eden vaazları kamuoyunun dikkatine sunulmalıdır.

Sonuç

Türk toplumu, 15 Temmuz’a entelektüel olarak büyük ölçüde hazırlıksız yakalanmıştır.

Türk toplumu, 15 Temmuz’a entelektüel olarak büyük ölçüde hazırlıksız yakalanmıştır. Yine de 15 Temmuz şoku bu konuda ciddi bir fırsat doğurmuş olup tüm yaşananlara rağmen geleceğe umutla bakılmalıdır.

Yine de 15 Temmuz şoku bu konuda ciddi bir fırsat doğurmuş olup tüm yaşananlara rağmen geleceğe umutla bakılmalıdır. Karşı karşıya olduğumuz örgütün iyi tanınması ve kült hareketlere karşı toplumsal farkındalığın artmasıyla birlikte bilhassa insanlığın ortak aklı olan din sosyolojisi, psikiyatri, dinler tarihi gibi farklı disiplinlerin ve bu alanları kapsayan disiplinler arası çalışmaların değeri bu süreçte daha da iyi anlaşılacaktır.

Benzer şekilde yaşanan bu şok, doğru stratejiler belirlendiği takdirde devletin yurtdışında güçlendirilmesi ve farklı birimlerin daha koordineli çalışmasına yönelik ciddi fırsatlar sunacaktır. Yıllardır Batı ile olan ittifakını hayırhahlık çerçevesinde yürüten Türkiye, haklı davasında Batılı müttefiklerince yalnız bırakılması nedeniyle farklı dış politika arayışlarına girecektir. Bu kapsamda değişen ve Batı temelli olmaktan çıkıp ağırlık merkezi Pasifik’e kayan bir dünyada dış politikanın çeşitlendirilmesi de gayet doğal görünmektedir.

En Tehlikeli Kült:

Tarih boyunca Doğuda da Batıda da merkezinde kurtarıcı rolüne soyunmuş karizmatik bir liderin bulunduğu çeşitli ideolojiler etrafında kümelenmiş insanlardan oluşan, kültik diyebileceğimiz dinsel topluluklar olmuştur.

ŞABAN BIYIKLI

17/25 Aralık'ta akim kalan darbe girişiminin toplumda bir şok dalgası yaratıp giderek yeni boyutlar kazandığı sırada biz bir yazımızda operasyonun faili olan meşum örgütü “yarı dinsel siyasi bir kült” olarak teşhis etmiştik.¹ Başka bir yerde ise 17/25 Aralık'ın neden olduğu türden yeni toplumsal şoklar yaşamamak için artık toplum olarak kült yapılanmalarının dini cemaatlerden ayrılması ve toplumun düzeni ve ruh sağlığı için ciddi tehlikeler oluşturan bu örgütlere karşı toplumsal farkındalık yaratılması gerektiğini yazmıştık.² Kuşkusuz bu acil görevi

1 Şaban Bıyıklı, “Kültler ve Dini Cemaatler,” *Milat Gazetesi*, 25.05.2014.

2 Şaban Bıyıklı, “Mesihler, Mehdiler ve Risaleler,” *Star Gazetesi – Açık Görüş*,

deruhte edecek olanlar, başta üniversiteler ve Diyanet teşkilatı olmak üzere ilgili tüm devlet kurumlarıydı.

Fakat öyle olmadı. Maalesef toplumla birlikte diğer devlet kurumlarını da aydınlatarak sorunun çözümünde yol gösterici olması gereken akademik çevreler ve Diyanet, bırakalım kendilerine düşen görevi yerine getirmeyi, geçen aylara dek sorunun “haber” ve “suç” boyutlarıyla ilgilenen basın ve adliye camiasının gerisine düştüler.

15 Temmuz'a böyle gelindi. Ülkemizde birkaç büyük kült ve onlarca kültleşme potansiyeli olan “alternatif din” varken, bu entelektüel atalet nedeniyle halkımız “dinsel kültler” ger-

26.09.2015.

çeğine, bunların en büyüğü ve en tehlikelisi olan FETÖ'nün giriştiği kanlı darbe teşebbüsüyle, maalesef hiçbir toplumsal farkındalığa sahip olmadan çok hazırlıksız yakalandı.

15 Temmuz'dan sonra bile ataletini sürdürme eğiliminde olan Diyanet İşleri, ancak Cumhurbaşkanımızın talimatıyla bir şura topladı ve yine Cumhurbaşkanının emriyle “Fetönün Suç Galerisi” adlı bir albüm/kitap yayınlamaya karar verdi. Akademik çevrelere gelince, ülkemizdeki onlarca üniversitenin hemen hepsinde kültler konusuyla ilgilenmesi gereken sosyoloji bölümleri ve ilahiyat fakülteleri bulunmasına rağmen bunların da henüz Diyanet'in hızını yakaladıklarını söylemek çok zor. Nitekim konuyla ilgilenen biri olarak

şahsen, darbe üzerinden bir ayı aşkın bir süre geçmesine rağmen birkaç gazetede Jim Jones'un Halkın Tapınağı, David Koresh'in Davidian Tarikatı ve Marshall Applewhite'in Cennetin Kapısı örgütleri gibi Batıda çok tanınan kült örnekleri üzerinden FETÖ'nün kült olduğunu zımnen de olsa söyleyen bazı haberlerden ve bir gazetede FETÖ'yü aşağıda değineceğimiz "yeni dinî hareketler" (*new religious movements*) kapsamında değerlendiren bir uzman yazısından başka bir şey görmedik.

Bu yazı; FETÖ'nün bireyin bireyliğini silen hiyerarşik yapısı, endoktrinasyon yöntemleri ve

mesiyanik iddialara sahip olduğu artık iyice gün yüzüne çıkmış bulunan eleştiri kabul etmez otoriter lideriyle toplum düzeni için tehlike arz eden bir kültün tüm özelliklerini taşıdığını göstermeyi denemektedir. Bunun için aşağıda önce kısaca kült kavramı ele alındıktan sonra, herhangi bir örgütlü yapıyı kült olarak teşhis etmekte kullanılan kriterler verilecek ve FETÖ'nün söz konusu kriterlerin tamamını karşıladığı gösterilecektir. Yazının sonunda ise üç temel kült bileşeni (lider, doktrin ve beyin yıkama yöntemleri) üzerinden FETÖ'nün mesiyanik bir kült olduğunun altı çizilecektir.

Yazının sonunda ise üç temel kült bileşeni (lider, doktrin ve beyin yıkama yöntemleri) üzerinden FETÖ'nün mesiyanik bir kült olduğunun altı çizilecektir.

Kültler, "Yeni Dini Hareketler" veya "Alternatif Dinler"

Tarih boyunca Doğuda da Batıda da merkezinde kurtarıcı rolüne soyunmuş karizmatik bir liderin bulunduğu çeşitli ideolojiler etrafında kümelenmiş insanlardan oluşan, kültik diyebileceğimiz dinsel toplumlar olmuştur. İslam dünyası söz konusu olduğunda Hasan Sabbah'ın Haşhaşileri bunun tipik bir örneğidir. Keza 15. yüzyılda Fetret Devrinin hemen sonrasında bir isyana kalkışarak devletin düzeni için ciddi bir tehdit oluşturan Şeyh Bedreddin hareketi, yine 16. yüzyıldan itibaren Hamzavî Melamîler, Osmanlı dünyasında bu tür topluluklara örnek olarak verilebilir. Özellikle bu ikincisi, Osmanlı devlet kurumlarına ve meslek veya tarikatlar gibi çeşitli sosyal örgütlenmeler içine gizlice sızmaları bakımından FETÖ ile kıyaslanabilecek özellikler taşımaktadır.

Bununla birlikte 1930'lardan itibaren sosyoloji literatürüne giren kült kavramı, tarihsel dinî hareketlerden biraz daha

geniş bir anlam çerçevesine sahiptir. Bu manada kültürlerin özellikle 19. yüzyılın ortalarından itibaren tarih sahnesine çıkan neo-spiritüalizm ve ezoterizm gibi modernlik karşıtı hareketlerin ivme kazandırdığı yarı-dinsel topluluklarla alakalı olduğu veya bu süreç sayesinde bilim adamlarının dikkatini çektiği söylenebilir. Bu bakımdan günümüzde “yeni dinî hareketler”, “alternatif dinler” veya “yeni dinler” başlıkları altında ele alınan birçok sosyolojik örgütten bahsedilebilir. Bunların bir kısmının “kıyamet kültürleri” ya da “binyılcı kültürler” gibi dinsel yönü ağır bassada, hepsi illa dinsel olmak zorunda da değildir: Bu manada politik kültürlerden, ırkçı kültürlerden vs. söz edilmektedir. Örneğin Marlene Dixon’un lideri olduğu Demokratik İşçi Partisi’nin kültik bir hareket olduğu söylenmektedir. Türkiye örneğinde ise DHKP-C, üç kültür bileşenine de (lider, doktrin, mensuplar / “adlanmış ruhlar”) sahip olması açısından pekâlâ bir kültür olarak görülebilir.

Dinsel yönü ağır basan Batılı kültürlerin FETÖ ile karşılaştırılabilir en tipiklerinden bahsedecek olursak; Jim Jones’un Halkın Tapınağı, David Koresh’in Davidian Tarikatı ve Marshall Applewhite’in Cennetin Kapısı örgütleri örnek verilebilir. Bu hareketler yüzlerce insanın hayatına mal olan çeşitli olaylarla Amerikan toplumunun hafızasında yer etmiştir. Örneğin Jim Jones’un düşük rütbeli bir vaiz olarak kurduğu kültür, Guyana Adaları’nda yüzlerce kişinin toplu intiharıyla trajik bir şekilde sonlanmıştı. Yine Marshall Applewhite 1997’de dünyaya yaklaşmakta olan Halley kuyruklu yıldızını bir işaret sayıp bu yıldızın arkasında kendilerini dünyadan çıkaracak olan uzay gemisine binebilmek için 38 müridiyle birlikte topluca intihar etmişti. Applewhite’in müridleri kıyafet ve davranışları bakımından Uzay Yolu (Star Trek) dizisinden esinlenmişlerdi. Hatta kendilerini almaya gelen gemiyi beklerken uzay üniformaları ve Nike ayakkabılarıyla, liderlerine katı bir inanç ve disiplin içinde ölüme gitmişlerdi.

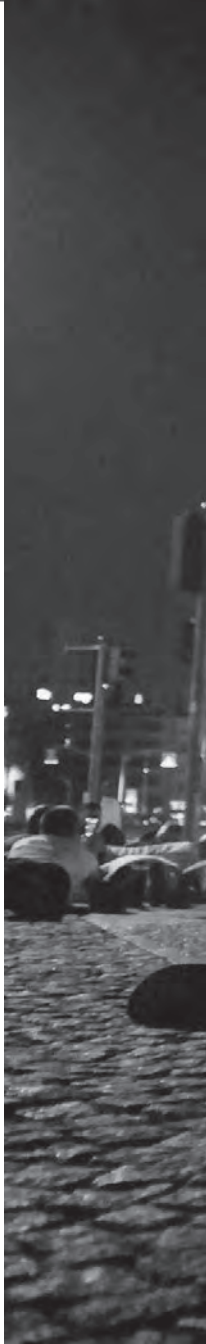
Dinsel yönü ağır basan Batılı kültürlerin FETÖ ile karşılaştırılabilir en tipiklerinden bahsedecek olursak; Jim Jones’un Halkın Tapınağı, David Koresh’in Davidian Tarikatı ve Marshall Applewhite’in Cennetin Kapısı örgütleri örnek verilebilir.

Bunlar Amerikan ve dünya toplumlarına trajik ve dehşet saçan örnekler olmakla birlikte, “alternatif dinler” veya “yeni dinî hareketler” terimlerindeki “yeni” ve “alternatif” sıfatlarının ne anlama geldiği hakkında bize bir fikir verilmektedir. Buradaki “yeni” ve “alternatif” sıfatları, olumlu olmaktan ziyade toplumun anaakım dini veya ahlâkî normları ile kültik yapı arasındaki mesafeye veya gerilime işaret etmektedir. Bu gerilim, her zaman FETÖ örneğindeki kadar şiddetli olmasa da, içkin olarak kültürlerin doğasında daima mevcuttur.

Günümüzde bu tür yapıları tanımak için birçok bilimsel kıstas getirilmiştir. Biz bunlar arasından Dr. Janja Lalich ve Dr. Michael D. Langone tarafından hazırlanan kriter listesini, FETÖ mesihanik kültürünü değerlendirmeden önce aşağıda sunuyoruz.

Kült Kriterleri

Adı geçen akademisyenler “Characteristics Associated with Cultic Groups” (“Kültik

Gruplarla İlişkilendirilen Özel-likler”) adlı çalışmalarında³, bir hareketin kült olup olmadığını anlamak için aşağıdaki kriter listesini oluşturmuştur:

1- Grup seçkinli nitelikte olup kendisi, lider(ler)i ve üyeleri için özel ve yüksek bir statü iddiasında bulunur (örneğin, liderin Mesih, özel bir varlık, bir avatar olduğu ya da grubun ve/veya liderin insanlığı kurtarma yolunda özel bir misyonu olduğuna inanılır).

2- Grup, liderine ve (lider hayatta veya ölmüş olsun fark etmez) onun inanç sistemine, ideolojisine ve uygulamalarına, tek hakikat veya yasa olarak son derece bağnazca ve sorgusuz sualsiz bir bağlılık sergiler.

4- Lider hiçbir yetkili makama hesap vermez (örneğin öğretmenler, komutanlar veya anaakım dinî mezheplerin rahipleri, papazları, keşişleri ve hahamları için durum bunun tam tersidir).

³ Dr. Janja Lalich ve Dr. Michael D. Langone, “Characteristics Associated with Cultic Groups – Revised,” http://www.csj.org/infoserv_cult101/checklis.htm. Erişim tarihi: 18.06.2016

5- Grup, güya yüce amaçları için kendisinin gerekli gördüğü herşeyin mubah olduğunu öğretir veya ima eder. Bunun sonucunda üyeler, gruba katılmadan önce kınanması gereken veya gayrı ahlaki olarak gördükleri davranış veya faaliyetlere girişebilir (örneğin aile ve arkadaşlara yalan söylemek veya düzmece yardım kuruluşları için para toplamak).

6- Lider(ler), grup üyeleri üzerinde nüfuz sahibi olmak ve/veya onları kontrol altında tutmak için onlara utanç ve/veya suçluluk duyguları aşılarlar. Bu, genellikle akran baskısı ve incelikli ikna yolları ile yapılır.

7- Sorgulama, şüphe ve muhalefet istenilmez, hatta cezalandırılır.

8- Zihin değiştirme (beyin yıkama) uygulamaları (meditasyon, ilahiler söyleme, anlaşılmaz sözler söyleme, kınama amaçlı toplantılar ve son derece yorucu çalışma rutinleri vs.) aşırı derecede kullanılır ve topluluk ve lider(ler)ine yönelik şüpheleri bastırmaya yarar.

Lidere veya gruba itaat, mensupların aileleri ve arkadaşlarıyla bağlarını kopararak gruba katılmadan önceki kişisel hedef ve faaliyetlerini köklü bir şekilde değiştirmelerini gerektirir.

9- Grup, iki kutuplu bir “biz-onlar” algısına sahiptir ve bu durum, toplumun geri kalanıyla çatışmaya neden olabilir.

10- Lidere veya gruba itaat, mensupların aileleri ve arkadaşlarıyla bağlarını kopararak gruba katılmadan önceki kişisel hedef ve faaliyetlerini köklü bir şekilde değiştirmelerini gerektirir.

11- Topluluk, bünyesine yeni üyeler katmaya saplantılı bir şekilde önem verir.

12- Topluluk, para toplamaya saplantılı bir şekilde önem verir.

13- Üyelerin topluluk ve toplulukla ilgili faaliyetlere ölçsüz zaman ayırması beklenir.

14- Üyeler yalnızca topluluğun diğer üyeleriyle birlikte yaşamaya ve/veya sosyalleşmeye teşvik edilir ya da mecbur tutulur.

15- En sadık üyeler (“hakiki” inananlar) topluluğun dışında hayat olamayacağına inanır. Bu kimselere göre başka bir ya-

şayış şekli yoktur ve genellikle topluluktan ayrıldıkları (hatta ayrılmayı düşündükleri) takdirde kendileri veya başkalarına yönelik misilleme ile karşılaşacaklarından korkarlar.

Üç Kült Bileşeni ve FETÖ: Patolojik Lider, Sapkın Kuruluş Doktrini ve Adanmış Ruhlar

Yukarıdaki liste üstünkörü incelendiğinde bile Türk toplumunun başına nasıl tehlikeli bir örgütün musallat olduğu hakkında bir fikir edinmek mümkün olmaktadır. Bu listenin 11. ve 12. maddelerinin bir kültürün en dışsal belirtileri olarak bir kenara bırakılarak yapının üç kültür bileşeni (lider, doktrin ve adanmış ruhlar) üzerinden değerlendirilmesi gerekmektedir. Zira FETÖ'nün para toplamakta ve eleman kazanmaktaki meş'um ve illegal çalışmaları artık okurlarımızın ferasetine bırakılacak derecede ortaya saçılmış durumdadır.

Listemizdeki kültür liderlerinin genel niteliklerine Fetullah Gülen'in şahsiyeti üzerinden bakılması, "patolojik lider"

derken neyi kast ettiğimizi ortaya koymak bakımından faydalı olacaktır. Öncelikle FETÖ elemanlarının yarısına yakınının Gülen'i Mehdi, kalan kısmının da Mesih olarak gördüğü tanıkların delaletiyle sabittir. Bu tür ifşaatlarda bulunan eski kültür mensuplarının tanık oldukları mesihanik hezeyanları "fitne çıkmasın" türü bir gerekçeyle son zamanlara kadar saklamaları ise örgütün ne kadar bozuk bir İslam anlayışına sahip olduğunun kanıtıdır.

Gülen'in bu tür seçkinci mesihanik hezeyanları çocuklu-

Listemizdeki kültür liderlerinin genel niteliklerine Fetullah Gülen'in şahsiyeti üzerinden bakılması, "patolojik lider" derken neyi kast ettiğimizi ortaya koymak bakımından faydalı olacaktır.

ğundan itibaren sergilediği söylenmektedir. Hatta gençlik yıllarında girdiği ilk vaizlik sınavında bile kendisine sorulan bir Kur'an ayetini kendi seçilmişliğinin delili olarak yorumlaması da Gülen'in hezeyanlarının ne kadar eski olduğunu göstermesi bakımından önemlidir. İlerleyen yıllarda bu patolojik adam, yakın çevresine "Allah bana 'Dünyayı Muhammed için yarattım ama senin için sürdürüyorum' dedi" veya "Ben kızdığım zaman dışarıda fırtınalar kopar, gök gürler, şimşekler çakar" diyecek kadar gerçekdışılığın karanlık dünyasına dalmıştır.

Öte yandan Gülen'in yıllar içinde bu mesihanik ideolojiyi örgütlerken davranışlarında sergilediği sapkınlıklar da benzer şekilde patolojik açıdan dikkat çekicidir. Bunlar arasında küçük-büyük öğrencilerini hortum benzeri nesnelerle dövmesi, kızgınlığında kendini kaybedip sağa sola saldırması, seçilmişlik hezeyanından kaynaklanan hata yapmazlık ve buna bağlı olarak eleştiri kabul etmez karakteri burada vurgulanmalıdır. Özellikle bu son husus, Gülen'in ne kadar tehlikeli ve insanlık düşmanı bir yapıda olduğunu göstermektedir. Bunun tipik örneği, 15 Temmuz'dan sonra Gülen'in yabancı basın temsilcilerine verdiği röportajda görülmektedir. Burada Fetullah Gülen, genelde 40 senelik "Mesihlik" kariyerinde, özelde ise ürkütücü 15 Temmuz hadisesiyle ilgili olarak hiçbir özeleştirici yapmayan, narsist ve anti-sosyal bir kişilik olarak basının karşısına çıkmış ve kendisine sorulan "Özür dileyecek misiniz?" sorusunu, "Hata yapan özür dilersin. Biz hata yapmadık ki" mealinde sözlerle cevaplamıştır.

FETÖ kültürünün ikinci temel bileşeni olan doktrine gelirsek: Öncelikle bu doktrinin, Gülen'in karanlık dünyasının yıllar içinde evrimleştirdiği hastalıklı bir düşünce yapısının ürünü olarak ortaya çıktığını belirtelim. Bu doktrin, mensuplarına liderin adeta Allah'ın yeryüzündeki yeni bir görünümünü gibi kabul edilmesi gerektiğini, bu bağlamda ona kayıtsız şartsız itaatin Allah'a itaatle eşdeğer olduğunu ve onun fizikî dünyanın tepesinde oturan tek hâkim (kâinât imamı) olduğunu öğretmektedir. Kara para aklama, vergi kaçırma, insan suistimali, çocuk tacizi gibi diğer kriminal eylemlerle birlikte 17-25 Aralık ve 15 Temmuz gibi uğursuz olaylar, bu saçma sapan inanışların ışığında değerlendirilmelidir. Zira FETÖ'nün psikotik doktrininin temellerinden birini oluşturan bu öğreti, liderin tanrısal özelliğinden dolayı ilkesizliği ilke edinmenin sonucunda toplum ve devlet düzeni açısından örgüte her türlü melaneti işlemeye korkunç bir avantaj sağlamaktadır. Bu bağlamda Sayın Cumhurbaş-

Bu grup, buraya kadar anlattığımız lidere ve öğretiyeye körü körüne bağlılık özellikleri nedeniyle, hem bu korkunç kültürün kurbanları olmakta, hem de diğer suçları yanında halkına ateş edecek kadar robotlaşmış katiller olarak karşımıza çıkmaktadır.

kanı'nın "Yalanı yeminle söylüyorlar" ifadesi, bu ilkesizliğin veciz bir ifadesidir.

FETÖ kültürünün üçüncü bileşeni ise "adanmış ruhlar" guruhundan oluşmaktadır. Bu grup, buraya kadar anlattığımız lidere ve öğretiyeye körü körüne bağlılık özellikleri nedeniyle, hem bu korkunç kültürün kurbanları olmakta, hem de diğer suçları yanında halkına ateş edecek kadar robotlaşmış katiller olarak karşımıza çıkmaktadır. Unutulmamalıdır ki bu insanlar, insanlık düşmanı birer caniye dönüşmeden önce FETÖ kültürünün lideri ve sapkın öğretisiyle endoktrine edilmiş, yani beyinleri yıkanmıştır. Son itirafların da gösterdiği gibi bu beyin yıka-

ma süreci, bir an bile kesintiye uğramayan, ömürlük bir uygulamadır. Sonraki yıllarda kriminal eylemler ve toplu cinayetlerin failine dönüşecek olan kült mensubu, ortaokul çağında örgütün pençesine düşerek aile ve dış dünyayla bağlantısı kesilen bir çocuktur. Daha sonra bu genç dimağ lise, üniversite ve meslek hayatı boyunca gerçek adını dahi bilmediği bir örgüt mensubuna ('abi') teslim edilmekte ve bu uzun yıllar boyunca entelektüel ve sosyal dünyasını haftada bir veya iki kez görebildiği bu adamın kendisine verdiği talimatlar doğrultusunda şekillendirmektedir. Bunun yarattığı entelektüel körlük çok dikkat çekicidir. Bu noktada Müslüman olduğunu iddia eden bir bireyin, tanrısal liderinin İslam üzerinde yaptığı tahrifatları (ima ile namaz kılmak, içki içmek, zevk almamak şartıyla zina yapmak, tesettürün teferruat haline gelmesi, hatta bikini giymek vb.) bir dinî vecibe olarak görmesi, beyninin toplumun geri kalanından (anaakım İslam) farklılaştığını göstermesi bakımından dehşet

vericidir. Bunun sonucunda yüzlerce insanın katilleri olan bu robotlar, tüm yaptıklarından sonra hiçbir pişmanlık emaresi göstermemektedir. Bunlardan bazılarının eylemlerinden sonra "hiçbir şey olmamış gibi görev yerime döndüm" demeleri çok manidardır. Zira bunlar son tahlilde patolojik liderlerinin basit bir şiirden apardığı "ruh u revân-ı Muhammedîyi dünyaya yaymak" veya İslamî literatürden anlamını tahrif ederek çaldığı "i'lâ-yı kelimetullah" yolunda kutsal bir görevi icra ettiklerine inanmaktadır.

FETÖ hakkında daha çok şey söylenebilir ve bundan sonra da söylenecektir. Biz bu yazıda yıllardır belirttiğimiz gibi FETÖ'nün bir kült olduğuna kısaca değindik. Bu noktada 15 Temmuz şokunun herşeye rağmen FETÖ bağlamında bir fırsat yarattığını da belirtmek isteriz. Unutmayalım ki FETÖ ülkemizdeki tek kült olmayıp bilakis ülkemizde yukarıda belirttiğimiz gibi FETÖ'leşme eğilimde olan irili ufaklı başka birçok topluluk bulunmaktadır. Dolayısıyla bu noktada

Bu insanlar, insanlık düşmanı birer caniye dönüşmeden önce FETÖ kültünün lideri ve sapkın öğretisiyle endoktrine edilmiş, yani beyinleri yıkanmıştır.

bu tür kriminal yapılara karşı toplumda farkındalık yaratma açısından başta Diyanet İşleri Başkanlığı ve üniversitelerin ilgili bölümleri olmak üzere birçok kuruma çok önemli görevler düştüğünü bir kez daha hatırlatmalıyız. Son olarak bu yazının girişinde toplumsal farkındalık açısından çizdiğimiz karamsar tablonun yakında dağılacağını gösteren bazı çalışmalara rastladığımızı da sevinçle ifade etmek isteriz. Bunlar arasında "15 Temmuz Dosyası" adlı hareketin Batı kamuoyuna yönelik olarak hazırladığı video çalışması ile Prof. Dr. Kemal Sayar'ın 17 Ağustos 2016 tarihinde *Gerçek Hayat*'ta yayımlanan "Kült psikolojisi" adlı yazısı gerçekten de umut vericidir. Özellikle bu yazının burada anlatılanlarla birlikte okunmasının yararlı olacağını düşünüyoruz.

YUSUF S. MÜFTÜOĞLU

teknolojilerinden farklılaştıran esas unsur, tek bir formatta olmamaları, tek bir kodlama ile çalışmamaları, tek bir kanaldan geçmemeleri, tek bir merkezden yönetilmemeleridir.

Tek başına bir WhatsApp bile konumuzu anlatmaya yeter. WhatsApp tek bir tür cihazda çalışmaz, pek çok farklı cihazda çalışır. Sadece iki kişi arasında değil, sayıları yüzleri bulabilecek insanları aynı anda bir araya getiren gruplar üzerinden de çalışır. Sadece yazılı mesaj göndermez, görüntü gönderir, video gönderir. Sadece bunları göndermekle de yetinmez, insanları birbiriyle - üstelik de analog telefon hatlarından daha sağlıklı bir ses kalitesi ile - görüştürür.

Üstelik WhatsApp tek başına da değildir. Kendisi ile aynı özellikleri ve hatta daha fazlasını getiren bir sürü anlık mesajlaşma uygulaması vardır. Bu uygulamalar o kadar kolay ara yüzlere sahiptir ki, bu teknolojiler ile çok sonra tanışmış ileri yaşlardaki kullanıcılar bile rahatlıkla kullanabilirler.

Bir askeri darbe girişimi olduğunu o akşamın ilerleyen saatleri itibarıyla, daha Başbakanımızın açıklamalarından önce öğrenmiştik. Ve bunu öğrenmemizi sağlayan da medya organlarından ziyade, ellerimizdeki mobil cihazlarımızda yüklü bulunan WhatsApp gibi iletişim uygulamalarıydı. Özellikle de bu uygulamaların grup iletişimi uygulamalarının çok etkili ve hızlı bir haber yayma yöntemi olduğunu o gece bir kez daha, yaşayarak görmüş olduk.

Cumhurbaşkanımızın kalmakta olduğu otele medyaya yaptığı ilk açıklamanın bizlere ulaşmasını uplink hatlarını keserek engellediler darbeciler. Ama teknolojinin pek çok farklı alternatifi sunmakta olduğunu unutmuşlardı. Çok geçmedi ki Cumhurbaşkanımızın başka bir mobil teknoloji platformu üzerinden, FaceTime olarak bilinen görüntülü konuşma teknolojisi üzerinden bizlere seslenmesine şahit olduk. Esasen o an, darbecilerin tamamen yenilmeye başladıkları andı. Zira zaten onbinlerce dolu olan sokaklar,

Çok geçmedi ki Cumhurbaşkanımızın başka bir mobil teknoloji platformu üzerinden, FaceTime olarak bilinen görüntülü konuşma teknolojisi üzerinden bizlere seslenmesine şahit olduk.

o açıklamadan sonra yüzbinlerce doldu. Cumhurbaşkanlarının çağrısını alan yüzbinler, ellerine cep telefonlarını alıp dışarıya çıktılar. Üsküdar'ın sadece merkezinde değil, neredeyse hemen her semtinde insanlarımız sokaklardaydı.

Cumhurbaşkanımızın açıklamasının bize ulaşmasında da hem dijital mobil teknolojiler, hem de sosyal medya etkili oldu. Zira çoğumuz sokaklardaydık ve televizyon izleyebilecek durumda değildik. Ama yine kolayca kullanabildiğimiz teknolojiler yardımı ile Cumhurbaşkanımızın CNN Türk'teki açıklaması çok çok kısa süre içinde internete kondu, gerek WhatsApp gibi iletişim kanalları üzerinden, gerekse başta Twitter olmak üzere sosyal medya üzerinden bir çığ gibi büyüyerek yayıldı. Açıklamanın üzerinden daha 15 dakika geçmemişken, sokaklarda

darbecilere karşı mücadele veren ve televizyon seyretme imkanına sahip olmayan herkes çoktan açıklamadan haberdar olmuştu.

Bu noktada, bahsettiğimiz mobil teknolojileri bizlere sağlayan şirketlerin çabalarını ve potansiyellerini de unutmamak gerekiyor. Zira özellikle Turkcell ve Türk Telekom, o gece hem tesislerini darbecilere karşı korumak için kahramanca mücadele verdiler, hem de teknolojik kapasitelerini en üst düzeye çıkararak iletişimin kesintisiz devam edebilmesini sağladılar. Her iki şirketin de kullanıcılarına ücretsiz veri dağıttığını da hatırlatmakta fayda var.

Televizyonun dönüşümü

Sadece mobil teknolojilerin, dijital teknolojilerin değil, esasen analog teknoloji döneminin ürünü olan televizyonların çoğullaşmasının ve dijitalleşmesinin de ne kadar önemli olduğunu o gece gördük. Bizler sokaklarda ellerimizdeki her türlü mobil teknoloji ile gelişmeleri takip ederken, darbeci-

ler eski kafa ile TRT'yi basarak silahla tehdit ettikleri spikere darbe bildirisi okutmakla meşguldüler. TRT'yi işgal etmenin yeterli olmadığını Türkiye'nin en büyük haber kanalları darbe karşıtı yayınlarına hiç durmadan devam ettiğinde anladılar, ama ok yайдan çıkmıştı.

Bunun yerine tüm yayınları aynı anda kesmeyi düşündüler. Ama çoklu teknolojiler onu da imkansızlık derecesinde zorlaştırmıştı. Zira televizyon yayınları eskisi gibi Çamlıca tepesi üzerindeki antenlerden verilmiyordu artık. Kablo üzerinden veriliyordu, uydu üzerinden veriliyordu. Üstelik tek bir şirket de yoktu ortada. Aynı hizmeti farklı paketler üzerinden veren bir sürü şirket vardı. Ve darbecilerin hem moralleri, hem kendilerine inançları, hem de ellerindeki adam sayısı, karşılarında bu kadar yeknesak duran bu güce karşı koymaya yetecek seviyede değildi.

Ellerinde yeteri kadar adam olmadığı için de her bir televizyon kanalını basmaları mümkün değildi. Sonuçta CNN Türk'te karar kıldılar. O gece

Bu teknolojiler sayesinde "orada değildim" diyen hainlerin "orada" olduklarını, "yapmadım" diyenlerin "yaptıklarını" gördük.

ekranlara bir şekilde ulaşabilenler, CNN Türk'teki gazetecilerin darbecilere direnmesi kadar, teknolojiye olan hakimiyetleri sayesinde darbecilerin işgallerine rağmen yayını arka planda devam ettirdiklerine şahit oldular. Bir kez daha, bilgi, kaba kuvveti yenmekteydi.

Teknoloji kriminolojinin yardımına koşuyor

Dijital teknolojiler sadece o gece bu darbe girişimini yenmemizi sağlamakla kalmadı. Aynı zamanda, darbeyi izleyen günlerde ve haftalarda, o gece neler olduğunu daha net bir şekilde anlayabilmemizi de sağladı. Çok rahat ve net kayıt yapabilen, büyük miktarlarda görüntüyü depolayabilen, ve bu görüntüleri daha da netleştirerek analiz imkanı veren kamera kayıt teknolojileri, o gece olanların hem ilelebet belgelenmesini sağladı, hem de darbeci hainlerin kimliklerinin, yapıp ettiklerinin tespitini mümkün kıldı. Bu teknolojiler sayesinde "orada değildim" diyen hainlerin "orada" olduklarını, "yapmadım" diyenlerin

“yaptıklarını” gördük. Bu veriler, darbe girişimini aydınlatmada ve faillerin tamamının adalete teslim edilmesinde bundan sonra da çok iş gerektir.

Yine benzer şekilde, bu işin içinde kimlerin hangi derecede yer aldıklarının öğrenilmesinde de yine dijital teknolojiler etkili oldu. Zira nasıl bizler aramızda WhatsApp ile haberleşmekte idiysek, darbeciler de aralarında benzer platformlar üzerinden haberleşmekteydi. Üstelik, daha ileri imkanlara sahip oldukları için, daha komplike bir şekilde kodlanmış, gizlilik seviyesi daha yüksek anlık mesajlaşma platformlarına sahip olduklarını artık biliyoruz. İşte o platformların istihbarat birimlerince çözümlenmesi, darbecilerin aralarındaki tüm iletişimi ortaya koyduğu gibi kimin ne yaptığını veya kimin ne yapmasının planlandığını da anlamamızı sağladı.

“Disruption” kavramı ve geniş manası

Dijital teknolojilerdeki ilerle-

meler aynı hızda devam ettiği ve bu teknolojiler dünyanın dört bir yanından daha çok insanın kullanımına sunulduğu sürece, devlet ile vatandaş, konvansiyonel güç merkezleri ile bireyler arasındaki ilişki de dönüşmeye ve çoğullaşmaya devam edecektir. Bugün bulunduğumuz noktada bu çoğullaşmanın insanlara hep avantaj ve kazanım olarak dönüp dönmeyeceğini kestirmek güçtür. Ancak bir şey kesin ve nettir: dijital teknolojiler, konvansiyonel teknolojileri ve konvansiyonel güç merkezlerini çoktan akamete uğratmıştır.

Bu akamete uğratma, veya İngilizce tabiriyle “disruption” o kadar kuvvetlidir ki, öncelikli etkisini üretim zincirleri üzerinde gösterse de, siyasetten ekonomiye, güvenlikten askeriye kadar pek çok alanda kendisini göstermektedir. Uzun yıllardır dünyanın en büyük şirketlerinin ve devletlerinin gündemini etkileyen Davos toplantılarında da bu sene “disruption” kavramı tartışılmış ve dijital teknolojilerin “dördüncü endüstriyel devrimi mümkün kıldığı” savı üzerinde durulmuştur.

İrade, cesaret ve şecaat. Zira eğer bu üç kelime o gece vücut bulmasaydı, bütün bu teknolojiler hiç bir işe yaramayacaktı. Allah o üç kelimeyi bizlere hiç bir zaman unutturmasın.

O toplantıların üzerinden daha 6 ay bile geçmeden Türk milletinin darbeye karşı o teknolojiyi kullanarak sergilediği mücadele, “dördüncü endüstriyel devrimin” gücünün nelerle ulaşabileceğini göstermesi açısından çok önemlidir. Bu sıralar Türkiye’de olanlara ilgisiz gibi görünen dünya, hiç kuşkusuz, önümüzdeki yıllarda bir “disruption” örneği olarak 15 Temmuz direnişinde teknolojinin rolünü inceleyecek, ders alacaktır.

İrade, cesaret, şecaat

Çoklu dijital teknolojilerin ve kapsadığı bütün kavramların ve keza “disruption” kavramının bizlere sunduğu olağanüstü imkanlara ve yardıma rağmen, en nihayetinde hatırlamamız gereken ise, esasen kalbimizden neşet eden, bilincimizde ve vicdanımızda vücut bulan üç kelimedir: İrade, cesaret ve şecaat. Zira eğer bu üç kelime o gece vücut bulmasaydı, bütün bu teknolojiler hiç bir işe yaramayacaktı. Allah o üç kelimeyi bizlere hiç bir zaman unutturmasın.

*“Tarihe tanıklık
etsin diye”*

15 TEMMUZ KALKIŞMASI'NIN DIŞ BASINA YANSIMALARI

ZAHİDE TUBA KOR

Türkiye’de bir askeri darbe ihtimali yaklaşık bir yıldır Batı ve Rus basınında dillendirilmekteydi. Hatta dışarıda darbe iddialarının iyice yoğunlaşması üzerine TSK, 31 Mart’ta bunu yalanlayan bir açıklama yapmak zorunda kalmıştı. Dolayısıyla 15 Temmuz Kalkışması dış basının en azından bir kesimi için pek de sürpriz sayılmazdı.

Hâlihazırda bölgesel ve küresel sistemin kökten sarsıldığı bir dönemdeyiz. Ortadoğu’nun birçok noktasında sıcak çatışmalar devam ederken Batı ile Rusya arasında İkinci Soğuk Savaş başlamış durumda. Bölgesel ve küresel dengeler yeniden şekillenirken jeopolitik konumuyla Türkiye’nin ittifak tercihleri ve dış politika yönelimleri Karadeniz’den Akdeniz’e, Ortadoğu’dan Avrupa Birliği’ne çevre bölgelerin tamamının kaderini belirleyecek. İşte bu bağlamda 15 Temmuz Kalkışması’nı iç dinamiklere odaklanarak salt bir Hükümet-FETÖ mücadelesi üzerinden okumak yetersiz. Asıl mesele, işin bölgesel ve küresel boyutunda, yani “Türkiye, NATO-Batı ekseninde mi kalacak, daha bağımsız politikalar mı izleyecek, yoksa Avrasya eksenine mi kayacak?” sorusunda kilitleniyor. Bu kritik noktayı

es geçerse 15 Temmuz’dan bu yana dış basında yazılanları ve konuşulanları anlam(landır)makta çok zorlanırsınız.

Dış basında kim hangi safta?

Ana-akım **Batı medyasında** darbeyle ilgili haberlerin ve analizlerin birçoğu “bu kadar da olmaz” derirtecek türden yanlı, yanıltıcı ve son derece sığdı; birçoğu kayda değer herhangi bir analiz içermediği gibi Cumhurbaşkanımız Erdoğan’a hezeyanlarla doluydu. Bu ibretlik yayınlar, Batılı zihnin Türkiye’ye ve Müslümanlara bakışını, ama aynı zamanda bizden duydukları korkuyu da çok net ele veriyordu. Batı’nın neoliberal modelinden ve dış müdahaleciğinden rahatsızlık duyan ana-akım dışındaki sol eğilimli basın-yayın organları ise darbeyi eleştiren, perde arkasındaki Amerikan rolünü ve Gülen-ABD ilişkilerini ifşa eden analizler yayınladılar.

Sadece İngilizce analizleri takip edebildiğim **Rus basınında** entelektüeller darbenin başında temkinli bir duruş sergileyip nötr bir dil kullandılar; zira Türk-Rus yakınlaşmasında Ankara’nın samimiyetinden kuşkuluydular. Ancak ana-akım Batı med-

yasıyla aynı dili tutturarak darbeyi olumlayan Rusların sayısı hiç de az değildi. Aleksandr Dugin'in başını çektiği Türk-Rus yakınlaşmasının zemini hazırlayan Avrasyacı kanat ise darbeye karşı Türk hükümetini var gücüyle savundu, "ABD'nin nüfuz ajanları" olarak gördüğü Gülen çizgisini eleştirip Amerikan-Batı parmağını ifşa edici yayınlar yaptı ve hatta darbeye destek çıkan veya temkinli bir duruş sergileyen Batıcı Rus eliti "Beşinci Kol" olarak niteleyerek Türk-Rus ilişkilerini bozmaya çalışmakla suçladı. Yine Ruslar, verdiğimiz istihbarat sayesinde Erdoğan darbeyi kısa sürede püskürtebildi propagandasını işlediler.

Arap medyasının finansörlerinin Türk hükümetiyle ilişkileri yayın çizgilerinde belirleyici oldu. Mısır, BAE, Suudi Arabistan ve Suriye rejimleri ile Hizbullah gibi örgütlerin kontrolündeki kanallar darbe başarılı olmuşçasına yayınlar yaptılar. Özellikle Mısır medyası, yaşanan büyük bir devrimmiş gibi sundu ve "Erdoğan'ın akıbetinin Mursi gibi olacağı" nı savundu; dezenformasyon ve manipülasyonda Batı medyasından da ileri gitti. Darbe başarısız olduğunda "zaten tertipleyen Erdoğan'dı" havasına büründüler. Türk hükümetine karşı bir koz olarak Gülen Hareketine Mısır'ın kapılarını açmayı teklif ettiler. Başta Katar olmak üzere Türk hükümetiyle iyi ilişkilere sahip ülkelerin kontrolündeki medya organları ise darbeye karşı etkili yayınlarıyla dikkat çektiler; özellikle *el-Cezire* sürekli canlı yayınlarıyla bu noktada önemli bir rol icra etti.

Kısa süre evvel ilişkilerimizin düzeldiği **İsrail**'in **basınında** bekle-gör politikası hâkimdi. Cumhurbaşkanımızdan hiç hazzetmeseler de sonucu belirsiz bir başarılı darbedense veyahut Türkiye'nin bir iç savaşa sürüklenmesindense darbe atlatarak zayıf düşmüş bir Erdoğan yönetimini ehven-i şer saydılar.

Darbe teşebbüsünü laiklerin son çıkışı olarak sundular ve İsrail yönetiminin bu mücadelede taraf tutmamasını tavsiye ettiler.

Batı'nın inandırıcılığına ve güvenirliliğine büyük darbe

Batı'nın nabzını tutmanın en iyi yolu, kalkışmanın ilk 24 saatinde sosyal medya yorumlarını, TV tartışmalarını ve düşünce kuruluşlarının son dakika analizlerini takip etmektir. Neler mi vardı? En ibretlik olanlarını özetleyelim:

Darbenin en başında sevincini gizlemeyip Cumhurbaşkanımızın "artık denklemden çıkıp tarih olması" nı kutlayanlar, "İslamcıların kökünü kazıyarak anayasal demokrasiyi rayına oturtacak Kemalist-laik iyi çocuklar"ın nihai zaferi için duaya çağırıyorlar... Cumhurbaşkanımızın *CNN Türk*'ten halka çağrısını duyanca adeta şok geçirip "İlk yapmaları gereken şey Erdoğan'ı yakalayıp veya öldürüp medyayı karartmaktır; böyle acemice darbe mi olur?" diye ağızlarındaki baklayı çıkaran uzmanlar... Türk halkının sokağa dökülmesine inanamayıp "Biz bunun 1980'deki gibi hızlı ve temiz (!) bir darbe olacağını sanıyorduk ama" itirafında bulunanlar... Dalga ters dönüp de püskürtülürken bu defa "Yok, bu gerçek bir darbe olamaz; olsa olsa Erdoğan'ın muhaliflerini ezip mutlak gücü ele geçirmek ve saltanatını/hilafetini ilan etmek için sahneye koyduğu bir tiyatrodur, bir danışıklı dövüştür" deyiverenler... En önemlisi, darbecilerin cesurca direnen halkı katledişini, tanklardan ve helikopterlerden pervasızca ateş açışını, meclisi dahi bombalamasını tamamen göz ardı edenler... Darbecileri kurbanlaştırırken, canını ortaya koyarak darbeyi püskürtmeye çalışanları en hafifinden yok sayanlar, en ağırından radikal İslamcılıkla, cihatçılıkla, zavallı askerleri dövecek ve boğazını kesecek

denli barbarlıkla suçlayıp IŞİD benzetmesi yaparak şeytanlaştıranlar... Kalkışmanın ağır bilançosunu Erdoğan'ın ne denli zalim, sorumsuz, insan hayatını hiç sayan ve tehlikeli bir adam olduğunun göstergesi kabul edenler; onu Hitler'e ve Stalin'e benzetenler... Darbenin püskürtülmesini "sivil bir darbe", hatta "dini bir karşı-devrim hareketi" olarak sunanlar; "Türkiye'de demokrasinin kaybettiği gün" ve "Avrupa tarihinin kara günü" olarak niteleyenler... Ve daha neler neler...

Bütün bunlar "saygın(!)" Amerikan, İngiliz ve Alman medya organları ile düşünce kuruluşlarının "uzman"larından dökülen yorumlardı. Ama ilk andan itibaren darbe karşıtı sağlam bir duruş sergileyenler de vardı. Bunlardan biri olan *The Middle East Eye* internet sitesi baş editörü David Hearst, "Bir iPhone nasıl tankları mağlup etti" başlıklı makalesinde meseleyi çok iyi özetledi: "Eğer ki Avrupa ve ABD'nin niçin Ortadoğu'da suçüstü yakalanarak renkten renge girdiğini, niçin her türlü ahlaki otoritesini ve aslında her türlü otoritesini yitirdiğini bilmek istiyorsanız, İstanbul ve Ankara'da rüzgarın hangi yöne estiğini görmek için bekledikleri sadece o üç saatlik sessizliklerine bakmanız yeterli."

Türkiye'yi yeniden laikleştirecek, liberalleştirecek ve hukuk devletine dönüştürecek askeri darbenin(!) başarısızlığa uğramasının ardından müteakip günlerde ve haftalarda Batı medyasında hâkim söylem "Türkiye'de demokrasinin son kalıntıları da yok ediliyor" üzerine kuruluydu. Darbe bahanesi altında bütün muhaliflere karşı bir cadı avı ve eşi benzeri görülmemiş Stalinvari bir temizlik kampanyası yürütüldüğü, orduda ve diğer kurumlarda NATO'cu ve Batıcı "iyi çocuklar"ın tasfiye edildiği, özgür basının susturulduğu, temel hak ve hürriyetlerin ihlal edildiği, zavallı darbecilerin işkence

ve kötü muameleye maruz kaldığı, üstelik bir de idam cezasının tartışıldığı sıkça işlenen konular arasındaydı.

Bu şartlar altında "Erdoğan Türkiye'si artık Batı'nın bir ortağı olamazdı". Bir kanattan yükselen "Türkiye'yi NATO'dan atmalı, AB'den dışlamalı, bir bedel ödetmeliyiz" çağrılarını "jeopolitik açıdan ve küresel-bölgesel çıkarlarımız bakımından ona muhtacız", "atmayıp havuç ve sopayla yola getirelim" veyahut "dışlayarak Avrasyacıların kucağına itmeyelim" diyen itidalli(!) sesler yükseldi. Türk-Rus yakınlaşması, AB'yle mülteci anlaşmasının kaderi, IŞİD'le mücadelenin geleceği, İncirlik Üssü'nün kullanımı ve buradaki nükleer silahların güvenliği ve Gülen'i iade talebi diğer endişe konularıydı. Gülen'in iadesine karşı çıkarak "Washington bu konuda Ankara'ya hiçbir taviz vermemeli" diyenlerin sayısı hiç de az değildi. Yine 15 Temmuz'la birlikte Türkiye'de yükselen Batı karşıtlığı ve darbeden CIA'yi sorumlu tutmamız, Batılı elit ve siyasetçilerde epeyce bir alınganlık yarattı; bunu "Türklerin komploculuğunun zirvesi" addedenlerin darbenin arkasında Erdoğan olduğunu savunmaları ise ayrı bir garabetti. Türkiye'nin kalkışmadan çok büyük bir yara aldığı; siyasi, askeri, iktisadi, toplumsal ve kurumsal anlamda kısa zamanda toparlanmasının mümkün olmadığı tahminlerine karşı iktidarla muhalefeti kenetleyen Yenikapı buluşması ve Cerablus harekâtı oldukça önemli birer cevap niteliğindeydi.

Hem Türkiye'nin laik yüzünü hem de Batı ittifakını, bilhassa AB'yi yok etmeye ahdetmiş, hırslı ve vicdansız, attığı her adımda kazanan, "kadir-i mutlak" ve "megaloman" bir Erdoğan portresi çizildi. Otokrat Erdoğan'ın bundan sonra tam bir diktatöre dönüşeceği, hatta Türkiye'de bir İslam cumhuri-

yeti kurup kendi Sünni anlayışını bütün dünyaya dayatacağını ve buna karşı giderek zayıflayan Batı'nın pek de bir şey yapamayacağı korkusu dahi pompalandı.

Peki kalkışmanın püskürtülmesiyle iş bitti mi? Tabii ki hayır. Er ya da geç ikinci bir darbe yaşanacağı veyahut hükümete boyun eğdirmek için terör kartından iktisadi krize, suikastlardan isyana ve iç savaşa kadar çeşitli senaryoların devreye sokulacağı çok farklı kesimlerce dillendirildi. Dört ay evvelen bu darbeyi “müjdeleyen” yine bir Türkiye uzmanı(!) Michael Rubin'in yeni öngörüsü şu: “Türkiye’de siyasetin alanı kapandıkça yeni bir siyasi suikastlar dönemi başlayabilir. (...) zulmün husumeti daha da alevlendirdiği bir ortamda muhalifler, ideologlar ve şahsi veya siyasi meseleleri artık düzeltmek gerektiğini hissedenler silaha başvurabilirler. Hedef sadece Erdoğan değil, tüm büyük siyasi partilerin liderleri, gazetelerin yayın yönetmenleri, televizyon spikerleri ve sivil toplumun liderleri olabilir.”

Aslında bu darbe teşebbüsü, dünyadaki birçok “Türkiye uzmanı”nın (ıflah olmaz art niyetlileri dışarıda bırakarak söylüyorum) ülkemizde yaşanan değişimi idraktan ne denli aciz olduklarını, eskinin merkez-çevre (İstanbul-Anadolu), laik-İslamcı gibi ikili kategorilerinin yetersizliğinin farkında dahi olmadıklarını, kısaca cehaletlerini gözler önüne serdi. Kuşkusuz bunun arkaplanında Türkiye aleyhine yıllardır lobi faaliyeti yürüten başta Güleciler olmak üzere çeşitli çevrelerin kendi güçlerini abartarak ve içerideki sosyopolitik gerçeklikleri örterek ülkemiz hakkında ürettikleri ve yaydıkları gerçek dışı anlatının etkisi büyük. Tabii Türk halkının ve siyasetçilerinin bu meşum teşebbüse verdikleri tepkiyle ezberleri gerçekten bozduğunu da göz ardı edemeyiz. Darbenin ardından ordudaki iç ayrışma

ve siyasetteki kaynaşma halini görüp Türk siyasetini anlamada yeni kavramsal çerçevelere ihtiyaç olduğunu itiraf etme cesaretini gösteren uzman sayısı hala az. Keza Batı'nın darbe karşısındaki ikircikli yaklaşımıyla bu kritik sınavda başarısız olduğu, hem Türkleri kaybettiği hem de Batı'nın değerler sisteminin inandırıcılığını yitirdiği özeleştirisi de halen cılız. Peki, bütün bunlar yeni bir şey mi? Yüzyıllardır Batı literatüründe Türkler, Müslümanlar ve Doğu'yla ilgili Oryantalist söylemi dikkate aldığımızda tabii ki hayır. Biz bu hikâyeyi çok gördük.

El-Cezire Araştırmalar Merkezi kıdemli araştırmacısı Beşir Nâfi'nin şu önemli satırlarıyla bitirelim: “Türkiye’deki darbe teşebbüsü öyle devasa bir operasyondur ki başarısızlığa uğrayacağı hiç beklenmiyordu bile (...) 15 Temmuz komplosu, sadece Türkiye’de değil, bütün Ortadoğu’da sahneye konup da başarısızlığa uğramış bu büyüklük ve kuvvetteki ilk darbe planı. (...) Bu, basitçe bir Türkiye meselesi değil, geniş Ortadoğu’nun kaderiyle ve bölge halklarının kaderi ve geleceğiyle yakından bağlantılı bir mesele.”

NOT: Bu yazıda dünya basınından darbeyle ilgili yaptığım 85 tercümeden (<http://ortadogugunlugu.blogspot.com.tr/>) ve ayrıca *BBC Türkçe* ve *Deutsche Welle Türkçe*’de yayınlanan İngiliz ve Alman basını özetlerinden faydalanılmıştır.

